

Gönül Coğrafyamızın Şaheseri

MEVLİD VE TERCÜMELERİ

2022
Süleyman Çelebi
yılı

2022
Süleyman Çelebi
yılı

Gönül Coğrafyamızın Şaheseri

MEVLİD VE TERCÜMELERİ

Editör

Prof. Dr. Bilal KEMİKLİ

GÖNÜL COĞRAFYAMIZIN ŞAHESERİ
MEVLİD VE TERCÜMELERİ

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI

YTB Yayınları: 23

Kültür-Sanat Eserleri Dizisi: 1

ISBN: 978-975-17-5252-9

Editör: Prof. Dr. Bilal Kemikli

Tasarım: Rihtim Ajans Tasarım Prodüksyon

Baskı: Özel Ofset Basın Yayın Matbaa Reklam İnşaat Turizm Ticaret Sanayi Ltd. Şti. İvedik Organize Sanayi Bölgesi 1514 Sk. No:6 Yenimahalle/ANKARA

Telefon: (0312) 395 06 08

Yayın Tarihi: Ekim 2022

Baskı: 1.Baskı, Ankara, 1000 adet

© TÜM YAYIN HAKLARI

YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR

BAŞKANLIĞINA AİTTİR.

Kitapta yer alan Arapça, Boşnakça, Arnavutça, Gürcüce, Çerkesçe, Rumca, İngilizce ve Almanca tercümeler Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları tarafından 2016 yılında yayımlanan Mevlid Külliyyatı isimli eserden alınmıştır.

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

Gönül Coğrafyamızın Şaheseri Mevlid ve Tercümeleri/Editör: Prof. Dr. Bilal Kemikli.- Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2022. 344 s.: rnk.; 16 x 24 cm.- (Kültür ve Turizm Bakanlığı Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı yayınları; 23, Kültür-Sanat Eserleri dizisi; 1)

ISBN 978-975-17-5252-9

1- Türk-İslam Edebiyatı 2- Şiir

YTB Yayınları

Oğuzlar Mah. Mevlana Bulvarı No: 145 P.K: 06520 Balgat - Ankara - TÜRKİYE

Tel: 0(312) 218-40-00 Faks:0(312) 218-40-49

info@ytb.gov.tr kep adresi: ytb@hs01.kep.tr

Ön Söz

Haz. Peygamber sevgisinin müthiş bir sehl-i mümteni örneği olarak yalın ve samimi bir dille terennüm edildiği, yüzyıllardan bu yana mübarek gün ve gecelerimizde çeşitli vesilelerle okunan ve genellikle "Mevlid" adıyla bilinen "Vesîletü'n-Necât"ın büyük müellifi Süleyman Çelebi'nin vefatının 600'üncü seneidevriyesini idrak ediyoruz.

Kaleme alındığı günden bu yana ün ve tesiri gittikçe artan; okunduğu, söylendiği, yankılандığı coğrafyalarda tarih ve medeniyetimizin serhat noktalarını hiç durmadan ileri taşıyan ve nihayetinde Türkçemizin en güzide şaheserlerinden birini teşkil eden "Vesîletü'n-Necât", bu yönyle yalnızca bizim için değil, bütün bir Türk Dünyası için son derece ehemmiyetli bir yerde duruyor.

Bu öneme binaen, Sayın Cumhurbaşkanımızın talimatları ve "2022 Yılının Süleyman Çelebi Yılı Olarak Kutlanması ile İlgili 2022/6 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi" doğrultusunda Bakanlığımız, Milli Eğitim Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı koordinasyonunda ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla birlikte Süleyman Çelebi'yi mucibince yâd etmek üzere muhtelif faaliyetler icra ediyoruz.

Bu anlamda, müşterek bir kültür ve tarih zeminini paylaştığımız soydaş ve akraba topluluklarımıza ilişkin önemli çalışmalara imza atan Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) uhdesinde hazırlanan ve "Vesîletü'n-Necât"ın 12 farklı dile tercumesinden ve transliterasyonundan oluşan bu anlamlı eserin,

"2022 Süleyman Çelebi Yılı" dâhilinde gerçekleştirilen çalışmalar arasında şimdiden mümtaz ve esaslı bir konum elde ettiğini düşünüyorum.

Bununla birlikte, Süleyman Çelebi'nin "2022 Türk Dünyası Kültür Başkenti" seçilen Bursa'da yaşaması ve "Vesiletü'n-Necât"ı Bursa'da tahrir etmesi de bu titiz çalışmaya ayrı bir mânâ kazandırıyor.

Mümbit ve köklü medeniyet coğrafyamızın geniş, velut ve zengin kültür ikliminde büyük bir teveccühe mazhar olacağını düşündüğüm bu eserin yayına hazırlanması sürecinde emeği geçen herkese teşekkür ediyor, çalışmanın aramızdaki birlik ve beraberliği takdim etmesini temenni ediyorum.

**Mehmet Nuri ERSOY
T.C. Kültür ve Turizm Bakanı**

Ön Söz

İslâm edebiyatı içerisinde en önemli edebi türlerden biri olan ve Hz. Peygamberin doğumunu vesile edilerek kaleme alınan mevlidler Müslümanların Nebi Aleyhisselâlam'a olan gönül bağlılığının bir ifadesidir. İslâm tarihi, başlangıcından günümüze kadar detaylı bir şekilde incelendiğinde İslâm âleminin her köşesinden birçok müellifin kendi dillerinde Kâinâtın Efendisi Hz. Muhammed'e (s.a.v) duyukları aşk ve muhabbetin izhâri için mevlid tâlîf ettikleri görülmektedir. Hiç şüphesiz muhabbet-i nebiye vâsil olabilmek için gönül pınarından süzülen aşk mürekkebi ile yazılan mevlidler içerisinde ihlâsi, samimiyeti ve tesir ettiği geniş coğrafya itibarıyle Bursa Ulu Camii İmami Süleyman Çelebi'nin 15. asrin başında kaleme alıp Vesiletü'n- Necât adını verdiği Mevlid-i Şerif bu manada en müteessiri olmuştur.

Süleyman Çelebi Resul-i Ekrem'e olan meveddet, muhabbet, aşk ve saygının en samimi ve ihlâslı, en kalbî ve hasbî olanını Mevlid-i Şerif ile ortaya koymuş, verdiği mesaj itibarıyle çağları aşan bu şaheserle sadece Türk milletine değil İslâm coğrafyasında yaşayan Müslüman milletlere de en veciz ve açık şekilde Hz. Peygamberi anlatmayı, sevdirmeyi ve öğretmeyi amaçlamıştır. Vesiletü'n-Necât iyi tahâlî edildiğinde bu eserde, Süleyman Çelebi'nin Peygamber sevgisinin yanı sıra İslâm'ın tevhid ve varlık anlayışını, ahlak ve bilgi tasavvurunu da zarif bir üslupla ifade görürler. Üzerinden 600 yılı aşkın bir zaman dilimi geçmesine rağmen ilk günde tâzelik ve ruhaniyetini muhafaza eden Mevlid-i Şerif, Müslümanların cemiyet hayatı içerisinde doğumdan ölüme kadar her noktada birleşip bütünlâşmesine de büyük katkı sağlamış ve sağlamış devam etmektedir.

Balkanlardan Anadolu'ya, Kafkasya'dan Orta Doğu'ya kadar geniş bir sahada Müslümanların birlik ve beraberliğinin nişanesi olarak okunmaya devam edilen Mevlid-i Şerif'in yazıldığı şehir olan Bursa'nın 2022 Türk Dünyası Kültür Başkenti seçilmesi yine bu yılın bu aziz eserin yazarı Süleyman Çelebi'yi Anma Yılı olarak ilan edilmesi Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı olarak bizi de bu noktada kıymetli bir eser ortaya çıkarmaya teşvik etti.

Yayımladığı eserlerle gönül coğrafyamıza her daim ışık tutan, kültürel zenginliğimizi paylaştı ve akraba topluluklarla bağımımızı kuvvetlendiren Başkanlığımız bu bağlamda takdirlerinize “Gönül Coğrafyasının Şaheseri Mevlid-i Şerif ve Tercümeleri” adını verdığımız bu veciz eseri sunmaktadır. Bu değerli çalışma Vesiletü'n- Necât yani Mevlid-i Şerif'in 12 farklı dile çevrilmiş ve transliterasyonu yapılmış versiyonudur. Gönül coğrafyamızdaki soydaş ve akraba topluluklarımızın dinî ve kültürel hayatına bir armağan olarak hazırlanan bu eserin kardeşliğimizi pekiştirici bir unsur olacağından hiç şüphem yoktur.

Bu eserin meydana gelmesinde başta Mevlid-i Şerif ve Süleyman Çelebi'nin daha yakından tanınmasında büyük emeği olan Prof. Dr. Bilal Kemikli hocamız olmak üzere, değerli akademisyenlerimize ve çalışma arkadaşlarına teşekkür ediyorum.

Sözlerimi Mevlid-i Şerif'ten şu beyitlerle nihayete erdirmek istiyorum:

Pes Muhammed'dir bu varlığa sebeb
Sıdk ile anın rızâsının kıl taleb
Ger dilersiz bulasız oddan necât
Aşk ile derd ile idin es-Salât

Abdullah EREN
YTB Başkanı

Sunuş

*“Allah adın zikredelim evvela
Vâcib olduğla cümle işte her kula”*

Mevlid, edebiyatımızda Hz. Peygamberin doğumu vesile edilerek yazılan manzum ve mensur eserleri ifade etmek üzere kullanılan isimdir. Bu türün ilk örneklerinden birini, Bursa'da Ulucami'nin ilk imamı Süleyman Çelebi nazmetmiştir. Türk edebiyatında onun açtığı çığırda gelişen mevlid türü, diğer İslami edebiyatlara nispetle ayrı bir öneme sahip olmuştur. O nazmettiği bu eseriyle, Türk halkın Peygamber sevgisini, dil ve estetik imkânlarla dile getirmiştir. Onun eseri, “kurucu” bir metindir. Nitekim daha sonra onu örnek alan pek çok eser yazılmıştır. Böylece mevlid, Peygamber sevgisini geniş kitlelere ulaştıran bir tür olmuştur. Bu tür içinde edebi şaheserler kaleme alınmıştır.

Türk dilinin ve edebiyatının “öncü” ve “kurucu” metinlerinden biri olarak temayüz eden Süleyman Çelebi'nin Vesiletü'n-Necâti, bilindiği gibi, sadece bir edebi metin olarak değerlendirilmemiş; aynı zamanda İslam'ın tevhid ilkesini ve bu ilkeyi vazeden Hz. Peygamberi bize anlatmayı, sevdirmeyi ve öğretmeyi amaçlayan bir şaheser olarak kabul görmüştür. Bilhassa tevhid bahri ve kâinatın yaratılmasıyla ilgili bölümde, İslam düşüncesinin varlık telakkisini, birliğine şek ve şüphe olmayan yüce yaraticının yegâne varlık olduğunu samimi ve sade bir üslup ile hikemi tarzda izah etmiştir. Onun izah ettiği tevhid anlayışı, varlık, ahlak ve bilgi anlayışımızı inşa etmiştir. Bu bakımından Vesiletü'n-Necât, merkezinde Hz. Peygamberin veladeti ve risâleti olan bir medeniyet manifestosudur.

Bu şaheser, zaman içinde Mevlid olarak isimlendirilmiştir. Bu isimlendirmede, diğer İslam edebiyatlarında olduğu gibi, eserin Hz. Peygamberin veladetini konu edinmesi ve mevlid iftihallerinde okunması etkili olmuştur. Ancak burada isimlen-

dirmenin "örtülü mana"sına da işaret edebiliriz; o da eserin tanzim edildiği dönemdeki siyasi ve sosyal tarihle ilişkili izah edilebilecek bir manadır. Bilindiği gibi, *Vesiletü'n-Necât* Osmanlı'nın inkıraz dönemlerinden birisi olan Fetret Döneminde yazılmıştır. Süleyman Çelebi'nin hayatını konu edinirken de mufassal olarak izah edeceğimiz gibi, eserin yazılmasının tamamlanmasıyla birlikte Osmanlı adeta yeniden doğmuş, birlik ve dirlik sağlanmıştır. Dolayısıyla *Mevlid* tabirinde bir milletin yeniden doğuşunu ihsas ettiren bir mana sırlanmış; bu millet, Hz. Peygamberin tebliğ ettiği özle ve öğrettiği hakikatlerle buluşarak, ona olan sevgiyle yeniden derlenip toparlanmıştır.

Daha önce çeşitli vesilelerle dile getirdiğimiz bir hususu burada yeniden ifade etmek isterim: *Vesiletü'n-Necât*, merkezinde Hz. Peygamberin doğumu olmakla birlikte, bir yandan İslâmî kozmogoninin tekvin teorisini tasavvufun tecelli anlayışıyla cem ederek varoluşu anlatırken, öte yandan da içine doğulan dünya hayatını anlamlı kılmanın temel ilkelerini gösterir. Bu ilkeler, Hz. Peygambere inanmanın ve tebliğ ettiği esasları yaşamadan yollarını gösteren ilkelerdir. Bütün bunları yaparken, sıradan bir teologik metin gibi, vazedici, telkin ve tebliğ edici de değildir. Zira karşımızda inanılan temel ilkeleri tecrübe etmiş, yaşayarak özümsemiş ve hakikate ermiş gerçek bir "bilge şahsiyet" in hayat verdiği şîrsel bir metin vardır. Diğer bir ifadeyle *Mevlid*, "bilge imamın" ulaştığı hakikatin müsikiyle de buluşarak söze dönüşmesidir. Mamafih metinde verilmek istenen mana, ister teganniyle, isterse de düz şîrsel okunuşunda, insanı adeta büyüleyerek lâhûtî bir âleme alır götürür.

Mevlid'de Hz. Peygamberin velâdetinden başlamak üzere, semâvi dinlerin tarihsel ve kültürel mirasıyla buluşmanın yanında, kâinatla, feleklerle, bütün diğer âlemlerle makul bir rabitadan söz edilir. Böylece Hz. Peygambere inanmakla kendisiyle, hemcinsleriyle, kâinatla, gezegenlerle velhasıl bütünüyle varlıkla "barışık" olmanın yol ve yordamı gösterilir. Zaten İslâm, bir bakıma etimolojik olarak, barış anlamına gelmez mi? Nitekim her bir bölümü (bahir) diğerine bağlayan nakarat beytiyle birlikte getirilen salâvatlarda bu barış çağrısının tekrar edildiğini görürüz. *Mevlid*, İslâm'ın öngördüğü barışık olma halini, tevhid bahrından başlayarak hâtimesine değil, Hz. Peygamberin örnekliğinde aktarır. Bu aktarma faaliyeti, altı yüz yıldır devam etmektedir. Zira sadece kutsal gün ve gecelerde değil, sevinç ve tasa günlerinde de okunan *Mevlid*'in okunduğu her yerde, huzuru, paylaşmayı, diğerkâmlılığı, vefayı, esenliği ve güveni tesis ettiği, bireysel ve toplumsal barışı temin ettiği görülmektedir.

Daha evvel, Diyanet İşleri Başkanlığı için hazırladığımız üç ciltlik *Mevlid Külliyatı*'nın ilk cildinde, Süleyman Çelebi'nin *Vesiletü'n-Necât*'ı ve diğer dillere yapılan tercümelerini bir arada sunmuştuk. Bu çalışmaya merhum Prof. M. Tayyip Okiç'in adeta klasikleşen makalesi ilham olmuştur. Merhum Okiç'in sözü edilen makalesini de o külliyat içinde yeniden neşretme imkânına kavuşmuştur. Prof. Okiç, bahse konu makalede *Vesiletü'n-Necât*'ın tercümelerini konu edinmiş, ulaştığı bazı tercüme metinleri ilim dünyasının dikkatine sunmuştur. Biz oradan hareketle eserin tercümelerini bir araya getirerek neşretmeyi planlamıştık. Bu çerçevede başladığımız araştırma ve incelemeler neticesinde, eserin makalenin yazımından sonra yapılan farklı dillere yapılan tercümelerine de ulaşmıştır. Bu vesileyle şunu görmüştük: *Vesiletü'n-Necât*, sadece Türk edebiyatı için değil, aynı zamanda Boş-

nak, Arnavut ve Kurt İslâm edebiyatları için de bir "kurucu metin" olma hüviyetine sahiptir. Dolayısıyla ilk tercumesi Rumca'ya yapılan bu eser, tercüme edilerek, nazireleri yazılarak yahut örnek alınarak "gönül coğrafyamızda" Hz. Peygamberi merkez edinen bir edebî hayatı can suyu olmuştur.

Bu konudaki çalışmalarımız devam ederken, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığından *Mevlid Tercümeleri* ile alakalı bir kitap neşri talebi gelmiştir. Bu önemli bir taleptir. Zira *Mevlid*, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığından ilgi alanına giren coğrafya için ortak metin olma hüviyetini haizdir. Bilhassa Avrasya için bu böyledir. Ancak Batı dillerine ve Arapçaya yapılan çevirilerle, bir edebî metin olarak etki alanı daha da genişlemiştir. Keza Süleyman Çelebi'nin vefatının altı yüzüncü yılında, gönül coğrafyamızda bu bilge şairin ve eserinin yeniden gündeme getirilmesi de takdire şayan bir düşüncedir. Bu itibarla tarafımı ulaşan talep, daha evvel projeyi sahiplenerek külliyatı neşreden Diyanet İşleri Başkanlığından da izni alınarak yeniden eseri ele almaya bir fırsat sunmuştur. Nitekim YTB'nin girişimleriyle temin edilen eserin Tatarca tercumesi ve doğrudan tercüme edilmediği kanaatyle önceki neşirde değerlendirilmeyen Kurtçe tercumesi de eklenerek eser genişletilmiştir. Bu yeni neşirde kaynakça da güncellenmiştir. Böylece Gönül Coğrafyamızın Şâheseri *Mevlid* ve *Tercümeleri* adıyla bu elinizdeki kitap vücut bulmuştur.

Gönül Coğrafyamızın Şâheseri *Mevlid* ve *Tercümeleri*, DİB neşrine olduğu gibi, iki bölüm olarak tasnif edilmiştir. Birinci Bölüm, bendenizin kaleme aldığı "bilge şair"ın hayatı ve eseri başlığını taşımaktadır. Burada, önceki neşirde yayımlanan Prof. M. Tayyip Okiç'in makalesine yer verilmemiştir. Konuya ilgi duyan insanlar, sözü edilen makaleye DİB neşirinden yahut yeni neşredilen Tayyip Okiç Külliyatı'ndan kolayca ulaşacaklardır. *Vesiletü'n-Necât* ve *Tercümeleri* başlığını taşıyan ikinci Bölümde ise Arapça, Boşnakça, Arnavutça, Çerkezce, Kurtçe, Gürcüce, Tatarca, Rumca, İngilizce, Almanca, Kurtçe tercümelerini verdik. Ayrıca bu bölümde *Mevlid*'in Bulgar alfabetesine transliterasyonu yapılmış metnine de yer verdik. Böylece daha önce DİB Yayınlarından neşredilen kitap yeni ilavelerle zenginleştilmiştir.

Elinizdeki bu esere alınan tercümelerin her birini, o dili kullanan ilim insanı mesai arkadaşlarını ve akademik çalışmalarını yanından yapan öğrencilerim hazırladılar. Ancak metin içinde bazı müdahalelerim oldu. Mesela *Vesiletü'n-Necât*'ın Türkçe neşrine bulunan Arapça kasideyi ve tercümeyi, bazı yazma ve baskı Mevlid nûshalarında bulunmadığını dikkate alarak buraya da almadım. Keza Rumca tercümenin Türkçe beyitlerinde kimi okuma hatalarını vezin açısından tamir ettiğim gibi, asıl nûshada olmayan fasıl isimlerini de Türkçe metne dayanarak ilave etmiş oldum. Böylece hem daha sahî bir metnin, hem de kolay mukayese yapılacak bir çalışmanın ortaya çıkışmasını arzuladım. Diğer dillerdeki tercümelere, o dillere vukufiyetim olmaması hasebiyle sadece inceleme kısmında müdahale oldum.

Gönül Coğrafyamızın Şâheseri *Mevlid* ve *Tercümeleri* müşterek bir çalışmanın neticesidir. Fakat bu konuya ilgili daha evvel yaptığımız neşirler de dikkate alınırsa,

her ne kadar önceki çalışmanın bir mütemmimi olsa da geniş zaman diliminin de eseridir. Nitekim bu konuda 2007'den itibaren devam eden ve birbirini tamamlayan sempozyumlar, projeler, tezler ve yayınlar süreci yaşanmıştır. Bu sene içerisinde de 2022 Süleyman Çelebi yılı ön hazırlıkları ekseninde çalışmalar devam etmektedir. Umarım bu çalışmalar, ülkemizde olduğu kadar, gönül coğrafyamızda da kültürel anlamda buluşma zeminlerinin artmasına vesile olur. Bu çalışma YTB Başkanı Sayın Abdullah Eren'in ve Sayın Murat Kazancı'nın teşvikleriyle ortaya çıkmıştır; kendilerine müteşekkirim... Keza projede katkısı olan değerli meslektaşlarımıza da kalbi teşekkürlerimi sunarım. Buradaki güzellikler, adını andığım veya anmadan teşekkür ettigim değerli dostların eseridir; görülen kusur ve eksiklikler ise, bendenize aittir. Eserin ilim ve irfan hayatımı, sanat, edebiyat ve düşünce dünyamızı bereketlendirmesini dilerim.

Prof. Dr. Bilal KEMİKLİ

İçindekiler

Ön Söz.....	iii
Mehmet Nuri ERSOY/T.C. Kültür ve Turizm Bakanı	
Ön Söz.....	v
Abdullah EREN/YTB Başkanı	
Sunuş.....	iii
Prof. Dr. Bilal KEMİKLİ	

1. BÖLÜM

Süleyman Çelebi.....	15
(Haz. Prof. Dr. Bilal KEMİKLİ)	

2. BÖLÜM

Vesiletü'n-Necât.....	25
Süleyman Çelebi	
Vesiletü'n-Necât'ın Arapça Tercümesi.....	47
Prof. Dr. Hüseyin Mucîb MISRÎ/(Haz. Prof. Dr. Mehmet AKKUŞ)	
Vesiletü'n-Necât'ın Boşnakça Tercümesi.....	101
Hafız Salih GAŞEVİÇ /(Haz. Prof. Dr. Amina Şiljak JESENKOVIÇ)	
Vesiletü'n-Necât'ın Arnavutça Tercümesi.....	119
Tahir Efendi POPOVA/(Haz. Nehri AYDİNÇE)	
Vesiletü'n-Necât'ın Gürcüce Tercümesi.....	135
Vaja VANADZE/(Haz. Prof. Dr. Nebi GÜMÜŞ)	

Vesîletü'n-Necât'ın Çerkesçe Tercümesi	151
(Haz. Fahri HUVAJ)	
Vesileti'n-Necât'ın Rumca Tercümesi.....	187
(Haz. Dr. Ahmet Molla MEMET)	
Vesileti'n-Necât'ın İngilizce Tercümesi.....	209
Lyman MACCALLUM/(Haz. Hümeyra MERMER TURNER)	
Vesîletü'n-Necât'ın Almanca Tercümesi	235
Prof. Dr. Annemarie SCHIMMEL/(Haz. Dr. İsmail H. YAVUZCAN)	
Vesîletü'n-Necât'ın Kürtçe Naziresi.....	243
Molla Hüseyin BÂTEVÎ/(Haz. Doç. Dr. İbrahim BAZ)	
Vesîletü'n-Necât'ın Tatarca Tercümesi.....	285
Kazan Tatarlarının Mevlidi.....	286
(Haz. İlias MİFTAKHOV)	
Litvanya Tatarlarının Mevlidi.....	301
(Haz. Doç. Dr. Galina MİŞKİNİENE)	
Vesîletü'n-Necât'ın Bulgar Alfabetesine Transliterasyonu.....	313
(Haz. Beyhan MEHMED)	
SONUÇ	339
KAYNAKÇA	342

1. bölüm

SÜLEYMAN ÇELEBİ VE VESILETİ'N-NECAT

Süleyman Çelebi

Prof. Dr. Bilal Kemikli

Hayatı ve Eserleri

Süleyman Çelebi, Bursa Ulucami'nin imamıdır. Burada yazdığı *Vesiletü'n-Necât* yahut halkın isimlendirmesiyle *Mevlid* adlı eseriyle tanınmıştır. Karinelere bakılırsa, 1351 yılında Bursa'da doğmuş ve 1422 yılında yine burada vefat etmiştir.

Süleyman Çelebi, Orhan (1281-1362), Murâd-ı Hüdâvendigâr (1326-1389), Yıldırım Bayezid (1360-1403), Emir Süleymân (1375-1420), Musa Çelebi (1388-1413) ve Çelebi Mehmet (1382-1421) dönemlerini idrak etmiş ve Sultan Murat (1404-1451)'ın saltanatının ilk yılına erişmiştir. Bu isimler, kronolojik çerçevede düşünüldüğünde, Osmanlı'nın kuruluşundan gelişimine kadar olan dönemi işaret eder. Dönemin en belirgin özelliği, Emir Süleyman ve Çelebi Mehmet devirlerindeki fetret dönemi dikkate alınmaz ise, bir derlenip toparlanma, fetih ve devlet kurumlarının oluşması olarak öne çıkmaktadır. Mamafih dönem, Hacı Bayram-İçli'nin ifadesiyle, "Taş u toprak arasında yapılma/yapılanma" dönemidir; Mevlid ise, tam da bu yapılanma döneminin eseridir.

Süleyman Çelebi, köklü bir aileye mensuptur. Dedesi Fusûs şârihi olarak bilinen Şeyh Mahmut'tur. Sultan Orhan'ın döneminin âlimlerinden olan Şeyh Mahmut'un adına İznik'te bir medrese inşa ettirdiği bazı tezkire tarzı kaynaklarda geçiyor. Fakat bu bilgiyi teyit edecek imkânlardan şu an için mahrumuz. Keza yine Şeyh Mahmut'un Osman Gazi'nin kayınbiraderi olduğu da rivayet edilmektedir. Merhum Kâzım Baykal, herhangi bir kaynak göstermeden Şeyh Mahmut'un, Osman Gazi'nin kayınpederi de olan ünlü sufi Şeyh Edebâli'nin oğlu olduğunu ileri súrer.

Keza Şeyh Mahmut'un devleti kuran aile ile yakın olduğu, hatta kız kardeşinin Orhan Gazi'nin eşi olduğu da söylenir.

İsmail Beliğ'e bakılrsa, Şeyh Mahmut "Bilâd-ı Rûma cümleden evvel neşri-i Şi'i-r-i âb-dâr" eden kişidir. Gelibolulu Âlî, Çelebinin ceddinin şiirle şöhret bulmadığını ve bu sebepten de bir mahlas ihtiyar etmediğini söylemekten sonra, bazen meramını şiirle ifade etme çabasında olduğunu, yeri geldiğinde gazel dahi söylediğini ifade eder. Lakin elimizde ondan geride kalan ne bir divan ne de şiir hakkında değerlendirme yapabileceğimiz birkaç şiir vardır. Belki burada ona atfedilen şu beyti zikretmek mümkündür:

*Velâyet gösterip suya seccâde salmışın
Yakasın Rumelinin dest-i takvâ ile almışın*

Bu beyit, Orhan Gâzi'nin oğlu Süleyman Paşa'nın Rumeli'ye geçişini tebrik sadeinde yazılmıştır. Bundan başka bir değerlendirme yapma imkânına sahip değiliz... Her halükarda, Şeyh Mahmut'un dönemi içerisinde anılan âlim bir zat olduğu görülmektedir.

Süleyman Çelebi'nin babası hakkında iki ayrı isim zikredilir. Bunlardan ilki, Latifi'nin beyanına göre, dönemin ünlü devlet adamlarından İvaz Paşa'dır. Latifi bununla da kalmaz, Edirne şairlerinden olan Atâyi'nin, Çelebi'nin kardeşi olduğunu kaydeder. Ancak müdekkik tarihçiliği ile öne çıkan Gelibolulu Âlî, Latifi'nin verdiği bu bilgiyi eleştirek, kronolojik olarak bunun mümkün olamayacağına işaret eder. Daha sonraki araştırmacılar da Âlî'nin verdiği bilgiyi kabullenmişlerdir. Bununla birlikte Hüseyin Vassaf, konuya ilişkin herhangi bir tartışma yapmadan, Latifi'nin verdiği bilgileri olduğu gibi aktarır.

Şurası kesindir ki, Çelebi'nin babası, Şeyh Mahmut'un hakkında yeterli bir bilgiye sahip olmadığımız oğlu Ahmet Paşa'dır. Muhtemelen Ahmet Paşa, dönemin devlet adamlarından birisidir. Hatta Kâzım Baykal'a göre, Orhan Gâzi'nin vezirlerindendir.

Süleyman Çelebi, böylesine asil bir aileden gelmektedir. Kaynaklar kısaca bunlara temas eder. Bununla birlikte nerede, hangi medresede ve kimden ders aldığı meçhuldür. Beliğ, "dest-yâri-i feyz-i Hûdâ-dâd ile tahsîl-i fazl u irfân" ettiğini söyler. Dest-yâr, bildiğimiz gibi, yardımçı anlamına gelir. Bu kelimenin, acaba Selçuklu döneminde kullanılan atabey kavramı yahut Osmanlı'nın nedim kavramıyla bir ilgisi var mı? Beliğ, asil bir aileden geliyor olması hasebiyle şairimizin herhalde özel hocalardan ders aldığı söylenmiş olmalıdır. Nitekim onun gerek Çelebi olarak nitelendirilmesi gerekse de işgal ettiği görevler nitelikli bir eğitimden geçtiğine işaret eder. Zaten geride kalan yegâne eseri Vesîletü'n-Necât da bu kanaatimizi tevkif eder.

Süleyman Çelebi gençliğinde hangi görevlerde bulunmuştur? Neler yapmıştır? Bunları da bilmiyoruz. Yalnız, onun erken yaşlarda hükümdar ailesiyle ilişkiye geçtiğini görüyoruz. Yıldırım'ın oğlu Emir Süleyman'la hem-meşreb olduğu zaman onun sohbet ve eğlence (bezim) halkasına dâhil olduğu rivayet edilir. Bu ilişki sadece bir musahiplik seviyesinde olmasa gerektir; musahiplikle birlikte başka bir görevde bulunmuş olması ihtimal dâhilindedir. Nitekim daha sonra Yıldırım Bayezid'in Divân-ı Humâyûn imâmlığına getirildiği bilinmektedir. Bilahare Ulucami'nin inşası tamamlanınca imamlık görevi buraya tahsis edilmiştir.

Hakkındaki kayıtlara ve düşürülen "Râhat-ı ervâh" tarihine bakılrsa, 825 (1421-2)'de vefat etmiştir. Çekirge yolundaki Dağınık Serviler Mezarlığı'nda Yoğurtlu Baba Dergâhı yakınında sırlanmıştır.

İlmi ve Edebi Muhiti

Bazı kaynaklar, Süleyman Çelebi'yi Süleyman Dede diye anarlar. Bunun sebebi, onun dervîşliğidir. Nitekim Süleyman Dede'nin Bursa'nın çoban yıldızı olan Emir Sultan'ın sohbet halkasında bulunduğu ve burada iç aydınlığını erdiği de bilinir. Emir Sultan yeni bir yol tesis etmemiş, Necmeddin-i Kübrâ (ö. 618)'nın oluşturduğu irfânî geleneğin izini suren bir Kübrevî olarak kabul edilmiştir. Hüseyin Vassaf, şairimizin "efâdîl-fuzalâdan ve erbâb-i aşktan" olduğunu beyandan sonra, onun Emir Sultân'ın "berekât-ı hüsn-i nazâr u terbiyet ile perverde" olduğunu ifade eder. Hatta konuyu biraz daha tâhkîm etmek sadedinde, Emir Sultan "hülefâsi meyanında ismi şerifleri mezkûrdur" da der.

Vesîletü'n-Necât'taki tasavvufî tabir ve bakış göz önünde bulundurulduğunda, şairin irfânî muhit içerisinde bulunduğuanda şüphe yoktur. Ancak dedesinin Fusûs şârihi olarak gösterilmesi de nazari dikkate alınırsa, onun daha çocuk yaşıta tasavvuf kültürune așina olduğu ileri sürülebilir. Ama Vassaf'ın verdiği bilgileri de yabana atmamak gerektir. Zira onun Emir Sultan'ın delaletiyle Ulucamii imamlığına getirildiği de rivayet edilir.

Süleyman Çelebi'yi kültür tarihimizin seçkin imamlarından biri olarak anmamıza sebep olan, elbette ne saray imamlığı ve ne de Ulucami imamlığıdır; onu edebiyat tarihimizin ilklerinden olan mevlidi dolayısıyla anıyoruz. Burada şu soruyu yönlendirmekte yarar vardır: Vesîletü'n-Necât mevlid türünün ilk eseri midir? Yapılan çalışmalarla mevlid türünde müstakil olarak ilk yazılan eserin, Vesîletü'n-Necât olduğu görülmektedir. Fakat Süleyman Çelebi'yle aynı dönemde yaşadığı bilinen Ahmedî (ö.1412)'nin Bursa'da, Vesîletü'n-Necât'tan iki yıl önce yazdığı İskender-nâme'ye dâhil edilen muhtasar bir mevlid yazdığını da biliyoruz. Keza bir dönem Bursa'da da yaşamış olan Arap şairi İbnü'l-Cezerî (ö.1429)'nin yazdığı el-Mevlîdü'l-Kebîr'i de hatırlamakta yarar vardır. Kuvvetle muhtemeldir ki, Çelebi, hem Ahmedî ile hem de İbnü'l-Cezerî ile görüşmüştü yahut eserlerini tetkik etme fırsatı bulmuştur. Her ne kadar ewvelki tecrübelerden yararlanılmış ve geleneğin izinde gidilmiş olsa da, Vesîletü'n-Necât Hz. Peygamber'in doğumu ve bu süreçte yaşı-

nan olağanüstü hadiseler, bilhassa mi'rac hadisesi gibi mucizeleri ve ölümünü konu edinen ilk mevlid olma özelliğine sahiptir.

Süleyman Çelebi'nin eğitim sürecini tetkikten mahrumuz. Fakat Vesiletü'n-Necât'tan hareketle onun Âşık Paşa'nın Garip-nâme'si başta olmak üzere Taberi Tarihi ve diğer siyer ve megazi kaynaklarına vakif olduğunu tespit etmek mümkündür.

Mevlid neden yazıldı?

Gelenekte eserler bir sebebe binaen yazılır. Peki, Mevlid neden yazıldı. Riva-yet o ki bu eserin yazılmasına sebep olan hadise de Ulucami'de cereyan etmiştir. Şöyled ki, İranlı bir vaiz kürsüden Bakara süresinin 285. ayetini tefsir eden bir sohbet yapıyormuş. Bu ayette, "Onun elçilerinden hiç birini diğerinden ayırt etmeyiz!" buyrulmaktadır... Bu ifade, Peygamberin ve müminlerin ağızından verilmektedir. Yani, müminler peygamberler arasında ayrılmazlar. Peygamberlere imanın temel ilkesi de budur.

İranlı vaiz, bu ayeti tefsir ederken, "Ben Muhammed Mustafa'yı Isâ Peygamber'den –Allah'ın salât ve selâmi ikitisine olsun- üstün tutmam" demiş. Bunu duyan Arap asıllı, bir bilge ve âlim kişi gayrete gelip İranlı vaizi ilzam etmiştir. Zira aynı sürenin 253. ayetinde, "İşte, o elçilerden kimini kiminden üstün kıldık. Allah onlardan kimine konuştu, kimini de derecelerle yükseltti..." buyrulmaktadır. Bakara süresinin 285. ayetinde "Peygamberler arasında fark yoktur" buyrulmasından maksat, resullük ve nebilik hususunda bir farkın olmadığıdır; yoksa fazilet açısından değildir... Böyle izah etmiş Arap asıllı bilge âlim.

Ulucami'de, İslam'ın bu beşinci kutsal makamında ortaya çıkan tartışmaya ahalî de dâhil olmuş ve İranlı vaizden yana tavır almışlardır... Derken mesele büyümüş, Arap âlim, Arabistan, Mısır ve Halep ulemasından alınan fetvalarla İranlı vaizi ilzam etmiş, hatta rivayetlere bakılırsa, katline bile hükmetirmiştir. İlmi bir mübahasenin geldiği nokta Süleyman Çelebi'yi ziyadesiyle üzmüş olmalıdır. O sebepten hemen oracıkta şu beş beyitleri yazmıştır:

*Ölmeyüp Isâ göğe bulduğu yol
Ümmetinden olmak için idi ol*

*Hem dahi Mûsâ elindeki asâ
Oldı anun izzetine ejdehâ*

*Ceddi olduğucun anun ol Halil
Nâri cennet kıldı ana ol Celîl*

*Cümle anun dostluguna adına
Bunca izzet oldı olecdâdına*

*Çok temennâ kıldılar Hak'dan bular
Kim Muhammed ümmetinden olalar*

Hz. Peygamber, ulu'l-azm peygamberlere verilen mucizelerin ve izzetin sebebidir. Evet, onlar birer elçidir, resuldür; lakin sahip oldukları bütün manevi hal, ilim ve itibarın kaynağı Hz. Peygamberdir. Onlar bu yüceliklere Hz. Peygamberin dostluğu sebebiyle ulaştılar... O sebepten de Muhammed ümmetinden olmak için çok niyazda bulundular. Neden? Çünkü Hz. Peygamberle ed-dîn olan İslam tamamlandırmıştır.

*Gerçi kim bunlar dahi mürseldürür
Lîk Ahmed ekmel üefdâldürur*

Evet, Mevlid'in yazılısına dair böyle bir rivayet anlatılır... Ama meseleye başka açılarından da bakmak gereklidir. Her şeyden önce şunu belirtelim: Eser, dönemine ayna tutar. Diğer bir ifadeyle, sanatkâr, dönemin sosyal ve kültürel tarihi içinde eser verir. Bu temel yaklaşımından hareketle, döneminin siyasi ve sosyal tarihini dikkate alarak, metni okumak icabeder. Dolayısıyla öncelikle Mevlid'in nasıl bir dönemde yazıldığını hatırlamak lazımdır?

Mevlid, fetret döneminde, Ankara savaşından takriben yedi yıl sonra yazılmış. Fetret dönemi, Yıldırım'ın çocukları arasında cereyan eden taht mücadelelerini hatırlatır. Sultanın küçük oğlu Kasım dışında, Emir Süleyman, İsa Çelebi, Musa Çelebi, Mustafa Çelebi ve Mehmet Çelebi bu mücadele içerisinde karşılıklı savaşmışlardır. Akıncı beyleri ve muktedir ailelerin de işin içine girmesiyle, hatta bazı beyliklerin ve Bizans'ın da olaya müdahale etmesiyle, bütün bir Osmanlı coğrafyası trajik olaylara sahne olmuştur. Bu gibi zamanlarda bazı fırsatçıların dinî ilkelerden hareketle kurtarıcı fikrini kalabalıklara sundukları görülür. Nitelikle bu dönemde de olan budur: Mehdilik ve Mesihlik fikri konuşulmuş olmuştur. Hatta bununla da kalmayıp, gayr-i Muslim tebâyi da etkilemek amacıyla, *Hub Mesihlik* (İsa severlik) akımının olduğu görülmektedir. Muhemmed ki, Ulucami'de konuşan İranlı vaiz, İsa severlik akımının tesiri altındadır.

İranlı vaizi bilmiyoruz; ama Musa Çelebi'nin kazaskeriyyen Mehmet Çelebi'ye esir düşen Şeyh Bedreddin (ö. 1416)'in dervişleri mehdilik iddiasını dillendirmiştir ve bir isyana sebebiyet vermişlerdi. Şeyh Bedreddin, her şeyden önce iyi bir fakih, muktedir bir âlimdir; lakin kendisi olmasa bile, ileri gelen müritleri tarafından mehdi ilan edilmekten kurtulamamıştır. Aynı dönemlerde İran'da Fazlullah Hurûfi (ö. 1394) de kendisinin velayet yolunun son noktası (*hatmü'l-evliya*) ve mehdi olduğunu ileri sürmüştür. Dönem, gerek siyasi boşluk ve fetret sebebiyle Anadolu'da, gerekse diğer İslam coğrafyasında arayışlar dönemidir. Bazı mihraklar ve kişilerin bu arayışları fırsatca çevirip, halkın dinî inanç ve düşüncesini istismar etmesi ihtimal dâhilindedir.

Ulucami'nin bilge imamı, sadece rivayet edilen bir tartışmadan harekete değil, aynı zamanda ortaya çıkan kurtarıcı fikirleri dikkate alarak bu eserini yazmıştır. Nitekim eserin daha adında şairin bu niyetini sezmek mümkündür: *Vesileti'n-Necât*... Kurtuluş vesilesi. Neden kurtuluş? İçine düşülen fetretten kurtuluş! Ona göre fetret, Hz. Peygamberin manevi şahsiyetine, Kur'an, Sünnet ve dinine bağlanmakla açılacaktır. Bu bakımdan *Vesileti'n-Necât*, müminlerin Hz. Peygambere olan bağlılıklarını (biat) yenileyen ve kuvvetlendiren bir metindir. Dolayısıyla burada üzerinde durulan Hakikat-i Muhammedî ve Nûr-i Muhammedî meselesinin temel saiki, varlığın merkezine Hz. Peygamber'i koyarak bir varlık anlayışı ve bir dünya tasavvuruna ulaşma çabasıdır. Süleyman Çelebi bu derin felsefi mülahazayı sehlî mümtensi üslûbuyla yeniden dile getiren bir mütefekkirdir.

*Ger Muhammed gelmese sen şunu bil
Ne kulak işidiübən söylerdi dil*

*Ger Muhammed'den şefâat olmasa
Deng-i küfrün zulmetini kim basa*

*O! Muhammed'den açıldı dinümüz
İslâm içre din ile imânumuz*

Nasıl da sesleniyor? O acıyi, o fetreti yaşayan insana... İnsanı kendi benliğiyle kavırıyor, kendi organlarını, kendi bedenini düşünmesini salık veriyor ve diyor ki: Eğer Hz. Muhammed gelmeseydi, ne kulağın işitti, ne de dilin söylerdi. İşitmeyimin de söylememizin de kaynağı, Hz. Muhammed'dir. Bu kargaşa, kafa karışıklığına hacet yok; bizim birbirimizle alaka kurmamız, konuşup, dinlememiz, anlaşmamız, diyaloga geçmemiz ve böylece huzurlu bir toplum kurmamızın esaslarını bize öğreten *el-Muallim* olan Hz. Peygamberdir. Şu halde, hangi kurtarıcıyı ariyorsun? Küfrün zulmetini giderecek yegâne iksir, Hz. Peygamberin şefaatidir. Dolayısıyla sana düşen şudur: Onun yolunda olmak!

*Ser'ini tut ümmeti ol ümmeti
Tâ nasîb ola sana Hak rahmeti*

Burada tabi bir husus dikkatimizi çekiyor, o da şudur: Bazi rivaytlere bakılacak olur ise, bu eseri şairin yazmasını bizzat Emir Sultan istemiştir. *Mevlid*, Emir Buharî'nın talebiyle yazılmış, huzurunda okunmuş, kendisi de okumuş, pek beğenmiş... Derler ki, *Mevlid*'in kısa zamanda tanınmasında, popüler kültürү besleyen bir eser halini almışında Emir Sultan Hazretlerinin himmeti çoktur. O, birçok kez huzurunda okutup, huşu içinde dinlemiş ve okunmasını teşvik etmiştir. Bütün bunlar birer rivayettir; bunu biliyoruz... Ama şunu da biliyoruz: Emir Sultan'ın hülefâsi arasında zikredilen Yahyâ b. Bahî (ö. 1436) de *Mevlid-i Nebî* adıyla bir eser telif etmiştir. Bu Emir Sultan'ın, muhitinde bulunan ehil kişileri mevlid yazma-ya teşvik ettiğine işaret eder.

Bir Şaheser: *Vesileti'n-Necât*

Süleyman Çelebi Bursa'da yaşamış ve eserini burada telif etmiştir. Bursa kuruluş döneminde, fakihlerin nüfuzu altında kurumsallaşan Kayseri ve Konya gibi şehirlерden farklı olarak sufi merkezli bir şehirdir. Daha ilk dönemlerde Abdal Musa, Geyikli Baba ve Abdal Kumral gibi irfânî/bâtinî yönü ağır basan şahsiyetlerin fetih hareketinde ve ihtida faaliyetlerindeki katkılarına paralel olarak adalarına zaviyeleinin yapılması, diğer sufilerin de buraya ilgi duymasına imkân vermiştir. Zamanla devlet sistem olarak kurumlarıyla oturmaya başlayınca, şehirde bu gelişmeye paralel olarak yeni eğitim ve öğretim kurumları inşa edilmeye başlanmış, böylece şehrin kültür ve sosyal hayatı müteşerri bir mahiyet de kazanmıştır.

Bursa'da, yapılanma döneminin siyasi hareketliliğine paralel olarak, daha ilk dönemlerden itibaren, Semerkant, İran, Mısır, Suriye, Buhara ve Bağdat gibi merkezlerle kültür ve ticaret hattının kurulduğuna tanık oluyoruz. Bu ilişkiler, zamanla pek çok ilim ve irfan sahibi zevatın buralara ilgi duymasını ve bazlarının gelip buralara yerleşmesini sağlamıştır. Bu göçler, cami, tekke, zaviye ve medrese gibi dinî ve sıvıl mimarının de gelişmesiyle Evliya Çelebi'nin nitelendiği gibi, Bursa'yı "ruhaniyetli şehir" haline dönüştürmüştür.

Gerçekten de Bursa, camileri, medreseleri, tekke ve zaviyeleriyle ruhaniyetli bir şehirdir. Medreseyle tekkenin ilişkisi, bilhassa kuruluş döneminde çok sıktır. Keza tekkelere ve zaviyeler arasında bir kısım dar görüşlü kimselerin mutaassip başlıkları ve post kavgaları olsa da genellikle tesamühe dayalı ilişki hâkim olmuştur. Mesela Erguvan Bayramı örneğinde de olduğu gibi, farklı meşreplerden beslenen sufiler çeşitli vesilelerle karşılıklı ziyaretler yaparak zengin bakış açıları ve hislerin toplanmasına imkân vermiştir. İşte *Vesileti'n-Necât* böyle dışarıya açılımı olan bu ruhâni şehirde yazılmıştır.

Keçecizade Fuat Paşa'nın dediği gibi "Osmanlı tarihinin dibâcesi" olan Bursa'daki en önemli gelişme, Yıldırım Bayezid dönemine rastlar. Bayezid'in Niğbolu zaferi sonrasında 802/1239'da inşa ettirdiği Ulucami, günümüzde değin şehrin kalbi olmuştur... Kastamonulu Latifi'nin Tezkire'de naklettiği göre, *Vesileti'n-Necât*'ın yazılmasına sebep olan hadise de burada cereyan etmiştir. Bilindiği gibi Ankara Bozgunu (1402) sonrası araya giren fetret döneminde Timur orduları şehrde girip bu ulu mabedi tahrip etmişlerse de, bundan yedi yıl sonra, 812/1409'da *Vesileti'n-Necât* yine burada, Ulucami'nin huzur bahşeden şadırvanının başında yazılmıştır.

İlim, sanat ve edebiyat bir süreç işidir... Sözü ve manayı demlemek için zaman gereklidir. Nitekim *Mevlid*'in de hemen ortaya çıkmadığını biliyoruz. Bu şaheser hayat buluncaya değin, başta Yunus Emre'miz olmak üzere, Siyer-i Nebî şairi Mustafa Darır, Mantiku't-Tayr mütercimi ve müellifi Gülşehrî ve Garib-Nâme sahibi Âşık Paşa gibi şairlerin Türkçeyi şiir dili haline getirdiklerini ve estetik zeminden

taviz vermeden dinî-tasavvufî düşüncayı işlediklerine tanık oluyoruz. Süleyman Çelebi, eserini telif ederken, bu geleneğin izini sürdürmüştür.

Elimizdeki kaynaklar eserin yazıldığı dönemde Bursa'da yaşayan ve eser veren şairleri bütünüyle ele vermez. Mesela Gelibolulu Âlî, dönemin şairleri arasında Süleyman Çelebi'den başka Niyâzî, Ahmedî, Hamza, Ahmed-i Dâî, Ezherî, Cemîlî, Zihnî, Şeyhî ve Kemâl-i Halvetî'den bahis açar. Bu şairlerin bir kısmı sonradan Osmanlı'ya intisap etmiştir. Bilhassa Germiyanlı Beyliği'nin devlet sınırları dâhiline katılmasıyla birlikte, Bursa'nın Türk şîiri açısından bir merkez halini aldığı söylenebilir. Fakat Süleyman Çelebi'den hemen sonra Bursa'da Geyikli Medresenin de kurucusu olan Velyüddinzade Ahmet Paşa (ö. 1496)'nın Türk şîirinin en önemli örneklerini verdiği düşünülürse, burada yetkin ve olgunlaşmış bir edebî hayatın olduğu açıklıktır. Nitekim hemen daha sonraki dönemlerde Lâmî Çelebi (ö. 1532) gibi şairlerin yetişmesi, Bursa'da güçlü bir edebîyat ve sanat damarının daha başlangıçtan beri inşa edildiğine işaretettir.

Süleyman Çelebi, içinde yaşadığı aile, muhit ve şehir dikkate alınırsa, yaşadığı dönemin siyasi sosyal hadiselerini bilgece tahlil eden ve bunları şiir formu içinde dile getiren bir mütefekkir şairdir. Ancak mütefakkirlîk yönünü şiir dili içinde, tipki Yunus Emre gibi, sehl-i mümteni tarziyla sırlamayı da bilmıştır. Bilindiği gibi, sehl-i mümteni, en zor, en anlaşılması güç konu, en kolay ve en anlaşılır bir sadelik içinde ifade etmektir. Bu itibarla Ziya Paşa'nın *Harâbat Mukaddimesi*'nde *Vesiletü'n-Necâtı*'nın *dile getirdiği*, "baştanbaşa sehl-i mümtenidir" ifadesi hakikati ifade eden başka bir şeý değildir. Zira sehl-i mümtenî, sanatkârin yüceliğine işaret eden bir husustur... Her okuyan bir şeýler anlar, hatta anlamakla kalmaz bir benzerini yazmaya da çalışır. Lakin hakikatte bu metinler çok zor, çok gıriftir. Öyle kolay kolay da aşılabilecek değildir. Nitekim altı yüz yıldır pek çok şair mevlid yazar; lakin *Vesiletü'n-Necâtı*'a erişmek ne mümkün! Yine Ziya Paşa'nın ifadesiyle,

*Dört yüz seneden beri efâdîl
Bir söz demedi ana mümâsil*

"Dört yüz senedir, büyük sanat adamları, şairler, âlimler ve bilgeler uğraşıp durdu-
lar ve bunca metin ortaya çıkardılar, ama onun bir benzerini söyleyemediler." Ziya
Paşa dört yüz yıl diyor... Biz şimdî altı yüz yıldır diyoruz. Evet, tam altı yüz yıldır onun
bir benzeri yazılmak istendi. Mesela günümüzde de Alvar İmamı Muhammed Lütfî,
Sivaslı İhramcızâde İsmail Hakkı ve Bursalı Mehmet Şemseddin Ulusoy mevlid
yazdılar; ama Ulucami'de mâverâdan kopup gelen, belki o şadırvanın üstündeki
açık kubbeden yağan söz ve mana yağmurunun bir benzerine ulaşamadı.

Kurucu Eser: *Vesiletü'n-Necât*

Yetişilmez ki: Süleyman Dede yükseklerde.

Mehmet Akif

Süleyman Çelebi bu topraklarda yetişmiş büyük ruhlardan birisidir. O yüzden olsa gerek, millî şairimiz, "Yetişilmez ki: Süleyman Dede yükseklerde!" diyor. Evet, o bilge şahsiyet yükseklerde, çok yükseklerdedir. Nitekim onun nefesiyle musikiden şire büyük bir gelenek hayat bulmuştur. Tasavvuf musikisi, dini musiki yahut cami müzikisi Süleyman Çelebi'nin eserinin sese ve ahenge bürünmesinin tabii neticesi ortaya çıkan büyük bir gelenektir. Keza, Süleyman Çelebi gibi yazmak; hem sade, anlaşılır ve Türkçe, hem de derin ve tesirli bir anlam dünyasına tekabül eden ahenkli söyleyişi taklit ve tanzir etmek... Pek çok şair bu uğurda eserler telif etmek istedî. Böylece edebîyat tarihîmiz içinde bir mevlid yazma geleneği ortaya çıktı. Mevlid türünden başka, na't, hilye, mirâciye, mücîzâtu'n-nebi gibi türlerde de Süleyman Çelebi'nin izini takip edenler oldu. Bu bakımdan o, kurucu şahsiyettir.

Musikiyle buluşan metin, manaya nûfuz eden ve okuduğu metnin ağırlığını fark eden mevlidhanın sesinde hem Muhammedî hakikat etrafında düşündürdü, hem de vecde ve huzura erdi. Mevlid ruhumuzu aydınlatan ve içimizi ısıtan bir kandıldı. Bitmeyen, tükenmeyen bir kandıl... Bu kandılın etrafında cem oldu millet, mevlid alayları kuruldu, saray ve halk aynı duyguya etrafında toplanarak şenlikler yaptılar. Gönül şenlenmeli ki manaya, birliğe ve dirlige erilsin. Gönüller şenlendi; Süleyman Çelebi, birlik ve dirlik vesilesi oldu. Onun kurduğu bu şenlige katkı olsun diye, hayır sahipleri Mevlid vakıfları kurdular; fakir fukarayı Mevlid metni etrafında toparlayıp yedirdiler içirdiler, gönüllerini şenlendirdiler.

Netice-i Kelâm

Süleyman Çelebi, bilindiği kadariyla sadece *Vesiletü'n-Necâtı*'yı yazmıştır. Hakkında bilgi veren ilk dönem kaynakları başta olmak üzere, daha sonraki döneme ilişkin biyografik ve bibliyografik kaynaklarda onun başka eserlerinden söz edilmemiştir. Fakat geriye bıraktığı biricik eseriyle altı yüz yıldır bu toprakları mayalamayanın yanında, Rumca, Arapça, İngilizce, Almanca, Boşnakça, Arnavutça, Çerkesçe, Tatarca ve Gürcüce gibi dillerde yapılan çevirileriyle oldukça geniş bir kültür havzasında tesir icra etmiş bir şairdir.

2. bölüm

VESİLETÜ'N-NECAT VE
TERCÜMELERİ

TÜRKÇE

Tehvid Bahri

Bi'smi'llâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm

Allâh adın zikr idelim evvelâ
Vâcip oldur cümle işde her kula

Allâh adın her kim ol evvel ana¹
Her işi âsân² ider Allâh ana³

Allâh adı olsa her işin önü
Hergiz⁴ ebter⁵ olmaya anın sonu

Her nefesde Allâh adın di müdâm⁶
Allâh adıyla olur her iş tamâm

Bir kez Allâh dise aşk ile lisân
Dökülür cümle günâh misl-i hazân⁷

İsm-i pâkin pâk olur zikr eyleyen
Her murâda irişür Allâh diyen

Aşk ile gel imdi Allâh diyelim
Derd ile göz yaş ile âh idelim

Ola kim rahmet kila ol pâdişâh⁸
Ol Kerîm ü ol Rahîm ü ol ilâh

Birdir ol birliğine sek⁹ yokdurur¹⁰
Gerçi yanlış söyleyenler çokdurur¹¹

Cümle âlem yoğiken Ol¹² var idi
Yaradılmışdan Ganî Cebbâr idi

Var iken Ol yok idi ins ü melek
Arş ü ferş¹³ ü ay ü gün¹⁴ hem nûh-felek¹⁵

Sun'ile bunları Ol var eyledi
Birliğine cümle ikrâr eyledi

Kudretin izhâr idüp hem Ol Celîl
Birliğine bunları kıldı delîl

Ol didi bir kerre var oldu cihân
Olma dirse mahv olur ol dem hemân

Bâri ne hâcet kılavuz¹⁶ sözü çok
Birdir Allâh andan artık¹⁷ tanrı yok

Haşre dek ger diniürse bu kelâm
Nice haşr ola bu olmaya tamâm

Pes Muhammed'dir bu varlığı sebeb
Sîdk ile anın rizâsin kil taleb

Ger dîlersiz bulasız oddan necât
Aşk ile derd ile idin es-Salât¹⁸

Ey azîzler işte başlarız söze
Bir vasiyyet kilarız illâ size

Ol vasiyyet kim direm her kim tutâ
Misk gibi kokusu canlarda tüte

Hak teâlâ rahmet eyleye ana
Kim beni ol bir duâ ile ana

Her ki diler bu duâda buluna
Fâtiha ihsân ide ben kuluna
Li'llâhi'l-Fâtiha

1 Ana: anarsa, dersse.

2 Âsân ider: Kolaylaştırır.

3 Ana: Ona.

4 Hergiz: Aslâ.

5 Ebter olmaya: Sonu kesik olmaz.

6 Müdâm: Devamlı.

7 Misl-i hazân: Sonbahar yaprakları gibi.

8 Ol: O; pâdişâh: Allah.

9 Şek: Şüphe.

10 Yokdurur: Yoktur.

11 Çokdurur: Çoktur.

12 Ol: O (Allah)

13 Arş ü ferş: Yeryüzü ve gökyüzü.

14 Gün: Güneş.

15 Nûh-felek: Dokuz gezegen.

16 Hâcet: Gerek, kılavuz: kılıyoruz

17 Artık: Başka

18 Eğer cehennem atesiinden kurtulmak istiyorsanız, Hz. Peygambere aşkla, şevkle salât ve selam getirin.

Faslun fî Hilkati Nûr'în-Nebî Kâble Külli Şey

*Evvel andik anı kim evveldir Ol
Evveline bulmadı hiç akl yol*

*Evvelin ol evvelidir bî-gümân¹⁹
Âhirin hem âhiridir câvidân²⁰*

*Cünkü Hak evvelliğin bildin ayân
Dinle imdi kılayım sun'ın²¹ beyân*

*Hak teâlâ ne yaratdı evvelâ
Cümle mahlükden kim ol evvel ola*

*Mustafâ nûrunu evvel kıldı var
Sevdi anı ol Kerîm ü Kird-gâr²²*

*Her ne dürlü kim saâdet vardurur²³
Yahşı hûy gerekli âdet vardurur*

*Hak ana virdi mükemmel eyledi
Yaradılmışdan mufaddal²⁴ eyledi*

*Andan oldu her nihân ü âşikâr²⁵
Arş ü ferş ü yerde gökde ne ki var*

*Ger²⁶ Muhammed olmaya idi ayân
Olmayışerdî²⁷ zemîn ü âsumân²⁸*

*Hem vesile olduğuçün ol Rasûl
Âdem'in Hak tövbesin kıldı kabûl*

*Ger Muhammed gelmeseydi âleme
Tâc-i izzet irmez idi Âdem'e*

*Nûh anının garkdan²⁹ buldu necât
Dahi doğmadan göründü mu'cizât*

*Cümle anının dostluğuna adına
Bunca izzet kıldı Hakecdâdına*

*Ceddi olduğuçün anın hem Hâli³⁰
Nâri cennet kıldı ana Ol Celîl*

*Hem dahi Mûsâ elindeki asâ
Oldu anın hürmetine ejdehâ³¹*

*Ölmeyüp Îsâ göge bulduğu yol
Ümmetinden olmak için idi ol*

*Gerçi kim bunlar dahi mürseldürür³²
Lîk Ahmed ekmel ü efaldurur³³*

*Çok temennî kıldılar Hak'dan bular
Kim Muhammed ümmetinden olalar*

*Şer'ini³⁴ dut ümmeti ol ümmeti
Tâ nasîb ola sana Hak rahmeti*

Faslun fî Teselsüli İntikâli Nûrî'n-Nebî Aleyhi Ekmeli't-Tahiyyât

*Hak teâlâ çün yaratdı Âdem'i
Kıldı Âdem'le müzeyyen âlemi*

*Âdem'e kıldı ferîtehler³⁵ suçûd
Hem ana çok kıldı ol lutf issi³⁶ cûd*

*Mustafâ nûrunu alnında kodu
Bil habîbim nûrudur bu nûr didi*

*Kıldı ol nûr anın alnında karâr
Kaldı anın ile nice rûzîgâr³⁷*

*Sonra Havvâ alnına nakl itdi bil
Durdu anda dahi nice ay u yıl*

*Şîf doğdu ana nakl itdi bu nûr
Anın alnında tecelli kıldı nûr*

*İrdi İbrâhîm ü İsmâîl'e hem
Söz uzanur gel kalanın dir isem*

19 Bi-gümân: Şüphesiz.

20 Câvidân: ebedî, sonsuz.

21 Sun'ın: sun'unu, yarattıklarını.

22 Kird-gâr: Allah.

23 Vardurur: Vardır.

24 Mufaddal: Daha faziletli.

25 Nihân u âşikâr: Gizli ve açık.

26 Ger: Eğer.

27 Olmayışerdî: Olmayacaktı.

28 Zemîn ü âsumân: Yer ve gök.

29 Garkdan: Boğulmakdan.

30 Halîl: İbrahim aleyhi's-selâm.

31 Ejdehâ: Ejderhâ.

32 Mürseldürür: Mûrseldir, peygamberdir.

33 Efaldurur: Efaldır, daha faziletlidir.

34 Şer'ini: Şeriatını, dinini.

35 Ferîtehler: Melekler.

36 Lutf issi: Lutuf sâhibi.

37 Rûzîgâr: Zaman.

*İşbu resm ile³⁸ müselsel muttası³⁹
Tâ olunca Mustafâ'ya müntakıl*

*Geldi çün ol rahmeten li'l-âlemin⁴⁰
Vardi nûr anda karâr itdi hemîn⁴¹*

*Tut kulak evsâfına ey yâr-i dîn
Bilesin kimdir o Fahrû'l-mûrselin⁴²*

Faslun fî Velâdeti Aleyhi Etemmû's-Salavât

*Âmine hâtun Muhammed ânesi⁴³
Ol sadefden doğdu ol dûr dânesi⁴⁴*

*Çünkü Abdullah'dan oldu hâmile
Vakt irişdi hafta vü eyyâm ile*

*Hem Muhammed gelmesi oldu yakîn
Çok alâmetler belürdü gelmedin⁴⁵*

*Ol Rebiû'l-evvel ayı nîcesi
On ikinci gice isneyn gicesi⁴⁶*

*Ol gice kim doğdu ol hayru'l-beşer⁴⁷
Ânesi anda neler gördü neler*

*Didi gördüm ol Habîb'in ânesi
Bir aceb nûr kim⁴⁸ güneş pervânesi*

*Berk urup⁴⁹ çıktı evimden nâgehân⁵⁰
Göklere dek nûr ile doldu cihân*

*Gökler açıldı ve feth oldu zulem
Üç melek gördüm elinde üç alem*

*Biri meşîk bîri mağribde anîn
Biri dâmında⁵¹ dikildi Ka'bî'nîn*

*İndiler gökden melekler sâf sâf
Ka'bî gibi kıldılar evim tavaf*

*Geldi hûrîler böyük böyük bugûr⁵²
Yüzleri nûrundan evim doldu nûr*

*Hem hevâ üzre döşendi bir döşek
Adı sündüs döşeyen anî melek*

*Çün göründü bana bu işler ayân
Hayret içre kalmış idim ben hemân*

*Yarılıp divâr çıktı nâgehân
Üç bile hûrî bana oldu ayân*

*Ba'zılar dirler ki ol üç dil-berin
Âsiye'yi biri ol meh-peykerin⁵³*

*Biri Meryem hâtun idi âşikâr
Birisî hem hûrîlerden bir nigâr⁵⁴*

*Geldiler lutf ile ol üç meh-cebîn⁵⁵
Virdiler bana selâm ol dem hemîn⁵⁶*

*Çevre yanına gelip oturdular
Mustafâ'yı birbirine muştular⁵⁷*

*Didiler oğlun gibi hiç bir oğul
Yaratılılı cihân gelmiş değil*

*Bu senin oğlun gibi kadri cemîl
Bir anaya virmemişdir ol Celîl*

*Ulu devlet buldun ey dil-dâr⁵⁸ sen
Doğuserdir senden ol hulk-i hasen*

*Bu gelen ilm-i ledün⁵⁹ sultânıdır
Bu gelen tevhîd ü irfân kânîdir⁶⁰*

38 Resm ile: ... şekilde.

39 Müselsel muttası: Birbiri ardınca, birbirine bağlı.

40 Rahmeten li'l-âlemin: Âlemlere rahmet olarak.

41 Hemin: Hemen, derhâl.

42 Fahrû'l-mûrselin: Bütün peygamberlerin övündüğü.

43 Ânesi: Anası, annesi.

44 Dür dânesi: İnci tanesi.

45 Gelmedin: Gelmeden önce.

46 Isneyn gecesi: Pazartesi gecesi.

47 Hayru'l-beşer: İnsanların en hayırılısı.

48 Kim: ki; Güneş pervânesi: güneş sanki Hz. Peygamber nûrunun kelebeği.

49 Berk urup: Şîrşek çakıp.

50 Nâgehân: Ansızın.

51 Dâmında: Üstünde.

52 Bugûr: Bu sıradı.

53 Meh-peyker: Ay yüzüyü.

54 Nigâr: Sevgili.

55 Meh-cebîn: Alnı ay gibi parlak.

56 Ol dem hemîn: O anda hemen.

57 Muştular: Müjdelediler.

58 Dil-dâr: Gönül alan, sevgili; Doğuserdir: Doğacaktır; Hulk-i hasen: güzel yaratılışı.

59 İlм-i ledün: Allah'ın ihsân ettiği ilim.

60 Kânîdir: Kaynağıdır.

Bu gelen aşkına devr eyler felek
Yüzüne müştäkdir ins ü melek

Bu gice ol gicedir kim ol şerîf⁶¹
Nûr ile âlemeleri eyler latîf

Bu gice dünyâyi ol cennet kilur
Bu gice eşyâya Hak rahmet kilur

Bu gice şâdân olur erbâb-ı dil⁶²
Bu giceye cân virir ashâb-ı dil

Rahmeten lî'l-âlemîn'dir Mustafâ
Hem şefîu'l-müznibîndir⁶³ Mustafâ

Vasfinı bu resme tertîb itdiler
Ol mubârek nûra tergîb itdiler

Âmine ider çü vakt oldu tamâm⁶⁴
Kim vücûda gele ol hayru'l-enâm

Susadım gâyet harâretden katî⁶⁵
Sundular bir câm dolusu şerbeti

İçdim anı oldu cismim nûra gark
İdemezdim nûrdan kendümi fark

Geldi bir akkuş kanadıyla revân
Arkamı siğadı kuvvetle hemân

Doğu ol sâatde ol Sultân-ı dîn
Nûra gark oldu semâvât ü zemîn⁶⁶

Ger dilersiz bulasız oddan necât
Aşk ile derd ile idin es-Salât

Yaratılmış cümle oldu şâzman⁶⁷
Gam gidüp âlem yeniden buldu cân

Cümle zerrât-ı cihân idüp nidâ
Çağrışuben didiler kim merhabâ

61 Şerîf: Şerefli.

62 Şâdân olur: Sevinir; erbâb-ı dil: Gönül sâhipleri.

63 Şefîu'l-müznibîn: Günahkarlara şefaatçı.

64 Çü vakt olduğunu: Vakit tamam olunca.

65 Kat: Çok.

66 Semâvât ü zemîn: Göklər ve yeryüzü.

67 Şâdmân: Memnûn.

Merhabâ ey âlî Sultan merhabâ
Merhabâ ey kân-ı irfân⁶⁸ merhabâ

Merhabâ ey sirr-ı Furkân⁶⁹ merhabâ
Merhabâ ey derde dermân merhabâ

Merhabâ ey bülbül-i bâğ-ı cemâl⁷⁰
Merhabâ ey âşinâ-yı zül-Celâl⁷¹

Merhabâ ey mâh u hurşîd-i Hüdâ⁷²
Merhabâ ey Hak'dan olmayan cûdâ

Merhabâ ey âsî ümmet melcei
Merhabâ ey çâresizler eşfa'⁷³

Merhabâ ey cân-ı bâkî merhabâ
Merhabâ usşâka sâkî merhabâ

Merhabâ ey kurretü'l-ayni Halîl
Merhabâ ey hâs mahbûb-ı Celîl⁷⁴

Merhabâ ey rahmeten lî'l-âlemîn
Merhabâ sensin şefîu'l-müznibîn⁷⁵

Merhabâ ey pâdişâh-ı dü-cihân⁷⁶
Senin için oldu kevn ile mekân

Ey cemâli gün yüzü bedr-i münîr
Ey kamû düşmûslere sen dest-gîr⁷⁷

Dest-gîrisin kamû üftâdenin⁷⁸
Hem penâhi bende vü âzâdenin⁷⁹

Ey gönüller derdinin dermâni sen
Ey yaradılmışların Sultâni sen

Sensin ol Sultân-ı cümle enbiyâ
Nûr-ı çeşm-i evliyâ vü asfiyâ

68 Kân-ı irfân. Irfân kaynağı.

69 Sirr-ı furkân: Kur'an'ın sırrı.

70 Bülbül-i bâğ-ı cemâl: Güzellilik bağınnı bülbülü.

71 Âşinâ-yı zül-Celâl: Zül-Celâl olan Allah'ı tanyan.

72 Mâh u hurşîd: Hüdâ. Allah'ın günüşi ve ayı. Cûdâ: Ayri.

73 Melcei: Stığınağı; eşfa': En çok şefaat edecek olanı.

74 Kurretü'l-ayn: Gözlerin sürüru; Hâs mahbûb-ı Celîl: Allah'ın en çok sevdigi kul.

75 Şefîu'l-müznibîn: Günahkarlara şefaat edecek olan.

76 Pâdişâh-ı dü-cihân: Dünya ve âhiretin sultâni.

77 Kamû: Bütün; dest-gîr: Elinden tutan.

78 Üftâdenin: Düşkünlerin.

79 Penâhi bende vü âzâdenin : Hürlerin ve esirlerin sigınacağı yer.

*Ey risâlet tahtının sen hâtemi
Ey nübüvvet mîhrinin⁸⁰ sen hâtemi*

*Cünkü nûrun rûşen itdi âlemi
Gül cemâlin gül-şen itdi âlemi⁸¹*

*Olu zâil zulmet-i cehl ü dalâl
Buldu bâğ-ı ma'rifet ayn-ı kemâl*

*Yâ Habîba'llâh bize imdâd kıl
Son nefes didârin ile şâd kıl*

*Ger dîlersiz bulasız oddan necât
Aşk ile derd ile idin es-Salât*

*Cünkü ol mahbûb-ı Rahmân u Rahîm
Kıldı dünyâyi cemâlinden naîm*

*Birbirine muştulayu⁸² her melek
Raksa girdi şevk u şâdîden⁸³ felek*

*İşbu heybetden Emine hûb-rû⁸⁴
Bir zaman aklı gidip geldi giru*

*Gördü gitmiş hûrîler hiç kimse yok
Görmedi oğlun tazarru' kıldı çok*

*Hûrîler aldı tasavvur kıldı ol
Hayret içre çok tefekkür kıldı ol*

*Çevre yanın isteyü kıldı nazar
Gördü kim bir köşede hayru'l-beşer*

*Şöyle Beytu'llâha karşı ol Resûl
Yüz yire urmuş ve secde kılmış ol*

*Secdede başı dili tahmîd⁸⁵ ider
Hem getürmüş parmağın tevhîd ider*

*Dir ki ey Mevlâ yüzüm dutdum sana
Yâ ilâhi ümmetim vir-gil⁸⁶ bana*

80 Nübüvvet mîri: Peygamberlik güneşî.

81 Rûşen: Aydinlık; Gül-şen: Gül bahçesi.

82 Muştulayu: Müjdeleyerek.

83 Şevk u şâdi: Sevinç ve mutluluk.

84 Hûb-rû: Güzel yüzlü.

85 Tahmîd ider: Hamd eder.

86 Vir-gil: Ver.

*Cünkü ben bu işleri gördüm ayân
Kalmadı sabrım hemân düsdüm revân*

*Geldi aklım gördüm ol sâhib-vefâ
Gözlerim nûru vü oğlum Mustafâ*

*Sürmelenmiş gözleri gör hikmeti
Göbeği kesilmiş olmuş sünneti*

*Yüzü nûru gün gibi hoş berk urur⁸⁷
Çünkü gördüm gönlüme geldi sürûr*

*Kaynadıup nâr-ı muhabbet kanımı
Aluben bağıma basdım cânimı*

*Deprenür⁸⁸ dudakları söyler kelâm
Anlayamadım ne dirdi ol hümâm*

*Kulağım ağızına virdim dinledim
Söylediği sözü ol dem anladım*

*Hakk'a bağlayıp gönülden himmeti
Dir idi kim ümmeti vâ⁸⁹ ümmeti*

*Tıfl iken ol diler idi ümmetin
Sen kocaldın terk idersin sünnetin*

*Ümmetim didi sana çün Mustafâ
Vir salavât sen de ana bul safâ*

*Ger dîlersiz bulasız oddan necât
Aşk ile derd ile idin es-Salât*

Faslun fî Ba'zi Mu'cizâtihî (aleyhi's-salâtu ve's-selâm)

*Mekke kavmi uluları bî-hilâ⁹⁰
Ka'be'yi ol gice kilurken tavâf*

*Secde kıldı Ka'be gördü hâs u âm⁹¹
Düşmedi bir taşı hoş kıldı kiyâm*

*Rüknü rükne Ka'be'nin virdi selâm
Didiler kim doğdu ol hayru'l-enâm*

87 Berk urur : Parlar.

88 Deprenür: Kırıdar.

89 Vâ ümmeti: Âh ümmetim.

90 Bi-hilâ: Tartışmasız.

91 Hâs u âm: Herkes.

Ka'be bir savt itdi ol dem nâgehân
Didi doğdu bu gice şems-i cihân⁹²

Pâk idüp küfr ile putlardan Resûl
Kurtariser⁹³ beni müşriklerden ol

Yalın ayak baş açuben sâf sâf
Eyleyiser ümmeti beni tavâf

Ol gice tabl-ı nübûvvet urdular
Ol gice şeytâni gökden sürdürüler

Nice puthâne nice deyr ü sanem⁹⁴
Yıkılıp küfr ehlîne irdi elem

Ger dilersiz bulasız oddan necât
Aşk ile derd ile idin es-Salât

Faslun fî Bî'seti'n-Nebî (aleyhi salavâtu'llâhi ve selâmu'hû)

Fahr-ı âlem irdi çün kirk yaşına
Kondu pes tâc-ı risâlet başına

Dem-be-dem⁹⁵ âvâz gelürdi Yâ Emîn
Seni kıldım rahmeten lî'l-âlemîn

İndi Kur'ân âyet âyet beyyinât
Zâhir oldu nice dûrlü mu'cizât

Evvelâ ol kim mübârek cisminin
Gölgesi düşmezdi yere resminin

Nûr idi başdan ayağa gövdesi
Bu ayândır nûrun olmaz gölgesi

Hem mübârek başı üzre her zamân
Bir bôlük bulut olurdu sâye-bân⁹⁶

Her nere varsa bile varırdı ol
Başı üzre dâimâ dururdu ol

Ol mübârek gözlerinde mu'cize
Nicedir ol dahi eydeyim⁹⁷ size

Nice kim önünde göründü ayân
Öyle ardında göründü ol hemân

Vahy içün indikde Cibrîl-i emîn
Gökden ayrıldığı sâatde hemîn

Cebrâîl'in kokusun alırdı ol
Vahy içün indiği bilirdi ol

Depredicek dudağın ol mâh-veş⁹⁸
Deprenirdi gökde hem kurs-ı güneş

Dokunacak saçına bâd-ı sabâ
Misk ü anberden dolar idî hevâ

İnci dişleri şuâîandan gice
İğne düşse bulunurdu ey hoca

Sadri nûrundan karanû giceler
Yolda yürüdü yiğitler kocalar

Çün işâret kıldı⁹⁹ ol mahbûb-ı Hak
Parmağıla aya oldu iki şak¹⁰⁰

Terlese gülâr olurdu her teri
Hoş dererlerdi¹⁰¹ terinden gülleri

Dikdi hurmayı hem ol şâh-ı cihân
Dikdiği sâatde¹⁰² yemiş virdi hemân

Mu'cizâti haşre dek dinse müdâm
Nice haşr olsa buna gelmez hitâm

Ger dilersiz bulasız oddan necât
Aşk ile derd ile idin es-Salât

Faslun fî Mi'râcihî (aleyhi ve alâ âlihi's-salât)

Gel berü ey aşk oduna yanıcı
Kendüyü maşûka âşık sanıcı

Dinle gel mi'râcin ol şâhin ayân
Âşık isen aşk oduna durma yan

92 Şems-i cihân: Dünyanın güneşî.

93 Kurtariser: Kurtarıcî.

94 Deyr ü sanem: Kilise ve put.

95 Dem-be-dem: Sık sık.

96 Sâye-bân: Gölgelik.

97 Eyitmek: Söyлемек (Eydeyim: Söleyeyim)

98 Mâh-veş: Ay gibi, ay yüzlü.

99 Çün işaret kıldı: İşaret kilincâ

100 İki şak: İki parça.

101 Dererlerdi: Toplارlardı.

102 Sâatde : Bu kelime vezinden dolayı "sâat" şeklinde olmalıdır.

Bir dü-şenbe¹⁰³ gicesi tahkîk haber
Leyle-i Kadr idi ol gice meğer

Ol hümâyûn baht ol kadri yüce
Ümmü Hânî hânesindeydi gice

Anda iken nâgehân ol yüzü ak
Cennete var didi Cebrâîl'e Hak

Bir murassa¹⁰⁴ tâc bir hulle kemer
Hem dahi al bir burâk-ı mu'teber

Ol Habîb'ime ilet binsin anı
Arşımı seyr eylesün görsün beni

Cebrâîl çün cennete vardi revân
Gördü kim bî-had¹⁰⁵ burâk otalar hemân

İçlerinde bir burak ağlar kati¹⁰⁶
Yimez içmez kalmamış hiç tâkatı

Gözlerinden yaşı ceyhûn eylemiş
Ciğerini derd ile hûn eylemiş

Didi Cebrâîl nedir ağladığın
Hüzn ile cân u ciğer dağladığın

Bâkî yoldaşın yiüp içüp gezer
Sen inilersin de cânın ne sezer

Didi kirk bin yıl durur kim yâ emîn
Aşkdır bana yemek içmek hemîn

Nâgehân bir ün işitti kulağım
Gitdi aklım bilmezem solim sağım

Yâ Muhammed diyüben çağırdılar
Bir sadâ birle ki yürekler deler

Ol zamândan bilmezem ki no'lmuşam
Ol adın issina¹⁰⁷ aşık olmuşam

Yüreğim içinde eridi yağım
Âşık oldu görmeden bu kulağım

Cenneti başıma aşkı dar ider
Gice gündüz işim âh u zâr ider

103 Dü-şenbe: Pazartesi.

104 Murassa': Süslenmiş.

105 Bi-had: Sayısız.

106 Kati:Çok.

107 Issina: Sâhibine.

Gerçi zâhir cennet içre dururam
Ma'nâda hasret azâbin görürem

Ger iremezsem visâline anun
İdiserem¹⁰⁸ terkini cân u tenin

Cebrâîl didi burâka ey Burâk
Virdi Hak maksûdunu kılma firâk

Kimde kim aşkin nişâni vardurur
Âkibet maşûka anı irgörür¹⁰⁹

Gel berü maşûkuna irgöreyim
Yüreğin zahmina¹¹⁰ merhem urayım

Aldı Cebrâîl burâkı ol zaman
Tâ cenâb-ı Ahmed'e geldi revân

Hak selâm itdi sana yâ Mustafâ
Kim mübârek hâtinin bulsun safâ

Didi kim gelsün konuklaram anı
Arşımı seyr eylesün görsün beni

Dâim ister hazretimden her melek
Arş u Kürsî Sidre çarh-ı nûh-felek

Cümlesi anın yüzün görmek diler
Ayağına yüzlerin sùrmek diler

Gel gidelim hazrete yâ Mustafâ
Muntazırıdır anda ashâb-ı safâ

Sana cennetden getürdüm bir burâk
Da'vet-i Rahmân'dır ey nûr-ı Hak

Durdur yerinden hemân-dem Mustafâ
Koydu tâci başına ol pür-safâ

Çekdi ol demde burâkı Cebrâîl
Önüne düşdü ana oldu delîl

Hoş süvâr oldu ana şâh-ı cihân
Açıdı berrini¹¹¹ burâk uçdu hemân

Tarfetü'l-ayn¹¹² içre Sultân-ı ümem
Geldi Kuds'e irdi vü basdi kadem

108 İdiserem: Ederim.

109 İrgörür: İletir.

110 Zahmina: Yarasına.

111 Berrini: Kanadını.

112 Tarfetü'l-ayn: Göz açıp kapama.

Enbiyâ ervâhi karşı geldiler
Mustafâ'ya cümle ikrâm kıldılar

İrdi ol dem Hak'dan ervâha nidâ
Kim kılalar Mustafâ'ya iktidâ

Pes geçüp mihrâba ol Hayru'l-enâm
Enbiyâ ervâhîna oldu imâm

İki rekât kııldı Aksâ'da namâz
Öyle emr itmiş idi ol bî-niyâz¹¹³

Gördüler nûrdan kurulmuş nerdibân¹¹⁴
Nerdibândan oldular göğe revân

İrdiler evvel göğe bî'l-ihtirâm
Kapu açıldı vü girdi ol hümâm

Gördü gök ehli ibâdetde kamû¹¹⁵
Her biri bir türlü tâatda kamû

Kimi tesbîh ü kimi tahmid¹¹⁶ okur
Kimi tehlîl¹¹⁷ ü kimi temcid¹¹⁸ okur

Kimi kiyâm içre kimi kılmış rükû'
Kimi Hakk'a secde etmiş bâ-huşû¹¹⁹

Kimisini aşk-ı Hak almışdurur
Vâlîh ü hayrân¹²⁰ u mest kalmışdurur

Hep gök ehli cümle karşı geldiler
Mustafâ'ya izzet ikrâm kıldılar

Merhabân bik¹²¹ yâ Muhammed didiler
Ey şefâat kânî Ahmed didiler

Her biri kutuladı mî'râcını
Didiler giydin saâdet tâcını

Yürü kim meydân senindir bu gice
Top hem çevgân senindir bu gice

İrmədi evvel gelen bu devlete
Kimse lâyik olmadı bu rif'ate

113 Bî-niyâz: Niyaza ihtiyâci olmayan (Allah).

114 Nerdibân : Merdiven

115 Kamû: Hepsi

116 Tahmid okur: *el-Hamdü li'llâh* der.

117 Tehlîl: *Lâ ilâh illâ llâh* demek.

118 Temcid: Yüceltme, sabah vaktinde okunan İlâhî.

119 Bâ-huşû': Saygı ve ihtiârâm ile.

120 Vâlîh ü hayrân: Hayret ve şaşkınlığa düşmüştür.

121 Merhabân bik: Sana selam olsun.

Her ne hâcet dilesen makbûldür
Cümle maksûdun senin mahsûldür

Ol gice durmadı cevlân¹²² eyledi
Şöyledi kim eflâki seyrân eyledi

Her birinde türlü hikmet görüdü ol
Tâ ki vardi Sidre'ye irişdi yol

Cebräîl'in durağıdır ol makâm
Nûh-felek tâ kim tutalıdan nizâm

Kaldı Cebräîl makamında hemîn
Didi ana rahmeten lî'l-âlemîn

Bilmezem bu yolları ben nideyim
Kim garîbem bunda kande¹²³ gideyim

Cebräîl didi Rasûl'e ey Habîb
Sanma-gil¹²⁴ bu yerde sen seni garîb

Senin için yaradıldı nûh-felek¹²⁵
Îns ü cinn ü hûr u cennet hem melek

Bunda hatm oldu benim cevlân-gehim¹²⁶
Mâ-verâsından¹²⁷ dahi yok âgehim

Bana böyle emr idübdür zül-Celâl
Açmayılm ben bundan öte perr ü bâl¹²⁸

Ger geçem¹²⁹ bir zerre denlü ilerü
Yanarılm başdan ayağa ey ulu

Didi Cebräîl'e ol Fahr-i cihân
Pes makâmında dur imdi sen hemân

Çün ezelde bana aşk oldu delîl
Yanarılm isem yanayılm ben ey Halîl

Lî maa'lîâh vakti¹³⁰ benimdir hemân
Ona kurbân eleyim baş ile cân

122 Cevlân eyledi: Gezdi, dolaştı.

123 Bunda: Burada; Kande: Nereye.

124 Sanma-gil: Zannetme.

125 Nûh-felek: Dokuz gezeğen.

126 Cevlân-gehim: Gezilecek mekan, yer.

127 Mâ-verâ: Ötesi.

128 Perr ü bâl: Kol kanat.

129 Ger geçem: Eğer geçsem.

130 Lî maa'lîâh: Bu ibareden tasavvûfi eserlerde çokça geçen şu rivayet kastedilmektedir. "Lî maa'lîâhi vaktün lâ-yesâ'unî melekün mukarreb ve-lâ nebbiyün mürsel." (Manası: Benim, Allah'la beraber olduğum bir vakit vardır ki o sırada aramızda ne bir mukarreb melek ne de gönderilmiş bir peygamber vardır.).

Râh-i aşkda kim sakınur cânını
Ol kaçan¹³¹ görse gerek cânânını

Râh-i aşki¹³² sanma gâfil serseri
Belki kem-ter¹³³ nesnedir virmek seri

Ger dilersiz bulasız oddan necât
Aşk ile derd ile idin es-Salât

Faslun fî Zuhûri Refref

Söylesürken Cebâîl ile kelâm
Geldi Refref¹³⁴ önüne virdi selâm

Aldı ol Şâh-i cihâni ol zamân
Sidre'den götürdü ve gitdi hemân

Bir fezâ oldu o demde¹³⁵ rû-nümâ¹³⁶
Ne mekân var anda ne arz u semâ

Kim ne hâlidir ne mâlî ol mahal
Akl u fîr itmez o hâli fehm ü hâl

Ref' olup¹³⁷ ol şâha yetmiş bin hicâb
Nûr-i tevhîd açdı vechinden nikâb

Her birisinden geçerken ilerü
Emr olurdu yâ Muhammed gel berü

Çünkü kamûsin görüp geçdi öte
Vardı irişdi ol ulu hazrete

Şeş-cihetden¹³⁸ ol münezzeb zü'l-Celâl
Bî-kem ü keyf¹³⁹ ana gösterdi Cemâl

Zâten ol Sultân-ı mâ zâga'l-basar¹⁴⁰
Eylemişdi Hakk'a tahsîs-i nazar¹⁴¹

Âşıkâre gördü Rabbu'l-izzeti
Âhiretde öyle görür ümmeti

131 Kaçan: Nerede.

132 Râh-i aşk: Aşk yolu.

133 Kem-ter: İtibarsız, hakir, aşağı.

134 Refref: Hz. Peygamber'in mî'râcta bindiği binek.

135 O demde: O anda.

136 Rû-nümâ: Görünен, meydana çıkan.

137 Ref' olup: Açılip.

138 Şeş-cihet: Altı yön: Sağ-sol, alt-üst, ön-arka.

139 Bi-kem ü keyf: Maddi ölçüler dışında, nitelik ve niceliksiz olarak.

140 "mâ zâga'l-basar" (Necm Suresi, 17). Mî'rac'ta, "Gözü gördüğünden şaşmadı." demektir.

141 Tahsîs-i nazar: Bakışını bir yerden ayırmama.

Bî-hurûf u lafz u savt¹⁴² ol pâdişâh
Mustafâ'ya söyledi bî-îstibâh¹⁴³

Didi kim matlûb u maksûdun benem
Sevdiğin cân ile ma'bûdun benem

Gice gündüz durmayıp istedigin
Nola kim görsem Cemâlin didiğin

Gel habîbim sana âşık olmuşsam
Cümle halkı sana bende kîlmışam

Ne murâdin var ise idem revâ
Eyleyim bir derde bin dürlü devâ

Mustafâ didi eyâ Rabb-i Rahîm¹⁴⁴
Ey hatâ-pûş¹⁴⁵ u atâsı çok Kerîm

Ol zaif ümmetlerim hâli n'ola
Hazretine nice anlar yol bula

Gice gündüz işleri isyân kamû
Korkarım ki yerleri ola tamû¹⁴⁶

Yâ ilâhî hazretinden hâcetim
Bu durur kim ola makbûl ümmetim

Hak teâlâdan irişdi bir nidâ
Yâ Muhammed ben sana kıldım atâ

Ümmetini sana virdim ey Habîb
Cennetimi anlara kıldım nasîb

Yâ Habîbim nedir ol kim diledin
Bir avuç toprağa minnet eyledin

Ben sana âşık olunca ey şerîf
Senin olmaz mı dü-âlem¹⁴⁷ ey latîf

Zâtîma mir'ât¹⁴⁸ idindim zâtîni
Bile yazdım adım ile adını

Hem didi kim Yâ Muhammed ben seni
Bilirem görmeğe doymazsın beni

142 Bî-hurûf u lafz u savt: Harfsiz, sözsüz ve sessiz olarak.

143 Bî-îstibâh: Şüphesiz.

144 Eyâ Rabb-i Rahîm. Ey Rahîm olan Rabbim!

145 Hatâ-pûş: Hatâları örten.

146 Tamû: Cehennem.

147 Dü-âlem: Dünya ve âhiret.

148 Mir'ât: Ayna.

Lîk din emri tamâm olmak için
Ümmetin de bana yol bulmak için

Avdet idüp da'vet it kullarımı
Tâ gelüben göreler dîdârimi

Sen ki mî'râc eyleyip itdin niyâz
Ümmetin mî'râcını kildim namâz

Her kaçan kim bu namâzı kılalar
Cümle gök ehli sevâbin bulalar

Çünkü her türlü ibâdet bundadır
Hakk'a kurbiyyetle¹⁴⁹ vuslat bundadır

Sıdk ile beş vakt olundukça edâ
Elli vaktin ecrin eyler Hak atâ

Mâ-hasal¹⁵⁰ ol anda doksan bin kelâm
Sebk idüp buldukda encâm u hitâm¹⁵¹

Tarfetü'l-ayn içre ol Fahr-i cihân
Ümmü Hânî evine geldi hemân

Her ne vâki' oldu ise ser-te-ser¹⁵²
Cümlesin ashâbına virdi haber

Didiler ey kible-i İslâm-i dîn
Kutlu olsun sana mî'râc-i güzin

Biz kamûmuz¹⁵³ kullarız Sen şâhsın
Gönlümüz içinde rûşen mâhsin¹⁵⁴

Ümmetin olduğumuz devlet yeter
Hidmetin kıldıgımız izzet yeter

Tazarru'u Münâcât Be-Dergâhı Kâdiya'l-Hâcât

İmdi gel isyânimiz yâd idelim
Nâle vü zâri vü feryâd¹⁵⁵ idelim

Her ne denlü çok yaşarsa bir kişi
Âkibet ölmek dürür ânîn işi

149 Hakk'a kurbiyyet: Cenâb-ı Allah'a yakınlama.

150 Mâ-hasal: Hâsil olan, netice.

151 Encâm u hitâm: Son.

152 Ser-te-ser: Baştan başa.

153 Kamûmuz: Hepimiz.

154 Rûşen-mâh: Dolunay gibi aydınlık olan ay.

155 Nâle vü zâri vü feryâd: İnleyip, sizlayıp feryâd edelim..

Ölümümüz gussasını¹⁵⁶ yiyeлим
Dâimâ estâğfiru'llâh diyelim

Hakk'a lâyik kilmadık a'mâlimiz
Bilmeyiz kim n'oluser ahvâlimiz

Bir yaramaz fîli tağyîr¹⁵⁷ itmedik
Âhiret bâbında tedbir itmedik

Halk içinde adımız hâs eyledik
Lîk halvetde¹⁵⁸ gönü'l pas eyledik

Her nefesde eyledik yüz bin günâh
Bir günâha itmedik hiç bir gün âh

Nâzenîn ömrü kamû¹⁵⁹ virdik yele
Nefsin arzûlarına yele yele

Nefse uyup eyledik bî-had¹⁶⁰ günâh
Bilmeyiz ki ne kılavuz yâ ilâh

Bir bâlük bî-çâre mücîrim âsîyüz
Kulluğında kâsîr u hem kâsîyüz¹⁶¹

Cümlemiz isyânimizi bilmışız
Hazretine rahmet uma gelmişiz

Umarız Senden inâyeter ola
Rahmet iriše şefâatler ola

Duâ ve İlticâ

Yâ ilâhi ol Muhammed hakkıün
Ol şefâat kânı Ahmed hakkıün

Sidre vü Arş-ı muallâ hakkıün
Ol sülük u seyr-i a'lâ¹⁶² hakkıün

Ol gice söyleşilen söz hakkıün
Ol gice Hakk'ı gören göz hakkıün

Sîrr-ı Furkân nûr-ı a'zam¹⁶³ hakkıün
Kuds ü Ka'be Merve Zemzem hakkıün

156 Gussa: Keder, üzüntü

157 tağyîr etmedik: değiştirmedik.

158 Lîk halvetde: Lâkin yalnız kalınca.

159 Kamû: hep.

160 Bî-had: sayısız.

161 Kâsîr: kusurlu; kâsîyüz: sıkıntılı ve gönlümüz dar.

162 Sülük u seyr-i a'lâ: mî'râca çıkmak.

163 Sîrr-ı Furkân: Kur'an-ı Kerîm'in sırrı; nûr-ı a'zam: Yüce nûr.

Gözü yaşı hakkıün âşikların
Bağrı başı hakkıün sâdikların

Aşk odindan ciğeri büryân için¹⁶⁴
Derd ile kan ağlayan giryân için

Sâdkila yolunda kâim kul için
Hazretine doğru varan yol için

Şol zaman kim müddet-i ömr ü hayât
Âhir ola ire hengâm-i memât¹⁶⁵

Yâ ilâhî sakla-gil¹⁶⁶ îmânimiz
Virelim îmân ile tâ cânımız

Biz güneh-kâr âsî mücrim kulları
Yarlıgayup kıl günahlardan berî

Kabrimiz îmân ile pür-nûr¹⁶⁷ kıl
Mûnisin şîlmân ile hem hûr kıl

Hem dahi mîzânımız eyle sakîl
Cennete girmeye lutfin kıl delîl

Mustafâ'ya civâr it yâ Kerîm
Cennetü'l-Firdevs içinde yâ Rahîm

Luff ile göster bize dîdârını
Nîmetinle duyla-gil kullarını

Afv idüp isyânimiz kıl rahmeti
Ol habîbin yüzü suyu hürmeti

Sana lâyık kollar ile hem-dem it
Ehl-i derdin sohbetine mahrem it

Hem Süleymân fakîre rahmet it
Yoldaşın îmân makâmın cennet it

Yâ ilâhî kılma bizi dâllîn¹⁶⁸
Bu duâya cümleniz deyin âmîn

Ümmetinden râzi olsun ol Muîn
Rahmetu'llâhi aleyhim ecmaîn¹⁶⁹

ARAPÇA

164 Ciğeri büryân: ciğeri yanan.

165 Hengâm-i memât: ölüm zamanı.

166 Sakla-gil: koru, muhâfa et.

167 Pür-nûr: nurlarla dolu; hûr: hûrlar.

168 Dâllîn: doğru yolu şaşırıp, günâha girenler.

169 Rahmetu'llâhi aleyhim ecmaîn: Allah'in rahmeti hepsinin üzerine olsun.

Vesîletü'n-Necât'ın Arapça Tercümesi EL-MEVLİDÜ'Ş-ŞERÎF

Prof. Dr. Hüseyin Mucib Mîsrî

(Haz. Prof. Dr. Mehmet Akkuş)

Süleyman Çelebi Mevlidi'nin başka dillere yapılan tercümeleri hakkında bilgi veren makalesinde merhum Muhammed Tayyib Okiç, bunlardan birçoklarını zikretmiş, mütercimler ve eserleri hakkında geniş bilgi vermiştir.¹ Bu yazısında hocamız, Vesîletü'n-Necât'ın Arapça tercümesinin de olduğunu ifade etmekle birlikte müellif ve eserden söz etmemektedir. Diğer taraftan Türk Edebiyatında mevlidler ve Süleyman Çelebi üzerinde doktora tezi yapmış bulunan merhûm Prof. Dr. Neclâ Pekolcay, Mevlid'in Arapça tercümelerinden söz etmekte ancak o da tercüme nüshalar ve mütercimler hakkında isimlendirme yapmamıştır.

Yazma eser kütüphanelerinde adı geçen Mevlid'in Arapça tercüme nüshaları hakkında şimdilik tespitlerimiz olmamakla birlikte, Türk Edebiyatı hakkında birçok eseri bulunan değerli âlim Hüseyin Mucib Mîsrî'nin Kahire'de basılan manzum tercümesi bilinen tek eser durumundadır.

Merhum Prof. Dr. Hüseyin Mucib, Türk Edebiyatı alanında doktora yapan, Türkçe Dîvân'ı ve Türk şairlerinden tercümeleri bulunan bir ilim adamıdır. O aynı zamanda Arap, Türk, Fars ve Urdu edebiyatlarında manzum ve mensur eserler veren ve bu dillerdeki edebî ürünleri mukayeseli olarak ele alıp sayısız eser bırakınca Mîsrî'ın tanınmış edebiyatçılarındanandır.²

1 M. Tayyib Okiç, "Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidinin Tercümeleri", Atatürk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi, Erzurum 1976, Sa.1, s. 17-78

2 Hayatı ve eserlerine ait bilgiler, Nebîle İshak Muhammed İbrahim tarafından hazırlanan "el-itticâhü'l-İslâmî fi Edebi'd-Doktor Hüseyin Mucib el-Mîsrî" adlı doktora tezinin "Mîsrî'da, İslam ve Arap Âlemindeki Ediblere Göre Hüseyin Mucib Mîsrî", bölümünden alınmıştır. (Bkz: Câmiâtû'd-Dirâsatî'l-Ulyâ, Karaçi 1423/2002), s.436-456.)

Hüseyin Mucib Mîsrî, 1916'da Kahire'de dünyaya geldi. Annesi Fatma Hanım, Hidiv İsmail Paşa zamanında Mîsrî Hükümeti'nde Su İşleri Veziri olan Sâkip Paşa'nın kızı, babası Ali Hüsnü el-Mîsrî de, Kahire'deki Dâru'l-Ulûm'un nâzırı idi. Babasının babası ise Hüsnü Paşa'dır. Annesi Hazret-i Hüseyin'e olan sevgisinden dolayı oğluna "Hüseyin" ismini vermiştir. Annesi mürebbiye olarak Avusturyalı bir öğretmen tutmuş, Fransızca öğrenmesini temin etmiştir.

Hüseyin Mucib, küçük yaşlarında gözlerindeki bir hastalık yüzünden iki kez ameliyat geçirdiği için öğrenimine geç başlamıştı. Ancak babasının meclisinde bulunan Mîsrî meşhur edebiyatçılar kendisinde daha ilk yıllarda edebiyat zevki uyandırmışlardı.

On üç yaşına geldiği zaman komşuları olan Lübnanlı bir berber ona şiir zevkini aşıladı. Bu berber eski ve yeni tarz şiirler yazıyor ve evinde de muhtelif şairlere ait birçok divan bulunduruyordu. Hüseyin Mucib bu zâttan Câhiliye ve İslâm şairlerinin eserlerini tanıma imkânı buldu. Özellikle Arap edebiyatının o yıllarda onde gelen Cübârân Halil Cübâran, Mey Ziyâde, Mustafa Sâdîk er-Râfîî gibi ediplerinin eserlerini okuyor, şiirlerini ezberliyordu.

Hüseyin Mucib Mîsrî, 1939 senesinde I. Fuad Üniversitesi (sonradan Kahire Üniversitesi) Edebiyat Fakültesi'nin Arap Dili ve Doğu Dilleri Bölümü'nden mezun olmuştur. Bu fakülteye devam ettiği sıralarda Türkçe, Farsça, Urduda'nın yanı sıra Almanca da öğrenmiştir. Daha sonra bu üniversite bünyesinde kurulan el-Mevlidü'ş-Şerîf kısmına girmiş burada da Almanca'nın yanında İtalyanca'ya merak sarılmıştır. 1942'de Şarkiyât Araştırmaları'ndan mezun olduktan sonra Rusça'yı öğrenmiştir.

Kahire Üniversitesi'nde başladığı doktora çalışmalarına II. Dünya Savaşı sebebiyle ara vermiş, daha sonra 1951'de İstanbul'a gelerek doktorasını tamamlamıştır. Fuzûlî konusunda yaptığı doktora tezi için İstanbul'daki yazma eser kütüphanelerinde araştırmalar yaparken gözlerindeki rahatsızlık ileyemiş, bundan dolayı Kahire'ye dönmek zorunda kalmıştı.

Kahire'deki doktorlar ameliyat için karar veremeyince İsviçre'ye gitmiş, ancak burada da istenilen neticeyialamamıştır. Bütün bu olumsuzluklara rağmen çalışmalarına devam etmiş ve doktora tezini 1955'te bitirdikten sonra Kahire Üniversitesi'nde öğretim üyesi olmuştur.

Hüseyin Mucib Mîsrî, Mîsrî'da Hulvan Üniversitesi; Irak'ta Bağdat Üniversitesi'nde misafir öğretim üyesi olarak çalışmıştır. Prof. Dr. Nihat Çetin'in daveti üzerine İstanbul Üniversitesi'nde konferanslar vermiş, müteaddid defalar Pakistan'a davet edilmiş, Lahor kentinde Muhammed İkbal hakkında düzenlenen konferanslara konuşmacı olarak katılmıştır. Ziyâulhak tarafından 1987 yılında Pakistan Devlet Nişanı'na layık görülmüştür.

1996 senesinde önce Marmara Üniversitesi tarafından kendisine Fahrî Doktor unvanı verilmiş, sonra da Türkiye Cumhuriyeti Ödülüne layık görülmüş, Kahire Türkiye Büyükelçisi'nde yapılan törenle ödül kendisine takdim kilinmiştir.

Farsça, Urduca, Rusça, Fransızca, Almanca, İngilizce ve İtalyancaya vâkif olan Hüseyin Mucib'in 70'e yakın eserinden on yedisi Türk edebiyatına dairdir.³ Bunlar arasında en önemli tercümesi ise Süleyman Çelebi Mevlidi'nin *el-Mevlidü's-Şerîf Manzûmeten li'-ş-Şâiri't-Türkiyyi'l-Kadîm* adlı Arapça tercümesidir.

Hüseyin Mucib bu eserine yazdığı Giriş kısmında⁴ Arapça yazılan ilk mevlidlerden ve özellikle 597(1201)'de vefat eden İbnü'l-Cevzî'nin *Mevlidü'n-Nebî'i* ile İbn Dihîye'nin 604 (1207)'de Erbil'de kaleme aldığı *et-Tenvîr fi Mevlidi Sirâci'l-Münîr* adlı eserlerinden bahsetmektedir. Burada ayrıca İbn-i Hîşâm ve İbn-i İshâk'ın (768) *Sîre'sini* tercüme eden Erzurumlu Darîr'den söz ederek bunların hadîslere dayalı birer siyer kitabı olduğunu kaydetmektedir. Süleyman Çelebi'nin ise sadece bir şair değil aynı zamanda müfessir ve mutasavvîf bir kişiliğe sahip olduğundan söz eder ve Vesîletü'n-Necât hakkında söyle der:

"Hazreti Peygamber ile ilgili şüpheler üzerine, Süleyman Çelebi bunları defetmek için kendisine vazife düştüğünü kabul etmiş, Cenâb-ı Hak da kendisini bunda muvaffak kılmıştır. Bundan dolayı eserine sadece Mevlid değil Vesîletü'n-Necât adını vererek bazı kötü fikirlilerin hatalarından kurtulmalarına vesile olacağını düşünmüştür."⁵

Mevlid'in üslubu hakkında da şunları kaydetmektedir:

"Süleyman Çelebi gönlünden geçenleri aynen terennüm etmektedir. O hâlet-i rûhiyesini yansıtacak şekilde eserini kaleme almıştır. Bir sûfi olarak çevresinde bulunan zamanının şairleri gibi fazla mecaza girmemiş, sembol ve remizlere meyletmemiş, tasavvufla yorumlara girmemiştir. ... Çağdaşı şairlerle arasındaki fark budur. O sadece Hz. Peygamberi anlatmıştır. Didaktik bir yol izlemiştir, kendisini bir nasihatçı olarak ortaya koymuştur. Eğer bu yolda bir fayda sağlarsa dünya ve ahirette kendisini mutlu ve bahtiyar hissedecektir. İşte bütün bunlardan dolayı Türk şairleri arasında onun eseri öne çıkmıştır."⁶

Merhum Hüseyin Mucib, Süleyman Çelebi'nin bu değerli eserini Arapçaya manzum olarak tercümesinin zorluğundan bahsetmekte, ancak Türkçe'nin deyimlerine ve edebiyatına iyice vâkif olduğunu beyan ederek kendisi için böyle bir güclüğün bulunmadığını da zikretmektedir:

³ Bu eserlerin isimleri ve Türkçe şirleri hakkında daha fazla bilgi için bkz.: Prof. Dr. Mehmet Akkuş, "Prof. Dr. Hüseyin Mucib Mısıri ve Vesîletü'n-Necât'ın Arapça Tercümesi", Süleyman Çelebi ve Mevlid, Yazılışı, Yayılışı ve Etkileri, Bursa 2007, s.396-405.

⁴ Hüseyin Mucib Mısıri, *el-Mevlidü's-Şerîf*, Mektebetü'l-Ancola'l-Mısıriyye, Kahire 1981, s.25-50.

⁵ HMM, A.g.e., s.36-37.

⁶ HMM, A.g.e., s.40-41.

"Ben bu kitapta manzum tercümenin olabileceğini kanıtlamak için çalıştım. Özellikle bir Arap okuyucu, başka bir ırkın İslam Edebiyatına kolayca vakıf olabileceğini görecek. Farkın sadece dilde olduğunu, muhnevada olmadığını fark edecektir."⁷

Mütercim ayrıca, Fuzûlî'nin Arapça ve Farsça şiirler yazdığı gibi kendisinin de Türkçe şirlerinin bulunduğu da ilave etmiştir. Tercümede "İstanbul'da 1327'de basılan, "Musâhhâh Mevlid" adlı nûsha esas alınmıştır. Öte yandan manzum tercümede, Vesîletü'n-Necât'ta olduğu gibi aruzun Remel kalımı kullanılmıştır.

Hüseyin Mucib Mısıri, metnin manzum tercümesi yanında, dipnotlarda bazı kavramları izah etmiş, bazı Türk şairlerin şirleriyle mukayeselerde bulunmuştur. Binalar arasında mesela, Mesîhî, Kaygusuz Abdal, Âşık Ömer ve Ahmed Cevdet Paşa; İran edebiyatından Feridüddin-i Attâr, Sa'dî, ve Urî; Arap edebiyatından İbn-i Fârifîz, Kuşeyrî, İbnü'l-Cevzî, Taberî, Vâsîtî v.s. şair ve müellifler vardır. Ayrıca Muhammed İkbâl ve şirlerine yer vermiştir.

Dipnotlara baktığımızda eseri sadece manzum tercüme değil, aynı zamanda Arapça kısmî bir şerh olarak da değerlendirmek mümkündür. Tercümenin sonunda Vesîletü'n-Necât'ı, Hamdi ve İbnü'l-Cevzî'nin mevlidleriyle mukayese etmektedir. Diğer taraftan yine Ahmed Şevki'nin şirleriyle de zaman zaman karşılaşmaktadır.

Arapça tercüme, 17 başlık altında toplam 704 beyitten ibarettir. Tercüme esnasında daha ziyade mefhum ve şîrsellik esas alınmıştır. Bundan dolayı bazen Türkçe bir beytin tercümesi Arapça birkaç beytle ifade edilmiştir.

⁷ HMM, A.g.e., s.41.

وسيلة النجات

سلیمان جلبی

ترجمه الى اللغة العربية : أ. د . حسين مجتبى المصرى

مناجاة

- ١- إن ذكر الله حتم أولا
ما لعبد ذكره أن يغلا
- ٢- اسم رب العالمين إن ذكره
يسر الله عسيرًا إن صنعته
- ٣- إن يكن من كل أمر في البداية
لن يشين النقص منه في النهاية
- ٤-- اسمه إما جرى دوما بقم
كل أمر باسمه لا ريب تم
- ٥- وبعشق في لسان إن تردد
كالهشيم الذنب في ريح تبدد
- ٦- اسمه الطاهر من يذكره يطهر
يدرك المأمول ربا وهو يذكر
- ٧- فتعال الله بالعشق نقل
ولنقض من دمعنا تلك المقل
- ٨- رحمة منه نرجي ربما
إنه كان الرحيم الأكرم

- ٩- إنه العلام غفار الذنوب
يا له التواب ستار العيوب
- ١٠- ربنا القدس والله السلام
خالق باق وحي لا ينام
- ١١- ذاته ذات تعالت عن زوال
عن شبيه نزهت أو عن مثل
- ١٢- واحد لا ربب الله أحد
وليقل ما شاء كل من جحد
- ١٣- كان قبل الخلق والكون عدم
في غنى عن خلقه منذ القدم
- ١٤- قبله ما كان إنس أو ملك
لا ولا عرش ولا نور الفاك
- ١٥- كل ما في الكون ربي موجود
أحد في خلقه من يجدده
- ١٦- إنه بالخلق ذو القدر الجليل
واحد ما بعد هذا من دليل
- ١٧- قال كن من قوله الكون انبثق
لا تكن إن قال فالكون امتحق
- ١٨- بارئ بالقول هاد من هداه
ليس في الكون إله ما عاده
- ١٩- لو إلى الحشر بنا دام الكلام
لا نقضي حشر وحشر في دوام
- ٢٠- النبي كان للخلق السبب
لرضاه عنك بالصدق الطلب
- ٢١- ومن النار إذا شئت النجاة
فعليه قل بعشق الصلاة
- ٢٢- أيها الأحباب ذا بدء الكلام
ووصاته فاسمعوا حتى التمام
- ٢٣- ووصاتي مدرك ما قد حوت
ريح مسك روحه منها أرتوت

- ٤ - قبل خلق الكون منذا قد خلق
وإلى ذاك الوجود من سبق
- ٥ - ولهذا الخلق ما كان السبب
استمع بالعشق، لي قول عجب
- ٦ - خلق البارئ روح المصطفى
وحباً حبه والشغفا
- ٧ - أول الله تعالى ما خلق
كان روحي إن هذا ما نطق
- ٨ - مرت الأعوام مراً وهو يرأم
ذا كلام أنت فلنفقه وتقهم
- ٩ - اصطفاه ربها نعم الحبيب
أيماء داء له أمسى الطبيب
- ١٠ - يا لسعد، أي سعد بعده
من رأى يا ليت شعرى نده
- ١١ - بقضاء الله قد أضحي المكمل
وعلى كل الورى كان المفضل
- ١٢ - ورسول الله لولا أن أتني
فالسماء والأرض لا ما كانتا
- ١٣ - ما ترى في الكون أو ما لا ترى
كان منه بل وما الباري برا
- ١٤ - لو رسول الله لم يقدم إلينا
الدجى والصبح ما كنا رأينا
- ١٥ - أحمد لو لم يسعه العالم
لم يجد تاجاً لعز آدم
- ١٦ - إنه كان رسولاً ووسيلة
فكتاب آدم أمضى قبوله
- ١٧ - إنما نوح به كانت فجاته
قبل أن يولد شاعت معجزاته
- ١٨ - وأحثوت عيسى السماء في سفرته
ليكون مؤمناً من أمته
- ٢٤ - رحم الله تعالى داعياً
لم يكن لي من دعاء ناسيا
- ٢٥ - ودعاء من به شق السبيل
منه لي السبع المثاني للمقول
- ٢٦ - من رأى عيماً بذياك الكتاب
فليكف اللوم عني والعتاب
- ٢٧ - وليجد عذراً على نقص به
ناقص فليطو ذكر عيماً
- ٢٨ - إنه كالشعر ذو عيب كثير
ليس فيه البيت يخلو من قصور
- ٢٩ - إن بدا بالنقص فيه والكمال
كامل ما فيه نقص قط قال
- ٣٠ - من خلا من كل عيب قد تراه
غض منه الطرف عن عيب سواه
- ٣١ - كامل ميز نقصاً من كمال
عنه نقص لإنسان محال
- ٣٢ - ناقص نقص عليه فطراً
ليس إلا النقص في الناس يرى
- ٣٣ - وبلطف أنت عيماً لك فاستر
فبلطف كل أمر كان يجر
- ٣٤ - ما أنا من فعل سوء بالبريء
والكريم الحق يعفو عن مسيء
- خلق ذكر النبي قبل كل شيء**
- ١ - ذلك الأول فيه قولنا
عجز عن سواه عقانا
- ٢ - أول الأول حقاً لا جرم
آخر الآخر قد أبلى القلم
- ٣ - بعد أن أيقنت ما الرحمن كان
استمع عن صنعه مني البيان

- ١٩ والعصاف بد موسى أصبحت
لجلال منه أفعى قد سعت
- ٢٠ حيث كان جده الأعلى الخليل
ناره الجنة في ظل ظليل
- ٢١ اسمه بالحب مقرن لهم
ولذا العزة عمت كلهم
- ٢٢ كم دعوا رب العلا في قدرته
أن يكونوا كلهم من أمته
- ٢٣ كي تفوز مثل من يعبد ربه
ونكون منك للرحمٰن قربه
- ٢٤ كن بهذا الأمر حقا من علم
مثله الدنيا إليها ما قدم
- ٢٥ شرعاً استمسك به كن أمته
الرحيم الله أدرك رحمته
- ٢٦ (مصطفى) لا ريب خير من ولد
ذاك قول قاله الله الأحد

سلسل انتقال نور النبي عليه أكمل التحيات

- ١ إنه ل لأنبياء سلطانهم
يا له روحًا حوتها روحهم
- ٢ إنني لولاك، ذاك ما سمعت
هذه الأفلاك ما كنت خلفت
- ٣ وبه الحق الخليل قد عرف
للجمال الظل في الدنيا ورف
- ٤ ذلك العالم فيه منه نور
جنة الخلد بها حور وحور
- ٥ وبه أنزل قرآن مبين
وله أهبط جبريل الأمين
- ٦ وبفضل منه كل العالمين
اهتدوا والأوليا والمرسلون

- ٧ ما اهتدى لولاه قط من أحد
وطريقاً مستقيماً ما وجد
- ٨ أدرك الرحمن من إيه أدرك
ورأى وجهها له في غير شك
- ٩ ذاك مقصود لجزء أو لكل
وافق العالم بل خير الرسل
- ١٠ إنهم كانوا جميعاً مرسلين
أحمد أفضل منهم أجمعين
- ١١ يا له الأفضل وهو الأنبياء
كل من يجهل هذا أحمق
- ١٢ وسما من أجله ما قد سما
وبه الرحمة عمت عالماً
- ١٣ خلق ما في الكون من جراءه كان
والنجوم والسعير والجان
- ١٤ ولخلق الكون قد كان السبب
لرضاه كن دُوّوباً في الطلب
- ١٥ شاء ربي ذانه أن تعرفا
وله العالم ملك وكفى!
- ١٦ غير أن الذات ظلت في خفاء
رام لكنز ظهوراً في جلاء
- ١٧ قال: كنت ذلك الكنز الخفي
فخليقت الخلق كي ير نو إليها
- ١٨ كنزه للعالمين أظهرها
كم معان منه أبدى للورى
- ١٩ صورة للخلق جاء المصطفى
فيه العالم سُرَّ واحتفى
- ٢٠ أفتري قبل ما كان محمد
ومقراً كان فيه من تقى
- ٢١ صورة مثل أخير ينحلي
وهو في معناه قبل الأول

<p>وله ما دام تقدیس الرسول فبحق إله أصل الأصول</p> <p>سبيبا كان كما الله خلق وبه العالم لا رب انبثق</p> <p>ألق سمعاً أيهذا المتقى كيف وافي اعلم بقول شيق</p> <p>في يقين أصله مني لتعلم إن هذا الأصل موصول بألم</p> <p>سوف تدري وعلى طول الحقب جده من، من أبوه والنسب</p> <p>ذلك النور ترى كيف انتقل أيهم عنه مضى، من فيه حل</p> <p>وبذا تعلم أصل المولد وكذا أصل النبي فاهتد</p> <p>ألق سمع الروح في شوق إليها لأقول القول في يسر جليا</p> <p>حين شاء الله خلق العالم زينة كانت له من آدم</p> <p>ملك الرحمن حبوا بالسجود وهو يحظى من رضا المولى بجود</p> <p>في الجبين منه نورا قد جعل قال ذا نور حبيبي فيك حل</p> <p>واستقر النور منه في الجبين والسنون مرها بعد السنين</p> <p>إلى حواء من بعد مضى وعليه الدهر مر وانقضى</p> <p> جاء شيئاً، ثم إيهاد نقل فتجلى في محياه وظل</p> <p> وأنوش وهو في بطئ جنين في قرار منه ذا النور مكين</p>	<p>-٢٢</p> <p>-٢٣</p> <p>-٢٤</p> <p>-٢٥</p> <p>-٢٦</p> <p>-٢٧</p> <p>-٢٨</p> <p>-٢٩</p> <p>-٣٠</p> <p>-٣١</p> <p>-٣٢</p> <p>-٣٣</p> <p>-٣٤</p> <p>-٣٥</p> <p>-٣٦</p>	<p>مهلائيل ذاك لما أن ولد فيه هذا النور توا ما وجد</p> <p>ثم مهلائيل فيه قد ظهر يا رد من بعد بالنور بهر</p> <p>والى اخنوح هذا وصل والى متسلخ منه انتقل</p> <p>لماك سام ونوح نالهم أرفع أخنوح كانوا متلهم</p> <p>وجه أرنج وجه ناحور أصاء وكذا تارخ والكل سواء</p> <p>وإلى من بعدهم هذا يؤول بالخليل وابنه قولي يطول</p> <p>ذاك من شأن لهم بينته اعقلن لك ما قد فلتنه</p> <p>إنما العاقل من قولي فهم ولبيب ذاك عنى من علم</p> <p>رب قول جاز في الطول المدى فلبنين من كلام مقاصدا</p> <p>إنه نور بأصلاب تجلى وبأرحام وكم سار وحلا</p> <p>كم سرى دوماً دوماً واتصل والى خير الورى بعد انتقل</p> <p>لقي الغور له الأصل أخيراً فججين المصطفى أمسى منيرا</p> <p>رحمة جاء النبي للبشر جائاه النور به النور استقر</p> <p>إنه ما حل قط في أحد مثله، بل شبهه ما إن وجد</p> <p>لو ألى الحشر بنا دام الكلام لا نقضي حشر وحشر في دوام</p>
---	--	---

-٥٢ ومن النار إذا شئت النجاة
فعليه قل بعشق الصلاة

ميلاده صلى الله عليه وسلم

- ١ أمه يا حبذا من أنجبت
درة من جوف يم أخرجت
- ٢ زوج عبد الله وهي آمنة
حملها استوفى مرور الأرمنة
- ٣ النبي مقدم كان اليقين
إنما الإله اهاص قطع للظنوں
- ٤ جاءت الأخبار عنه في الكتب
فأكيد الأمر كان المرتفع
- ٥ ورأوه من رأوه بالبصر
وعلى من لم يروا قصوا الخبر
- ٦ حبذا أم له ما شهدت
إن لطف الله حقا وجدت
- ٧ عن رواة ذاك ما جاء إلينا
لك منا شرحه حق علينا
- ٨ ولنفل من بين ألف خبرا
بيغاء أطعموها سكرا
- ٩ اسمعن يعمر الملك الخرب
كل من يسمع ذو قلب طرب
- ١٠ وإذا بالعشق نفس أنصنت
فيها الرحمة روضا أبيبنا
- ١١ بلبل غرد فيها للهدي
سرور السعد بها كي يسعدنا
- ١٢ الشفيع دام منه نفحه
فانتشت بالنفح دوما روحه

-١٣ إن هذا يا لعمري كلمات
في تلقيها بعشق رحمات

-١٤ مولد للمصطفى هذا الكلام
إنه ما كان من قول العوام

-١٥ مولد من كان معززا به
عز عزانا له من سبيبه

-١٦ قوله كان الشفيع المصطفى
كل تبرير له عنه انتفى

-١٧ ومن النار إذا شئت النجاة
فعليه قل بعشق الصلاة

مدح النبي صلى الله عليه وسلم

- ١ في رحاب القلب لي كان السفر
ن حملى سكر فيه استقر
- ٢ لأفك الآن عن حمل الوثاق
ربما أسعدت روحه منه ذاق
- ٣ غيره الحصباء ليست مثله
ما لدا في الطعم شبه ما له
- ٤ سكرا إن ذقت من تلك المعاني
قلت ما من سكر في الكون ثانٍ
- ٥ بيغاء منه أطعم تتكلم
إن تعلم بلبلنا لحنا تعلم
- ٦ ربما نتساه طعما طيبا
فبعين وضع قولي وجبا
- ٧ أقرأ المولد وأغمي بانظر
صحوة في نشوة، منها الحذر
- ٨ عاشق أنت؟ أعرني مسمعا
كن لما أعنيه خير من وعى

وَإِنَّ الَّذِينَ عَمَادًا مِنْ مُحَمَّدٍ
هُوَ ذَا الْمَوْلَدُ فَاعْرَفْ مِنْهُ أَحَمَّ

- ٩

أَسْمَعْنَا كَيْفَ وَافَانَا الرَّسُولُ
لِلْأَصْوَلِ نَفْسَهُ أَصْلُ الْأَصْوَلِ

- ١٠

لَسِنُ، وَالجَسْمُ عَارٌ مِنْ رَدَاءِ
سَيِّدِ سَادِ جَمِيعِ الْأَنْبِيَاءِ

- ١١

السَّرَّاجُ وَالشَّيْرُ وَالنَّذِيرُ
الْإِيمَانُ وَالْهَمَامُ وَالْمَنِيرُ

- ١٢

الْكَرِيمُ وَالْكَلِيمُ وَالْحَلِيمُ
الشَّفِيقُ وَالْمَطْبِعُ وَالسَّلَمُ

- ١٣

وَمَلِيجُ الْوَجْهِ ذُو قَلْبٍ صَفَا
مَرْتَضِيٌّ وَمَجْتَبِيٌّ وَمَصْطَفِيٌّ

- ١٤

آمِرٌ نَاهٌ قَرِيبٌ وَمَجِيبٌ
حَافِظٌ وَهُوَ شَكُورٌ وَرَقِيبٌ

- ١٥

إِنَّهُ الْهَادِيُّ وَمُخْتَارُ خَلِيلٍ
خَصَّ بِالْحُبُّ وَالْخَلُقِ الْجَلِيلِ

- ١٦

الْحَبِيبُ وَالْحَسِيبُ وَالنَّسِيبُ
الْمَنِيبُ وَالْطَّبِيبُ وَالْخَطِيبُ

- ١٧

هُوَ يَاسِينٌ وَطَهٌ وَالْأَمِينُ
جَاءَ لَكُنْ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ

- ١٨

ذَلِكَ الْمَحْمُودُ ذِيَّا مُحَمَّدٌ
إِنَّهُ الْمَقْصُودُ دُونَ الْخَلْقِ يَقْصُدُ

- ١٩

خَيْرُ الْرَّحْمَنِ مِنْ كُلِّ الْبَرِيَّةِ
كَانَ فِي الْقُرْآنِ مَرْمُوقُ الْمَزِيَّةِ

- ٢٠

أَنْتَ مِنْ أَعْجَزَتْ عَنْ مَدْحِ لَهِ
مَدْحُ اللَّهِ، وَجَلَّ فَضْلُهِ

- ٢١

مِنْ لَهِ الْمَدَاحُ رَبُّ الْعَالَمِينَ
فِي مَلُوكِ مَنْ عَسَاهُ أَنْ يَكُونَا

- ٢٢

لَوْ إِلَى الْحَسْرِ بَنَا دَامَ الْكَلَامُ
لَا نَقْضِي حَسْرًا وَحَسْرًا فِي دَوَامِ

- ٢٣

وَمِنَ النَّارِ إِذَا شَئْتَ النَّجَاهَةَ
فَعَلَيْهِ قُلْ بِعِشْقِ الصَّلَاةِ

- ٢٤

مِيلَادُهُ صَلَوَاتُ اللَّهِ وَسَلَامُهُ عَلَيْهِ

لَعْلَةٌ فِيهَا أَتَى خَيْرُ الْبَشَرِ
أَمَّهُ تَرَوْيُ عَجِيبًا مِنْ خَبَرِ

- ١

كُلُّ مَا لِلْعَيْنِ مِنْهَا قَدْ ظَهَرَ
كَانَ فِي أَعْمَاقِهَا مِنْهُ الْأَثَرُ

- ٢

فِي رَبِيعِ الْأَوَّلِ اللَّيْلَةِ كَانَتْ
بَعْدَ عَشْرِ وَاثْنَيْنِ مِنْهُ حَانَتْ

- ٣

مَوْلَدُ الْهَادِيِّ لَهُ فِيهَا التَّنَامِ
فَالْكَلَامُ اسْمَعْ مَلِيَا يَا هَمَامِ

- ٤

قَالَتِ النُّورُ رَأَتْ أَمَّهُ الْحَبِيبِ
وَلَهُ الشَّمْسُ فَرَاشُ، ذَا عَجِيبٍ!

- ٥

خَطْفُ الْبَرْقِ وَمِنْ دَارِي سَطْعَ
فَأَنَارَ الْكَوْنَ وَالْكَوْنَ التَّمَّ

- ٦

مَلَكُ جَاءُوا إِلَيَّ فِي صَفَوْفَ
حَوْلَ دَارِي كُلُّهُمْ كَانَ يَطْوُفُ

- ٧

وَوَطَاءٌ لَيْ بَدَا عِنْدَ الْفَلَكِ
اسْمَهُ السَّنْدِسُ سَوَاهُ الْمَلَكِ

- ٨

الْبَقِينُ شَاهِدُتْهُ مَقْلَتِيِّ
كَنْتُ حَبْرِيَّ بَلْ وَدَامَتْ حِيرَتِيِّ

- ٩

السَّمَاوَاتُ أَضَاءَتْ مِنْ ظَلَمٍ
مَلَكُ جَاءُوا بِأَيْدِيهِمْ عَلَمِ

- ١٠

أَحَدُ الْأَعْلَامِ فِي الشَّرْقِ أَقَامَوَا
غَيْرَهُ وَضَعَا لَهُ فِي الْغَربِ رَامَوَا

- ١١

وَعَلَى الْكَعْبَةِ حَطَوَا عَلَمَا
فَبَيْتُ اللَّهِ حَقَا كَرْمَا

- ١٢

فِي نَوَاحِ عَالَمٍ وَاثْنَانِ قَرْتَ
فَلَدَبِينِ أَيْنَ هَاتِيكَ اسْتَقْرَتْ

- ١٣

- ٢٩ - يا له من رحمة للعالمين
وشفيع لجميع الدنّيin
- ٣٠ - وصفه هذاك عند من وصف
فبها النور قد زاد الشغف
- ٣١ - أر هن السمع ولتعجب لقدرة
قدرة الحق اتخاذها لك عبرة
- ٣٢ - أمر الرحمن في الوقت المعين
كل مخلوق له أن يتزين
- ٣٣ - قال يا رضوان هيا عجلن
حور هاتيك القصور زين
- ٣٤ - هذه الليلة يأتينا الحبيب
ولنا من رحمة الله النصيib
- ٣٥ - حين حان الوقت قالت أمه
خير من في الكون هذا مقدمه
- ٣٦ - قد ظمئت واحترق باللهاب
قدموا لي الكأس فاضت من شراب
- ٣٧ - أين منه الثلث في لون وبرد
فاق في حلو المذاق كل قند
- ٣٨ - وشربت فغرقت في السنـا
في السنـا ما إن عرفت من أنا
- ٣٩ - ولعيـني طائر أبيض لاحـ
وهو يمسح ظهـري بالجناـح
- ٤٠ - النبي صاحـب الدين ولـدـ
في السـما والأـرض نور قد وجـدـ
- ٤١ - ومن النار إذا شئت النـجاـةـ
فعـليـهـ قـلـ بـعـشـقـ الـصلـاةـ
- ٤٢ - من سـرـورـ غـمـرـ الخـلـقـ المـزـيدـ
وـجـدـ العـالـمـ روـحاـ منـ جـديـداـ
- ٤٣ - في هـنـافـ يـتـعـالـىـ صـخـباـ
كـلـ مـاـ فـيـ الـكـونـ قـالـ مـرـبـحاـ
- ٤ - مـشـرقـ أوـ مـغـربـ لـاثـتـينـ بـاـنـاـ
ماـ تـبـقـىـ سـطـحـهـ لـلـبـيـتـ كـانـاـ
- ٥ - فـعـرـفـتـ أـنـ خـيـرـ الـكـائـنـاتـ
عـنـ قـرـيبـ قـادـمـ بـالـخـيـرـ آـتـيـ
- ٦ - إـنـ هـذـاـ الـأـمـرـ مـاـ دـامـ قـرـيبـاـ
وـحدـتـيـ فـيـ الدـارـ أـولـىـ أـنـ تـطـيـبـاـ!
- ٧ - وـأـمـامـيـ مـالـ وـانـشقـ الـجـارـ
فـإـذـاـ حـورـ ثـلـاثـ كـالـنـهـارـ
- ٨ - قـيلـ إـحـدـاهـنـ كـانـتـ آـسـيـةـ
نـقـنـقـ الـقـابـ بـعـيـنـ سـاجـيـةـ
- ٩ - أـخـتـ مـوسـىـ مـرـيمـ مـنـ رـاقـقـتهاـ
وـمـنـ الـحـورـ الـحـسـانـ مـنـ تـلـتهاـ
- ١٠ - لـلـجـنـ نـحـوـيـ وـجـلـسـ فـيـ حـبـورـ
يـتـبـادـلـنـ التـهـانـيـ بـالـبـشـيرـ
- ١١ - جـاءـتـ الـأـسـرـابـ مـنـ حـورـ وـحـورـ
فـإـذـاـ مـنـ حـسـنـهـ الدـارـ نـورـ
- ١٢ - لـيـسـ كـابـنـ لـكـ فـيـ الدـنـيـاـ نـدـيـدـ
فـلـنـ لـيـ،ـ مـذـ أـبـدـعـ اللهـ الـوـجـودـ
- ١٣ - مـثـلـهـ مـاـ كـانـ فـيـ هـذـاـ الجـمـالـ
مـاـ حـبـاـ أـمـاـ سـوـاـكـ ذـوـ الـجـلـالـ
- ١٤ - إـنـ هـدـاكـ الـوـلـيدـ إـنـ وـلـدـتـ
كـلـ سـعـدـ كـانـ فـيـ الدـنـيـاـ وـجـدـتـ
- ١٥ - قـادـمـ،ـ مـاـ أـلـهـمـ الرـحـمـنـ يـحـسـنـ
وـهـوـ لـلـتوـحـيدـ وـالـعـرـفـانـ مـعـدـنـ
- ١٦ - قـادـمـ،ـ مـنـ عـشـقـهـ دـارـ الـفـلـكـ
دـلـهـ إـلـيـسـ هـوـاهـ وـالـمـلـكـ
- ١٧ - هـذـهـ الـلـيـلـةـ جـاءـ الـمـصـطـفـيـ
مـلـاـ الـعـالـمـ نـورـاـ وـكـفـاـ!
- ١٨ - يـجـعـلـ الـدـنـيـاـ جـانـانـاـ لـلـنـعـيمـ
وـبـهـ الـرـحـمـةـ مـنـ رـبـ رـحـيمـ

<p>٤٤ - عالي السلطان فينا مرحبا معدن العرفان حقا مرحبا</p> <p>٤٥ - أنت للفرقان سر مرحبا أنت للوهنأن براء مرح</p> <p>٤٦ - بليل تشدو ببستان الجمال مرحبا يا من أحاب ذو الجلال</p> <p>٤٧ - مرحبا شمسا وبدرا للهدي مرحبا عن ربه ما ابتعدا</p> <p>٤٨ - مرحبا عاص إليك كم وأل مرحبا مسكيون قوم من كفل</p> <p>٤٩ - أنت روح أنت باق مرحبا أنت للعشاق ساق مرحبا</p> <p>٥٠ - قرة العين عزيز للخايل مرحبا موضع إثمار الجليل</p> <p>٥١ - مرحبا يا رحمة للعالمين مرحبا أنت شفيع المذنبين</p> <p>٥٢ - ملك أنت لديك العالمين لك خلق الكون كان والمكان</p> <p>٥٣ - أنت يا من وجهك البدر المنير كل مسكون له أنت المجر</p> <p>٥٤ - وتقبل العاشرين منك يد موئلا كنت لحر ولعبد</p> <p>٥٥ - موجع القلب له أنت الدواء ولك السلطان مرموق العلاء</p> <p>٥٦ - أنت سلطان لكل الأنبياء نور عين الأولياء والأصفباء</p> <p>٥٧ - مرسل تحمل أمرا بك تم والنبيات جميعا من ختم</p> <p>٥٨ - ذلك العالم بالنور أترته حسنك الزهر فبستانها جعلته</p>	<p>-٥٩ ظلمة للجهل زالت والضلال روضة العلم روت عين الكمال</p> <p>-٦٠ يا حبيب الله هبنا مدادا بلقاء كلنا قد سعدنا</p> <p>-٦١ ومن النار إذا شئت النجاة فعليه قل بعشق الصلاة</p> <p>-٦٢ مقدم كان لمحبوب الرحيم من جمال كان للدنيا النعيم</p> <p>-٦٣ بعضهم هنا ببعض الملك! يا لرقص من سرور لفالك!</p> <p>-٦٤ مكة ماجت بنور كلها ولقد أغرق فيه أهلها</p> <p>-٦٥ دخلتها أمة من ذاك هيبة عقلها عاد ولكن بعد غيبة</p> <p>-٦٦ قال كل القوم من خاص وعام إن للبيت السجود والقيام</p> <p>-٦٧ كل بيت أقرأ البيت السلام فاثلا قد جاءنا خير الأنام</p> <p>-٦٨ طلعت بالليل شمس في الخفاء! وعلى الكعبة صوت للسماء</p> <p>-٦٩ هذه الحور جميعا فارقت وابنها في بيتها ما إن رأت!</p> <p>-٧٠ حملته الحور، هذا ظها فعليه اشتد منها حزnya</p> <p>-٧١ قلبت في دارها تلك النظر فإذا في ركنها خير البشر</p> <p>-٧٢ نحو بيت الله ولـ وجهه وانحنـ في سجدة طالت له</p> <p>-٧٣ إن حمد الله منه يسمع رـ على التوحـيد دلت اصبع</p>
---	---

- ٨٩ ووفدن الحور من كل الجنان
لشهود المصطفى رأى العيان
- ٩٠ في يد تحمل كل طقا
هو من نور الإله خلفا
- ٩١ هذه الأطباق تحوى جوهرًا
وبه زين منه الشعرا
- ٩٢ وأذحن الشعر بدوا ما حجين
حينما شاهدن حرن رعجين
- ٩٣ بعد أن زرن ونشرن الشعور
ملك عاد ورصومان وحور
- ٩٤ ومن الخلق لمن كان النصيبي
عينه لاح لها هذا الحبيب
- ٩٥ ثم زاروه مرارا في مرار
رسول الله خير من بزار
- ٩٦ صاحب السلطان في الدنيا استقر
الأمارات له ما قد ظهر
- ٩٧ هذه الليلة تنكيس الصنم
إن للشيطان روحًا عند فم
- ٩٨ أفعم الغم قلوب الكافرين
رأسهم بالصخر ظلوا بضربون
- ٩٩ هدمت من رأسها كل المعابد
كل من فيها من الكهان هامد
- ١٠٠ ونهوى طاق كسرى في الشرى
أفرع السامع بله من يرى
- ١٠١ (ساوة) في الأرض ماء وانسرب
عدم القطرة فيه من طلب
- ١٠٢ للمجوس النار كانت من قديم
أوقوها كي ندوم وتندوم
- ١٠٣ عدوها قوم سوء يا لهم
فانطقت شعلة شمع حولهم!
- ٧٤ - ويقول في دعاء منه للرب
يا إلهي أمتي لي فلتذهب
- ٧٥ - حينما أدركت هذا بالبصر
عيل صيري بي مكان ما استقر
- ٧٦ - ثاب عقلي ورأيت ذا الوفا
قرة العين العزتر المصطفى
- ٧٧ - وسود الكلل في جفنيه بآن
ثم قطع سرة بل والختان
- ٧٨ - وجهه كالشمس نور فوق نور
إنه أوقع في قلبي السرور
- ٧٩ - من دمائي حبه في كل قطرة
ولهيب للهوى في كل زفة
- ٨٠ - بكلام شفاته ترجمان
ما فهمت قط معنى من معاني
- ٨١ - وعلى فيه جعلت أدنيا
فالخفي صار من بعد الجليا
- ٨٢ - إنما للحق كل همته
قوله (يا أمتي) عن أمته
- ٨٣ - أمتي ما قال دوما في الصفر
شرعه تنساه أنت في الكبر!
- ٨٤ - أستى ما قد دعاك المصطفى
صل يا هذا عليه لوفا!
- ٨٥ - وإلى الحشر إذا دام الكلام
لا نقضي حشر وحشر في دوام
- ٨٦ - ومن النار إذا شئت النجاة
فعليه قل بعشق الصلة
- ٨٧ - السماوات وسبع عددا
أهلها جاءوا وزاروا أحدها
- ٨٨ - ملك في الكون هذا ما تبقى
لم يواف وجهه كي يرفقا

- ٤ - شبه هذاك كثير وكثير
وبه ليس يفي قول يسير
- ٥ - عرف الخلق مجينا للبشر
عمر العالم نور وسرور
- ٦ - وإنما الأكمel هذا منذ كان
استمد الحسن منه القمران
- ٧ - أربع من بعد عشر في السنين
رأسه أدوابه خير اليمين!
- ٨ - وكبير وصغير من Arab
قد أتاه العلم منه والأدب
- ٩ - مثله ما شاهدوه في البرايا
ملك الدنيا بمحمود السجايا
- ١٠ - معجزات منه تبدو للعيان
واسمه يجرى على كل لسان
- ١١ - مولد فيه ذكرنا كلمات
فاعلمن الآن بعض المعجزات
- ١٢ - وإلى الحشر إذا دام الكلام
لا نقضى حشر وحشر في دوام
- ١٣ - ومن النار إذا شئت النجاة
فعليه قل بعشق الصلاة
- معراجه صلى الله عليه وسلم**
- ١ - إن هذا العقل طاوس تختر
فتجلى الحسن في لون وأكثر
- ٢ - سيره في روضة الفكر وئيد
يتهدى وبذا حسنا يزيد
- ٣ - بسط الريشات بالمعنى العميق
أوضح الفكرة بالللهظ الأنبيق
- ٤ - غاص في بحر من القلب رحيب
بسمين الدر جاء وعجب

- ٥ - سوق عشق فيه ببع الدر
قال في العشاق أين المشتري
- ٦ - أفتتح الجمعية فيها الدر والدر
وهو للمراج فانتظر حين أثر
- ٧ - أنت من في عشقه يصلى اللهم
روحه المعشوق كان من وهب
- ٨ - قصة المراج فاسمع لا ترم
عاشقًا إن كنت في نار أقم
- ٩ - معجزات المصطفى فاسمع بشوق
كي تمحو الروح والعقل بحق
- ١٠ - ليس إلا النور ما تحويه ذاته
كل عضو منه فيه معجزاته
- ١١ - وحباه الحق ما لم يحب غيره
أين من في الأنبياء نال قدره
- ١٢ - جسمه الجسم ولكن ظله
ما بدا في الأرض منه شكله
- ١٣ - غمرا النور به جزءا وكلها
مثل هذا النور لا يطرح ظلا
- ١٤ - من ظلام شكلت تلك الظلل
أن يكون الظل من نور محال
- ١٥ - إنه لا ريب من نور مصور
ما عدا العميان كل ذاك أبصر
- ١٦ - وخلاف الغير مخصوص بهامه
كلما سار أظلتها غاممه
- ١٧ - لازمتها قط ما إن فارقتها
ولى أرض تقاعرت رافتها
- ١٨ - إنما الرحمن دوما من حمامه
ورعاه فتأمل ماجاه
- ١٩ - في عداد المعجزات عينه
أحمد هذا عظيم شأنه

- ٣٥ وأشار بالبنان مجتبى الحق
فإذا بالبدر في شطرين منشق
- ٣٦ قوله الأظفار من در ثمرين
جمعتها أمهات المؤمنين
- ٣٧ وحراء خطوه فيه نقل
في خشوع مال واهتز الجبل
- ٣٨ بقرار ذلك الطود أمر
سكن الطود وقر وتمر
- ٣٩ هبط البدر وهز مهده
فرأى بالعين كل مجده
- ٤٠ بعيون الماء أجرى إصبعه
شرب الجيش وكل من معه
- ٤١ وزراع الشاة دس السم فيها
[احذرني] قولها من غير فيها
- ٤٢ أنا للسم الدعاف المستقر
بأك من أهل النفاق من مكر
- ٤٣ حينما الأرض نواة أودعا
أكل التمر فنوا أينعا
- ٤٤ خاطب الأحجار في أعلى ذراها
فأئته وإلى العشق دعاها
- ٤٥ قوله الأشجار خرت في السجود
إنها كانت على الحق الشهود
- ٤٦ وبشكواه إلى ضرج البعير
كان من مؤذ له نعم المحير
- ٤٧ كم أنار العين يغشاها الظلم
وإلى الأبكم كم رد الكلام
- ٤٨ قال وحش قال طير وحجر
يا رسول الله يا خير البشر
- ٤٩ معجزات تلك جازت كل حد
كثرت ما نسبوها لأحد
- ٢٠ من أمام كل ما يبذوا لها
أبصرته وكذا ما خلفها
- ٢١ أنه أنت عجيب المعجزات
ألق سمعا هاك مني كلمات
- ٢٢ حينما جبريل وافي من عل
وبوحي لأمور تجلبي
- ٢٣ ريح جبريل الأمين قد وجد
في يقين قال بالوحى وفدى
- ٢٤ قوله السمع عظيم البركات
فإليك عنه بعض المعجزات
- ٢٥ كل صوت يتناهى من بعيد
عنه كالصوت في قرب شدي
- ٢٦ سامع من نفسه وهو مفique
مثلاً يسمع في نوم عميق
- ٢٧ خلقات شفتيه بالكلام
مثلاً في الشمس يبدو بال تمام
- ٢٨ لؤلؤ الشجر به ليلاً أثار
وحد الإبرة مَنْ من قبل حار
- ٢٩ في الدحي يبعث نوراً صدره
كل من سار تأتي سيره
- ٣٠ خاتم في الظهر منه للنبوة
فدعوا الخلق إلى الحق بقوية
- ٣١ الصبا صبحاً إذا مرت بشعره
الجواء كلها فاضت بعطره
- ٣٢ كان منه النضج زهراً للعتبر
والشدا فيه استمدته الزهور
- ٣٣ وحثا في وجه كفار ثرى
بعدها الكافر ما إن أيسرا
- ٣٤ الغير الجم أضحي المنهم
بعضهم أعمى وبعض منعدم

- ٥٠ معجزات تم منها ما لنا
أنت في المراج فاسمع قولنا
- ٥١ والى الحشر إذا دام الكلام
لا نقضى حشر وحشر في دوام
- ٥٢ ومن النار إذا شئت النجاة
فعليه قل بعشق الصلاة

معجزاته صلى الله عليه وسلم

- ١- بحر هذا القلب ها قد هدرا
وعلى الساحل درا نثرا
- ٢- ونسيم العشق لما خفقا
طرح الدر بموج دفقا
- ٣- ويعين القلب يوما إن رأيته
حلية في أذن الروح اتخذته
- ٤- معجزات المصطفى ذا الدر حقا
واهب للروح والمقول ذوفقا
- ٥- اسمعن القول بالعشق أقل
اسمعن بالعشق كن هذا الرجل
- ٦- في السماء طاف تطوافا طويلا
وإليه فتح الله السبيل
- ٧- ومن الله له لطف ولطف
رحمة الله خوان وهو ضيف
- ٨- إن ما قد كان فيه من سعادة
ما بها للناس من إلف وعادة
- ٩- آدم ما إن رأى ما قد رأه
ما له ما كان قط لسواه
- ١٠- ما رأت عيناه أو قال اللسان
هاك مني عنه تقصيل البيان
- ١١- ليلة الإثنين واذكر فضلها
أم ها نبي كان في دار لها

- ١٢ بعد أن طاب المقام وهو باقى
 جاء جبريل الأمين بالبراق
- ١٣ قال عجل بالركوب مجلس عليه
إنما الرحمن من تدعى إليه
- ١٤ غير أن المصطفى في التو أحجم
ما رأى جبريل ذا حتى تقدم
- ١٥ وامتنى جبريل منه صورته
والى الرحمن حت خطوطه
- ١٦ ومضى بالمصطفى صوب السبيل
يا له للمصطفى خير الدليل
- ١٧ كم تعاجيب رآها في سبيله
وصل القدس، فماذا في وصوله؟
- ١٨ روح كل الأنبياء استقبلته
أعظمته بجلته كرمته
- ١٩ وكل هاتف هذا الفداء
اقتدوا بالمصطفى يا أنبياء
- ٢٠ إنه للأنبياء أضحي الإمام
سمعت أرواحهم ذا بالتمام
- ٢١ دخل الأقصى وصلى ركعتين
أمرأ إباه رب المشرقين
- ٢٢ الرسول بعد أن أدى الصلاه
نحو أرض السهل سارت قدماه
- ٢٣ ورأى نورا فكان سلما
فيه يرقى ساعدا نحو السما
- ٢٤ لعروج بعده ببابا لمح
ولكي يدخل في التو انفتح
- ٢٥ كل من يسكن في تلك السماء
 جاء الترحيب بل فرط احتفاء
- ٢٦ مرحباً أحمد يا من جئتنا
يا شفيعاً سوف يمحو ذنبنا

<p>٢٧ - وسماء كلما حل بها كل إعزار رأى من أهلها</p> <p>٢٨ - رفت البشرى بمعراج الرسول ولنا عن سعدها قول يطول</p> <p>٢٩ - ملك من خلفه أو من أمامه بارك الله يقول في الكرامه</p> <p>٣٠ - وكرامات بها المولى حبك أنت مؤثر بها دون سواك</p> <p>٣١ - من رآهم في السماء كلهم أهل نقوى في عبادات لهم</p> <p>٣٢ - قائم منهم ومنهم في رکوع ساجد للحق عبد في خشوع</p> <p>٣٣ - من له التقديس والتحميد شغله من له التهليل والتمجيد قوله</p> <p>٣٤ - فيهم ذات الإله من عشق فانتشى من نشووات لم يفق</p> <p>٣٥ - طاقة في كل هذا باذلون طاعة في يوم حشر واجدون</p> <p>٣٦ - هذه الطاعات كانت للإله جمعتها ما تسمى بالصلاه</p> <p>٣٧ - إنها كانت من المولى عطية ولقوم المصطفى نعم الهدية</p> <p>٣٨ - لصلاة كلما تم الأداء - الثواب ناله أهل السماء</p> <p>٣٩ - ورسول الله فانظر كيف أكرم هذه الأمة واعلم كيف أنعم</p> <p>٤٠ - بسماء كان إن من الرسول هذه الأمة قالوا ستتوال</p> <p>٤١ - كل ما تطلب يحظى بالقبول كل ما ترحب أخرى بالحصول</p>	<p>٤٢ - السماوات إذا مر بها زاد إعجابا بأمر ربها</p> <p>٤٣ - شاهد الكرسي والعرش العجاب مر من ألف حجاب وحجاب</p> <p>٤٤ - السماء كل ما فيها شهد أي شخص عنه يخفي لم يجد</p> <p>٤٥ - بعد أن لم يبق من هذا بقية انتهى يسعى إلى الذات العلية</p> <p>٤٦ - جماء رب العالمين في علاه أظهر الرب له ما قد رأه</p> <p>٤٧ - إنما من غير حرف أو صدى كلم الله الرسول الأمجاد!</p> <p>٤٨ - ورآه المصطفى لا كيف لا كم مثل هذا القول قال: كيف تم!</p> <p>٤٩ - ما لفهم قط فيه من مجال ما لوهم أن يقول بالمحال</p> <p>٥٠ - تم للباري تعالى ما أراد وإلى الدار رسول الله عاد</p> <p>٥١ - هذه الليلة أي السعد نال! ما رأاه ماله مثل بحال!</p> <p>٥٢ - وكل ماله ليلا جرى صحابه الأبرار طراً أخبرنا</p> <p>٥٣ - سمعوه في مزيد من فرح خف عنهم نقل عباء من ترح</p> <p>٥٤ - نحمد الله، على الحب السلام خبر المعراج أبلغنا الختام</p> <p>٥٥ - قصة المعراج قلنا باختصار فعلى أوصافه قول يدار</p> <p>٥٦ - وإلى الحشر إذا دام الكلام لا نقضي حشر وحشر في دوام</p>
--	--

-٥٧ ومن النار إذا شئت النجا
فعليه قل بعشق الصلاة

هجرة النبي صلى الله عليه وسلم

- ١ الرسول المصطفى خير البشر
أمر الله تعالى بالسفر
- ٢ فمضى عن مكة وهي الحزينة
وأطّال سيره حتى المدينة
- ٣ وهناك كل أمر للإله
كان معلوماً لهم إلى الصلاة
- ٤ أبلغ القوم جميعاً ما عليهم
 واستقام الأمر للدين لديهم
- ٥ وبها دام المقام للرسول
ضاء نجم عمره حتى الأول
- ٦ اسمعن القول في وصف له
يسعد الروح به أو عله

أوصافه عليه الصلاة والسلام

- ١ جعل القلب يطوف ويطوف
بصنوف من معان وصنوف
- ٢ كل نوع كان للمعنى انبثق
وهو جيوش بما منه اندفع
- ٣ ذلك القلب بما ماج نضج
هذه الأوصاف جلـى أو شرح
- ٤ وهب الله الكريم ذو الجلال
مصطفاه كل أوصاف الجمال
- ٥ قوله الأخلاق للفرآن كانت
يا لعمري كلها فيه استبانت
- ٦ عامل الخلق دواماً بالخلق
فغدوا عباده، والأمر حق

-٧ مظهر للحق للأئم مظهر
نفسه للطف فيها مستقر

-٨ معدن الجود وبحر العلم والحلم
أي سعد كان فيه لم يقم

-٩ ضاء حسنا وجهه البدر المنير
منه حسنا يوسف من يستعير

-١٠ دأبه الطاعات ليلاً ونهاراً
وبهذا سيد السادات صارا

-١١ كان «لولاك» الإله واهبه
ظاهر القلب فما من شأنه

-١٢ ولغير الله يوماً ماهفا
مفعم بالعشق قلب المصطفى

-١٣ ملك الدارين، بالملك الحقيق
كل مسكون له كان الرفيق

-١٤ طالما كان يقول «الفقر فخرى»
نزهت نفس له عن كل كبر

-١٥ ساكن النفس له القدر الجليل
ساحر الأنفاظ ذو الوجه الجميل

-١٦ مخلصاً كان بربنا من رباء
 فهو مخصوص بما مولاه شاء

-١٧ ما استجاب لنداء النفس وهلة
لا ولم يأخذ قط نوم غفلة

-١٨ كان في حكم له ذا معد له
عدله كاللطيف مالا حد له

-١٩ من جميع الخلق كان المجتبى
كان مسكوناً له الفقر عبا

-٢٠ بالقليل قانع لا بالكثير
من طعام ماله غير الشعير

-٢١ في دوام اسم رب العالمين يذكر
كل ما يأتي به الرحمن يشكر

<p>٢٢ - ولحرصن ما إلية من سبيل ما إلى ما حرم الله يمبل</p> <p>٢٣ - ترك الدنيا وعنها قد رغب قال مغرور لدنياه المحب</p> <p>٢٤ - وبغير الصدق لم يجر اللسان ما له التعريض في الأقوال كان</p> <p>٢٥ - ويقول أو يفعل ما أساء كل فعل منه ما الرحمن شاء</p> <p>٢٦ - كاملاً كان بمعنى للكمال فحبّيب الله عنه ما يقال</p> <p>٢٧ - أنت يا من قلت إني أمته لَكْ قُول، أين فيه حجته</p> <p>٢٨ - إذا ما قال هذا من يقول خلفه فليتبع كل سبيل</p> <p>٢٩ - لواجه منصفين حالنا أمة نحن كثير مالنا</p> <p>٣٠ - وبأخلاق له دوماً يخلق فيهذا كل معناها تتحقق</p> <p>٣١ - ما تجافي المصطفى عنه أتركت وعلى ما قد مضى لا تأسفن</p> <p>٣٢ - طائعاً كن خيراً في العابرة ولتتكرر دائماً في الآخرة</p> <p>٣٣ - وغداً مالك فيها المنتظر اذكر اليوم أطل فيه الفكر</p> <p>٣٤ - لَكْ جهد لك وقت متسع هذه النهزة فاغنم لا تضع</p> <p>٣٥ - وأمل قلباً إليك بالسجية إن يا لها من ربك المعطي عطية</p> <p>٣٦ - حسداً عنك وكبراً فليبعد إنما في إليها لكن كل حاسد</p>	<p>٣٧ - إن كبراً مثل جبر تكتب فبكر أهل جبر تحسب</p> <p>٣٨ - أهل كبر ورياء في شمول ما لهم عند الإله من قبول</p> <p>٣٩ - إحذر الغيبة وابرأ من رياء كن قريباً من رحيم الرحماء</p> <p>٤٠ - وبصدق مخلصاً فاعمل كثيراً وبرب رسول كن جديراً</p> <p>٤١ - يعلم الرحمن ما الإنسان يعمل ومن الأعمال مال أرضاه أفضل</p> <p>٤٢ - غض عن عيب الأناسي النظر لَكْ من عيب لهم قل ما الضرر؟</p> <p>٤٣ - عن عيوب الغير فليشغلك عيوبك نفسك الزم يرض عنك الله ربك</p> <p>٤٤ - عيوب الفيل ولكن لا تشاهد شعرة للغير عيوبك أنت واحد</p> <p>٤٥ - فيعيوب لا تسب الناس سباً من عيوب الناس لا تعدم عيوبها</p> <p>٤٦ - إن نقل شيئاً يقل غيرك مثل ذاك غم أنت من يحمل ثقله</p> <p>٤٧ - لفظة إن قلنها أسمعت عشرات لذ بصمت نل من الرحمن أجراً</p> <p>٤٨ - اسمع قول النبي واستقم ذا إلى الله طريق قد علم</p> <p>٤٩ - م Gunn سمعاً له من قوله هو حقاً مؤمن من أمته</p>
---	--

نَسْمَةٌ

- أَهْ أَهْ لَكَ أَمْرٌ مَا امْتَلَّتْهُ
لَطْرِيقٌ أَنْتَ تَدْعُو مَا سَلَكْتَهُ
وَعَزِيزُ الْعُمْرِ إِنِّي مِنْ أَصْبَاعِ
فَهُوَ لِلْفُسْقِ قَدْ كَانَ الْمَطَاعُ
وَلِعَمْرِي أَيْ قَدْرٍ مَا عَرَفْتُ
وَعَرَفْتُ الْأَنَّ، عَمْرِي مَا وَجَدْتُ
هُوَ ذَا الشَّيْبَ بِرَأْسِي أَوْ مَضِي
أَنَا لَلَّيلُ لِحَيَاتِي قَدْ مَضِي
إِنِّي عَاصِلٌ عَلَى وَجْهِي السَّوَادُ
مِنْ كَمْثَابِي يَا تَرَى بَيْنَ الْعِبَادِ
كَنْتُ فِي الْعَصِيَانِ لَكِنْ فِي دَوَامِ
فِي طَرِيقِ سُرْتَ لَكِنْ مَا اسْتَقَامَ
كُلُّ يَوْمٍ كَنْتُ فِيهِ مِنْ إِثْمٍ
وَعَلَى مَا كَانَ مِنْهُ مَا نَدَمَ
هَذِهِ الْأَثَامُ فَاقْتَلْ كُلُّ حَسْرٍ أَيِّ
أَمْرٍ كَانَ حَلَّاً لَسْتُ أَدْرِي
كُلُّ مَا قَدْمَتْهُ كَانَ النَّفَاقُ
مِثْلُ لَيلٍ وَنَهَارٍ فِي سِيَاقِ
أَنَا عَنْ رَبِّي بَعِيدٌ مَا اقْتَبَرْتُ
لِي نَفْسٌ وَلَمَا تَدْعُوا اسْتَجَبْتُ
مَا عَمِلْتُ قَطْ مَا قَدْ يَرْتَضِيهُ
فَنَفَاقٌ كَلِهِ مَا كَنْتُ فِيهِ
وَبِبَالِي قَرْبُ مَوْتِي مَا خَطَرَ
أَغْضَبَ الرَّحْمَنَ مِنِّي مَا بَدَرَ
مَا مَصِيرِي يَا تَرَى فِي الْآخِرَةِ
إِنْ ذَا مَا كَنْتُ بِوْمًا ذَاكِرَهُ
بِانْقِضَاءِ الْعُمْرِ قَدْ جَاءَ الْأَجْلُ
عَجْبًا مَا زَالَ لِي طَوْلُ الْأَمْلِ!

- ١٥ رَغْمَ أَنِّي قَلْتَ فِي وَصْفِ لَحَالِ
فِي خَفَاءِ سَوْءِ حَالِي لَا يَزَالُ
لَسْتُ إِنْسَانًا تَرَى مِنْ مَظَاهِرِي
فَبِمَا قَدَّمْتُ أَدْرِي مَخْبِرِي
لَيْسَ يَدْرِي كَنْهُ حَالِي مِنْ يَرَى
عَالَمُ الْأَسْرَارِ رَبِّي مِنْ دَرِي
مَا يَدْ لِي قَدْمَتْهُ قَدْ سُطَرَ
غَيْرُ أَنَّ اللَّهَ ذُو لَطْفٍ سُترَ
عَمَلٌ لِي مِنْ خَفَاءِ لَوْظَهِرٍ
لَرْمَانِي مِنْ رَمَانِي بِالْحَجَرِ
مِنْ رَأْيِي مَا كَنْتُ أَخْفَى مِنْ عَمَلِ
رَحْمَةً مِنْهُ بِحَالِي لِي أَمْلَى
أَنَا مِنْ لَطْفِهِ لَهُ بِي لَا حَرَمْتُ
فَبِعَفْوِهِ مِنْهُ إِنِّي مِنْ رَحْمَتِهِ

نَصِيحةٌ

- ١ فِي طَرِيقِي لَا تَضُعْ مِنْكَ الْقَدْمَ
خَشِيشَةً مِنْ قَرْعَةِ سِنِّ الْلَّنْدَمِ
غَضْ عَنِي الطَّرْفُ لَا تَنْتَظِرُ إِلَيْهِ
كَنْ بِمَا قَدَّمْتُ مِنْ خَيْرٍ رَضِيَّاً
خَلْقُ لِلْمَصْطَفِيِّ كَانَ الْعَظِيمَاً
خَذْ بِهِ وَاسْلَكْ طَرِيقًا مُسْتَقِيمَا
أَمَةً لِلْمَصْطَفِيِّ كَنْ بِالْتَّمَامِ
وَلَكَ الرَّضْوَانُ مِنْ رَبِّ الْأَنَامِ
أَمَةً حَقًا لِتَجْعَلُنَا، إِلَهِي
أَمْتِي كَيْمًا يَقُولُ الْمَصْطَفِيُّ هِيَ
مِنْ لَدْنَكَ رَحْمَةً يَا رَبِّ هَبْنَا
أَمَةً لِلْمَصْطَفِيِّ فِيهَا أَدْمَنَا
قَدْ مَلَأْتُ السَّمْعَ مِنْ أَوْصَافِهِ
وَمِنْ الْأَخْلَاقِ أَوْ الْلَّطَافَةِ

- ٨ كل فعل كان للمختار فافعل
مشرق الوجه إلى الرحمن فارحل
- ٩ والى الحشر إذا دام الكلام
لا نقضى حشر وحشر في دوام
- ١٠ ومن النار إذا شئت النجاة
فعليه قل بعشق الصلاة
- ١١ وسمعت أن هذاك الشفيع
كان طول العمر الله المطبيع
- ١٢ إنما هذا ملوك الأنبياء
نور عين الأولياء والأصفياء
- ١٣ كان بين الخلق من يهدى السبيل
وأقام الشرع لكن في شمول
- ١٤ وإلى الله دعا كل العباد
هديه هدي إلى نهج الرشاد
- ١٥ شرعه بحر ترامي وهدر
وبموج المؤمنين قد زخر
- ١٦ وبنور الشرع دنيانا غمر
عالما للروح والقلب عمر
- ١٧ كل أمر همه في أمته
وأقال عاثرا من عثرته
- ١٨ إنما مساعاه تبليغ الرساله
لجميع الناس قول كان قاله
- ١٩ بالجهاد مطلقا كلاما أمر
وله الأمة جن وبشر
- ٢٠ من عدو الدين للدين انتقم
وبهذا الأمر للدين انتظم
- ٢١ وقضى في طاعة الرحمن عمره
طاعة لم ينس فيها قط أمره
- ٢٢ كل أمر كان للمولى أطاع
رب عبد مثل هذا ما استطاع!

- ٢٣ شغله ما الله قد خصّ عليه
أمة إن كنت فلتدع إليه
- ٤ ومطبيعا أول العمر قضاء
ومطبيعا كان حتى منتهاه
- ٢٥ كان كل الفضل هذا في الحياة
وله لم ينج من يوم الوفاة
- وفاته صلى الله عليه وسلم**
- ١ إبني أبداً قولًا من لهب
وبه فلنحرق النار القلوب
- ٢ أحرق القلب ولكن في الصميم
وحده الروح ليغرق من صجوم
- ٣ ول يكن من جسمك الضاوي الحطب
والزناد الرأس أحجارا ضرب
- ٤ وليفض من عينك الدمع دما
لرؤاد صخراً أن تحطما
- ٥ ذاك قوله، إن أتى يوماً بحاراً
بدخان منه كان البحر ناراً
- ٦ عن وفاة المصطفى هذا الخبر
زفة صعد بها القلب انفتر
- ٧ إياك بالتبريج والتبريج مؤلم
عشقة قدم إلى الروح قدم
- ٨ كل من لم يبكه ما قد سمع
قلبه من هو له لم ينقطع
- ٩ لم يكن إلا أذل من حجر
ليكن من كان، ليس من بشر
- ١٠ وبهذا عشقه يبدو جلياً
وبغير العشق قد أضحي شقياً

مرضه صلى الله عليه وسلم

- ١ اسمعن الآن خير الكائنات
كيف أضناه الضنى قبل الممات
- ٢ وثلاث بعد ستين انقضت
فلاحقا بالذى بهوى اقتضت
- ٣ بعدها أدرك يوما للسفر
من له الشمس جبين والقمر
- ٤ ومن الدنيا لعقباه تزود
فجنحا طائر للروح مدد
- ٥ سدة الباري إليها قد وصل
استمع لي الآن وانظر ما حصل
- ٦ ذات يوم هو يوم الأربعاء
وبشهر عد شهر السعداء
- ٧ ولدي ميمونة في بيتها
أقلته علة في بيتها
- ٨ كلما في شدة زادة زوادت
في القلوب الحزن ألت وتمادت
- ٩ مجهد مما به بادي التحول
لحفة الحمي بوقد لا ترول
- ١٠ بازدياد الوهن والبلوى وكربه
زاد منه الشكر والذكر لربه
- ١١ إن ودت مما يعاني قوله
ما ودت في أمر دين طاقته
- ١٢ الصلاة كلما وفت لها خان
وتعالى اللحن واللهن الأذان
- ١٣ والأذان عندما طاف بسمعه
لل موضوع قام منقادا لطبعه
- ١٤ ولديه لم يكن من مقصد
غير أن يمضي نحو المسجد

١٥ قوة كانت لجسم لم يجد
ولمن أذن قال: قل أعد

١٦ ما استطعت الآن في وهني قياما
فليقم فيكم أبو بكر إماما

١٧ حين هذا القول بالأسماع مر
دعم صحب المصطفى منه انهمر

١٨ من قلوب صعدوا صوت البكاء
وكسوف وخسوف في السماء

أمره صلى الله عليه وسلم

١ حينما أصدر ذا الأمر الرسول
من أبي بكر له كان القبول

٢ فإلى المحراب خف في الذهاب
ومضى من خلفه كل الصحابة

٣ بعد تكبير وعقد للبددين
لم يطق، والدمع رقراق بعين

٤ فبكوا من هول هذا المشهد
وجرى دمع لهم في المسجد

٥ ومكان المصطفى منه خلا
فلهم موت زوام قد حلا

٦ غاب عنهم لا تظنن الرسول
في ضنى بل كلهم هذا العليل

٧ ما استطاع كف دمع في سجام
ولذا ما كان للصحاب الإمام

٨ قال كن أنت إماما يا عمر
عندك لا يخفى على من خبر

٩ من أبي بكر دري خير الأنام
أنه ما كان للقوم الإمام

١٠ قال لا حتم عليه أن يكون
وليطع أمري كمرعى الشؤون

<p>١١ - فمضى كيما يصلى وابتدأ وأبو بكر به الكل اقتدى</p> <p>١٢ - ورأى هذا الرسول فجزع فيه نار لفراق تندفع</p> <p>١٣ - قال مهلا، إنتي سوف أقوم وأرى الأصحاب في حشد عظيم</p> <p>٤ - رؤية الأصحاب كانت مقصدي إنتي قد لا أراهم في غدي</p> <p>١٥ - إننا من بعد قد لا نلتقي وبدنياه يقال ما بقى</p> <p>٦ - فتعالوا نجتمع في مسجدي وبري ينعم القلب الصدي</p> <p>١٧ - بيننا بالموت لا شك الفراق قال هذا بدموع في اندفاع</p> <p>١٨ - قوله في قلبهم أذكى لهيبا رددوا من فرط أحزان نحيبا</p> <p>١٩ - وهو المائل ضعفا عدله إلى المسجد توا أوصلوه</p> <p>٢٠ - كل قلب من غموم قد صفا كأبي بكر بصلى المصطفى!</p> <p>٢١ - للصلة بعد أن تم الأداء للإله الکف مدوا بالدعاء</p> <p>٢٢ - شاهدوا ما كان من حال الرسول عادهم حزن فلugin الهمول</p> <p>٢٣ - أسنده بتصور كالمهاد وكما جاءوا به للدار عاد</p> <p>٢٤ - وصلة ثانية قد ألم فيها إنها سبع لها عشر ثالثها</p> <p>٢٥ - وثلاث بعد عشر للحبيب بالضني مرت، أبو بكر طبيب</p>	<p>٢٦ - كل ما منه تأذى المصطفى بوصال الحق مرجو الشفا</p> <p>٢٧ - جاء جبريل وقال للنبي السلام لك من رب على</p> <p>٢٨ - إنه يسأل عنك ويقول لحببي سؤلها، مني القبول</p> <p>٢٩ - ما رجائي قال، إلا أمري منذ دهر من إلهي منيتي</p> <p>٣٠ - أمري همي وكل شاغلي بسواها لا يطيب العيش لي</p> <p>٣١ - كم دعوت الله في صبحي ونيلي بسواها لا يطيب العيش لي</p> <p>٣٢ - جاء بعد العود جبريل الأمين سلام لشفيع المذنبين</p> <p>٣٣ - قال لطف الله إليك غمر فلهذا الأمة الذنب اغتفر</p> <p>٣٤ - أنت هذا منه كنت تترجميه يا لقب بسرور ماج فيه</p> <p>٣٥ - كلما العمر به كان يطول أمري يا أمري كان يقول</p> <p>٣٦ - آخر العهد به من همته برهه لم ينس ذكر أمري</p> <p>٣٧ - وبيوم الدين كل الأنبياء (نفس يا نفس) لهم هذا نداء</p> <p>٣٨ - غير أن المصطفى في لهفته ظل في شغل بأمر أمري</p> <p>٣٩ - قال يا من أنت رحمن رحيم دونها لست جديرا بالنعم</p> <p>٤٠ - ليس فيها الآثمون بالقليل أنت في الرحمة معدوم المثيل!</p>
---	--

- ٤١ - أمتی عن ذنبها فاصفح کریما
کل ما قد شئت فاصنع لی عظیما
- ٤٢ - ومن النار إذا شئت النجاة
فعليه قل بعشق الصلاة
- ٤٣ - صاحب البشری وذو قلب صفا
إنه هذا الشفیع المصطفی
- ٤٤ - أهل دین من له هذا الشفیع
من له الدوّلة قد كان المطیع
- ٤٥ - بغتة جبریل للحق رسولا
بالسلام جاء من يهدي السبيل
- ٤٦ - وثیاب الحزن کان لابسا
فله قال الرسول هامسا
- ٤٧ - قل وأفصح إن بي فرط ارتیاب
لم يا جبریل سود من ثیاب
- ٤٨ - مثل هذا السمت فيه ما شهدتک
لم قد غيرت ما فيه عهـدـتـک
- ٤٩ - قال أثوابي تراها اليوم سودا
فأنا من بعد يوما لن أعودا
- ٥٠ - ليس لي: لوحـي من بعد النزول
فانقطاع الوحي تم يا رسول
- ٥١ - إنما أهل السماء في حداد
وثیاب الإنس والجن السواد
- ٥٢ - بعد أن جاء النبي جبریل
جاء يسعى في خطاه عزـرـئـل
- ٥٣ - وعلى من زاره ألقى السلام
أحسن الرد عليه في الكلام
- ٥٤ - قال هل جئت لقبضي يا ملك
زرتي في حاجة رجيت لك
- ٥٥ - رد عزـرـائـيل جئت للزيارة
ولقبض بصریح من عباره
- ٥٦ - أمر ربی لك أن ألقى المطیع
مر بما شئت مطیعا یا شفیع
- ٥٧ - فباذن منك إن شئت قبضـنـاك
أو إلى المولـی رجـعـتـ وـترـکـتـكـ
- ٥٨ - يا لعزـرـائـيل هذا من کلام
والنبي من وعـادـ بالـتمـامـ
- ٥٩ - قال طاووس أعرني أذنـیـکـا
إنـماـ الرـحـمـنـ فيـ شـوـقـ إـلـیـکـاـ
- ٦٠ - بكلـامـ منهـ كانـ للـنـبـیـ
رغـبةـ المشـتـاقـ كانتـ فيـ المـضـيـ
- ٦١ - حين ألقـىـ السـمـعـ للأـمـرـ الرـسـوـلـ
بـصـمـيمـ الرـوـحـ أوـلـاهـ القـبـوـلـ
- ٦٢ - فلـعـزـرـائـيلـ منهـ قولـهـ
افـعـلنـ ماـ عـلـیـكـ فعلـهـ
- ٦٣ - ولـهـذاـ جـئـتـ،ـ أـنـجـزـ بـالـتمـامـ
وـإـلـىـ الأـصـحـابـ عـادـ بـالـکـلـامـ
- ٦٤ - الـوصـایـاـ کـلـهاـ أـمـلـیـ الرـسـوـلـ
وـبـهـاـ يـسـرـ قـصـداـ لـلـسـبـیـلـ
- ٦٥ - إنـهـ استـوـدـعـ رـبـاـ أـمـنـهـ
ضـمـنـ النـصـحـ حـکـیـمـاـ قولـتـهـ
- ٦٦ - قالـ فـیـ أـصـحـابـ خـیرـ الـأـنـامـ
أـمـتـیـ فـلـتـقـرـئـواـ منـیـ السـلـامـ
- ٦٧ - فيـکـمـ الشـرـعـ أـقـیـمـواـ،ـ فـلـتـقـولـواـ
نـفـسـکـمـ أـمـارـةـ عـنـہـ فـمـیـلـواـ
- ٦٨ - قدـ أـحـبـتـیـ كـرـوـحـ أـمـتـیـ
فـلـتـحـبـ مـثـلـ رـوـحـ سـنـتـیـ
- ٦٩ - فيـ اـتـبـاعـیـ جـهـدـهـمـ فـلـبـیـذـلـواـ
عـنـ هـوـیـ فـیـ حـیـدـةـ فـلـیـعـمـلـواـ
- ٧٠ - لاـ عـصـواـ أـمـرـاـ إـلـیـ اللهـ أـمـرـ
وـطـوـالـ العـمـرـ مـنـ هـذـاـ الحـذـرـ

وكمثلي ليكونوا في الإطاعة
ولهم مني غداً حسن الشفاعة

قد عملت ما عملت في حياتي
فليسروا كلهم في خطواتي

كم هدأهم من ضلالات وعلم
ثم منه روحه للحق أسلم

ومن النار إذا شئت النجاة
فعليه قل بعشق الصلة

عند وفاته صلى الله عليه وسلم

أن من يا مصطفى الله عشق
إن منه الروح بالله لحق

طائر الروح وقد مد الجاح
أخذ الخلق جميعاً في النواح

مزقوا الصبر ثياباً، جزعوا
وعلى الرأس تراباً ووضعوا

وامتلا العالم وحا وتحبها
ماج في أقصاه والأدنى وجيبا

كل ما الرحمن في الدنيا خلق
روحه بالهم والغم احترق

السماء يلغتها الزفرات
مطرت أرض بفيض العبرات

أهل أرض وسماء كلهم
أصلحت للحزن ناراً روحهم

إن هاتين جمِيعاً في عويل
يتَعالى يتعالى وطوليل

فلَكَ فِي سُمْعِهِ هَذَا دَوْيٌ
مَا أَقَامَ الظَّهَرَ بِلَ أَحَنَاهُ تَوْا

أَضَعُفَا فِي السَّيرِ حَتَّى النَّيْرَانَ
فَالْأَسْيَى مَا كَانَ فِي التَّقْلَانَ

وَتَعَالَى مِنْ أَبِي بَكْرٍ زَفِيرَهُ
قَالَ أَيْنَ الْمَصْطَفَى فَهُوَ أَثْيَرُهُ

قَالَ يَبْكِي مَلَءُ جَفَنِيهِ عَمْرٌ
مَا الَّذِي نَصَنَعَ يَا خَيْرُ الْبَشَرِ

فِي النَّيَاعَ قَالَ عُثْمَانُ الْحَيَى
أَيْنَ خَيْرُ الْأَنْبِيَاءِ هَذَا النَّبِيُّ

وَعَلَى قَوْلِهِ يَا مَصْطَفَى
إِنْ يَغْبُ حَسْنَكَ أَعْدَمْنَا الصَّفَا

وَالْحَسِينُ مَثْمَأْ قَالَ الْحَسِينُ
قَالَ يَا جَدَ لَنَا مِنْ بَعْدِ مَنْ !!

مَنْ يَحْنُ فِي غَدِ بَعْدِ الرَّحِيلِ
قَرْةُ الْعَيْنِ حَبِيبِي مَنْ يَقُولُ

سَوْفَ نَبْقَى مُثْلَمًا بِيَقْيَ الْيَتَمِّ
وَالْفَرَاقُ نَارَهُ نَارُ الْجَحِيمِ

هَذِهِ الْزَّهْرَاءُ ثُمَّ عَائِشَةُ
مَادِنَاتِنَا فِي صَرْحَاتِ رَاعِشَةٍ

وَبَكَى حَزَنَا عَلَيْهِ عَمَّهُ
وَلَشَعْرٌ فِيهِ كَانَ نَظَمَهُ

كُلُّ مَنْ فِي الْأَرْضِ مِنْ هَذَا الْبَشَرِ
ذَاقَ حَزَنَ يَا لَهُ الْحَزَنُ الْأَمْرُ

مِنْهُمْ مَنْ عَيْنَهُ فِيَهَا الدَّمْوعُ
وَمِنَ النَّارِ لَهُ بَيْنَ الْضَّلَوعِ

وَالَّذِي فِي كَرْبَلَةِ ضَلَّ وَحَارَ
وَحَزِينٌ يَتَنَزَّلُ فِي الْغَبَارِ

مِثْلَهُ مَنْ عَقْلَهُ أَمْسَى شَرِيدَاً
فَالْعَذَابُ كَانَ لِكُلِّ شَدِيدَاً

يَعْجِزُ الْوَاصِفُ ذَا الْيَوْمِ الْعَصِيبُ
إِنَّهُ هُنَّ السَّمَاءُ بِالْخَيْبَرِ

وَلَقَدْ أَجْرَى دَمْوَعًا لِلْوَرَى
هُلْ رَأَيْتَ السَّيْلَ يَهُوِي مِنْ ذَرَى

-٢٦ ولهم في دمعهم كان الغرق
أحرق الطود زفير من حرق

-٢٧ منذ رفع الحق للسبع الطباقي
لم يكن شبيه لذياك الفراق

-٢٨ ما ادعى آلامه من يدعى
سامع عن مثله لم يسمع

-٢٩ وله نار تصيب من، تصيب
فيذوب القلب منه في لهيب

-٣٠ تنتظري ناره منذ عهود
والآوار اليوم في الروح يزيد

-٣١ قيل تلك الحال فيها ما العمل
كان أمر الله فالكل امتنل

-٣٢ أختتوا الله أمضى أمره
حملوا من أبلغوه قبره

-٣٣ ليثروا الأيام في هذا المكان
ريثما صلي عليه التقلان

-٣٤ أنبياء الله جاء روحهم
ملك وافي ووافي جمعهم

-٣٥ إنهم كانوا صفوفا بالتمام
منهم كان المصلى والإمام

-٣٦ في صلاة هذه الأيام مرت
بعدما تلك الجموع ما استقرت

-٣٧ بعد ما انفضوا أني جمع الصحاب
والنبي أودعوا حوف التراب

-٣٨ ولقد أدوا جميعا ما وجب
من قضاء الله ظلوا في عجب

-٣٩ إنهم كانوا عليه جاز عين
قولهم إنا إليه راجعون

-٤٠ لم يكفووا عن بكاء وبكاء
ولهم في القلب من البراء

-٤١ وإلى دار النبي كلهم
رجعوا والتام فيها شملهم

-٤٢ ورأوها وهي منه خالية
فتشارکوا ما دعاهم ثانية

-٤٣ عادهم ما عادهم من حزنهم
وغزير دمعهم في عينهم

-٤٤ صعدوا من زفرة مثل اللهيب
والحديد حرها ما قد يذيب

-٤٥ ضربوا الهام بجلמוד لحسرة
ودماء تلك أجروها بعيرة

-٤٦ قيل أين يا ترى سلطانا
أبسيف منه شق صدرنا

-٤٧ ما الذي نصنع نحن يا ترى
أين ولی ليس فينا من يرى

-٤٨ لا نرى من وجهه وجه القمر
برهه عنه فؤاد ما صبر

-٤٩ حالنا في الغد بطريقها الخفاء
الم يضوى وقد عز الشفاء

-٥٠ يا إلهي ما الذي في وسعنا
وابلام نارنا تبقى بنا

-٥١ ربنا عنا تولي طيره
كيف نحيا ما لدينا غيره

-٥٢ سفر غاب به خير الأنام
فعلينا العيش في الدنيا حرام

-٥٣ بعضهم للبعض يشكون الكروبا
قلوب أشعلت نارا قلوبا

-٥٤ ورأوا أن الحياة لا تطيب
من مضى من بعد يوما لا يؤوب

-٥٥ ولبعض قال بعض ما العمل
اصبروا فالعبد للرب امتنل

- ٥٦ فارق الدنيا الحبيب المصطفى
لا تظنوا أن للدنيا وفا
- ٥٧ من أتى الدنيا حقيق بالرحيل
فلنعد الزاد للسير الطويل
- ٥٨ ومضى فليهنه هذا السفر
وبقينا، بالأسى القلب افطر
- ٥٩ كان روحًا في صميم روحنا
ودواء منه يشفى ما بنا
- ٦٠ وهنا ما عيشنا من غيره
منه خير موتنا في إثره
- ٦١ وإليه كلهم فامضوا بنا
ما عسى نصنع بالدنيا هنا
- ٦٢ وإلى الحشر إذا دام الكلام
لا نقضي حشر وحشر في دوام
- ٦٣ ومن النار إذا شئت النجاة
فعليه قل بعشق الصلاة

خاتمة الكتاب

- ١ هذه دنياك فاعلم حالها
ولديك العقل، ميز مالها
- ٢ الدليل في الحياة ليس يبقى!
لن تظل أنت في الصحراء ملقى!
- ٣ بلبل البستان ذا الحسن الوداع
خيرة الرحمن ذي المن الوداع
- ٤ ووداعا جوهر الدر اليتيم
ووداعا باعث الثور العظيم
- ٥ ووداعا يا مليك العاشقين
ووداعا سيدا للملكين
- ٦ لو تراخي العمر عاما بعد عام
ما أثنا في غد غير الحمام

- ٧ أعمل الخبرات واستغفر لذنبك
أبيض الوجه لثقى وجه ربك
- ٨ عبد نفس لا تكن كالآشين
وكن العبد لرب العالمين
- ٩ وسبيل المصطفى كن من سلك
واهاب الوهاب كل ما ملك
- ١٠ ابلغن في طاعة الله المدى
اختنمها قبل يوم للردى
- ١١ لا تقل يا ليت لي هذاك تم
لا تدق نفسك مرا من ندم
- ١٢ ذاك نصحي لك فاسمع ما أقول
ومن الرحمن نل حسن القبول
- ١٣ يا لعمري إن كل من عقل
واعظ الموت له النصح بذل
- ١٤ وعليه موته أن يذكرا
إنه يبلى ويطوبه الثرى
- ١٥ والى الله جمِيعا سوف نرجع
يا ترى هل غير ما يرضيه نصنع!
- ١٦ هل عملت الخير أو أبديت شرك
اليوم الدين قد دبرت أمرك
- ١٧ لك خيرا إن عدمت في حياتك
كان شرا لك تلقى في مماتك
- ١٨ وإذا سانت لنا أعمالنا
عند رب أي حال حالنا!
- ١٩ فتعال الآن نذكر ما جنينا
بنحبب دامع من مهجنينا
- ٢٠ موتنا فلنجعل الهم المقيم
لنقل استغفر الله العظيم
- ٢١ للبكاء أجعل دوما ذكرنا
وهلم الآن نبك عيننا

<p>٢٢ - لَكِثِيرٌ كَانَ عَصِيَّانِ الْبَكَاءِ أَنِي عَاصَ أَلْفَ عَامٍ ذَاكَ شَاءَ</p> <p>٢٣ - بِذُنُوبٍ لَنَفَرَ فِي خُشُوعٍ لَتَجَدْ عَيْنَ بَتَهْتَانَ الدَّمْوعِ</p> <p>٢٤ - وَلَيْكَنْ مِنْهَا نَجِيَعًا مَا انْهَمَرَ لِبَكَانَا فَلِيَضْ دَمَ الْحَجَرِ</p> <p>٢٥ - صَدَعَ الرَّزْفَرَةَ نَارًا أَوْقَدَتْ وَلَهِبَاهَا فِي صَخْرَةِ أَوْجَدَتْ</p> <p>٢٦ - وَيَلَّتَا يَا وَيَلَّتَا آءِ وَاهِ أَبْلَغَ الْعَصِيَّانَ عَمَراً مَنْتَهَاهِ</p> <p>٢٧ - وَجَهَنَّمَ الْمَسُودَ لِلْدُنْيَا جَعَلَنَا أَيِّ عَارَ ذَاكَ لِلْعَقْبَى حَمَلَنَا</p> <p>٢٨ - اَجْعَلْ التَّوْفِيقَ يَا رَبَّ الرَّفِيقِ فَسَتَقَمْ فِي مَسْتَقِيمِ مِنْ طَرِيقِ</p> <p>٢٩ - نَحْنُ أَسْرَى النَّفْسِ فِي الْقِيدِ التَّقِيلِ الْجَنَّتَا مِنْ ذَلِكَ الْأَسْرِ الْوَبِيلِ</p> <p>٣٠ - بَاتِبَاعَ النَّفْسِ فِي الإِثْمِ وَقَعَنَا وَضَلَّلَنَا مِنْ دَلِيلٍ مَا وَجَدَنَا</p> <p>٣١ - كَانَ عَارًا نَحْنُ مِنْهُ فِي كَرُوبٍ أَنْ نَطِيلَ الْخَوْضَ فِي بَحْرِ الذُّنُوبِ</p> <p>٣٢ - رَبُّ لَوْلَا رَحْمَةً كَانَتْ لَنَا لَرَأَيْنَا عَالَمًا قَدْ مَلَّنَا</p> <p>٣٣ - إِنَّا نَحْنُ الْمَسَاكِينُ عَصَاهَا أَعْبَدْ عَنْكَ بَعْدَنَا يَا إِلَهِ</p> <p>٣٤ - عَمَلَ قَدْ تَرْتَضِيهِ مَا لَدِينَا طَالَّمَا نَحْنُ أَثْمَنَا وَعَصَيْنَا</p> <p>٣٥ - إِنَّا فِي الإِثْمِ كَنَا نَعْلَمْ فَأَتَيْنَاكَ غَفُورًا تَرْحَمْ</p> <p>٣٦ - وَإِلَى بَابِكَ بِالذُّنُوبِ وَصَلَنَا وَسُوَادَ الْوَجْهِ كُلَّ مَا حَمَلَنَا</p>	<p>٣٧ - نَحْنُ عَنْ بَابِكَ هَذَا إِنْ رَدَدْنَا غَيْرَهُ بَابًا لَنَا مَا إِنْ وَجَدَنَا</p> <p>٣٨ - وَقُضِيَّنَا الْعُمَرُ فِي الذُّنُوبِ الْمُمْضِيِّ وَبِهِ بُؤْنَا وَلَكِنْ أَيْنَ نَمْضِي</p> <p>٣٩ - إِنْ رَحْمَنَا أَوْ أَتَتْ نَارٌ عَلَيْنَا نَحْنُ عَنْ بَابِكَ شَبِرَا مَا نَأْيَنَا</p> <p>٤٠ - هَذِهِ السَّدَّةُ عَنْهَا مَا انْصَرَفَنَا لَوْ مِنْ التَّبَرِ اغْتَرَفَنَا وَاغْتَرَفَنَا</p> <p>٤١ - لَا نَبَالِي وَبِهَا كَنَا الْوَقْوفُ بِحَيَاةِ أَوْ بَرِيبِ الْحَتْوَفِ</p> <p>٤٢ - لِيَسْ ذَنْبُ الْعَبْدِ بِالشَّيءِ الْيَسِيرِ غَيْرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْفُوُ عَنْ كَثِيرٍ</p> <p>٤٣ - وَبِنَا يَخْلُقُ مَا مِنْ دَلِينَا وَالْخَلِيقُ بَكَ رَبُّ اصْنَعْ بَنَا</p> <p>٤٤ - وَإِذَا الرَّحْمَةُ نَلَّا مِنْ نَوَالِكَ أَيْ شَيْءٌ لَنْ يَغْضَبَ مِنْ جَلَالِكَ</p> <p>٤٥ - بِلَهِبِ السُّخْطِ إِنْ أَحْرَقْنَا يَا إِلَهِي – أَمَةُ أَنْقَصْنَا</p> <p>٤٦ - رَبِّنَا إِنَّكَ أَنْعَمْتَ عَلَيْنَا فَأَنْمَعَ نَعْمَانِ كَانَتْ لِدِينَا</p> <p>٤٧ - هَبْ سَلِيمَانَ الْفَقِيرَ رَحْمَتَكَ بِهِدِيِ الْإِيمَانِ أَدْخُلْ جَنَّتَكَ</p> <p>٤٨ - وَجَهَهُ الْأَبْيَضُ فَاجْعَلْ يَوْمَ حَشْرَهُ وَلَيْكَنْ جَارُ النَّبِيِّ فِي مَقْرَهُ</p> <p>٤٩ - أَنْ أَرِي وَجْهَكَ مَأْمُولُ النَّصِيبِ مَعَ كُلِّ الْمُؤْمِنِينَ يَا مَجِيبَ</p> <p>٥٠ - يَا إِلَهِي، بِالنَّبِيِّ الْأَكْرَمِ وَاسْمُهُ يَقْرَنْ بِاسْمِ أَعْظَمِ</p> <p>٥١ - إِصْطَفَيْتَ دُونَ كُلِّ الْمُؤْمِنِينَ وَيَعْثَثُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ</p>
--	---

٥٢ - وله العزة منها ما لنا
رحمة من فضله هب كلنا

٥٣ - لا تجز من رحمة حرماتنا
وعن النار فباعد شمعنا

٥٤ - ولمن أحببت فاجعلنا الصديق
رد عنا البأس أو ضرا يتحقق

٥٥ - إن دعونا فليكن منك القبول
وأنلنا بعض ما نال الرسول

٥٦ - نبع شهدى فارشفوا منه قليله
للنجاة إنه كان (وسيلا)

٥٧ - في اثنتين بعد عشر سنوات
وثمان معهن من مثاث

٥٨ - ولربى الحمد جل عن حساب
فبعون الله قد تم الكتاب

٥٩ - فمن الله سلام وسلام
للنبي مصطفاه في دوام

٦٠ - وعلى الآل الكرام والصحاب
وعلى الأنصار في كل الرحاب

٦١ - وعن الأمة فليرض المعين
رحمة الله عليهم أجمعين

٦٢ - رحم الله تعالى من تلا
مولدي يدعوه رب العلا

٦٣ - رحم الله تعالى من كتب
وله الخير العميم المرتقب

BOŞNAKÇA

Vesîletü'n-Necât'ın Boşnakça Tercümesi BOSANSKI MEVLUD

Hafız Salih Gašević

(Haz. Prof. Dr. Amina Šiljak Jesenković)

Hafız Salih Gašević'e Dair

Hayati, eğitimi ve kariyeri hakkında çok az malumata sahip olduğumuz Hafız Salih Gašević 1850 senesi civarında, o zaman halen Osmanlı hâkimiyeti altında bulunan bugünkü Karadağ'ın Nikšić şehrinde dünyaya gelmiştir. Nikšić'in Karadağ hâkimiyeti altına girdiği 1876 senesinde Gašević Kolaşin kazasındaki Lyuma'ya hicret etmiştir; orada da kaymakam olarak tayin edilmiş; ardından zamanın kaza merkezi Şahovići'de kaymakamlık görevinde bulunmuştur. Hastalanınca, Şahovići'de hekim eksikliği nedeniyle Bijelo Polje (Akova)'ya taşınıp 1316 (1898/99) tarihinde vefat etmiştir. Akova'daki Çarşı Camii haziresinde medfun edilmiştir. Mezar taşındaki tarihini, Aliya Nametak'tan naklederek, burada veriyoruz:

Eşrefü ümmetü'l-Kur'an
Mağrur olma ey dil-i fani cihana
Bir gün andan rihlet edeceksin gerekdir
Elvedâ eyleyüp cümle yârâna
Ecelin irişüp ölesin gerekdir
Yatarken bunda ekmelsin fahir
Giydirirler sana kefeni ahir
Kolaşin Kaymakamı Nikşikli Hafız Salih (1316)

Gašević'in hayatı ve statüsü hakkında bazı bilgileri, Vesîletü'n-Necât Tercümesi'nden öğrenmektedir. Mevlidinin ön sözündeki beyitlerden Kolaşin'de kaymakamlık

yaptığını, mühacir olduğunu, memleketinin Nikšić olduğunu, isminin de Hafız Salih Gašević olduğunu öğrenmektedir:

*Kad se nađoh u Kolašin kajmekam
Znadem đe sam puno nakis u čelam*

Lyuma'da kaymakam makamında bulundum
Kelamda çok noksan olduğumu bilirim

*Muhadžir sam, vatan bio moj Nikšić
Ime mi je Hafiz Salih Gašević*

Mühacirim, memleketim ise benim Nikšić
İsmim dahi Hafız Salih Gašević

Hafız Salih Gašević'in Mevlidi

Mevlid'in ilk Boşnakça tercumesini yapan Hafız Salih Gašević, Süleyman Çelebi'nin eserinin tercumesine yazdığı on iki beyitlik takdimiminin başında İslamiyet'e mensup olması sebebiyle Hakk'a şükrediyor ve Peygamber Efendimize salavat getiriyor. Ardında dönemin halifesine dua ediyor:

*Car je nami gazi Abdulhamid hân,
sa njim bila Tvoja pomoć, ja Mennân*

Hünkarımız Gazi Abdülhamid Hân
Eksik etme ondan lütfün' yâ Mennân

Yine de takdim bölümündeki sebeb-i me'alinde Boşnakça tercüme gayretini ve yazmaya başlama tarihini şu mîsralarla açıklıyor:

*Moliše me kolašinski prviši
„nami mevlud daj bosanski napiši“
Sad bijaše tarih kad me moliše
Dan deseti od redžeba bijaše
Mi smo žudni znati mevlud šta kaže
Našem svecu mi smo ašik odviše!
Drugi jezik mi lijepo ne znamo,
Allah jedan, hakk Pejgamber svi znamo
Što j' u Kur'an na sve iman imamo,
Bošnjački nam Mevlud gradi, molimo*

Kolaşin'in öncüleri geldiler
 'Bosnaca bir Mevlid yazsan, dediler!'
 Receb ayının onuncu günüydü
 Gelinip de benden Mevlid istendi
 'Mevlid ne der, bilmeye hasretliyiz
 Azizimize (Peygambere) fazlaşıyla aşağız!
 Başka bir dil biz güzelce bilmeyiz
 Allah birdir, Hak Peygamber biliriz
 Kur'an'daki her şeye tam imanımız,
 Boşnakça bir Mevlid yaz da ricamız.'
 Layık gördüm sevaba çalışayım
 Bildiğimi bir kitaba yazayım
 Yüce Tanrımlı, sevab için çalışmam
 Yalvarırım, azabdan yanmayayım

Mevlid-i Şerif Faziletleri başlığı altında, Abdurrahman Efendi'nin 'Ey Huda'dan lütf ü ihsan isteyen' misrasıyla başlayan şiirinden uyarlanmış beş beyit bulunmaktadır. Ardından Mevlidün 'nebiji ala Lisani Bosnevi başlığı ile vevlidin veznini bildiriyor: Fâilâtün Fâilâtün Fâilün. Aslı 32 beyitten ibaret Tevhid bahrinden on beyit tercüme edilmiştir. Esmaü'l-Hüsna üzerine kurulmuş bu bahrın Boşnakçası biraz basitleştirilmiştir; Gaşeviç eserinaslındaki anlam derinliğini nakledemiyor. Müsan-nife dua ve eserin noksantalıklarını anlatılan bölümde sadece ilk 4 beyit tercüme edilmiştir. Hemen ardından 23 beyitlik 'Hak Teala çün yarattı Adem'i' misrasıyla başlayan fasılın 7 beytini Boşnakça olarak vermiştir. Gaşeviç'in mevlidinin devamındaki beş beytin anlamı incelediğimiz asıyla pek örtüşmüyör. Dolayısıyla, telif olma ihtimalini kabul ediyoruz. Anlam benzerliklerini sadece bir beyitte bulduk:

*Sureta gerçi Muhammed son idi,
 illa ma'nada kamudan ön idi*

Bog stvorio Muhammeda najprije, pejgamber se on rodio
 najpotje.

Doğum faslı ise 26 beyitten ibarettir ve aslının basitleştirilmiş özetini temsil etmektedir. Merhabâ faslı da 11 beyitten, Medh faslı 11 ve Mü'cizat faslı 18 beyitten, Mi'rac faslı bu Boşnakça tercümesinin de son faslı olup 90 beyitten ibarettir. Toplam 396 beyitten ibaret olan eserin sonunda mensur mevlid duası bulunur.

Gaşeviç bu tercumesini 1878/1879 senesinde Üsküp'teki Eyalet Matbaasında kendi imkânlarıyla bastırılmıştır. İkinci baskısını da tekrar Gaşeviç kendi imkânlarıyla 1893/94 senesinde çıkartıyor. Matbu nüshalarının var olması yanında Gaşeviç'in mealinin yazma nüshalarının bulunması da dikkat çekicidir.

Gaşeviç'in Beka'ya göç etmesi akabinde Boşnaklar arasında çok mitebber âlim ve mutasavvîf, bir dönem reisü'l-ülema olan Mehmed Cemaluddin Çauşeviç, bu eseri birkaç değişiklikle yayına hazırlayıp Arap alfabetesiyle sekiz defa neşretmiştir.

Akabinde Belgrad Şarkiyatçılığının kurucusu Dr. Fehim Bayraktareviç eserin tenkitli metnini hazırlayıp 1927 senesinde *Glasnik Skopskog naučnog društva* kitabı'nda 'Srpska pesma o Muhamedovu rođenju' (Muhammed'in doğumlu hakkında Sırp(ça) şiir) başlığıyla ve Kiril alfabetesiyle yayımlanmıştır. Bundan sonraki baskısını büyük redaksiyonla Aliya Nametak hazırlamıştır. Gaşeviç'in dilini de zamana göre uyarlayıp, bazı kavramları değiştirerek Latin alfabetesiyle 1936 senesinde ilk defa bastırılmıştır (*Kalendar Narodna uzdanica*, 1935). Bundan sonraki baskıları bazı değişikliklerle Nametak'ın redaksiyonuna göre neşredilmiştir. Akabinde tekrar Arap alfabetesiyle bastırmak üzere Mehmed Hancıç de Gaşeviç'in dilini modernize ederek 1942 senesinde neşretmiştir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra da Fehim Nametak da Türkçesi A. Nametak'ın redaksiyonu kendisinin mensur çevirisini içeren bir baskısını hazırlamıştır (1973). Bunun ardından da birçok defa mevlid mecmualarında bastırılmıştır.

Mevlud¹

Predgovor

Bogu dragom vazdi šućur na Islam,
Našem svecu es-salatu ves-selam!

Car je nami gazi Abdulhamid han,
Sa njim bila Tvoja pomoć, ja Mennan!

Dok je na nas hajir-dova i ikdam,
Na pravi put treba činit ihtimam.

Kad se nađoh u Kolašin kajmekam,
Znadem đe sam puno nakis u čelam.

Moliše me kolašinski prviši:
"Nami Mevlud daj bosanski napiši!"

Sad bijaše tarih kad me moliše
Dan deseti od redžeba bijaše:

"Mi smo žudni znati Mevlud šta piše,
Našem svecu mi smo ašik odviše.

Drugi jezik mi lijepo ne znamo,
Allah jedan! Hak pejgamber! svi znamo!

Što ј u Kur'an na sve iman imamo,
Bošnjački nam gradi Mevlud, molimo!"

Laik viđoh poraditi za sevab.
Napisati kako um'jem ja čitab.

Dragi Bože, ja čališim za sevab,
Molim ti se da ne gorim u azab.

Muhadžir sam, vatan bio moj Nikšić,
Ime mi je hafiz Salih Gašević.

Fadailu Mevlidi-Šerifi

*Od Allaha koji traži pomoći,
Neka mevlud pejgamberu prouči!*

*U džennetu koji traži hurija
Kad se uči mevlud neka posluša!*

*Za džehennem koji misli i briži,
Kad se uči mevlud neka ne bježi!*

*Pomislite, ovi svijet hoće proći,
Na mahšeru i siratu valja doći,*

*Havza piti u džennetu ko traži,
Neka mevlud pejgamberi prouči.*

Mevlidun-nebijiji 'ala lisani bosnevi

*Na vezine mevlud 'vako dočerat:
Fâilâtün, fâilâtün, fâilât.*

Bismillahir-rahmanir-rahim.

*Sprva vazdi pominjati svog Boga,
U poslove to je vadžib na roba.*

*Boga dragog ko pomene sidkile,
Allah njemu olakšaće poslove.*

*Dok se nađe Boz'e ime najprije,
Neće ružan izać poso najpotlje.*

*Na svaki čas: "Allah, Allah!" vikati,
Bog će nami vazdi poso lakšati.*

*Halis srcem ko Allaha pomeno,
Odma đunah svaki njemu odpano.*

*Boz'e ime ko pominjat nauči,
On kod Boga svaki murad dokuči.*

*Hodi slatko sve da "Allah" vičemo,
Od žalosti mi da aškom plačemo.*

*Bog je jedan, za to šubhe nemamo,
Za vazda je, na to iman imamo.*

*Aršu Ćursu sahibija Bog dragi,
Iz nemanja ovi svijet ogradi.*

*Koji traži da ga vatra ne gori,
Neka srce salavatom podpuni:*

¹ Bu çalışmada, Alija Nametak'in hazırladığı 1935 yılında Saraybosna'da Sarajevska dionička štamparija tarafından basılan nüsha esas alınmıştır.

Essalatu ves-selamu 'alejke ja sejjidena, ja resulel-lah.

*Dragi moji, hoću vami ja rijet,
Poslušajte, to je jedan vasijjet!*

*Ko posluša sada šta ču besiđet,
Njemu duša mirisala u džennet.*

*Da Bog njemu svako dobro pokloni,
Kogod mi se hajir-dovom nakloni.*

*Pa ko hoće ovu dovu da uči,
Musannifu nek fatihu prouči.*

*Musannifin ruh-ičun, Allah rida sičun, el-fatiha!
(Za musannifovu dušu lillahi'l-Fatiha!)*

*Dragi Allah kako stvori Adema,
Na svijetu sa njim stima golema.*

*Sedždom stimu učiniše meleči,
A Bog dragi pokloni mu pomoći.*

*Svog habiba na čelo mu nur dade
I ta'r nur mu jedan zeman ostade.*

*Na Havu ga potje Allah preturi,
Sít se rodi, pa ga njemu pokloni.*

*Dode Ibrahim i Ismail na dun-ja,
Zaduljiće, da kažujem druge ja.*

*Kad se rodi rob u Boga najbolji,
Nur je njegov, pa se njemu pokloni.*

*Ko se boji da ga vatra ne gori,
Neka srce salavatom napuni:*

Es-salatu ves-selamu 'alejke, ja sejjidena, ja habibal-lah.

*On je soja golemoga i traga,
On najljepši i najbolji kod Boga.*

*Odabra je Allah njega svakako,
Ali ka on isto nije baš niko.*

*Bog stvorio Muhammeda najprije,
Pejamber se on rodio najpotje.*

*On je poslat da naputi svakoga,
Njegovo je kabil svašto kod Boga.*

*Ko se boji da ga vatra ne gori,
Neka srce salavatom podpuni!*

Es-salata ves selama alejke, ja sejjidena, ja hajre halkil-lah.

Rodenje Pejgamberovo

*Majka sveca Muhameda Emina,
Ona sadef rodi zrno bisera.*

*Kad je Emina sa njim bila hamila,
Alameta mlogo jeste viđela.*

*Otac sveca Muhammeda Abdullah,
A odabra milosnika hak-Allah.*

*Kad približi vakat da se on rodi.
Svako dobro na 'vi svijet postupi.*

*Rebiul-evvel vakat bješe proljeće
Ponedeljnik noć dvanesta doleće.*

*Što je majka Muhamedu Emina,
Kazala je da je čudo viđela.*

*Ka svjećica iz kuće nam poleće,
Nur od njega do nebesa odleće.*

*Na hevaju meleč dušek prostrije,
Iz dženneta na Eminu sundus je.*

*Tri bajraka razapeta viđoh ja,
Poslušajte šta govorim vami ja.*

*Na magribu, na mašriku dva ajan,
Treći bajrak baš od Ćabe na tavan.*

*Odma znadoh de je on rob najbolji,
Dragom Bogu od svakoga najmilji.*

*Melaića mlogo sađe sa neba,
Okoli se naša kuda ko Ćaba.*

*Raztupi se duvar, a ja pogledah,
Pokraj mene mlogo čudo ugledah.*

*Iz dženneta tri hurije dođeše,
Muhammeda svakojako fališe.*

*"Blago tebe, sretna majko," govoru,
A pojalom moga sina pominju.*

"Nikad nije majka vakog rodila,
Blago tebe, što si njega nosila."

A kad dođe vakat da se porodim,
Što će doći ono dobro da vidim,

Bješe žeda mene došla do duše.
Jedan bardak šerbeta mi dadoše.

Studena je od snijega i bljelja,
Slađa bješe od šećera i ljepša.

Oni šerbet što dadoše kad popih,
Ćitava se ja u nuru utopih.

Utopih se ja u nuru svakako,
A za sebe ne značijah nikako.

Prihati me jedna tica bijela,
Opet dođe mene snaga golema.

I rodi se car od dina ona' čas,
A u nuru utopi se svijet vas.

Vi salavat donesite na njega,
Steći ćete nimet džennet od Boga.

Dobro li je salavate donosit,
I suzama svoje oči potopit.

Koji traži da ga vatra ne gori,
Neka srce salavatom napuni.

Es-salatu ves-selamu, alejke, ja sejjidena, ja nebijel-lah.

Sve stvoreno ušinje se veselo,
Briga ode, život dođe na novo.

Na svijetu progovori stvar svaka,
Devletlji svašto reče: "Merhaba!"

Merhaba ti, car veliki, merhaba,
Merhaba ti, zaanju majdan, merhaba!

Merhaba, ej, svako moli od tebe,
Merhaba, ej, boža milos' na tebe!

Merhaba, ej, živu život, merhaba,
Merhaba, ej, muki lastu, merhaba.

Za griješne od ummeta pomoćni,
Merhaba, ej, za mučene mobeni.

Na 'vi svijet ti si rahmet, merhaba,
Za sve turke ti se moliš, merhaba.

Viđelo si ti ummetu veliko
I u muci mlogome si pomogo.

Mučenome pomagalac vazda si,
I drugoga sačuvati rada si.

Na srčanu ranu svaku vidišti,
A svijetu, što ga ima, car si ti.

Ako tražiš da te vatra ne gori,
Pejgambera salavatom pominji.

El-salatu ves-selamu alejke ja sejjidena, ja nure 'ršil-lah.

Kad se nađe oni boži milosnik,
Bog je bio njemu vazdi pomoćnik,

Melaiči memnun biše odviše,
Od veselja i nebesa igraše.

Za Eminu ovo čudo govoru,
Kad se na nju opet pamet povrnu:

Pa pogledah kad hurija nemaše,
A Muhammed Allahu se moljaše.

Prema Ćabe u čošetu bijaše,
Dragom Bogu sve on sedždu činjaše.

Sedždu čini, a jezikom zbaraše,
A šehadet-prs' u njega migase.

Primakoh se, pa poslušah šta veli,
Za ummet se dragom Bogu on moli.

"Dragi Bože, pokloni mi ti ummet,
Nemoj od njih uraditi ukubet!"

U ludosti on je vika "ummetu!"
U starosti naklonjaj se sunnetu.

Za nas moli kad je bio dijete,
Mi griješni terć činimo sunnette.

Kogod žudi da ga vatra ne gori,
Neka srce salavatom napuni!

Es-salatu ves-selamu alejke ja sejjidena, ja šef'i'al-lah.

Od Meće su prvi ljudi viđeli,
Onu noć su Ćabu tavaf činjeli.

Kad je majkar Muhammeda rodila,
Pozdravo je Ćabu sedždu činjela.

Od veselja do zemlje se sagnula,
I natrage bez zijana vratila.

Reče Ćaba: "Evo sreće svakake,
Svjetsko se sunce rodi noćaske."

Ćoša čoši sve od Ćabe govori:
Evo noćas rob se rodi najbolji.

Njegov ummet goli bosi polazit,
Svakom stimom hoće mene oblazit.

Od krstova i čufura opaćit,
I iz mene poganštine izbacit.

Svecu kapu kad na glavu nataknut,
A da zove u din vrime primaknu.

Prikući mu četeresta godina
Odkako je njega majka rodila.

Poče njemu boži Kur-an salazit,
A da zove u din emer dolazit,

U njega se mlogo čudo nalazit,
U iman mu velik svijet ulazit.

Od njeg nije šena bilo na zemljii,
Jer od nura vas bijaše besbelli.

Više glave mubareć mu bijaše,
Od oblaka jedan pramak stajaše.

Kud god svetac naš Muhammed idaše,
Vazdi oblak više glave imaše.

Od biserli zubova mu viđela,
Po noći se mogla jeste nać igla.

Kad hoćaše on do kosa dofatiit,
Misk i amber hćaše miris udarit.

Ko ružica znoj od njega miriso,
Mirisaje kudgod on bi otiošo.

Rod je dala hurma kad je usadi,
Mivu jide od nje mlogo čeljadi.

Mi'radžum-nebijiji 'alejhis-selam

Hodi amo koji žudi i želi,
Da je ašik i sam sebe što veli.

Slušaj miradž pejgamberksi golemi,
Za ašikluk tebe srce što gori.

Ponedeljnik večer dođe jedan glas,
Noć je blaga a hajirli baš za nas.

Oni što su sa njim bože pomoći,
Ummehani kući ode po noći.

Muhammedu stima dobra kod Boga,
Džebrailu emar dođe od Boga:

Kat haljina iz dženneta prifati,
I buraka najboljega ufat!

Mome milu Muhammedu odvedi.
Mene i Arš on da vidi, dovedi!"

Pa Džebrail po emeru otiđe.
Mlogi Burak pasijaše, on viđe.

Među njima jedan Burak plakaše,
Niti jede, niti piće, gledaše.

Džebrail ga pita: "Rašta ti plaćeš?
Ko družina rašta i ti ne jedeš?

A Burak mu dževab dava žalosno:
Odavno je moje srce pakosno.

Odkako sam ja ovako zaplaka,
Godina je četereset hiljada.

Iznenada ja sam čuo jedan glas,
Na koju sam stranu ne znam ni danas.

"Muhammede!" neko zazva imenom,
U želju se ja utopih istinom.

Moje srce otadar se razlopi,
Toga božeg milosnika da vidi.

Ja od tada ništa ne znam za sebe,
Ko da džennet vas ja nosim na sebe.

Pa i ako u džennetu sad stojim,
Dolazi mi ka u vatru da gorim.

Ako počem Muhammeda ne vidim,
Od života mojega se prolazim.

A Džebrail njemu reče polahko:
Želju tvoju olakšaću sad lako.

Šta ko žudi ono hoće izčekat,
Nego treba nekoliko pričekat.

Hodi amo ti šta žudiš da vidiš
I ti svoje rane sve da preboliš!

Sa Burakom iz dženneta poleće,
Našem svecu Muhammedu doleće.

Pa Džebrail govori mu izprva:
Od Boga je tebe selam i stima.

Tebe noćas zapovijed da ideš:
Boga dragog, Arš i Džennet da vidiš.

Da idemo, haj polazi Mustafa,
Izglediva tebe Ashabi-Safa.

Evo tebe da uđašeš Buraka,
Vrata su se otvorila džennetska,

Boži rahmet prosipa se na svijet,
Tvoj dolazak svako žuri baš viđet.

Tadž na glavu među boži milosnik,
U svačem je Allah njemu pomoćnik.

Džebraila on naprijed propušti,
A Buraka ode za njim jahati.

Za čas jedan on na Kudsu doleće,
Pejgamberske mloge duše tu nađe.

Od duša mu bila stima golema,
Po emeru znali su ga imama

Dva rečata namaza su klanjali,
A svakako Muhammeda stimali.

Onu noć je mlogo čudo hodio,
Arš i džennet i nebesa vidio.

Do svog mjesa Džebrail ga odvede,
Po emeru Boga dragog ostade.

A Muhammed svetac njemu govori:
Rašta mene garib ođe ostavi?

Ne znam putu kuda hoću hoditi,
Boga dragog žudim puno viđeti.

Džebrail mu veli: „Hajde slobodno!
Izrad tebe sve je ovo stvoreno.

Dragom Bogu ti si mio i habib,
Nemoj mislit da si ođe ti garib.

Dalje hodit ja ne smijem od Boga,
Ođe ostat emer mi je od njega.

Ako zeru jednu dalje izkročim
Treba potje ja u vatru da gorim.

Kod Boga si od svakoga najbolji,
Svaki mahluk s tobom Boga sve moli.

Devletlija Džebrailu govori:
Ti ostani da te vatra ne gori!

Kad je tako, nemoj dalje hoditi,
Ako bude vatra ja će goreti.

Pa mu reče: Ti sa mjesa ne idi,
Ko je u ašk on tu vatru ne vidi.

U mene je ašk od vazda naputač,
A u svačem Allah dragi pomagač.

Ko je u ašk ne kontaj ga svakako,
Glavu dati to je njemu baš lahko.

Koji traži da ga vatra ne gori,
Neka srce salavatom napuni.

Es-salatu vesselamu aleke, ja sejjidena, ja safijel-lah!

Džebrailom hâlâ zborăše čelam
Refref dođe, pred njim naziva selam.

Uze cara svjetskoga, odnese,
Do Sidretul-munteha ga ponese

Štogod viđe na nebesa robova,
Dragome se Bogu svako poklonja.

Neko uči, neko sedždu činjaše,
Na kijamu neko Boga moljaše.

Neko tespih, neko u ašk bijaše,
A Bogu se svaki ta' rob moljaše.

Muhammedu hošđeldiju davaju,
A od stime prema njega svi stoju.

Rekoše mu: Ja Muhammed, merhaba!
Najviša je tebe stima kod Boga.

Ovi miradž i polazak sretan ti,
Za 've stime nije niko illa ti.

Ti ćeš noćas Boga dragog videti,
Ti ćeš noćas sa Allahom zboriti.

Kâ ti nama niko doslen ne dođe
Božu milos ka ti niko ne nađe."

Pa je otlen Devletlija otišo,
De je emer bio boži on došo.

Od Allaha Muhammedu dođe glas,
Hâšâ, nije zbor u Boga ka u nas.

Milosniku, vazdi Mene traži ti!
A miluješ ibadet Mi činjeti.

I dan i noć što si vazdi žudio,
Da Me vidiš što si od Mene tražio.

Milosniku, milujem te dobro Ja,
Izrad tebe stvorio sam svakog Ja.

Da ti dadem štograd imaš muradâ,
Sve za jedan po hiljadu dobara."

Muhammed se dragom Bogu prekloni,
Pa za ummet i hal njihov sve moli:

Mili Bože, mene ummet oprosti,
Zira on je, ima đunaha dosti.

Dunah radu, Tebe âsi bivaju,
Ja se bojim da u vatru ne goru.

Dragi Bože, Tebe molim svakako,
Ne daj da mi ummet gori u pako!

Od Allaha Muhammedu dođe glas:
Poklon činim tebe ummet Ja noćas.

Ja na tebe imam milos veliku,
A ti Mene moliš za zemlje šaku.

Svetotove sam Ja rad tebe stvorio,
Najboljega tebe Sebi vido.

Prežudan si, milosniku, kod Mene,
Pa za šaku zemlje moliš od Mene.

Kazivo sam, Muhammede, Ja tebe,
Nagledat se nećeš moći ti Mene.

Mome zatu ogledalo tvoj je zat,
Ti si sa Mnom, milosniku, upisat.

Na pravi put zovi Moje robe,
Kad Me vidu, pa i za njih dobro je.

Pejgamber se po emeru povrati,
Pa se kući Ummehani navrati.

Što je vaki' sprva bilo do kraja,
Ashabima kaza svaka veselja.

Ashabi mu čestitaju polazak:
Blago nami, za 'vi tvoj sad dolazak.

Rekoše mu: Sretni tadž si natako,
Od tebe (je) dobro nami svakako.

Mi smo ummet, pejgamberlik na tebe,
Nami srce veselo je od tebe.

Blago nami kad smo njemu mi ummet,
Duši će nam biti stima za hidmet.

Dragi Bože, milosti Ti njegove,
Od svakoga milosnika najbolje,

I ko Tebe vazdi plačom pominje,
I ko Tebe sadikane robuje

Molimo Te njihovjem huremetom,
Svakog Tvoga milosnika šerefom,

Milosti Ti Muhammeda Tvojega,
Nas garibe ne udalji od njega!

Ti si kadir, oprosti nam grehote,
A pokrij nam, dragi Bože, sramote!

S robovima dobrnjema pridruži,
Što radimo rđavilom ne ruži!

Tvojijem Te milosnikom molimo,
Vazdi rahmet mi od Tebe tražimo.

*Dragi Bože, nemoj da smo dallin!
Na vu mobu vi recite svi: Amin!*

*Mi smo ummet milosnika Božega,
Da je Boži rahmet na nas svakoga!*

*Od turaka Allah razi neka je!
Na turčina dobro Bože svako je.*

*Haza duai mevlidi-šerif
Bismillahir-rahmanir rahimi!*

Elhamdu livelijihi, ves-salatu ves-salamu 'ala nebijjihi ve 'ala alih i ve 'itretihi edžmeine! Sad što smo učili ovi mevludi- šerif i Kur-an i kerim izrad naše- ga sveca i Božega milosnika, da nam Bog dzelle dželaluha kabul učini! Ovi sevab onome, što je mobenik za nas svakogega na kijametskom danu, Devletliji, sallallahu alejhi ve sellim, poklonjamo. Dragi Bože, njegovoj rev- dai-mutahheri Ti ga doturi! Na nas slabe i griešne njegovu milos učini i še- faat za nas ukabuli! Ostale pejgambere od nas vesele, a dušama him stimu učini! Trag i evlad i kućnu čeljad i njegovu stimanu družinu i pomagače na dinu i sa njim koji su hidžret učinili u Medinu i sa njime ko je god ujedno bio, putem šerijatskim hodo, dragi Bože, dušama him stimu pokloni! Sad našem skupu ko je sebeb grehote mu sve oprosti, a sevaba mu podaj dos- ti! Od muka ga sačuvaj! Svako mu dobro pokloni! Dragi Bože, molmo Te: Ko nam je umaro, Ti ga oprosti, a duše him oveseli! A nas što smo živi da nas na lijepe medžlise da se kupimo, nasib učini! Za naš rahatluk i eminluk što radi, halifa pejgambera našega, čestiti car, koji nam je u muku derman, gazi Abdul-Hamid han, dragi Bože, Ti ga poživi i na dušmane vazda galib učini! Na zemlji i na moru što ima njegovu askeru, kuvet đemijama selamet pokloni! Na hadž ko je otišo da se zdravo vrati, a ko nije išo, halal malom da ode, dragi Bože, mujesser učini! Na urmlom času, kad stanemo dušu teslim činjeti, "La lahe illa-llah, Muhammedun resulul-llah" učući naša usta zaklopi! Dennetskijem ljetopama nas oveseli! Našu molbu i duu (dovu) ukabuli! Amin. Bi hurmeti sejjidil-murseline! Subhane rabbike rabbil-izzeti 'amma jesifune ve selamun 'alel murseline, vel-hamdu lillahi rabbil-alemi- nel-fatiha.

ARNAVUTÇA

Vesîletü'n-Necât'ın Arnavutça Tercümesi MEVLUDI NE GJUHËN SHQIPE

Tahir Efendi Popova

(Haz. Nehri Aydinçé)

Mevlid'in Arnavutça'ya Yapılan Tercümleri

Süleyman Çelebi'nin Mevlid'i Türkçe olduğu halde Türkçe bilmeyen muhitlerde de okunup sevilmiş, tercüme ve şerh edilmiştir. Mevlid, Arapça, Farsça, Almanca, İngilizce, Rumca başta olmak üzere Çerkesce, Kürtçe, Tatarca, Arnavutça, Boşnakça ve Sevhah diline tercüme edilmiştir. Özellikle Osmanlı devletinin hakim olduğu coğrafyalarda çok sayıda mevlid yazılmış ve bestelenmiştir. Balkanlarda, Arnavutlar arasında mevlid yazma ve okuma geleneği, son derece yaygınlaşmış ve Arnavut kültürünün bir parçası haline gelmiştir. Özellikle kandil, düğün, cenaze, sünnet merasimi gibi önemli gün ve gecelerde okunur olmuştur. Önceleri Osmanlıca, Arapça ve Farsça yazılan ve okunan mevlidlerin yerini, daha sonra Arnavutça mevlidler almıştır. Arnavutların yaşadığı bölgelerde, çok uzun yillardan beri, camilerde ve evlerde mevlid okunmaktadır. Komuzmin dinî konularla ilgili her türlü yayını ve yaşam tarzını yasaklamasına rağmen, mevlid geleneği silinememiştir hatta okunmaya devam etmektedir.

Kaynaklara göre çoğunluğu Süleyman Çelebi'den uyarlama ve orijinal olmak üzere yirmi üç (23) adet Arnavutça mevlid tespit edilmiştir. Bu Arnavutça mevlidlerden üç tanesi çok önemlidir. Bunlar diğerlerine göre daha geniş bir sahada bilinip okunmaktadır. Buna göre Hafız Ali Korça Mevlidi Orta ve Güney Arnavutlukta, Hafız Ali Ulçinaku Mevlidi Kuzey Arnavutlukta, Tahir Efendi Popova Mevlidi ise Kosova ve Makedonya bölgesinde daha çok bilinmektedir. Biz burada en çok tanıtan Tahir Efendi Popova Mevlidi'ni konu edineceğiz.

Tahir Efendi Popova'nın Hayatı

Hayatı hakkında fazla bilgi bulunmayan Tahir Efendi 1856 yılında bugün Kosova sınırları içerisinde bulunan Vulçitrin kasabasının Popova köyünde doğmuştur. 1890 yılında İstanbul Şehzade Medresesi'nden mezun olduktan sonra Yeni Pazar Rüşdiyesine Müderris olarak tayin edilmiştir. 1908 yılında ise Berane (İvangrad) şehrine atanmıştır. Daha sonra 1913 yılında ortaokul ve lisede din eğitimi hocası olarak tekrar Yeni Pazar'a dönmüştür. Bu görevi 1934 yılına kadar sürdürmüştür. 1934 yılında Tiran'a yerleşen Tahir Efendi 18 Haziran 1949 yılında burada vefat etmiştir. Popova'nın Mevlid dışında başka bir eseri olduğuna dair elimizde bilgi yoktur.

Tahir Efendi Popova'nın Mevlidi

Tahir Efendi Popova'nın Mevlidi Süleyman Çelebi'nin Vesiletü'n-Necât'ını esas alarak tercüme ettiği, uyarladığı fakat araya kendisine ait olan beyitleri de serpiştirdiği bir mevliddir. Popova'nın Mevlidi aynı zamanda Osmanlı Türkçesiyle İstanbul'da basılmış ilk Arnavutça mevlid olma özelliğini taşımaktadır. Mevlidin ilk yayımlanması hakkında iki görüş öne çıkmaktadır; Birinci görüşe göre "manzûmetü'l mevlûd fi fadî'l-mevcûd bi'l-lisâni'l-arnavud" adıyla Mevlid, Tahir Efendi'nin İstanbul'daki talebe-liği süresince yanı 1885-1890 yılları arasında, ikinci görüş ise 1905 yılında yayımlanmıştır. Tahir Efendi Mevlidi olarak bilinen uyarlama, redifler dâhil toplam 230 beyitten oluşmaktadır. Mîsrâlar aralarında kâfiyeli olup dili Kosova'da konuşulan Gega lehçesidir. Mevlid; Münâcât, Vilâdet, Risâlet, Mirac Rihlet ve Dua fasillarından oluşmaktadır. Bahsi geçen eserin birçok baskısı yapılmıştır. Eserin ilk transkripsiyonu Kosova Ulema Teşkilatı Komisyonu tarafından yapılp 1965 yılında Priştine'de yayımlanmıştır. Ondan sonra Zeynullah Yaşarı tarafından yapılan transkripsiyonla 1967 yılında Ankara'da yayımlanmıştır. Şerif Ahmeti tarafından yapılan transkripsiyon, dönemin Arnavutcasına uyarlanmasıyla 1984 yılında Priştine'de yayımlanmıştır. Bu mevlidin en son transkripsiyonu 2007 yılında yine Priştine'de basılmıştır.

Mevludi ne gjuhën shqipe

Bismi'l-lahi'rr-rrahmani'rr-rrahim
Me emër të Zotit bëmirës e mëshirues

Allah emnin ta përmendim pa ia nda
Me nisë punën me të gjithkush borxh e ka

Gjithsa punë që niset vetëm pér hajrat
Emin Zoti ka me i dhënë shumë bereqat

Emin Allah n'të gjitha punët duhet përmend
Se pa të s'ka hajr i mbrami kurrnjë send

Gjithsa punë me kanë me nisë me emën t'Tij
Asnjëhere qeder s'i bëhet pun's së tij

Allah thuaj në gjithësa frymë që je tue marrë
S'ka dyshim se puna e jote prihet mbarë

Njëherë me zemër Allah kush mundet me thanë
Rrëxon gjynah sa dushku i malit shumë me kanë

Emin e Zoti, paqt bëhet kush e përmend
Dhe muradi i kryhet Zoti me përmend
Eni me ashk dhe me gjuhë ne Allah t'hojmë
Dhe me zemër e me sy ne shumë t'llojimë

Falë rahmet n're Ai që gjithku bënë sundim
Se eshtë Kerim Ai dhe Rrahman edhe Rrahim

Bënë rahmet këtu në besimtarë dhe n'batili
N'ahiret ka pér me ba veç n'muslimani

Dine hak dhe pa dyshim se Ai eshtë një
Ngase gabim batilitë kanë folë pér Të

Gjithë alemi hiç pa kanë Ai ke mevxhud
S'pat nevojë pér asnjë send që eshtë mevxhud

Gjithë ke Zoti s'pat melek e s'pat insan
Arsh e Kyrs, tokë e qiell as diell e hënë

Këtu po dihet që s'ka nevojë Ai pér vend
S'mund përzihet punës se Tij kurrnjë send

Hiç pa kanë kush Zoti i bëni iz'har
Gjithë çka ka madhënинë e Tij e bënë ikrar

Pra rreth Zotit pér shumë fjalë nevojë nuk ka
Zoti eshtë një pérveç Tij tjetër nuk ka

Prej Resultit n'dashi ju ne pasë shefat
Shpirtit të tij tij thueni me ashk essalat

Ej xhemaat kam vasijjet dhe rexha
Këtij fakiri ju t'i bëni hajr dua

Këtë vasijjet kush e merrë dhe kush e ka
Shpirti i tij past erën misk dhe ai e ka

N'dash me pasë shoq pér xhenet ti n'ahiret
Pér vëlla tëndin lute Zoti magfret

Dhe një rob që ai pér mue bënë dua
Zoti rahmet mbi atë pastë pa ia nda

Kush të do ai në këtë dua gati me kanë
Due prej tij një «Fatihë» të ma këndon
Li'l-lah'l-Fatihë mea's-salavat

Pér ata që gjuhën shqipe e dinë
Eshtë marue ky mevlud gjithë le ta dinë

Mevlud i thuhet lindjes pejgamberit tanë
Që prej tij u mbush dynjaja plot iman

Pér atë natë që lindi shejti shumë qe gëzim
T'gjithë muslimanët këndojaq mevlud dhe bëjnë ta'dhim

Pér një rob që i këndohet ky mevlud atij
Nuk i bëhet hiç qeder at vjet atij

Dhe s'i bëhet kurrnjë derti mybtela
Dhe s'i bjen mbi krye atij kurrnjë bela

Kush e këndon dhe kush e dëgjon ka shumë sevab
Por atij që i bëhet nijjet pa hesab

N'dashi me kanë me resulin të pa ndam
Thueni pér te es-salatu ve's-selam

Pasi Zoti hak e dite dyshim s'ka
Dhe kudretin merrja vesh Ai qysh e ka

Kush eshtë ai që eshtë te Zoti më i parë
Nga krijesat gjithçka i falë më i mbarë

Muhamedit nuri ju falë më i parë
Dhe e dashti Zoti këtë hiq s'ka inqar

Gjithsa send që është i mirë dhe është makbul
S'ka dyshim hiç gjendet ai te ky Resul

Ja dha Haku shejtit ja bëni temam
Prej meleqve veç e ndau tue kanë insan

Prej nurit t'lij fali Zoti gjithçka ka
Tokë e qjell dhe ndërmjet tyre gjithçka ka

Pejgamberi mos t'i vinte alemi
Taxhi izzet nuk pat me i zbritë Ademit

Për atë që ke vesile ai Resul
Ademit Zoti tevben ja bëni kabulë

Për nderim të Muhamedit për dashni
Zoti t'mira shumë i bëni gjyshit t'lij

Gjithë pejgambert është n'qitabe që kanë thanë
Prej ymmetit të Muhamedit t'ishim kanë

Prej Resulit n'dashi ju me pasë shefat
Shpirtit t'lij thueni me ashk es-salat

Hak teala kur e krijoj Ademin
E hjeshoi Ai me te gjithë alemin

Gjithë melaqet Ademit sexhde i banë
N'Levhi mahfudh emri Hakut kështu u kanë

Me nur t'shejitit Ademin Haku e gëzoi
Prej xhenneti n'këtë dynja me te e çoi

I tha dije që ky nur i Mustafas
Pas shumë kohe do t'i epet ky Havas

Dhe tha ta dijsh që ky nur i dostit tim
I Resulit, Muhamedit t'dashnit tim

E për këtë nur Ademit Haku i ka thënë
Marrin t'gjithë prej tina dritë dhe diell e hënë

Mbet' me muaj nuri me të dhe me vjet
Deri nisi Shiti që me le në këtë jetë

Atëherë Havës ju dha dhe ju ba bejan
Mbet me Havën nuri edhe shumë zeman

Për silsile t'shejtit gjithë vinte ky nur
Deri bëni Muhamedi n'jetë zuhur

Pasiqë e gjet ky nur vendin e vetë
Pas Resulit askujt më miras s'i mbet

Prej denimit n'dashi ju për me shpëtu
Shpirtit të shejtit salavat me i këndu

Emine emnin e ka nëna e Mustafas
Abdullahun shejti babë e ka pasë

Kur Muhamedi u afroa për me ardhë
Shumë alamete u bëjshin pak pa ardhë

Atij muej që leu shejti i thonë Rebi
Dymbëdhjetën natë prej atij muaj n'arebi

Ajo natë që leu shejti isht' e hënë
Dëgjo për at' natë çudë alamete u bënë

Tha Eminja pashë at'natë çudi një dritë
Sikur dielli për dritare kur rrezitë

Si vetim shpejt duel prej shpije çud u bë
Gjithë dynjaja me këtë nur që dritë u bë

Prej Medine n'Shami sherif gjithçka ka
Pasi tanë shehrët dhe katundet gjithë sa ka

Dhe tha n'hava ishte shtrue një dyshek
Emnin sundus shtrues' i tij ishte melek

Dhe i pash tha tri bajraqe ishin zbritë
Një mbi Qabe një n'mashrik dhe një n'magrib

Mirë e dita se po vjen hajri njerëzisë
Merr prej dore sundin e gjithë batilisë

Shumë meleq prej qjelli zbritshin tue u bë saf
Sikur Qaben më bëjshin shpijken tavaf

Si kesh brenda këqyra u qelë mur i ri
Duelën n'mejdan m'u afruen tri hyri

Rend me rend këto vishin gjithë tue dhënë selam
Dhe me mue folshin këto hyri kelam

Pejgamberin vishin hyrit myzhdeqji
M'thojshin mue Zoti këtë po e falë nebi

Oj Emine ne një send ty me ta thanë
Kurrrnjë nëne Zoti si ty s'i ka dhanë

Askujt Zoti në këtë dynja si kur ky djal
Nuk i dha kujt as pas sodit nuk e falë

Dije se ky është i dashur i Perëndisë
Me këte mbyllën dyrt e gjithë pejgamberisë

Shumë mertebe gjete ti dhe shumë sefa
Qe të dha madhnia ty këtë mustafa

S'mund e lavdon këtë Resul kush veç e nisë
Pos një Allah që gjithë na ka jeratisë

Në këtë mënyrë për shejtin bënë hyrit lavdim
Zemra ime plotë u mbush atë natë me gjëzim

Tha Eminja pasi koha u bë temam
Për të lind hajrija i gjithë sa insan

U thava eti sa qe une kesh zatetë
Shpejt më mbushen një gastare me sherbetë

Bardh si bora ky sherbet më i ftotë isht' kanë
Dhe më i ëmbël se sheqeri shumë isht' kanë

Kur e piva trupi im u mb'l'u me nur
Sa që vehten s'e dallova nga ky nur

Zbriti një shpend sa i mirë ke s'mund kallxoj
Brinjët e mia ky shpend me krih mi'shtérngojë

Leu sulltani dinit islam n'atë zeman
Tokë e qiell u mbushën me nur gjithë sa janë!

Prej xhehnemi n'dashi ju me kanë azat
Për Resulin thueni me ashk es-salat

U gjëzun hallku për Muhamed mustafan
Shkoi idhniimi gjithë alemi gjët sefan

Gjithësa zerre që është n'xhihan thirrte me za
Tue i thënë t'gjithë pejgamberit merhabâ

Merhabâ më i madhi sulltan merhabâ
Merhabâ gjithë dertit derman merhabâ

Merhabâ më i madhi gjithë pejgamberisë
Merhabâ më i madhi dosta i Perëndisë

Merhabâ ej dritë e syve gjithë muslimanisë
Gjithë alemi veç për tye është jeratis

Mirë se erdhe o Muhamed mustafa
N'saje tënde gjithë ymeti bënë sefa

Merhabâ o mbrojtje ymmetit asij
Merbaha n'atë dit't mahsherit shefatgjij

Merhabâ o shpirti baki merhabâ
Merhabâ gjithë t'ëçtit i ngin merhabâ

Merhabâ o padishahi n'dy xhihan
Zoti hak ty l'ka lavdue me Kur'an

Ti je më i madhi gjithsa enbija
Dritë e syve gjithë ymmetit evlja

N'qofsh ashik i Muhamedit ore vëlla
Çoi salat tue qajt hiq pa ja nda

Prej mashriku deri n'magrib gjithë dynjas
I dha hjeshi lindja e këtij Mustafas

Dhejshin myzhde gjithë melaqet dhe hyri
Dhe prej qielli vinte madhe murmuri

Sa alamete pa Eminja n'atë zeman
Tha s'dita unë hiç se ku jam kanë

Këqyra hyritë t'gjitha janë shkue një s'ka mbetë
Veç e pashë Resulin kah bënë ibadet

Vet prej kible ishte kthyse bënë dua
Me fytyrë në tokë i lumi n'sexhde ishte ra

N'sexhde kryet dhe me gjuhë ziker bënë
Një Allahun me një gisht isharet bënë

Buzët lëkundte mubareki folte fjalë
S'mund e disha unë hiç çka thotë ky djalë

Ju afrova une ngat dhe i vuna vesh
Fjalën që folë menjëherë e morra vesh

Thoshte o Zot që je hak dhe na ke falë
Du' prej Teje gjithë ymmetin me ma fale

Sa i vogël lypi ky Resul ymmet
Ne u plakëm i lamë farzet lamë synnet

Prej adhabi n'dashi ju me kanë azat
Për Resulin thueni me ashk es-salat

N'Meke hallku krent e tyne pa hilaf
Qaben atë natë ishin kanë tue e bë tavaf

Sexhde bëni Qabja e panë gjithë ai komb
Pa u rrëxue kurnjë guri u çue n'këmbë

An't e Qabes shoqja shoqës dhanë haber
Leu sonte më i miri Pejgamber

Dhe një zë prej Qabe dilte ashiqar
Kush e ndiu s'mujti atë me bë inqar

Thoshte lum'i unë sonte shejtë u jeratis
Prej gjithë putit mue do t'më kurtalis

Dhe qyfarët m'i hjek qafe ai Resul
Paq më bënë dhe gjithë duatë bëhen kabul

Pa kapuç dhe dathun vijnë gjithë saf saf
Gjithë ymmeti do të më bëjnë mue tavaf

Shejtët atë natë pejgamberllëkun ja vunë
Dhe prej qielli dreçin atë natë e përzun

Në gjithë xhihanin u bë atë natë zelzele
Të gjithë qyfarët patën t'madhe velvele

Kishë e havra shumë u rrëxuen pa hesab
Batilisë u hyni brenda shumë azab

Thojshin njerëzit leu hazreti mustafa
U hoq terri bota mbeti n'shumë sefa

Dhe një zë prej Haku vinte: Ja emin
Ty rahmet t'kam falun për gjithë alemi

Vjet e shejtët pasi ju bënë katërdhjetë
Prej xheneti zbriti taxhi nubuvvet

Vahj i zbritke xhebraili dhe kelam
Tue i thënë gjithë Zoti ty t'ka bë selam

Zbriti Kur'an Muhamedit dit' e natë
Qiti në mejdan fort shumë lloje muxhizat

Me Resulin n'dashi me kanë të pa ndam
Thueni për të es-selatu ves-selam

Dij mu'xhizet e Resulit qysh janë kanë
Pasi pa to asnjë pejgamber sështë kanë

Pak muxhize t'Muhamedit këtu janë thanë
Për me ditë ai që muxhizet s'di si jan

Më e para ai mubarek trupit tij
Nuk i binte hiq në tokë hija e tij

Trupi shejtë tanë qe nur dyshim nuk ka
T'gjithë e dinë se nuri hiç hije nuk ka

Edhe një re' daima ecte me të
Sikur çader daima shkonte mbi te

Sikur çeshme qitën ujë gishtat e tij
Shumë gjallesa pinë atë ujë dhe mbet pa u pi

E mbull hurmen pejgamberi n'një mejdan
Posa e mbuall hurmes menjëherë pemt ju bënë

Një ditë shejtë me xhibril kah bënë kelam
Vinte një pemë tue i dhënë atij selam

Ja poq qingjin një jehude shejtët ja pru
I tha qingji mos më ha, se m'ka zehru

Pash muxhizët e shejtët tonë ja rabbena
N'atë zeman që tutem fort rahmet ana

Prej muxhizëve t'shejtët ne i tham do fjalë
Dëgjoni për të përmbi qiella qysh u dalë

Xhenetlij kush të donë për me kanë
Mustafas i çon salat dhe shumë selam

Eni vëllazën merrni vesh për Mustafan
N'natë miraxhit punët e tija qysh janë kanë

Të gjithë e dinë miraxh i thuhet plak e djalë
Asaj natë që Resuli n'qjell ka dalë

Natë e hëne ajo natë sahi haber
Natë e madhe ajo natë isht' kanë megjer

Me hadithe për atë natë është tregu
Mustafaja n'shipi t'Ymmihanës është qëllu

Emër i bëni xhebrailit Zoti hak
Shko n'xhenet tha ta marrësh një burak

Dhe tha merre prej xhevahiri një taxh
Dosti gati le t'më bëhët pér miraxh

Çoja le t'i hypë atij ai dosti Im
Dhe le të vjen ai pér me pa dizarin Tim

Xhebrailli n'xhenet shkoi taxhin e merr
Dhe e zgjodhi një burak shumë myteber

Shumë buraka pa aty t'gjithë pinë e hanë
Dhe e pa një veç isht' nda dhe gjithë po qanë

Lot pér fëtyre shumë i shkojshin pa ia nda
Sa shumë dert qe mushkënitet ju kishin tha

Xhebrailli tha burakut pse po qane
Gjithë ky dert që vajit hiq nuk po ja ndan

Tha buraku xhebraillit n'atë zeman
Ashiqare ndjeva një zë një zeman

«O Muhamed» ashiqare kush e dëgjon
Ajo thirrje gjithë kujt zeinrën ja biron

Prej asaj kohe nuk di unë ku jam
Zotit, emnit t'Muhamedit ashik jam

Po mos mujsha une me të me u përpjekë
Qare veti nuk i gjëj unë veç me vdekë

Xhebrailli tha burakut o burak
Myzhde se ta dha muradin Zoti hak

Kushdo që ka askh nishanin pa ju hjekë
Akibet ai me të dashunin e përpjekë

Hajde t'coj ty me Resulin me u përpjekë
Varra e zemrës si me ilaq ty me t'u hjekë

Xhebrailli si vetim me gjithë burak
Zbriti n'Meke te resuli n'atë konak

Tha selam ty të çojë Zoti o Mustafa
Ej mubarek hatri yt le të gjejë sefa

Tha le t'vjen ai sepse pér të kam davet
Ashiqare le të më sheh ai mua vet

Gjithë melaqet shumë hasret presin ate
Arsh e Kyrs dhe tana qiellat presin ate

O Xhibril tha dije pér këtë pejgamber
Shumë hiqmete sonte do të jap haber

Xhennetlij pér me kanë kush të donë
Mustafas pa ia nda selam i çonë

Të madhënia eja shkojmë o Mustafa
Ty po t'presin tanta qiellat gjithë sa ka

Prej xheneti ty ta pruna një burak
Bënu gati emër bëni Zoti hak

Dhe një taxh me gjithë një hyle një qemer
Vishi këto dhe hyp burakut pér njëherë

Mustafaja taxhin në krye e vendoi
Muerr rrugën xhebrailli me të shkoi

Sa i mbyll syt xhebrailli me Mustafan
N'Kudsi sherif zbriti n'mesxidi Aksan

Para dulen shpirtat e gjithë enbijas
Shumë nderim i bënë hazreti Mustafas

Prej madhnie shpirtave ju erdh selam
Mustafaja le t'u bëhet ju imam

Pejgamberi u bë imam i gjithë shejtisë
Dy reqate i fali me emër të Perëndisë

Mbas namazi duel prej mesxidi Aksas
Para xhamisë me burak hypi mbi rrasë

Muerr burakun me gjithë te shkoi përpjetë
N'të parën qiell si vetim shpejtë éشتë zatetë

Gjithë çka ka mbi qiell at'natë dolën n'selam
Mustafas pér itibar dhe pér ikram

Merhabâ ty o Resulullah i thanë
Ej shefat sahibi kevther i thanë

Pejgamberi kërkoi pa ja nda njëherë
Mbi gjithë qiellat se çka ka i bëni sejrë

T'gjithë me hajr ja bënë miraxhin Mustafas
Dhe i thanë se shumë nasib ti paske pasë

Gjithse sa murade kie ja Resul
S'ka dyshim se te Allahu janë kabul
Kërkoi se mejdani yt éshëtë o Resul
Kësaj derexhe nuk ju ka bë kush vusul

Në çdo qiell ai që hypi dhe që dulë
Shumë alamete pashë at'natë tha ai Resul

*Pa melaqet gjithë ibadet kah po bëjnë
Në shumë tyrlı itaat Zotit kah i bëjnë*

*Xhebraili shkoi me shejtin gjithë po i prinë
Dhe mbi qiella gjithë çka ka n'selam i rrinë*

*Prej një qelli n'tjetrin quell shkoi përpjetë
Deri n'Sidre udha që ju ka zatetë*

*I Xhebrailit vendi ishte ai mekam
Prej se fali Haku gjithë çka është i bamë*

*Xhebraili te mekami i vet u ndalë
Mustafaja: O Xhebrail tha mos u ndalë*

*Dhe i tha qysh po m'le vetëm ore vlla
Dosti doston me lënë vetëm ku ke pa*

*A së dinë se në këtë vend unë jam garib
N'ymen tim kurr përmbi qiella nuk jam hypë*

*Xhebraili tha Resuli ej habib
Mos mendo se në kët mekam ti je garib*

*Udha ime te ky vend u bë temam
Prej këtij vendi më tutje kurr nuk jam kanë*

*Dhyl-xhelali pasi mu m'ka porositë
Prej këtij vendi një krah mandej mos me qitë*

*Veç një ferkëm prej këtij vendi unë me dalë
Nuri i Zotit krejt më djegë mua tue kanë gjallë*

*N'atë zeman resuli tha o xhebrail
N'paq murad po t'bëhem une ty delil*

*Xhebraili tha o dost i Perëndisë
Për ymet tëndë kam murad me i kurtalisë*

*N'ditë t'mahsherit krahin mbi xhehnem me shtru
Gjithë ymmelin n'xhenet për njëherë me i pru*

*Mustafaja tha rri këtu o dosti jem
N'u djegjt kush le të digjet veç ky trup i jem*

*Xhenetlij për me kanë kush dëshiron
Mustafas i çon salat dhe shumë selam*

*Mustafaja ke me te kah banë kelam
Zbriti refrefi përpara i dha selam*

*Për njëherë e muer shejtin n'at' zeman
Shkoi me te ai përmbi Sidre-muntehan*

*Gjithsa send pa Mustafaja tue dalë
Dhe u poq me hak Allahun dhyl xhelal*

*Pa hurufë dhe hiq pa zë ai Padishah
Mustafas i foli hiq pa ishtibah*

*Muhamed tha Allahu dhyl xhelal
Gjithë alemen veç për ty që e kam falë*

*Herse sa murade sonte ti n'i paq
T'japi një derti njëmijë tyrlı ilaç*

*Ja ilahi kam te Ti tlia këtë rexhan
Me ju falë ymmetit sa kusure kanë*

*Robë zaif janë n'ahiret zo çka do t'bëjnë
Të madhënia e Jote ata çka do të gjëjnë*

*Ditë e natë më shumë gjynah bëjnë se sevab
Fort keq tutëm që me zjarr i bënë azab*

*Dhe miraxhi për mejdani due me m'dalë
Po ymmetit çka kam o Zot me u falë*

*Zoti tha qe o Muhammed Mustafa
Mos ki gagjle hatri yt le t'jenë n'sefra*

*Prej ezeli për ty kam thanë dost i Jem
Dhe e shkrova emnin tëndë me emën Tem*

*Gjithë ymmelin ty ta fala ej habib
Dhe xhennetin Unë ju bëna nasib*

*Pasi e bëne këtë miraxh lype ymmet
Vend miraxhit qoftë namazi për ymmet*

*Dhe namazin kush e falë pa ia nda
Sa sevabë kanë gjithë melaqet ai i ka*

*Udhë e mbarë tha: ej habib ti shko apet
Thirr ymetin le t'bëhën gati për xhenet*

*Sa kush bëhet gati tha ai për xhenet
Mue më sheh dhe nuk ka send më lezet*

*Urdhëni Zotit Refrefi erdh n'atë zeman
Apet shejtin e çoi n'atë vend ku është kanë*

*Gjithsa send shejti që i bëni sejr
Githë sahabve me njëherë ju dha haber*

*Urdhëni i Zotit tha është pesë vakte me i falë
Pasi t'gjithë prej kësaj dynjaqe kem me dalë*

Të gjithë me hajr ja bënë miraxhin dhe u gëzun
Sa haber që dha Resuli besë i zunë

Thanë mjafit kemi ne që jem ymmet i ytë
Dhe qe gjindem n'donjë herë te hizmeti vtë

Ja Rabi për hyrmet të pejgamberit Tëndë
Mos na ndaj ne kurrë Ti prej rahmetit Tëndë

Ja Rrahim për hyrmet të esmai husnasë
Për dashni t'gjithë enbijasë dhe evlijasë

Sa dua që bëjmë te Ti na i bënë kabul
Dhe muradet neve gjithë na i bënë vusul

Tahiri fakirit dhe fali rahmet
Shokun iman vendin falja në xhenet

Prej të dashunve Tu kurrë ja Rabb mos e ndajë
Prej hizmetit dinit ne kurrë mos na ndajë

Ja Allah pashë hak Muhammed Mustafan
Kur të vdesim merrna shpirtin me iman

Natën e varrit t'gjitha sualeve, xhevab
Ja Rabbi na i bën kollaj hiq pa azab

Ja ilahi mos na bënë ne dal-lin
Kësaj duaje thuni të gjithë ju: Amin

Prej ymmetit razi qoftë hak Zoti ynë
Dhe rahmet pastë mbi ata gjithë Zot i ynë

Shumë shyqyr Zotit dhe Resulit selam
Ky mevlud me izë t'Tij u bë temam

GÜRCÜCE

Vesiletü'n-Necât'ın Gürcüce Tercümesi MEVLUDI

Vaja Vanadze

(Haz. Prof. Dr. Nebi Gümüş)

Gürcistan'da Mevlid Geleneği ve Gürcüce Tercümesi

Gürcistan'da, Müslümanlar Acara Özerk Cumhuriyeti ve Borçalı bölgeleri başta olmak üzere ülkenin değişik yerlerinde yaşamaktadır. Müslümanlar mevlid geleneğini kimliklerinin önemli bir unsuru olarak bugüne kadar korumuşlardır. Hatta denilebilir ki, Sovyet idaresinin baskıcı döneminde Müslümanların kimliklerini korumak için başvurdukları en önemli araçlardan biri mevlid olmuştur. Bu sebeple Sovyet idaresi döneminde mevlide önceki dönemlerden daha fazla önem vermiştir. Müslümanlar her vesileyi değerlendирerek mevlid okuma arzusunu ortaya koymuşlardır. Bunu en çok "Mevlid ayı" olarak adlandırılan Rebiyülevvel ayında icra etmeye özen göstermişlerdir. Sovyetler Birliği döneminde mevlid, kimliğin korunması için önemli bir vesile olarak değerlendirildiği gibi bir sosyal etkinlik olarak da görüldüğü anlaşılmaktadır. Mevlidin kiş aylarında daha çok okunması, yine bayanların kendi aralarında mevlid okumaları, toplumun bunu ne derece benimsediğini göstermekte ve sosyal etkinlik boyutunu yansımaktadır. Anadolu'daki şerbet ikramının yerini Gürcistan'da yemek ikramının olması ise, Sovyet idaresinin dini ibadet olarak görüp yasaklamasını engelleme amacını akla getirmektedir.

Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra Gürcistan'da dini hayat ve gelenekler yeniden canlanmıştır. Halkın ve özellikle gençlerin İslam'a ilgisi artmıştır. Eskiden olduğu gibi Mevlid bugün Borçalı bölgesinde Süleyman Çelebi'nin yazdığı şekliyle Türkçe olarak okunmaya devam etmektedir. Gürcü Müslümanlar ise geleneksel okumayı sürdürmekle birlikte Gürcüçeye tercüme edildikten sonra mevlidi daha çok Gürcüce olarak okumaktadırlar. Mevlid'in Gürcüçeye tercümesi çalışmaları

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra başlamış ve bazı başarılı çalışmalar ortaya konmuştur. Bu çalışmaların birisi olan Zurab (Kemal) Tsethladze'nin yaptığı kismî tercüme, 2016 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayınlanan Mevlid Külliyesi 1 içinde neşredilmiştir. Gürcüce olarak da okunmaya başlanması Gürcistan'da mevlid geleneğine yeni boyutlar kazandırmıştır. Bazı Hıristiyan ailelerde bile mevlid okutulduğuna rastlanması, buna örnek olarak zikredilebilir. Gelenlere yemek ikramı ise eskiden olduğu gibi hâlâ devam etmektedir.

Gürcistan'da sürdürülen mevlid geleneği, burada yaşayan Müslümanların Anadolu kültür havzasıyla bağıntı göstermesi bakımından da dikkat çekicidir. Haddizatında Gürcü Müslümanların İslam anlayışı büyük ölçüde Sünni geleneği yansıtmaktadır. Bu durum özellikle Acara ve Ahiska bölgelerinde İslam'ın Osmanlı etkisiyle yayılmış olmasından kaynaklanmaktadır. Acara bölgesi Müslümanlarının din anlayışları ve dini geleneklerinin Türkiye Müslümanları ile büyük benzerlikler göstermesi de bundandır. Tarihi bağlar ve kültürel etkileşim dün olduğu gibi bugün de devam etmektedir.

Aşağıdaki sayfalarda okuyacağınız Vesiletü'n-Necat'ın Gürcüce tercümesi, Vaja Vanadze tarafından yapılmıştır. Daha önce de Mevlid'in Gürcüçeye tercüme çabaları olmuştur. Fakat bunlar belli bölümlerin tercümesinden ibaret kalmıştır. Bu kez Vesiletü'n-Necat'ın hemen tamamı Gürcü dilinde yayınlanmaktadır. 1965 yılında Hulo'nun Mekeidzebi Köyünde doğan mütercim, otuz yıldır köyünde müezzin olarak görev yapmakta, ayrıca dinî programlarda Gürcüce Mevlid okumakta ve mevlidhan olarak topluma hizmet etmektedir.

ევლუდი

ე 0 ხუდადან

1.
თუ გსურს ღვერთის მოვლენილი სიკათე,
იყავ ღვთის და შუაგავლის მოკათე,
თუ გსურთ ნახორ სამოთხეში ჰურები,
ნუ იქნებით ცოდვით დატვირთულები.

2.
გაგიხარდეს საყვარლის დაგადება,
იქ სამოთხე უმაღ გაგიმზადდება,
მოგრძანება გედისმერის ლამეს ჰგავს,
სამყაროში მას გადალი არა ჰყავს.

ხევლუდიდან შორს არასდროს არ დარჩე,
ლოცვით, კითხვით მუდამ თავი ვიჩინოთ.
ჭახა-სლისონის ევლუდი არ ვაკითხოთ,
სელათუ სალამი მისონის ვიკითხოთ.

რომ ქევსერის შეც დალიო იქ ცყალი,
გაისარჯე, აქ გააჩილე თვალი,
გენვის ხიდი რა ცვრილი და ქელია,
გვახსოვდეს, რომ ჩვენი გასავლებია.

**თუკი გვიდა იმპვერნად გადარჩენა
მამ, ნარმოვთქვათ მონითებით სალათუ სელა..**

ალლაჰ ადინ

რა საქმესაც უნდა მოჰკიდო ხელი,
თან ახსენი ყველგან ღვერთის სახელი,
ვალი არის ჩვენთვის მისი ხსენება,
ეძინის მოხრა და გულით გახსენება.

ყველაფერზე სოდვი სახელი ღვერთისა,
სამინდარი არის წარმატებისა,
ალლაჰი ვახსენოთ – მის თქმისას,
გვიხაროდეს ჩასუნოძ-ამოსუნდვისას.

ეგებით ნარმოვთქვათ გამჩენის დიდება,
ცოდვები ფოთლებივით დაგვცვიდება,
მას შევთხოვთ, მხოლოდ ის შეგვენება,
მთხოველი კი გეძ და იღგალს ენევა.

ცრემლი ვლვაროთ ჩვენ ღვერთის სიყვარულით,
არსეპოგა ჩვენ მისი გვეამდეს გულით,
გამჩენელი მხოლოდ ერთადერთია,
ის ყველაფრის პატრონი და ღვერთია.

არ ჰყავს არც და, არც ემა და არც მშობელი,
მუდმივია, არ ჰყავს წარმომოგელი,
სამყაროს გამჩენი ერთადერთია
ის ყოვლისშემცილე და ჩვენი ღმართია.

არ აკეთოთ უღისასი და უმსგავსო,
შეეცადეთ მუპამებს დაამსგავსოთ,
ცუდი საძმი თუ გაძვს უარყოფილი,
მაშინ ის შენით არის კმაყოფილი.

ე 0 აზიზლარ

აქ მოსულ ხალხს სულეიმანი ამას გთხოვს,
ფართხა, სალავათი ჩაუკითხოს,
ვინც ჩაიკითხა და აქ არის მოსული,
ლოცას ჰპონდეს უშპაი სუნამოს სუნი.

ღვერთმა მისცეს სიკათე და დიდება,
ვინც იკითხავს მას და არ დაზიანდება,
ნაკითხული ფუა ისევ მას არგებს,
თუ ვთხოვთ გამჩენს, ის ფარერსაც მოარგებს.

**თუკი გვიდა იმპვერნად გადარჩენა
მამ, ნარმოვთქვათ მონითებით სალათუ სელა..**

(აქ ჩავიკითხოთ სურა ფათიშა და სალლი-ბარიქის ვედრებები –ალლა-
ჰუმმე სალლი, ალლაჰუმმე ბარიქი)

კარი მაეკვა ამინ სათუნი (ფაგადება)

ემინი დედა არის შუაგავლის,
'აგდულლაჰი სახელი არის მამის,
ეს ცყვილი იყო ღვერთისთვის რჩეული,
სხვა ყველასგან ვიღიოთ გამორჩეული.

რმანით სავსა მოინდა ჰპონდათ ცხოვრება,
აგითომაც ეღირსათ მათ ცხონება,
მთვარი იყო რეგისულ ევველისა,
მითორმეტი ლაშ მოგრძანებისა.

დაიბადა ორშაბათის ლამითა,
დაზამინა გაიცეს სულ ეადლითა,
ეს ამგები გადახდა შუაგავლის დედას,
რა სამცრევებიც გაიშალა მის თვალწინ.

ჩემს სახლიდან ერთმა სინვა ინათა,
ცემ და მიწა მისით გამოინათა,
დედამინა ცამდე გუპით აივსო,
გაიკვირვეს, ნიჭავ, ეს რა არისო.

ჩემთან აგებელოზნი ვნახი
და სანოლი ჰაერში დავინახი,
მი ვიყავი სამცრევის მნახველი,
სუდეული ერქვა ანგელოზს სახელი.

მაშინ მივხდი, ჩემს თავს რაღაც ხდებოდა,
დაგადება მისი ახლოვდებოდა,
ანდელოზები ჯგუფ-ჯგუფად მოძიან,
სახლს ეწავეს გით უვდიან, მიღიან.

ჩვები ისე, როგორც გაგე გაიღო,
და კედლებმა უმალ ხეა ამოიღო,
შუამავლის დაგადებით იხარეს,
ანდელოზებმა ძილი მოიხარეს.

ჩა'გემ მისცა შუამავალს საღამი,
აფრიალდა აჯ მუსლიმთა ალამი.

ჩემთან ახლოს მოვიდნენ ანგალოზინ,
აღასრულეს მათ ღმერთის სამსახური,
საროგდნენ უშამავლის მოგრძანებით,
ამცოგდნენ ერთმანეთს მათი ქალებით.

მითხრას ე, რომ მუცელში ვინ მყოლია,
მსგავსი შვილი არცერთ დედას ჰყოლია,
პატივია შეცოვის რაც დაინახე,
გამრენილან დილი სიკეთი ნახე.

გენ გაძვს გარტო ქვეყნად ამის უფლება,
მისი არარ ქვეყნად არვინ იქნება,
მას ექნება კარგი ზე და ჩვევები,
ხალხისთვის აქვს მას სულ კარგი რჩევები.

ის ღმერთიდან არის ცოდნის სინათლე,
საჭირო რწმენით მავეგავი და სიმართლე,
მოდის შუქი, პრცენტებს ქვეყნიერების,
მოცოდე არის ღმერთის, მეცნიერების.

ასხეს ქება, ვინც იყო მოხავალი,
სამყაროს და ჩვენი შუამავალი.

დაგადების დრო დადგა ღირსეულის
მა ვიგრძენი სიმუშური სხეულის,
სიცხის გამო ცყალი მომცურდა წამით,
უმალ მომართვის შარქათი მა ჯამით.

გემო რას აქვს ქვეყნად მისი საზარი,
მა ვერ ვნახე ამძვევენდ შესაძარი,
თეთრზე თეთრი და შარქარზე ტკბილია,
არცა ცივი, არც ცხელი, არც თგილია.

დავლი და სხეული გამენათა,
შუპად ვიძებ, ვთქვი ეს რა დამემართა?!
ამ ღროს ჩემთან ჩიტი მოცრიცდა თეთრი,
ზურგით ვიგრძენ ფრთის შეხება მა მავითრი.

ამ ღროს იშვა პოლო შუამავალი
სულ სიკეთით და სიმართლით მავალი.

თუკი გვიდეა იგევაყნად გადარჩენა
მამ, ნარმოვთქვათ მოციცაგით სალათუ სალა.

კარი მეცვილე მერკება

გამძინარულდა ყველა გაჩენილი,
მცუხარება არ იყო დარჩენილი,
სამყაროში ისიც გაჩნდა იგელი,
ხარობს ყველა - ჩაგრულებთან მივაძი.

სამყაროში სუყველა ახმაურდა,
ყველას გასზე მისალებება მოუდება,
გესალმებით სამყაროს სანატრელო,
მოგრძანდი შუამავალო საყვარელო.

თუკი გვიდეა იგევაყნად გადარჩენა

მამ, ნარმოვთქვათ მოციცაგით სალათუ სალა.

კარი მერვე

დაგადების შემდეგი ეპიზოდი

დედამითა ხვავ-გარაპით აივსო,
ოვახები სულ დოვლათით გაივსო,
ყველა არსებამ წახა სიხარული,
უცემ ემინეს წაუვიდა გული.

მალე ემინე ისევ გონს მოვიდა,
შვილი ვერ წახა, იკითხა სად წავიდა,
მასთან ახლოს აღარ იყვნენ მხევლები,
ანგელოზები ან სხვა მსახურები.

მას უდღოდა შვილის ხეა გაეგონა,
რომ ვერ წახა ცაყანებილი ეგონა,
შვილის გამო ის ჩავარდა ცუდ დღეში,
მაგრამ უცემ დაინახა კუთხეში.

ჩურჩულებდა, ჩურად იცრევლებოდა,
ის გამჩენელს ჩვენს თავს ევედრებოდა,
იძეგინა სუსტი, უსუსურები,
გევაღრები, მაჩუქა მიმდევრები!

ის ჩვილოგაშივე ჩვენზე ზრუნავდა,
ჩვენი დარდი აწუხებდა, თრგუნავდა,
გენ მოხუცდი, უცდა ფიქრობდე ამას,
უარი უთხრა ღრეობას და ჭამა-სმას.

გავაძლიეროთ ჩვენი ლოცვა და გარევა,
შენ გვაღისა ღირსეული დამარხევა.

თუკი გვიდეა იგევაყნად გადარჩენა

მამ, ნარმოვთქვათ მოციცაგით სალათუ სალა.

კარი ვეცხრა - ვეკას სალები

ვინც თუ მონინავი იყო მიძაში,
ყველას თავი მოეყარა ქა'ზაში,
იგ საღამოთი ყველამ გაიხსრა,
სამყაროში ყველამ ერთად იხარა.

ჩა'ბას კედლებებაც ხეა გამოსცა,
და მუჟამებაც ასე სალაში მისცა.

თქვა: დიღი ხეირი გაფოვიდა ჩემზე,
იცოდეთ, რომ ევეყნად დაიპალა მზე,
ის არის ჭველაზე ხეირიანი,
კაცომოვარე, მართალი და ჭკვიანი.

თქვა: გარშემო ხალხა შემოიაროს,
თავლია და ფეხშეველი იაროს,
გამომინდე სიცრუის და კერაეგისგან,
და გადამარჩინე მუშრიძეგისგან!

როცა გახდა იგი რომოცი ცლისა,
დაედგა გვირჩვინი შუამავლისა,
ნაცილ-ნაცილ ყურანი ჩამოვიდა
და სასწაულიც გავრი გამოვიდა.

ერთი ნიშანი რომ იყო ნაძვილი,
მას არ ჰქონდა მზის შუქის გამო ჩრდილი,
მას თვითონ ჰქონდა შუქი და სინათლე,
ნაძვილია და ეს არის სიმართლე.

როგორც ქოლგა, დაჟყვეგოდა ღრუპელი,
სიგრილის და ჩრდილის წარმომმოპელი,
შუამავალი რომ რამეს ამჳობდა,
თითეოს ცაში მზე-მოვარე მოძრაობდა.

კგილის შუქზე ნემსს ნახავდი დაკარგულს,
და ეს შუქი უნათებდა სულს და გულს,
როცა ნიავი მოიტრის, ყოველთვის,
ყველგან იფრდევა სუნელი მისი თმის.

თუკი მის ტანიდან როლი გამოვა,
ძირს დაცვეთოს მისმან ვარდი პერვა,
დამიშვი თუ ვინამ მიჟყვეგოდა მას,
მის ირგვლივ ყველა დაინახავდა გზას.

მას საჭმელიც კი არ ჰქონდა სამყოფი,
ხელმა ტოტეაც გამოისხა ნაყოფი.
ღმირთისთვის დავხარჯოთ დრო ნარმავალი
და გვიყვარა ჩვენი შუამავალი!

თუკი გვიდეა იმპვერნად გადარჩენა
მამ, ნარმავთქვათ მოიძოებით სალათუ სელა.

ცად ამაღლება (მი'რაჟი)

მე მოგითხოვა ერთ სასწაულზე კიდევ,
რაც ეხება ჩვენს შუამავალს ისევ,
მინდა გამცნოთ მის ცად ამაღლებაზე,
მის პატივზე და მაღალ ზეორგაზე.

ის იმ ღამეს სტუმრად იმყოფებოდა,
არ იცოდა, თუ რაღაც მოხდეგოდა,
უმაჟანი მასაბინძობელი დიღებულს,

დიღ ალლაჰის საყვარელს და მიღებულს.

ის იყო მისი ღვიძლი გიდაშვილი
და მაგისი სტუმრი იყო ხშირი.

რომებაგათი სალამ იყო მშვიდი,
ზეცაში ამგები ხდებოდა დიღი,
იგ ღამეს აღსრულდა ალლაჰის ნიგა,
მთავარანელოზს მისცა მან ბრძანება.

სამგზავროდ კი გაატანა გურაყი,
ქლიერი და სწრაფი, როგორც ულაყი,
ნახოს მან ზეცის უმაღლესი დონე,
ყოვლის შემძლე ღმირთი, მისი ქალღოვი.

ისაც ვინა უყვარს, გულში ინახავს,
ის მასში სიყვარულის ნიშანს ნახავს.

რაზეც დარდობ, ქალზე ქნელი რამ არი,
ნავიდეთ და ვნახოთ მაგის ნამალი,
ისინი იქიდან ნავიდენ რაკი,
შუამავალს მიჳგვარა მან გურაყი.

ალლაჰისგან სალამი და მოკითხვა,
გამჩენელმა შენ გურაყი მოგართვა,
გამჩენელს უნდა შენ თავისთან გნახოს,
ზეცაში გიხელოს და დაგინახოს.

გევრი რამ ამჳდება, უნდა რომ ნახო,
ამ სალამის ისინი დაინახო,
იგ ღამეს ზეცაშიც კი გადამოვიდა,
მისი სვეტი ცას ასცვდა და ავიდა.

კიდევ გახსნეს რამ სამოთხის მათ კარი,
სევაგან საღმე ამნაირი სად არი,
დედამიტას სიკეთი მოაფრივის,
სალს შვერა და სიხარული აფრივის.

უკვე დროა რომ ნავიდეთ გამჩენელან,
მაღლა ზეცას პისვედრა უნდა შენობან,
გიცყალობებს შენ სახესხივიანო,
შუამავალმა ყუდუში ფეხი დააღრან.

ჯეგრაილმა გურაყი მოიყვანა,
ზედ შესვა და იქიდან ნაიყვანა,
გურაყი ზუდსოან ახლოს დაზგა,
შუამავალმა ყუდუში ფეხი დააღრან.

გას შეხვდენ შუამავალთ სულეპი,
რიდით და პატივით გამსჯვალულები,
პატივი სცეს შუამავალს, დალოცეს
და ნამაზიც მასთან ერთად ილოცეს.

წინამდლოლი იყო შუაეთალი,
ღვირობის ნებით გაღლა, ცად მიმავალი,
შუპი იქცა მათ სამზარეულოდ ის წამში,
უმალ იქნინ გადაყვანილი ცაში.

ეს იყო დიდ ალლაჟის საოცრება,
მისი ნიში, ჩვენთვის მხოლოდ ოცრება,
გზად მიმავალს ჰევრი რამ დაენახა,
ეს გრძელი გზა მან სწრაფად გადალახა.

მა სიღრი მუნიეპას-თან ვჩერდები,
ღვირობის ნებას ევ პოლოგდე ვჯერდები,
ვეგრაილება ამცო - ვეღარ წამოვალ,
აქ ზღვარია, მიას ვეღარ გადოვალ.

ამის შემდეგ სამყოფა გამჩენის,
გრძანება მაცვს მისი მე აკ დარჩენის,
ანგელოზი, ყველა, ვიცე აკ მოსულა,
ამის იქით არავინ არ წასულა.

ო, ვეგრაილ, რატომ ვეღარ მოდისარ,
გზა არ ვიცო, მიტყვიან სად მიღისარ?
ვიყყოფები უცხობ არემარები,
როგორ წავალ ჩემთვის უცხო მხარეში!?

აქ დამთავრდა დღეს ჩემი უფლებები,
თუ დავარდვევ, ალგამ გადავიდვები,
გრძითაც კი ევ ნინ ვეღარ წამოვალ,
ვირფლად ვიქვე, ზრდას მაიც ვერ გადოვალ.

ამის იქით გან სავალი გაძვს კიდე,
და ეს გზა სულ მარტოდ უნდა წახვიდე,
ალლაჟის სიყვარული რა ძლიერია,
უნდა ვიყოთ მისი მადლიერია.

ვინ იქნება მას არ გაუდოს გული,
თუ გინდა რომ მას ჰქონდეს სულში სული,
თუგინდ მისთვის ვინებე გასწიროს თავი,
ეს რა სჭირს, არ არის საკითხავი.

**თუკი გვიცეა იძევებად გადარჩენა
მაგ, წარმოვთქათ მოინებით საჭაოუ სელა.**

იქ რეცრეცი მივიდა ვეგრაილთან,
მიესალება გაჩერდა საყვარელთან,
იმნას იგი მიიყვანა გამჩენთან,
ყოვლისშემატება, ყოვლისმაატიერებელთან.

შუამავალება გზად ჰევრი რამ ნახა,
იქ მყოფი პინაფრები დაინახა,
ყველა იყო გამჩენის დიდებაში,
შურანის კითხვაში, თავდადებაში.

ზოგი აღიდებს გამჩენს და დგას ფეხი,
ზოგიც არის რუძულსა და სეპეზე,
იქ ამჩავი იყო ისეთნაირი,
მას ვერ აღწერს კაცი ვერანაირი.

გაუარეს რა მას გვერდით, დასძახეს,
ო, მუჟამხედ, ყველა ერთხედად შესძახეს,
გთხოვთ გვიშუამდგომლო გამჩენთან,
დიდ გატონთან, ყველას მაატიერებელთან.

გალე არაჩვეულებრივი ხეა ისმოდა,
ეს ხეა მხოლოდ შუამავალს ესმოდა,
ვის არ ჰქონდა მის მოსენის სურვილი,
ანუეგდა როგორც ცყაროს ცურვილი.

ხეა იყო გულში ჩაეცვლომი და მცელი,
საყვარელი შუამავალის დაცველი,
მსახური ხარ, მინდოგილი ლერთის სულიტი,
ლვთისმოსავი და მლოცავი წრფელ გულით.

მცირე ცოდვის გულით მაატიერებელო,
ყველაჟრის მეჩატრნივ, გამჩენელო,
მადარდებენ მე ჩემი მიმდევრები,
ცოდვიანები და უსუსურები.

დღე და ღამი იქ ცოდვას აკეთებენ,
შენ საკადის ან რას გააკეთებენ,
ხელი თვალი ცოდვისკენ რომ გაეცვათ,
მიშინია, ტანჯვად არ გადაეცვათ.

მე გათ ტაჯვას ვერ გაუძლებ, ვეღარა,
მათი დარდით გული გადამეღალა,
გთხოვთ, ჩემი მიმდევრები მე გაჩუქოთ,
დიდ უცვი ცყარობით დამასაჩუქროთ.

ო, მუჟამხედ, ვაკატიე ცოდვები,
აღიარეს თუ ჰქონდათ შაფლოები,
შენ გაჩუქე მიმდევარი, მხლებელი,
ვუგოდე სამოთხე გამმხევებელი.

წუთუ მეტი არა გაძვს სათხოვარი,
ეს ხომ ქალზე მცირეა ნათხოვარი,

რომ მიხელო, ცერით ვეღარ გაყდები,
სილაგაზით მოხილული დარჩები,
დაგვაატიე, ღვთის კალა რომ გენასა,
ყველაჟრი თვალით რომ დაგენასა.

მიმდევრები შენ აქ მოიცვიე,
სიხარული, აღტაცება იცვინე,
ლოცვის დროსაც თუ ჩემთან იქნებიან,
გვერდებს რომ ყველა გადარჩებიან.

რომ აგაღლდენ, ლოცვა მომიცებია,
ილოცნ და შეძლონ ხიმია ჩემია,

გათთავის ლოცვა არის ქალზე ქვირფასი,
ის იქნება ამაღლების ტოლფასი.

ჩემთან მოსვლა მათთავის არ არის ქელი,
არ ილოცავს, წინ დახვდება ულ პელი,
გახსოვდეთ დიდა ლოცვის მაღლი,
უ ექვებათ მლოცველებს ცეცხლის დარღი.

ამ სიტყვებით დასრულდა საუბარი,
ცად შედგა ამაღლება საწუკვარი,
დიდგა ალლაჰმა თავისი გრძანებით,
დააპრუნა ის უკან მოკრძალებით.

ისევ დაპრუნდა იგი უმშუქანოან,
თავის ახლო ნათესავ გიძაშვილთან,
იქ მყოფი უამბო, იქ ცაში, რაც ნახა,
ყურად ესრა ან თვალით დაინახა.

ყველას უამბო ფარული, აშკარა,
რაც გამჩენია ზეციდან დააპარა,
ო, მუქამმედ, დედაპურჯო რჩევნისა,
ზნემაღალ და ნიმუშო თმენისა.

მოგილოცავთ არაღლებას შენ ცადა,
ცეტავ, ეს ჩვენ ყველას გამოგვეცადა,
მოგილოცავთ, რომ ეს იყო ქვირფასი,
დიდდა მართლაც როგორც ერთი ათასი.

**თუკი გვიცდა იმპვერნად გადარჩენა
მამ, ნარმოვთქვათ მოიციხით სალათუ სელა.**

გარდაცვალება

ყური მიგდეთ გული მაქვს დარღიანი,
მსურს მოგიყვე ამჟავი სევდიანი,
თვალთაგან ცერემონი უნდა ვიღინოთ,
და მის გამო ყველა უნდა ვიტიროთ.

ეს ცრემლები ისევ ჩვენ წაგვადგიგა,
ჯოჯოსეთის ფარად გამოგვალებება,
გული გვეყდება რომ ქვირფასი ვერ ვნახით,
არ მოგვესწო, ის ჩვენ ვერ დავინახით.

დირსეული საიკიოს მოგვნახავს,
აქ ვერ ვნახეთ, მაგრამ იქ დაგვინახავს,
თუ სიკედილა ჩრიული არ დაინდო,
ჩვენ დავრჩებით, გული როგორ დავიდოთ?!

ერთ დღეს ციდან ეახლა ჯეპრაილი,
ვით გაზაფხულს მორცხვი ია-ყვავილი,
ხომ იცი მი სად დავიდარ, სად არა,
ღვერთმა შენთან სალამი დამაბარა.

მოენატრე, გადმოგდა საჩუქარი,
მიმდევრები - ყველა გყავს ნაჩუქარი,
დაფიქრებული ქალიან ატირდა,
ვერვინ მიხედა, თუ რა იყო, რა სჭირდა.

ზაფხული დაცვდა, სახლში რომ შევიდა,
მამას შეხედა და ქლიერ შევიდა,
მამა, რა გშირს, მითსარი ყველაფერი,
ავად სარ თუ, რატომ არა გაძვს ვერი?!

ავად გავხდი ტანი მთლიანად მუკივა,
თითქმის ცხელა, მაგრამ მე მაიცე მცივა,
მოვენატრე, გამჩენელი მექახის,
უნდა გავყვე, მოყვარე ვარ მე მაგის.

გილალია რომ ხალხს უხმო სალოცავად,
ვერ მივიდა, ძალიან იყო ავად,
როცა გილალი კიოცულობდა უზანს,
მისულიყო - ევალეგოდა ყველას.

მუჭამები როცა იქ ვერ მივიდა,
გაუცვირდათ, ნიტავი სად წავიდა,
გილალია უმალ მიაკითხა ვინა,
მისმა სახემ გილალი შეაშინა.

ვერ წამოვალ, ქალიან ვარ მე ავად,
სუსტადა ვარ, შემომხედე შენ თავად,
გილალია იქვე დაიწყო ტირილი,
ცრემლების ლორა, ვაეჩა და ჩივილი.

მომისინე, გაჩერდი, იცი რა იყო?
დღეს იმამი ეპუ ჩეკირი იყო,
ის ტირილით მივიღა მიღევრებთან,
უთხრა მასზე, ვერ მოვარ დღეს ჩვენთან.

ეგუ გეეპირი დადგა სალოცავად,
ყველაფერი ეჩვენებოდა უავად,
ცრემლებები მას დაუსველა არსახე,
ჩიოდა - ეს რას მოვესწარ, რა ვნახე.

მან ვერ შეძლო გაძლიერდა თავის ხალხს,
ტირილა, ვერ იკავებდა თავისთავს,
სალხეა დაიწყო ტირილი, ქვითინი,
კიოცულობდნენ - ნეტა, რა გველოდება?!

ავად გახდა დედამიწის ეპვენა,
ამგობდენ - უიმისოდ რა გვემველება?!
ყველა იქ მყოფა დაიწყო ტირილი,
და შეიცვალა ქვეყნა მშვიდი.

შუაგავალება ზრდანა: წამიყვანოთ,
იქ, მაჩეოში ჩემ ხალხთან მიმიკანოთ,
ხალხთან მივალ, დავამვიდეთ მე გოლოს,
ალლაჰის სიტყვა ტყუილი არ ეგონოთ.

შუაგავალი სახლიდან წავიდა,
დაეხმარნონ და მიჩითში გივიდა,
შუაგავალი ნახეს რა იძ მისული,
აღეპიჲდათ სავდა და სიხარული.

დღეს თავის ხალხს პოლოველ მოუნოდა,
მათ მეტს რომ ვეღარ ნახავდა, იცოდა,

ანი გზოვებ, თქვენ გჯეროდეთ ალლაჲის,
ყოვლისშემძლე და აკატრონი ის არის,
ყველაფრის და ყველას მპრძანებელია,
ყველას სცყალობს, უხვად მცყალობელია.

ვერას უზამ სიკვდილს, თამალს ვერ ნახავ,
ვართ მოკვდავნი, მისგან ვერსად ვერ ნახვალ,
სიკვდილი არს საპოლოო ხვედრია,
მი უკვდავი კაცი არ შემხედრია.

ტკილი სიტყვით მან ხალხი დაამშვიდა,
დაეხმარნონ, სახლში ისე წავიდა.

**თუკი გვიდა იმპვენად გადარჩენა
მაშ, ნარმოვთქვათ მონილით სალათუ სალა.**

ამპვეყნად ისეთი არავინ დარჩა,
ვიც დაეგალა სიკვდილს და გადარჩა,
ჩვენი შუაგავალიც კაცი იყო,
ისიც სიკვდილით უნდა მოგვადარიყო.

მიმდევრებს სოსოვდა - გამჩენელს გულითა,
იყო მათთან მხოლოდ სიკვარულითა,

ეს თხოვნა მას ალლაჲია აუსრულა,
სიკვდილამზე, ამპვეყნად შეუსრულა.

მას აჩუქა მიმდევრები თავისი,
რადგან დიდი დარდი პკოდეა მაგისი,
თუ ვეცდებით რომ ვაკეთოთ სიკეთი,
ჩვეც ვიძეობით შუაგალის მოკეთი.

კარგის მძიელი, მორჩილი და მორწოული,
დაირთსაც უყვარს ამაში დამერმული,
ყოველდღი გამჩენს ვისოვთ აატივა,
მისი ნებით ყველას გვეაათივა.

აქ ვინ დარჩა, ვინ შეახა ზეცასა,
ყველა მოკვდა შეუერთდა მინასა,
უკვდავება არავინ დაიჩივოს,
სიკვდილი ხომ ყველამ უნდა იგემოს.

ჩვენ ყოველდღი ვცოდავთ, არ გვეშინია,
ჩვენ გვატყუებს ამ ცხოვრების ზინია,
საძმო ვძნათ ჩვენ ღმერთის შესაფერისი,
გვააატივას იმისი მაქვს მი მისი.

მიმდევართა რიგებს შორის ჩვენდ ვიყოთ,
მათი დარდიც, სიხარულიც გავიყოთ,

ღვთისმოძულე ეჭმაკს ზურგი ვაძლიოთ,
ყურადღება დიდ გამჩენს მივაძლიოთ.

ალლაჲის გზა - ეს არის ნეტარება,
გადავრჩებით იცვი არ მევარება,
შუაგავალი გვევდა მაღალი ზეორგის,
მორი იყო ტყუილის, უზეორგის.
უნაკლოა შუაგავლის ზეორგა,
აღიარებს მოელი კაცოპრიობა,
თავმდებლობა, მისი კათილი გული,
ყურაძილი ხომ არის მოსენებული.

ხალხთან იყო, მათ ეკუთვნოდა გული,
ხშირად პკოდეა მათსავით ქარის პური,
გვირს ლოცულობდა და ცოტას სპინავდა,
ყველაფრისთვის ღმერთს მადლობას სცირავდა.

კავყოფილი იყო ის გამჩენელი
ყოვლისშემძლის და ყველას მპრძანებელის,

ღმერთმა პრჩანა: მოხვევე, რასაც ისურვებ,
მი მაგ სურვილს ნამიზი აგისრულებ.

ოქროდ გიბცევ მთეგს, გარშემო რომ არი,
შენ იძნები უზყველაზე მძიდარი.
მიმღევრების ხათრით მურს ასე ვიყო,
მათი ჭირი, მათი ლინი გავიყო.

ღმერთო გვამყოფე შუაგავლის გვერდით,
უნდა ვიყოთ ამ სურვილით და დარდით,
გული რწმენით, ლოცვის გადლით აგვივსე,
შენ სილაგაზის ხილვა გვალისე!

თუკი გვიდა იმპვენად გადარჩენა
მაშ, ნარმოვთქვათ მონილით სალათუ სალა.

მოვიდა უკვე ის დრო და საათი,
რომ მუპამებას მოსოვთვეს ამანათი,
ამანათი იყო მისი სულია,
უნდა დაეჭიროებინა დუნია.

მივდივარ და თქვენ გიფოვებ ყველავერს,
ვერა კაცი ვერ წაიღეპს ვერავერს,

მშვიდობით, ჩემ კვირფასო მხლეობებო,
მორჩილო და მორწოული მიმდევრებო.

მშვიდობით ხასან, ხუსინ, მშვიდობით,
თქვენ აივეთ ხალისით და სიცოცხლით,
მშვიდობით აიშე, გვე ჩემ მეუღლევ,
კარგად იყავ, გზას ვადგავარ მი უკვე!

მშვიდობით ფატიმა, ჩემ შვილო
ვარდივით ლაგაზო, მორცევო, მორჩილო.

ეპვილობით, დაგიტოვე მიმდინარები,
სურველა, ვინც იყვნენ ჩემი მხლებლები,
იგ ძველნად სასწორთან ახლო ვიდგები,
დიდ გამრჩეს ვთხოვ გვაკატიოს ცოდვები.

თუკი გვიცდა იძევებნად გადარჩენა
მაგ, ნარმოვთქვათ მოიხედოთ სილათუ სილა.

ÇERKESÇE

Vesîletü'n-Necât'ın Çerkesçe Tercümesi

AD'GABZE MEWLİD MEWLİDİN-NEBEWIY ALEYHİSSELAM

(Haz. Fahri Huvaj)

Sümerlere, Hattilere, Sind ve Meotlara uzanan kadim boyutlarını ve aralardaki uzun fetret dönemlerini bir yana bırakırsak, yakın dönemlerde Çerkes aydınlarının, özellikle 18. yüzyıl sonlarından itibaren anadillerini unutmamak, onunla eğitim yapmak ve bir edebiyat oluşturmak amacıyla çeşitli alfabe çalışmaları yaptıklarını görüyoruz. Bu çalışmalar, 19. yüzyılın sonlarından itibaren Osmanlı topraklarında da devam etmiştir. Hazırlanan alfabe önerilerinin önemli bir bölümü Arap/Osmanlı alfabetesine dayanmaktadır. Osmanlıcada bulunmayan bazı Çerkesçe sesler, o seslere en yakın Arap harflerinin modifiye edilmesi yoluyla ifade edilmeye çalışılmıştır.

Arap/Osmanlı alfabetesine dayalı olarak oluşturulan Çerkesçe alfabelerden biriyle yazılmış olan elinizdeki bu Çerkesçe Mevlid kitapçığı, Peygamberimiz Hz. Muhammed (a.s.)in ailesine, doğumuna, hayatına, ahlakına, öğretisine ilişkin bilgi ve övgüler içeren, aruzun remel bahrinin "failâtün failâtün fâilün" kalıbıyla yazılmıştır. 9 bölümün biri dua, biri de son söz mahiyetindedir. Yedi bölüm olan asıl mevlid kısmının başlıklar ise, şöyledir:

- 1) Başlangıç
- 2) Mevlidü'n-Nebi (a.s.)
- 3) Naat
- 4) Kaside-i Şerif

5) Mi'racu'n-Nebi (a.s.)

6) Vefatu'n-Nebi (a.s.)

7) Vefatu Fatimetü'z-Zehra (r.a.)

Çerkesçe metinler Batı Çerkes/Adigey diyalektlerinin en eskilerinden biri olan Şapsığ ağrı ile yazılmıştır. Çerkesçe Mevlid, büyük oranda Süleyman Çelebi'nin Vesîletü'n-Necât'ının nazmen tercumesidir.

Burada yer verilen mevlid metni 1332 (1916) yılında İstanbul'da Matbaa-i Osmaniye'de basılmıştır. İlgili metinde mevlid manzumesinin bittiği kısmında "Düzce Akif Tiğün" ifadesinden nâzımının kendisi olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca bu notun hemen arkasında yer alan açıklamadan anlaşıldığı kadarıyla, kitabın basılması işini maddeten Düzceli Abdurrahman Efendi en-Nazım ve El-Hafız Zekeriyya Efendi üstlenmişlerdir. Notun devamında manzumenin Mehmet Şevki Safrabolulu (ez-Zağferanboli) tarafından "tahrîr" edildiği ifadesinden ise, onun tarafından istinsah edildiği anlaşılmaktadır.

Adigece Mevlid 2000 yılında, Navko Abdullah tarafından kırılgan alfabetesi ve Türkçe tercumesi ile birlikte yeniden yayınlanmıştır.¹

İstanbul'un tanınmış emekli mevlidhanalarından Hafız Fahrettin Abatay (Γycəp/Guser; d. 1934, Balıkesir, Susurluk ilçesi Demirkapı köyü) tarafından, eski Adige makamı dışında, Türk mevlid makamına da uyarlanarak Shapsughca mevlid yeniden okunmuş, kasetleri piyasaya çıkarılmış ve mevlidlerde de okunmasına başlanmıştır.²

Öte yandan, mevlid metninin hedef kitlesinin sayısı bakımından bakıldığından; anadili Batı Çerkes/Adigey diyalekti olan insanların sayısı Türkiye'de üç buçuk milyon (3.500.000), Çerkesya'da yüz elli bin (150.000), Suriye, Ürdün, İsrail ve buralardan göç etmiş olarak Amerika, Avrupa ve başka ülkelerde iki yüz elli bin (250.000), toplam olarak dünyada dört milyon (4.000.000) civarında olduğu tahmin edilmektedir. Türkiye'de yaşayan Çerkeslerin bir buçuk milyon (1.500.000) kadarının bu dili hâlâ bir iletişim dili olarak kullandığı, gerçekte yakını bir tahmin olarak kabul edilebilir.

Mevlidin yalnızca Arap/Osmanlı harfleriyle yapılması halinde, bunu okuyup anlayabilecek insanların sayısı herhalde birkaç düzineden fazla olmayacağıdır.

Mevlidin olduğu gibi Kırılgan alfabetesine aktarılması halinde ise, bu metni okuyup anlayabilecek insanların sayısının, Türkiye'de yaklaşık bin beş yüz (1.500), Kaf-

¹ Nawko Abdullah, Çerkesçe Mevlid (Adige Mevlid), Birleşik Kafkasya Derneği Yayınları, Ankara 2000.

² Cevdet Yıldız (Hapî), Adige Dili ve Edebiyatı 2, http://www.circassiancenter.com/cc-turkiye/edebiyat/genel_konular/060_adigediliveeedebiyati-2.htm

kasya'da (Adigey Cumhuriyeti, Krasnodar ve Stavropol Eyaletleri ve tüm Rusya Federasyonu'nda) yaklaşık yüz elli bin (150.000), bütün dünyada ise takriben iki yüz elli bin (250.000) civarında olabileceği tahmin edilmektedir.

Mevlidin Türkçe-Latin alfabesiyle de yayılmıştır halinde ise, bu metnin, Batı Çerkes/Adigey diyalektini konuşabilen düzeyde bilen ve Türkçe okur-yazar olan bir milyondan çok insanımız tarafından okunup anlaşılabilen söylenebilir.

Yaptığımız bu çalışmada Çerkesçe Mevlid, önce olduğu gibi Kiril harflerine aktarılmış, sonra Türkçe-Latin harfleriyle okunuşlarıyla kayda alınmıştır. Burada kullanılan Kiril alfabesi Rusya Federasyonu-Adigey Cumhuriyeti'nde kullanılan alfabe olmakla birlikte orijinal Şapsık ağzına özgü sesler (aynı zamanda Arapça sözcüklerdeki nüanslar) için bazı harfleri inceltici-kalınlaştırıcı işaretlerle takviye ederek uyarlamak gerekmistiştir. Bir de standart Adigey Alfabetesinde yerine göre "O" ve "WE" sesini karşılamak üzere kullanılan "O" harfi, yalnızca "O" sesinin baskın olduğu hecelerde "O" olarak kullanılmış, "WE" sesinin başat olduğu yerlerde ise, Khaberdey/Doğu Adigecesi ile eğitim görenlerin de okuyabilmeleri bakımından "УЭ=WE" biçiminde yazılmıştır.

АДЫГАБЗЭ МЭУЛИД МЭУЛИДИН-НЭБЭУИ ГІАЛЕЙХИССЭЛАМ

**Мы ки-та-бым и-шэ-кя-льэу и-уэ-зын
Фа-И-ла-тун фа-И-ла-тун фа-И-луң**

Сәублә ыцләкә Тхъам – Гучәгъупсәу Гучәгъуләм

Зы гушәлә къалотагы тежъугъәдәлү,
Шыыпкъә дәдәу къалотагъәм терәдәлү.

Ныуэ горә Багъыдадым дэсыгъагъ,
Шүгъә ләжым ар щыщагъәу щытыгъагъ.

Ихъадәгъуэр къәси рәлли чалхъэгъагъ
Аш джэнэт йахырэттә фәшьошагъ.

Мы дунаем къытхъагъэр теклижыыщт
Аш гульыптәу, уйорышләу уи Тхъа щищт.

Зы къо къели ежъ дунаем теклижыыгъ,
Сомә плланәм ехъо аш зи къемылыгъ.
Сомә плланәр къызэлыйгъәм шыыд фәчлән,
Шүгъә псапәу сянә гущә шыыд фәчлән.

Ылоу а къор егуышысәу къэнэгъагъ,
Афәдәкъо къыуэлымә уунагъ.

Чіэлә бзагъем джыхъэнэмәм уридзэн,
Хъэ къыинәм ихъэзабым ухидзэн.

Мыщ чәләшшоу къэслотагъэр къэнэгъагъ,
Мафи чәщи егуышысәу къэнэгъагъ.

Мы гупышысәм къыхэнагъәу ыльэгъугъ,
Зы джәмагләт зэуичагъәу ыльэгъугъ.

Тхъам илъыкәм икъехъукле къегъехәу,
Къагъәдахәу ильәпәлагъә къегъехәу,

Зэучлагъэр кызызгъягъэм ядэугъ,
Ынэмэ льы къачеклифэ ядэугъ.

А чэшым зы пчыхы дахэ ыльэгъугъ,
Кынэсыгъэу махьшэрэр ыльэгъугъ.

Рэкууэхэу рэкниехэу гъяклохэр,
Зэхэхагъэу рэцнынхэу цыфыхэр.
Ыгу фэкъабзэу мэулидым езгъэгъегъагъ,
Нэкунэпсэу мэулидым едэугъагъ.

Тэ шьюкъани кыышыуфэягъэу джэннэтэр,
Ти Тхъа лъаплэ кыышуитыгъэу нигимэтэр,

Ащ хэтэу ипэ зэпльэм ыльэгъугъ,
Лъагэ дахэу зы унэ лыд ыльэгъугъ.

Рэгузажью ащ ихъэнгье ежъэгъагъ,
Пчэу лутэр кыпэгъуэклий къиргъэзагъ.

Мэулидым езгъэгъегъагъэм инэмичи,
Мэулидым едэугъагъэм инэмичи,

Идгъэхъэштэп мыунэ дахэм кыриуагъ,
Ышьо пызэу рэгумэчэу кыгъэзагъ.

Ичъяиплэ кыщыуший рэгъыгъэ
Зигъэмэхэу зигъэлэжъэу рэгъыгъэ.

Нэфы зэшьым Сомэ плланэр рихъыжъагъ
Сомэ плланэр мэхъэмэлэу ышыгъагъ.

Мэулидымгье аригъэшхыгъ а шхынэр,
Үэлэжкыфэ чирынагъэп а шэнэр.
Ипэ хэклеу зыдэхъуным къалотагъ
Гушьо гушоу нэшьо гушоу рэлэгъагъ.

Щыгугъүгъэх ар мыллагъэу цыфыхэр,
Ынэгүфым кыгъэнэфэу щысыхэр.

Къащэгъагъ зы йазэ горэ а чыплэм,
Зэрэллагъэр къарилогъагъ а чылэм.

Идэхагъэ ралогъагъ ащ яфэрин,
Кыгъэдэхагъ гъешлэгъонэу ти Тхъа ин.

Мы гущаэм кыккеельыклоу къэпльэгъагъ,
Цыфыхэмэ гушлогъофио къариуагъ.

Үэрэ чырэ къэзэгъэшым игучэгъу,
Гъашыгъэхэр къэзэгъэшым игучэгъу.

Псэ хэклигъэу гузэжъогъум кыслучагъ
Мусытэфамикл ишэфаглэт кыслучагъ.

Іахъирэтгэе сиучуплэ слъэгъугъэ
Джэннэтымгье сицысыплэ слъэгъугъэ.

Мэулидэр зэрэзгъэльаплэм фэшыгъе
Мэулидэр зэрэзгъэиням фэшыгъе.
Къариуахий ынэхэр ащ ыуплыцагъ
Агъашлагъоу чылхэр ащ кыгъэнагъ.

Я Илахий уигучэгъум тычэльэу,
Тигунахым игъэгъуни тычэльэу.

Үи Рэсулым ишэфаглэт къытлугъачи,
Ишэфаглэт тыфэмхъэрэмэу тылугъачи.

Шу шольэгъумэ джыхъэнэмым илэпикл,
Хъэ мэзахэм гыникл шыратым изэпикл.

Ти Рэсулым ишъэлатыр кызыздашьуу,
Къэжкугъэдахэу къэжкугъэльагэу кызыздашьуу.

Ти Тхъа лъаплэ игучэгъу зэ фэен,
Тхъам иллыклом икъэхъукле ебгъэгъен.

Джэннэтымгье хуруу гылман зэ фэен,
Тхъам иллыклом икъэхъукле ебгъэгъен.

А Рэсулэр къызыхъугъэм ичэшэр,
Къадирым ар нахы дахэу а чэшэр.

Ишэфаглэт лъылэсынгье гугъэрэр,
Тхъам иллыклом икъэхъукле ебгъэгъен.
Ильэплагъэ уедлунмэ уигугье,
Тхъам инурэу зэрэштым фэшыгъе.

Үичэсэнмэ ишэфаглэт уигугье,
Тхъам иллыклом икъэхъукле ебгъэгъен.

Үщэсифэ мэулидым едэу мудам
А рэсулым ет шъэлати гыникл сэлам.

Үчэхъопсмэ джэннэтымгье уэ макъам,
Тхъам иллыклом икъэхъукле ебгъэгъен.

Іәллахуммә шъэлли гәэля сейидина Мухъэммәдин Гәбдике
уә нәбиййике уә хъәбийбике уә рәсулиken-нәбийий-л-
їуммийи уә гәэля Іалихий уә шъэхъихий уә сәллим.

МЭУЛИДИН-НЭБИЙ ГІАЛЕЙХИС-СӘЛАМ

Сәйиди кялинат Хъазрәти Мухъэммәд Мусытәфа ра
съәләуат

Аллахыңцәр зикрәу тәжъугъәші шъыпкъәгье
Тә тичыфәу зәрәхъугъәм фәшығье.

Аллахыңцәр къәзыңорәм анахъәү
Іофыхәрикі кыфәхъун ащ һәшләхәү.

Іәллахыңцәр зыщыралоу зы Іофик!
Рәкіодырәп къадәмыхъоу зы Іофик!.

Аллахыңцәр фәпщә къәси Io зәпыт
Үәләжъыфә Аллахъ Аллахъ Io зәпыт.

Иңә къабзә къабзәу рәхъун езыор,
Имуради лыылсын Аллахъ зызор.

Гәшкъыгъе зә жәгье Аллахъ къэтегъау
Дәрдигъе хигъ тигугъе Iаахъ къэтегъау.

Тыщыгугъун игучиәгъу Ар падишахъ,
Ар Керимәу Ар Рахымәу Ар Іилахъ.

Зәрәзәм Аш изәкъуагъәм шек хәльәп
Зыгъезакъор джыхъэнәмым илъинәп.

Гәшшыгъәхәр щымылахәу ар щылагъ,
Гәшшыгъәмә афельагъу Ар щылагъ.

Ар зыщәләм щыләгъәп цыф мелек,
Уашъуи чыгуи мази тыгъий зикл фелек.

Аш ыужым гәшшыгъәхәр кыргъәшшыгъ
Фәпциләниым фәшшыхъгье кыргъәшшыгъ.
Шыыдгъе шыуфай гүщәләбә къаслоным,
Шыыпкъә Аллахъ инәмиш Тхъа щыләкъым.

Шъуичіәсәнмә джыхъэнәмым инәджат Шъугу фәкъабзәу кызызәдашъуу хигъ Іесъсъэлат.

Я джәмагәт шұукъедәу мыш шұугугъе
Зы уәсъыет кыышъуфәчын сә сыгугъе.

Сиуесъыет зыубытырәр хәтымик!
Разәу кыфәхъу Си Тхъа лъапә хәтымик!.

Къәзәгъәшшым игучиәгъур ащ къылоч!
Зы дыуахъ сә кысфәзышәр Тхам Йорәч!.

Мы дыуахъым хәтыныгъэр зичиәсән
Іәлхъами мыр хәзәхъым уфегъен.

Лиллахил-Фатихъә.

Ти Тхъа лъагәу къәзәгъәшшым Іадәмәр
Кыыгъәдәхагъ Іадәмымгье ғаләмәр.

Іадәмым фашыгъ мелекмә хигъ суджуд
Шыу кыфишилагъ зыфырашшырәм суджуд.
Инәтәгү Іадәмым нур хәльигъагъ
Мусытәфамик! ар инурәу щытыгъагъ.

А нәфынәр зәрәхәльәу чәтігъагъ
Кыыгъәлыйдәу кыыгъәнәфәу щыләгъагъ.

Аш аужым тянә Хъэуум кыыхъагъ
Аш хәльәу гъә заулә зәрихъагъ.

Щит къәхъуий ащ кыыхъы тыгъә нур
Аш ынапә кыыгъәлыйдәу хәллы нур.

Къәс Іибрахыму Іисмәхьилик!
Зиукъахъын изәүжәр къаслоник!.

Зәкіельыктоу мы шыклемгье кырыкъуагъ
Зәпымыкей Мусытәфамик! кыылучлагъ.

Кыышыхъугъ ащ Рахымәтән лил ғаләмийн
Кынәсигъ нур къәнәфигъ ар гык! мубийн.

Шъуичіәсәнмә джыхъэнәмым инәджат Шъугу къабзәу кызызәдашъуу хигъ Іесъсъэлат.

Іаминә гуашәр Мухъэммәды янә дах
А сәдәфым кыыхәклигъер шъәүә дах.

Гәбдуллахъгье пкъы фимытәу рәхъугъә
Тыгъә мазәр кыыхъэнәфәу рәхъугъә.
Мафә чәщәу икъажыгъо къәсигъагъ
Къәмыхъугъәу гәшшәгъонхәр къәнәфагъ.

Ар рэбигул-Іэууэлымик! имэзагъ
Ипшыкүтүу зыдэхъуным ичэштыгъ.

А нэфынэм янэ гуашэ ыльэгъугъ
Тыгъэ бзиуу зы нэфынэ ыльэгъугъ.

Силэгъунэ кыргъэнэфэу иктигъагъ
Кыргъэлэдэу уэри чырий чиккигъагъ.

Щауфагъ зы пэ дэхащэ уэгумик!
Ицэ Сундус зыуфагъэр ар мэлек.

Атэгъагъ быракхэр чыпчишыгье
Тэдэрэ зэр гъэшлэгъон ишыклегъе.

Мэгърибым зэр мэшрикым зэр щатэгъагъ
Мэkkэмик! зэр игучыу татэгъагъ.

Къехыгъагъэх бэу мэлайк съафу съаф
Кягъбэ фэдэу ашыгъагъ сиун тіэуаф.
Кызызгоуу унэ дэпкыым къыдэклигъ
Пшъешъэ дэхищ хуури пшъасъэу къыдэклигъ.

Сэ сипашъхэ рэгушаау тысыгъэх
Мусытэфамгье зэфэгушлоу щысыгъэх.

Мы уичалэ нахьы дахэ къехъугъэп,
Үэ уишъаау нахьы лъапэ къехъунэп.

Тыкъээшшым лъэпэгъэфо къууитыгъ
Шэнэ дахэ зиэ чалэ къууитыгъ.

Үэ уичалэ шэриглатым иэ тет,
Тэрикъэтим хъэкъикъэтим иэ тет.

Ильэпшагъэ мы шыклемгье къалотагъ,
А мубарек мээзэ нэфэр къальытагъ.

Янэ гуашэ къэблэгъагъэу къариуагъ,
Икъэхъугъо къынэсыгъэу къариуагъ.

Сэ псы шъхъапэу зы голэфо къысэклигъ
Шэкерипсэу зы псы таси къысатыгъ.

Нахьы фыжъэу нахьы чылэу уэсымик!,
Нахьы лашлоу нахьы дахэу шьюумик!.
Сызэрешьюу нуры нэфым сыхэфагъ,
Зычэжкыгъэп нуры лыдым ситхъэлагъ.

Къэбыбий зы бзыу фыжъ сэ сифызыгъ,
Кыышыхъугъ аш шэриглатэр къызэллыгъ.

Къэнэфагъ а сэхъэтим султана дин,
Хэтхъэлахъыгъ инэфынэ галэмиин.

Кыргъэдэхагъ уашьи чыгуи кяйнийн
Зыкъыфашыгъ чыги мыжъи хъашигыйн.

Шъузэдэтэгъик! шъугугье хигъ къызэдашъуу
Іэссьэлату уэссэламэр къызэдашъуу.

Гъэшыгъэхэр зэгъежыгъэх зы съэда
Зэгъежыгъэх аш зэралоу мэрхъэба.

Мэрхъэба ей лъагэу лъапэу падишахъ,
Мэрхъэба ей маҳвзэні гилми Ыилахъ.

Мэрхъэба ей нэмэ янэф мэрхъэба
Мэрхъэба ей псэмэ япсэц мэрхъэба.

Мэрхъэба уэ я Мухъэммэд Мусытэфа
Дунэйтум инэфынэр уэрыба.
Мэрхъэба ей Рахъметэн лил Галэмиин
Мэрхъэба уэры шэфигэл музънибин.

Үинэгүфэм къегъэнэфы мазэхэр,
Үигучэгъум къегъэтэгъи лагъэхэр.

Псэклиодыбэ зыгъэхъагъэм лэпэлэгъу,
Үфэхъунгье кычэлъэу уигучэгъу.

Кыщэгүгъух уишэфагъэт мурсэлийн,
Псэклиодыши тэубэ шлаклу хъашигийн.

Тхъам илъикоу къытфэклюагъэр уэрыба
Къэзэгъэшшым ичэсацэр уэрыба.
Үэ уинэфэр зылъэгъугъэхэр мелек
Рэгушуащи клерхъуагъэх гынк! фелек,

Іаминэмик! шлаклюагъэу къэнэхъагъ,
Имыльэгъую аш игупсэр къэнэгъагъ.

Рэгугъагъэ хъуримэ ар ахыгъэу,
Рэшынагъэ ар мелекмэ ахыгъэу.

Ар къэнахьи ипэ зэпльэм ыльэгъугъ,
Мэkkэмик! ыгу фэгъэзагъэу ыльэгъугъ.
Ыштыгъэу аш илапэм ипэрят
Ыгъэзакъо и Тхъа лъапэ ельэут.

ышъхъэ дахэ сэдждэ лъаплэм щылыгъагъ,
Илумэтмэ ачлэльэоу рэгъыгъагъ.

Илупэхэр рэгушаалэу седэлүгъ
Үгъэгъынэу ащ илуагъэр сэ сэлүгъ.

Илогъагъ ащ сиуэллэу я сэси Тхъ
Сиумэтэр къысэтыж сэ я сэси Тхъ.

Игу къабзэ епхыллагъэу ельэлтү
Ылори ащ а сиуммэт сиумэт.

Ицыкфугъом ар чэлльэлүгъ илумэт,
Үэ узэжъым чэунэжъыгъ исунэт.

Сиумэт уэ къыуилагъэу Мусытлэфам, Ет шъэлэут зылугъачи уэ хигъ съэфам.

Мэkkэдэсым и Тхъаматэ зэгъусэу
А чэцым ащ Кягбэ лъаплэр альйтэу.

Сэдждэ ышэу Кягбэ лъаплэм альэгъугъ,
Зы мыжъуикл ащ къыхэмзызэу альэгъугъ.
И зы блыны зы блыным ритыгъ сэлам,
Къэхъугъэр нур ӏэссыэлату уэссэлам.

Кягбэрикл зы махъэгье ащ къахэгъягъ,
А Рэсулэу къэхъугъэрекл къариуагъ.

Шъхъапцэ лъапцэу зашыгъэу гынкл съаф съаф,
Илумэтмэ сэ сыкъашын хигъ тэуаф.

Ылэтижъын джахьылыгъэм илэягъ,
Шъуигъэльэгъун шэригъатым идэхагъ.

Чы уэрыжъэу пхъэ зэкъуапцэм шъупищиин,
Мушрикигъэм илэягъэм шъухищиин.

Дунэиттум инэфынэ лъылэсигъ,
Ащ иныбжъэр тючтитум гынкл лъылэсигъ.

Ащ рисалэт таджы дахэ зыщильагъ,
Ащ нубууэт шьошэ дахэ зыщильагъ.

Къехи Къурлан laet laet бэйиннат
Бэу къэнэфагъ гъэшлэгъонэу мугдэжизат.

А мубарек ипкъышъолым зикл зы жъау,
Илэгъагъэп чым тэридзэу зикл зы жъау.

Зы къурэрикл нуры нэфэу щытыгъагъ,
Нуры лыдэу жъау имылэу щытыгъагъ.

Игупэгье ыльэгъоу ащ къаклорэр,
Зэрэштым фэдэ къабзэу ичыбэр.

Тэдэ зэккуи зы уэшъуапщэ дэклогъагъ
Къыгъэжъаэу мугдэжизатэу чыгъугъагъ.

Чэш мэзахэр ицэ фыжбы къегъэнэф,
Мэстэ закъоу рэфэхыгъэр къегъэнэф.

Жыыр зынэсгье и цы нальэ зэрихъэу,
Миску Гланбэр уэгумикл щызэрихъэу.

Ипчэлтэлэпсэр мискы заклэу щытыгъагъ
Үэрды чыыгэр ипчэлтэлэпсы хэклигъагъ.

Шъэдрэ нурэм инэфынэ чэшыхэр,
Къигъэнэфэу чалы лыжъи нэшъухэр.

Иплэлэушъхъэ зы мыхъурэ тэдзэгъагъ,
Инубууэт къыгъэнафэу зыгорагъ.

Іэ зыфешым мээ нэфэр зэгуэклигъ,
Тхъам илъыкlor къыгъэшъыпкъэу ар щытыгъ.
Къэзэгъэшым икочлэдэкл альэгъугъ,
Гъогурыклоу губгъо итим ыльэгъугъ.

Хъурмэ чыыгэу зы горэ ащ ытэгъагъ,
Зетэ уахътэм хъурмэ чыыгым къылыхъуагъ.

Шъучлэхъолсмэ джыхъэнэмын инэджат,
Пэшкъыгье дэрдигье къэшъуон ӏэссыэлат.

КЪЭСИЙДЭИ ШЭРИЙФ

Шытхъур фэшъуаш ти Тхъами гъэшыгъэхэр къыгъэшыгъ,
Шъелатэрикл къыфэтахь Мухъэммэдэр къэнэфыгъ.

Пейгъэмбарым идэхагъ къэслотэнэу слъэклинэп,
Къэслуатэрэм шъуедэлун уемдэлунэр фэмифыгъ.

Уашъуи чыгуди щымылэу тыгъи мази щымылэу,
Мухъэммэдым ипсэрикл ти Тхъа лъагэм къыгъэшыгъ.

Пэршэу курсэу мэлэлик джини цыфи щылэхэр,
Мухъэммэдым инэфым щылэ псэуэр къылхэклигъ.

Итхъам сэлам къыриуагъ Джэбраилым Іисрафил
Ашикъ чыгъью Микяйил дышшэу таджэр къыфахьыгъ.
Таджэу лъагэр зыщильагъ курсэу тахътэм тэтъисхъагъ,
Гъашыгъэмэ къалтытагъ гъешэгъонэу къэнэфыгъ.

Къэзэгъашым ариуи псэхэу щылэр зэлучи
Пшыфо курсым тэсэрикі зиярэтэу зедашыгъ.

Уашуу чыгуи клерехъо мази тыгын рэхъьеу,
Щылэр псэуэр рэгушуу шъелатэр къыфахьыгъ.

Пегъэмбарэу щылэр зэлучэхи һадэмэр,
Апэ итэу рэклихи сэламэрикі къыфахьыгъ.

Къэхъугъехэу псэхэрикі зэхэтихэу рэклихи,
Къэлдыгъэу а нэфым инэфынэ зэдеплъигъ.

Пейгъэмбарэу а лыкъом ышъхъо дахэр зыльэгъор,
Падишахъэу рэхъугъэ лышхъеу хъугъеу къэтэгъигъ.

Инапэмикі еплъырэр пейгъэмбарэу рэхъу Ащ,
Шэригъэтэу гъогурикіти Тхъа лъагэм къаритыгъ.

Ибгъэгумикі еплъыгъэр егъягъеу рэхъугъэ,
Пилымымикі дычыгъо хабзэу дахэр агъотыгъ.

Емыллыгъэу рэхъугъэр мунафикъэу гъяурэу
Іблисырикі ачыгъью а чыптомикі һуклижыгъ.
Мухъэммэдым иумэт щылэр псэум нахъы лъапл
Лъаплэу и Тхъам къыгъашуу шүгъую щылэр къыритыгъ.

Галэм мино пшыкъуим пейгъэмберэу иләми
Штульэгъунэу фысилем сэ нэу сијэр агъэгъигъ.

Мэзэ нэфэр зынэгум ильэплагъэ къэлотэн
Сэ жэу сијэр зыфежъэм сэ гоу сијэр ыфызыгъ.

Чыги учыи къэлэмэу хыфуи псыхъуи мэлэкеп,
Ишытхъорикі птыхыгъэмии мыкъунэу къычэкъигъ.

Сэ гоу сијэр шүцлэри сэ жэу сијэр бзакори
Сэ нэу сијем имльэгъю ишытхъорикі сфермышыгъ.

Пилымэрикі щымылэу гэкъылэрикі щымылэу
Пейгъэмбарым идэхагъ плютэнэрикі къинигъ.

Мухъэммэдэу тилыкъор лыкъохэмэ ятхъамат
Шэригъэтэу къыхыгъэм уемдэунэр гъощэныгъ.

Мухъэммэдым игучэгъу къытлчэнным тычэльэу
Гүгъьюузэу щылэр игучэгъум дигъэзыгъ.

Кисра зыцлэу гэдэжэмым къуббэу сэрай илэхэр
Мухъэммэдэр къызэхъум ичэцьимикі рэфэхыгъ.
Мэджусмэ ямашю а чэцьимикі рэклисагъ
Джиуэрийхэу Мэккэмикі пыльагъэхэр едзыхыгъ.

Шъелатэрикі ычылу Мухъэммэдым уэрэхъу
Бын чал һуммэт илэмэ съэхъабэхэу бгъодэтыгъ.

МИГРАДЖУН-НЭБИЙ ГАЛЕЙХИС-СЭЛАМ

Си Тхъа лъаплэ шу сэльэгъу хигъ зыон,
Тхъам иллыкъом ишэфагъэт зэ фэен.

Шъукъедэу миграджымикі пейгъэмбарым,
Шъуичэсэнмэ ишулъэгъу пейгъэмбарым.

Тхъаумафэм ичэцьим хигъ зы хъэбар,
Къадирым ичэцэу щытыгъ а чэцэр.

Тхъам иллыкъоути Хъэбибэр а чэцьим,
Иуммухъаным иунэ куагъэ чэцьим.

Ти Рэсулэр ащ исэу Тхъар къыфэягъ,
И Хъабибэр къыгъэшлонэу къыфэягъ.

Ти Тхъа лъаплэ Джэбрэйлым риогъагъ,
Джэннэтым къих шьошэ дахэ риогъагъ.
Зэгъэфагъэу зы бгырыпхэ таджырэ,
Анахышюу шуашэмэ зы маҳъэрэ,

Ыдэжыы фахь си Хъабибэм ет сэлам,
Ащ къыфахь уэ ىесьсьэлату уэссэлам.

Сэ сильэгъу зышлоигъор къэгъэшэс,
Сэ сичласэу си Хъэлилэр къынэгъэс.

Ерэлъэгъу ащ сиджемалэр ынэгъе,
Си сигларшэр сэсикурсэр ынэгъе.

Джэбрэйлэр джэннэтым гикі рэклигъагъ,
Махъчэ мин тючилтү рэхъоу ащ рильтэгъуагъ.

Зы Буракъи гы зэпштэу ахэтыгъ,
Рэмыхъужъэу емышъожъэу ахэтыгъ.

Псыхъом фэдэу ынэмэ нэпс къачлекley,
Нэпси блэкley ынэмэ льы къачлекley.

Джэбрэйлым я Буракъ шыыд ылогъагъ,
Узыфэгъеу уигучлаер рилогъагъ.

Үигъусэхэр ешхэ-ешьом хэтыхэу
Зыбгъэлэжъеу уэ уинэхэр рэгъыхэу.
Сызэмышхэрэ мин точитлум я Іэмин
Кыдэфагъ ащ сэ синыбжыр я Іэмин

Шуульэгъуным инэмыйч сэ зикл чхыгъэп,
Сэ синэпсым инэмыйч пси слъегъугъеп.

Мэхъэ дахэу зэгорэ сэ сэлугъагъ,
Сэ сижабгъуи сисэмэгүи чыгъупшагъ.

Я Мухъэммэд ыборэгье къэгъегъагъ,
Ащ зы машло сэ сигум къыхигъэнагъ.

Къысчышыгъэр сымышлэжъеу сэ сыхъугъ,
А цэ дахэм гэшыкъеу сэ сифэхъугъ.

Сигу клоцы ильы дагъэр игъуклигъ,
Джэннэтэрикл сэ чхыа зэжъу къифэхъугъ.

Синасыйбэу рэмыхъумэ илучэн,
А цэ дахэр зицэлъаплэм сиуучлэн.

Чэссынэн сэ псэрэ шхъэрэ сиэхэр,
Чэссынэн сэ шьорэ гурэ сиэхэр.

Джэбрэйлым рилогъагъ ащ я Буракъ,
Уимурадым ульыссыгъ умыши фираакъ.
Зытэльэр хэт шуульэгъуным инишан,
Аужым ар шуу ыльэгъурэм иучлэн.

Үэ уичласэм ильэгъуным уучлэн,
Уигучлаем илээгъум уучлэн.

А Буракъэр Джэбрэйлым къирщэжъагъ,
Ар джэнабы лахымэдым дэжъ къышэгъагъ.

Тхъам сэлам уэ къуитыжыгъ я Мусытэфа,
Уигучлаем ригъэгъотынгье съэфа.

Къысиуагъ сэ си Хъабибы сегъэльэгъу,
Сэ сигларшэр сэ сикурсэр ерэлтэгъу.

Шъэфыхэр хигъ нэчэпэ нафэу рэхъущт,
Тхъам инурэу иджэмалэр уэ плъегъущт.

Кыыфурахыгъ джэннэтым ипчэхэр,
Кыыфырашыгъ джыхъэнэмэм ипчэхэр.

Рахъметэр бэу галэминым таклутагъ,
Бэрэketэр бэу мэлекмэ къаклутагъ.

Нэкло тыгъаклу хъазърэтым я Мусытэфа,
Үэ къыпапльэ ашыгье съахыб съэфа.
Ащ дыхэтэу уашьи чыгуи къэнэфыгъ,
Бисмилахъгье ащ зифапи рэшэсигъ.

Джэбрэйлэр ащ ипащэу ежъэгъагъ,
А сэхъатым ар Къудусым нэсыгъагъ.

Іэнбияімэ япсэхэр къыпэгъоклигъ,
Мусытэфамикл уэркы хабзэ rashlэклигъ.

Члагъэхъагъ михърабымикл хъэйрул Іэнам,
Іэнбиямэ афэхъугъ ар гынкл Іимам.

Щаригъэшыгъ тысыгъуитлоу Іэкъсьам нэмаз,
Іїэмэрыгъ къэзэгъэшым а нэмаз.

А чэцым ар гэршу-курсум дэклюягъ,
Джэбрэйлым иучъуплэ нэсыгъагъ.

А чэцым бэу гъэшлэгъонхэр ыльэгъугъ
Тхъам гъэшыгъэу илэхэр ащ ыльэгъугъ.

Джэбрэйлэр имэкъамы щыучъугъ,
Ащ Мухъэммэд Мусытэфарикл ельэлугъ.

Рилогъагъ ащ Джэбрэйлым я Іэмин,
Үкъэучьоу гу симын сэ я Іэмин.
Мыш ильогу сэ щыгъуазэу сиычтэп,
Сэ сизакуу мыш щыхабзэрикл члэрэп.

Къакло зытлэкли тызэдэгъаклу я Іэмин,
Сэ сэчынэ сиычошэнгье я Іэмин.

Джэбрэйлым къыриуагъ ащ я Хъабиб,
Үмыгугъ уэ укъэнагъеу мыш гъериб.

Сиучууплэ сиблэкинэу слъэкинэп,
Зэ зэрэгье сиылотэнэу слъэкинэп.

Чхъа къыщежъэу сипкъышъолэр рэкюдын,
Си Тхъа лъаплэ идэхагъэ сэ сисын.

Шыухыгъ мыш сызщыгъуазэр я Хъабиб,
Зыулджэлалым илэмыр мыр я Тлэбиб.

Дунэитум инэфынэм къылогъагъ,
Джэбрэил уэ умыхъый хигъ риогъагъ.

Псэу илэр хэт Тхъам иғъогугъе зыгу егъу,
Ар լучэнеп къэзэгъашым иғучэгъу.

Ижъигье сэ шулыгъунэр сидэлил,
Сыкюодынмикл сэрэкод сэ я хъэлил.
Тэдэрэ зым къильтыгъ Миграджрикл,
Аш къыриуагъ уэ зыщыпльагъ таджрикл.

Еужыр мейдан уэуий хигъ нэчэпэ,
Съохъбеты Рахъман уэуий хигъ нэчэпэ.

Лъылэсыгъэп зикл къэккуагъэу мы шугъэм,
Зикл къэхъугъэп ар фэшъуашэу мы шугъэм.

Гъэшыгъэхэр зергъэльгъу блэклигъагъ,
И Тхъа лъаплэ ар ипашъхъэ ихъэгъагъ.

Къыриуагъ аш лэфзыу съэут хэмьтэу,
Ыльэгъугъ аш щеки шубхы хэмьльэу.

Къироғагъ аш сэ сичласэр уэрыба,
Үэ уичласэу узфэпщиллэр сэрыба.

Мафи чэщи умыучьюо узчэльэйу,
Сидэхагъэ пльэгъуныгъэм учэльэйу.

Мыдэ къакло гашыкъэу сэ къысфэхъугъ,
Гъэшыгъэхэр уэ фэшыгъе къэзгъэшыгъ.

Шыыд мурадэу уилемикл уэ хигъ фечиэн,
Үэ гучлаеу шыыд уилемикл сэ фечиэн.
Шъучиҳъопсэм джэннэтул-лагла макъам,
Пэшкъыгъе къашло лессыэлату уэссэлам.

Мыш зэрало Джэбрэилымрэ келам,
Къаклуи Рэфреф аш ыдэжъ къытыгъ сэлам.

Аш рищажы Тхъам илъыклю чихыгъагъ,
Сидрэ чыыум чирэхыфэ ыыхыгъагъ.

Ыльэгъугъ аш уэшъо чыыум щылэхэр,
Аш мэлалик хуруу джэннэт щылэхэр.

Тэдэрэ зэр Тхъам фэлажъэу ыльэгъугъ,
Ягыбадэт ялэжъакле ыльэгъугъ.

Зы гупэр техълийлэу тэмдкийдэм егъу,
Зы гупэр тэсбийхъэу тахьмийдэм егъу.

Зы гупэрикл зэхэфагъэу рэгъыхэу,
Тхъам инурым ыутэшъугъэу щылъыхэу.

Үэшъо чыыум щылэхэр къыпэгъоклыгъ,
Мусытэфамикл глиззэт ыкрам rashlyklygъ.

Мэрхъаба Үэ я Мухъаммэд алогъагъ,
Іей шэфагъэт кяни laxymэд алогъагъ.
Тишэфийгъэр ельэлүгъ я рэхьыим,
Сиумэтхэр къысэтыжъ сэ я керийм.

Іоршлэгъягъэу алэжъыгъэр тэу рэхъун,
Ялэягъэ къэнэфэжъым тэу рэхъун.

Шугъэ пасапэу зикл ыашлагъэ ашлэрэп,
Зы ыаягы зы псэклиди чланэрэп.

Фэмыфыгъэу щылэхэр аш алэжъыгъ,
Жъалымыгъэу губгъуэнэфо алэжъыгъ.

Я сэси Тхъ уэ уигучиэгъор мыхъумэ
Уигучиэгъугъе сидууахъэр мыхъумэ

Сиумэтхэр укитагъом къыхэнэн
Боу гъэенэу уигъэзабым къыхэнэн.

Үэ уирахъмэт апэчыжъэу умышыжъ,
Сишэфагъэт лымэссынхэу умышыжъ.

Я йилахий сиумэтгье сиуэлъэйу,
Ягунахъэр къэбгъэгъунгье сиуэлъэйу.

Ыгугъе ар Тхъам ельэло рэгъыгъэ,
Ишэфагъэт чэлъэло хэт рэгъыгъэ.
Ти Тхъа лъагэу къэзэгъашым къыриуагъ
Үзчэльэлор уиумэтгье сэ фечиагъ.

Үиумэтэр уэстыхыгъ сэ я хъэбид,
Сиджэнэтэр афечыгъ сэ аш нэссыйб.

Я Мухъэммәд узчэлъэор шыды шлагъу,
Ятлә lanlәm уччэлъэо шыды шлагъу.

Сә сичласәу уә узәхъум я лъэттийф,
Щылә псәуэр уә уиеба я шерийф.

Сә сизатым гъургье дахәу уфечыгъ,
Келъитәу уә уицә сицәм сә фечыгъ.

Уезещынәп сиджәмалым я Рәсул,
Сиәмымырып бгъәцәкәнәм я Рәсул.

Кло гъәзәжъ уә дәгүетәу шых юммәтәр,
Шәригәтгье Klo узенчых цыфыхәр.

Тхъам илогье а Рәсуләр къәкложыгъ,
Юммұханым иунә ар къихъәжыгъ.

Шыд хъугъемик щычәгъәнчъэу къариуагъ,
Исьәхъабәу иләхәр аш фәгушугъ.
Алгъагъ я къыбләи ыслам дийн,
Тыфәгушо плъэгъүгъәмгье я ыәмийн.

Юммәтәу уә тыфехъунәр насылыгъ,
Үә уинурым гъәшыгъәхәр къыхәклигъ.

Тыгъошәнәп тапә уитәу я мугайин,
Үкъәклюагъ уә рахмәтән лил-гәләмийн.

Я ылахый уи Мухъэммәд фәшыгъе
Ишәфәглат уә уи ыахъмәд фәшыгъе.

Я льы нәпсүм фәшыгъе гашыкъәмә,
Я гу къабзә фәшыгъе съадыкъәмә.

Типсәкіодхәр къытфәгъәгъу уә я ылахъ,
Үигучәгъум тыллыгъәләс я ылахъ.

Гъусеу тафәш уә уичласәу щыләмә,
Үә уирчласәу зыгу рәгъюу щыләмә.

Үизикиргье зыгу къабзәу зышыгъәм
Тәрикъатым рыләжъагъяу щыләхәм.

Шәригәтим темыклигъяу щыләхәм,
Магърифәтим льыләсүгъяу рәхъугъәм.
А тә ти Тхъ уә тымгъәгъуаш мүр тидыуахъ,
Къыздашыуы ыамийн рәгъун тә тигунахъ.

Разэу къафәхъу илумәтмә я мугайин,
Рахмәтуллахи гәләйхим һәджмәгъийн.

Шъучәхъопсмә джәннатул ыарылам,
Гәшкъыгъе къашъуо ыәсъсәлату уәссәлам.

ҮӘФАТУН-НӘБИЙ ГІАЛЕЙХИС-СӘЛАМ

Къакло мыдә хигъ шүльәгъунәр зыгу иль,
Къакло мыдә хигъ гәшкъы машо зықтоцъиль.

Гучәефоу зы хъәбар сә къәсітән,
Къалотагъэу мы хъәбарым шуедәун.

Нәсыгъагъ гынк а Хабибәр тіочищым,
Къыләдәфагъ аш ильесици тіочищым.

Джәбрәиләр ыәмры хъакъгье къәклогъагъ,
Зулджәлалым исәламыр къыхыгъагъ.

Си Рәсулым шүльәгъун сә хигъ фәчыгъ,
Ар шәфиийгъэу гәшшыгъәмә афечыгъ.
Ылә ильэу щылә псәуэр сә чыгъэ,
Илумәтмә ачләльэу ар хъугъэ.

Мы гушаәр къыздәоным рәгъыгъэ,
Рәхъиежәу къушхыи мыжыуи рәгъыгъэ.

Фатымәрик а сәхъатым ихъәжыгъ,
Ятә рәгъэу Фатымәмик ылъәгъугъ.

Шыд къәхъугъәр а ситат хигъ ылогоғъагъ,
Гучәефо къыпшышигъәр ылогоғъагъ.

Сә зы машо къысхәнагъ гущ а сисас,
Сыңчәнәр Си Тхъа лъаплә сә сичлас.

Джәбрәиләу Тхъам иллыкlor хигъ къәклюагъ,
Къысиуагъ аш уи Тхъа лъаплә къифәягъ.

Мы гушаәм Фатымәрик ыгъәгъыгъ,
Аш мәлекхәр къегъәгъыфә ыгъәгъыгъ.

Сятә дахәу сипсә къурмән зыфечын,
Үи Тхъа нәмичи шыд гучлаеу уә уилен.

Тә тапашхъэ уимытыжъэу рәхъумә,
Дунәежъэр зәунәкley рәхъумә,
Тишылакле шыдәу рәхъун а ситат,
Тыкъәнән тә шхъәфәмыйгъо а ситат.

Сэ сылән хигь ущыңым фәшыгье,
Сэ сәрәл хигь упсәуным фәшыгье.

Рәгъо рәпәу Фатымәрикі рәмәхыгъ,
Исьәхъабәу щысыхәрикі рәгъыхәу.

Ти Ресуләр къәгүщали къариуагъ,
Зы уәсъыет аләжынәу къариуагъ.

Ыллогъагъ аш Билалым шъукъеge,
Аш зигъазәу зы Іәзани уәрәгье.

Хигь Іәбубәкрәр Іимамәу уәхъу,
Сиумәтгье аш джәмагәт шъуфәхъу.

Мыр зәреугъәу Билаләр ежъегъагъ,
Илумәтмә гучәефо ариуагъ.

Гикл Іәбубәкрәр Іимамәу рәхъугъагъ,
Рәтәгъимә ар зәхафәу рәгъыгъагъ.

Керпо керпо ар чәхъагъ михърабымикл,
Ти Ресуләр кәмитәу михърабымикл.
А сәхъатым ыгугье Iаахъ ыллогъагъ,
Мәщыт клоцәр боу мәзахәу щыхъугъагъ.

Боу гъы маҳъе мәщыт клоцым илуклигъ,
Зәрәщыльәу Мусытәфамикі зәхихыгъ.

Іәпәләгъу аш зыфыриши тәгъигъагъ,
Аш Пәлийәр зәрәгъусәу рәклогъагъ.

Рәтәиси аргынкі Іимамәу рәхъугъагъ,
Аш съебахъэр зәрәщысәу ышыгъагъ.

Хигь щысәу Аш сымагьеу ышыжыгъ,
Аш джәмагәтгье нәмазәр ышыжыгъ.

Мыш Іумәтәу тызфәхъугъе рәхъунәп,
Зикл джәмагәт чәтынәнәу рәхъунәп.

Тхъам иллыком сымәгьефо ышыгъагъ,
Тәтыгъегоу боу джәмагәт чәтынагъ.

Егупшиси къәгъәзәж зә я цыфы,
Нәфсо шейтән уго ильэр уә ифы.

Ылгу къыгъази зы уәсъыет къышыжыгъ,
Зикл джәмәгъэт чәшшүмын шыо къыложыгъ.

Си джәмагәт чәзынәрәр рәгъошән,
Сисунәтәр чәзынәрәр рәкюодын.

Тхъам китапәу къыгъәкүагъэр чәшшүмын,
Шәриглатәу гъогу зафәр чәшшүмын.

Мы дунаем текюдагъәп зы чыликл,
Темыкыгъәу шәригъатым зы чыликл.

Рәкюодыгъэр жъалымыгъэм тәкюодагъ,
Зәмдәужыым пәгәныгъэм тәкюодагъ.

Іәмри хъакъгье Iаахъиретым сөжъәжыгъ,
Си Тхъа лъаплә сә Іәманәт шъуфәчыгъ.

Шъунәмазәр шъуизикирәр чәшшүмын,
Шъуизекятәр шыо шъунәкәр чәшшүмын.

Шыо шъуфарзәу зы тәуафи хәшшүмын,
Сә сишәнәу сә сихабзәр хәшшүмын.

Ләнәгъәрикі пшыгъупшәнәу рәхъунәп,
Гикл егъягъэр жъугъәпуутәу рәхъунәп.

Тхъам хъәрамәу ышыгъәхәр шъумыләжъ,
Үтәшъонәр зыхәлтымә шъумышъожъ.
Хәт гъунәгъо шъуйәмикл шыо дахә яшъуу
Пкъыгъо-лыгъо шъуйәмә шыо дахә яшъуу.

Псә зыпты жъалымыгъә ешшүмых,
Тырә нырә Iоршәгъягъә яшшүмых.

Тхъам пкъышъолыр Іәмәнәтәу къышъуитыгъ
Аш Іәзәлгье Iогъэ пытә фирышыгъ.

Ымашхынәу римышъунәу зикл хъәрам,
Ылләжынәу къыриуагъэр аш тәмам.

Сиумәтәп пцы усынәр зыхәльэр,
Тхъам ичласәп шхъогъоныгъә зыхәльэр.

Зикл нәмазәр зикл нәмазәр чәшшүмын
Шыуә илымгье ти Тхъа лъаплә шъущызын.

Дунәйтлум фәзәпешәу шыо шъухъун
Iаахъиретым сә шәфагъэт сышшүфәхъун.

Тхъам нәмичәу щылә псәуэр къодыжын
Даималлахъ мыкодынәу къәнәжын.

**Шъучәхъопсмэ джыхъэнэмым инәджат
Гугье жәгье кызызәдашъуł хигь Іесъсъелат.**

Дунуэжъым риҳыжыгъ Ащ уэзәпәш,
Къарыложыгъ иўумәтмә шъозәпәпәш.

Си Тхъа лъаплә кызысиуагъ сә уә къәклюжъ,
Сисъехъабәх шъосәлоҗы шъозәпәш.

Мыр къызәлом ынәмә нәпс къачеклигъ,
Рәгумәчීу цыфыхәр ащ ыгъәгъыгъ.

Ар Хъасанрә Хъусэинрә ягъежыгъ,
А синәфых шъосәлоҗы шъозәпәш.

Ащ Билалым къыригъагы риложыгъ,
Сихъәльәрикі есыдзәкли сөжъәжыгъ.

Пайишәмикі Фатымәмикі ягъежыгъ,
Үә сибын-чал шъосәлоҗы шъозәпәш.

Съалахъигъ Хъәэрәти Билаләр уэрәгъе,
Серәгъәпскі Хъәэрәт Гәлиим ыләгъе.

Псы тәкленәр Фазълымикі хигь ыләгъе
Сигъунәгъух шъосәлоҗы шъозәпәш.

Гыкі Iәбубәкрым джәназәр ышыжын,
Сиүмәтгье ащ джәмагләт шъуфәхъун.
Сисунәтәр чәшъумынәу шъуләжын,
Сә сичласәх шъосәлоҗы шъозәпәш.

Махъшәрим сә щәкяльәм сыйгъутын,
Си Тхъа лъаплә сәджәдә фәчීу сельәун.

Сиүмәтмә сә шәфагләт сафәхъун,
Сиүмәтых шъосәлоҗы шъозәпәш.

Мыш дыхәтәу а нәфынәр къәтегъигъ
Агъәежъәу унә клоцым ихъәжыгъ.

Фатымәмикі Iаахъ ыло хигь рәгъыгъэ,
Ятә дахә зырищәкли рәгъыгъэ.

Рәгъыри пәт риогъагъ ащ а ситат,
Үә фәшыгъе сә сылән хигь а ситат.

УщымыIәу рәхъумә тә тәу тыхъун,
Ийумәтмә ящыIакле тәу рәхъун.

Үкъызәхъум дунәежъэр къәнәфыгъ,
Үзыләжъье уиумәтхәр унәхъугъ.

МусытIәфамикі ащ дыхәтәу кыылогъагъ,
ЛъәчI уинәпсәр Фатимә хигь риогъагъ.
Сисәламәр сиүмәтмә ятәжъ,
Сиүесъыет агъәцакIәу арәләжъ.

Сиүесъыет хәшъунәнәу рәхъунәп,
Хәзынәрәм сишәфагләт IучIэнәп.

Мыр къызәлом нәкунәпсәу рәхъугъагъ,
Сә сиширхәр тәу рәхъугъә къариyuагъ.

Садәжъы къащәх Хъасанрә Хъусэин,
Архәр ары сигу машIо изыхын.

Къащәгъагъәх мәзәнәфхәр Ащ ыдәжъ,
Зәпәгъыжъхәу ятә плашъә гикI ыдәжъ.

Үә тәтәжъ шъыд къыпщышыгъәр Үә нәпә,
Тә тыгумә къадәкли лъы бәу нәпә.

Шъыд мыгъю рәмыхъуни мы уихъал,
Тымыльәгъю тыләжъымә мы уихъал.

А сәхъатым Джәбрәиләр къәклюгъагъ,
И Тхъа лъаплә исәламәр къыриyuагъ.

Үә уихъалым къычIәупчIә уи ТхъарикI,
КъыфишIәшт уә шъыд гучIае уиәмикI.
Сиүмәтим сыйчIәльәу риогъагъ,
Си Тхъа лъаплә сыйчIәгүгъу риогъагъ.

Джәбрәилым ыгъәзәжъи рәклюгъигъ
Iәмры хъакъгъе къытигъази къәклюгъигъ.

ҮзчIәльәур уи Тхъа лъаплә къыуитыгъ
Уишифагләт уиумәтхәр лъыIәсигъ.

Къыуитыжъигъ уә уиуммәтәр я хабиб,
Бәу шушигъә къыфишигъ уә я тIәбиб.

Iәнбыямә Iахъирәтым щаюжын,
Рәшынәхъу нәфси нәфсий аюжын.

ЕпхылIагъәу Тхъам Мухәммәд Хъазрәти
Ылоҗын уә Iуммәтий уә Iуммәтий.

Үирүмэтмэ исунэтэр шы тэмам,
Пәшкъыгье Io Іесъсъэлату уэссэлам.

Іэмры хакъгье Газрәилэр къэклогъагъ,
Үнэ чыбым къышычую къэгъегъагъ.

Фатымәрик а къэгъягъэм льиклигъагъ,
Я гәрәп шыд уигучлаер рилогъагъ.
Шъуизын сә згъотымэ унэм сихъэн,
Мусытәфамикль игучлае къезгъэлон.

Кло гъэзэжъ уэ чынахычэу а сихъач,
Ти Ресулэр сымэгъефо гущ Тхам ихъач.

Згъэзэжъынэу сыйекъуагъэп а си гуаш,
Сәгъэлъэгъу зэ а Хъэбибэр а си гуаш.

Фатымәрик унэ клоцым ихъэжъыгъ
Къыриуагъэр Мусытәфамикль риложъыгъ.

А Хъэбибэр къэгущали къыриуагъ
А къекъуагъэр уэ гәрапгье угугъагъ.

А къекъуагъэм бо етымхэр къыгъэнагъ,
Бо цыфика Ащ псэ хэмъильэу къыгъэнагъ.

А къекъуагъэм зэхырещи цыфыхэр,
А къекъуагъэм еунечы унэхэр.

А къекъуагъэм шлокинэу зикл рэхъунәп,
А къекъуагъэм һумычнэу зикл хъунәп.

Пәэрәил Ар а сисас кло къащ мыдэ
Джини цыфи һәпкылгъэп кло хъыжъэ.
Пчъэр һурихи Пәэрәилэр рищэгъагъ,
Тхам илъыком зы сәлами риҳыгъагъ.

Псэр пхыижынгье укъекъуагъя я Мәлек,
Сымэгъяпльэу укъекъуагъя я Мәлек.

Сымэгъяпльэу сыйекъуагъ сә я Ресул,
Үйәмъргье псэр схыжынэу я Ресул.

Сыфэхъунэу къысиуагъ сә Тхам Йорыш,
Үә пшоигъор сә фәчәнгье сыйорыш.

Ти Хъабибэр а Мәләким ельэуугъ,
Идумэтмэ ачэлъэуугъ я Мәлек.

Сиумэтгье сыйэлъэу я Мәлек,
Япсәхәклим икъыинэр сәгъәщәк.

Сиуметы һашәхэу шы япсәхә,
Ащы къинэу ябгъехъуштэр сә сәгъәхъу.

Мыщдыхәтәу Джәбрәилэр къэсигъагъ,
Зулджәлалым исәламэр къыриуагъ.

Тхам и Къурлан чәзынагъэм инәмичи,
Үисунэтэр чәзынагъэм инәмичи.

Псәхәхыгъом зикл гәзабәу рэхъунәп,
Уишәфагъэт фәхъәрамәу зикл хъунәп.
Сипсә къурмән зыфэхъунэу сиумэт,
Чәшъумын шыо шәригъэтәу сисунэт.

А сиуммэт а сиуммэт ыложъыгъ,
Чәшъумын шыо зикл нәмазэр ыложъыгъ.

И Тхам лъаплә ыгъәзакъуи ежъәжъыгъ,
Иәманәт Гәзрәилым ритыжъыгъ.

Шъуичәсәнмә джәннәтәмгыкль ирәхъат,
Гүгье жәгье къызәдашъуу гыкль һесъсъэлат.

Тәклижъыгъ хигъ мы дунаем Мусытәфа,
Дунәежъым тәбгъотәнәп зикл уәфа.

Тхам ичласәу икъуныгъэ зилэ зат,
Ыгъотыгъэп ләныгъэмгье зикл нәджат.

Зычәлъэлур къыфишилагъ Ащ Зулджәлил,
Шьюшә папчләу хәбзә дахә бо джәмил.

Іаетым Ащ ицлә լъаплә къышыкъуагъ,
Къыгъэлъапләу къыгъэдахәу къылотагъ.

И Тхам нәмичи егушысәу щытыгъэп,
Гүфәгүжъ зикл игу къабзә ильыгъэп.
Зигъәццыклю рәпшәрахъэу щытыгъагъ,
Хъачлә иләу дәхә Йонэр ичәсагъ.

Егушысәу рәгүшталәу Ар щытыгъ,
Нәшшү гушшоу рәгүшупцләу Ар чәтигъ.

Къәбзә дәдәу дыжыгъапәу зы гәба,
Зыщырильэу щытыгъагъ Ащ зырида.

Ыгъотрэмгье къэнегъат илэгъагъ,
Ишхылапхъэр хъа халыгъо щытыгъагъ.

Къэзэгъашым изикирэр Ащ мудам,
Ышлэу щытыгъ ишыкурэр Ащ дэуам.

Дышъэ зачэу къушхъэхэр Тхам къыриуагъ,
Уфэенмэ сэ фэчэн Ащ къыриуагъ.

Сыкъэзэгъеш! къысфэуэшэм сырьраз,
Махышэрым сиумэтхэр къэгъэрэз.

Сиумэтэр джыхъэнэмым иуэмыйдз,
Махышэрым укитагъом хэумыйдз.

Архэмэ янапэхэр умгъэхъу шүцэу
Архэмэ ялофыхэр умгъэхъу дэеу.
Сиумэтэм ягэзабэр сэгъещек,
Джыхъэнэмым сиумэтхэр иэпыгъэк.

Сиумэтэр симыгъусэу сыучъунэп,
Джэннэтымгье зикл рэхъатэу сыхъунэп.

Еухыфэ Ащ ыныбжым имуддэт,
Ылоу щытыгъ а сиуммэт сиумэт.

Тишэфиглэр и Тхья лъаплэ ельэлоу
Сиумэтэр къабылэу шы Ащ ылоу.

Къытиуагъэр тымышленэр укитагъу,
Джыхъэнэмым икъинэр боу щынагъу.

Зы ляягъи чэтынаагъэп тыгугъе,
Тылэжъагъэп ти Тхам закъо фэшыгъе.

Цыфы цыкъум шыыд ыгъашлэу хъугъэмикл,
Рэллэжъыни хэхъэжъын ар чыгумикл.

Тылэжъын ээ бэу дгъэшламикл аужым,
Клодыжъын ээ бэу дгъэхъамикл аужым.

Тхам фэшьуашэу тылэжъагъэп зы гэмэл,
Хэмыхъагъэу нэшшошыгъэ зы гэмэл.
Тэ тихъалэр зэрэхъунэр зикл чэрэп,
Типсэхэклэр зэрэхъунэр тэ чэрэп.

Иоршлэгъягъэу къытпифагъэр бо мэхъу
Тэ щычлагъэу къытфэхъугъэр бо мэхъу.

Нэфыс лаэм тигъэлэжъыгъ бо гунахъ,
Тэу тыхъун тэ тыуольэлу яилахъ.

Үэ фэшьуашэу зы гэмэли тэ тилэп,
Зы ляягъи зы посэкюди чээтэнэп.

Тигонахым зикл иягъэ уэкинэп,
Тигэмэлым зикл ишуагъэ уэкинэп.

Тигибадэт уфэкъабзэу уфэллагъ,
Үигучлэгъур тищычлагъэу тыкъэнагъ.

Үэ урахъмэт щыщэ зытлэклу тэ къытэт,
Зикл щычлагъэ фэхъунэп хигъ ар къытэт.

Уи Хъабибым инуэгүфы фэшыгъе
Ипсэ лъаплэ игу къабзэ фэшыгъе

Тыуэльэлу уэрыгъе я хайайу къэдир,
Тары луммэт къытиуагъ бэдри мунир.
Мусытлэфам тышл игъунэгъоу я керим,
Джэннэтул фирдэус клоцым я раҳым.

Үигучлэгъугье тэгъэльэгъу тэ уидэхагъ
Къытлугъачу уэ быслыменгъе уишшулагъ.

Нуры лахъмэд фэшыгъе я Раб-Хъуда,
Къытпэчыжъэу умышшыжъ Үэ Мусытлэфа.

Уи Хъабибым ишэфаглэт фэшыгъе
Үигучлэгъоу уэ уирахъмэт фэшыгъе.

Илумэтэм разэу къафэхъу я муглин,
Рахъметуллахын галейхим лэджмэгин.

**Шъучлэхъопсмэ джыхъэнэмым инэджкат,
Гэшкъыгье дэрдигъе къашуон лэссыэлат.**

ҮЭФАТЫ ФАТЫМЭТҮЗ-ЗЭХЬРА РАДЬИЕЛЛАХҮ ГІНХА

Ти Рэсулым къынэужы шыыд хъугъэ
Үэ къедэлу хигъ Фатымэрикл тэу хъугъэ.

Мафи чэщи гы зэпийтэу къэнэгъагъ,
Уашъуи чыгуи зэпигъэгъэу рэгъыгъэ.

Ешхэ ешъо имылэжъэу къэнэгъагъ,
Үтэшшуагъэу зимышлэжъэу рэхъугъагъ.

ылори уа хъасрэта уа фирмъета,
Тэу зычын сэ а си Тат уа фирмъета.

ылоу щытыгъ тэдэ рэкюомикл ар мэлул,
Тэдэ къани сята дахэу ти Рэсул.

Игучэгъум тэ тыкъотэу тыщыагъ,
Гъогу зафэм тэ тыфишэу Ар щыагъ.

Сэ сыгум хигь зы мэшюоfo къыхэнагъ
Сигъэлленэу гурло lyfom сыучыагъ.

ылорэгье рэгъо рэпо чэтыгъагъ.
Ынэмэ льы къачеклифэ рэгъыгъагъ.

Мафэ горэм бо съехъабэ зэйчыагъ
Я Гэли ely умыгъэгъ ар palogъагъ.

Тыфэгъымэ къэклижынэу хъугъэми,
Зыдгъэллэжъэу мафи чэщи тыгъини.
Тхъам ыгуагъэу илэмымрым зы съебир,
Тиршыхъэмэ ыгъотын ащ бо Іэджир.

Мыр Гэлиим Фатымэмиц рилогъагъ,
Умыгъэу хигь зэ съебир шы рилогъагъ.

лаахьиретым клюжыгъэу шахьы джихъан,
Шу зыльэгъур рэмымыно тэу рэхъун.

лаахь Ар чы гучыуом тэфэгъагъ
Игэкъыли ар щыуагъэу фэхыгъагъ.

Зы купырэ щыллыгъэу Хъэйрул Бэтул,
Къэнхъэжки къэтысыгъ бинт-Рэсул.

ылогоагъ Ащ къысэдэу сэ я Гэлий,
Үигучэгъугье klo хъэхальэм я уэлий.

Къуббэ тэтэу унэ горэ щысфэшыгъ,
Унэ клоцым миски гъуамэ игъэужь.

Гыкц Гэлиер а хъэхальэм рэкюогъагъ,
Зэриуагъэу унэ горэ фишыгъагъ.

Нэф шымэ Фатымэрикц ащ рэкл,
ыгугъе Ар и Тхъа лъаплэм ельэль.
Сыкъэзэгъэш! Уэ умышлэу зикц хъугъэп,
Сикъэнакле Уэ пшюашъэфэу рэхъугъэп.

Зэчэклемихыуае сыхэфагъ,
Мэзэнэфым чэклихыгъэу сыкъэнагъ.

ыльэгъум э Рэсулым ихъэрикц,
Рэгумэчэу тафэу щытыгъ Ар хъэмикц.

Ятэ лъаплэ Ащ зы уахтэм къегъегъагъ,
Ихъэ дахэ къыдэгъикley елугъагъ.

Аси гупс Уэ сыпчэхъопсы къакло мыдэ,
Уэ уиплальэ къынэсыгъэй къакло мыдэ.

Къэнхъэжки Фатымэрикц къэтэгъигъ,
ыгъэзэжки иунэм Ар рэкюожыгъ.

Илэгъунэ зэлихъяжъэу фежъэгъагъ,
Ишыгъынхэр зэригъафэу ежъэгъагъ.

Альэгъугъ Ар гыкц Хъасанрэ Хъуссэин,
Алогъагъ Нан хэт къэгъягъэр тэ уклон.

Мы гущаэр Фатымэмиц зэхихыгъ,
ыгу клоцгье laaxь ылоу Ар рэфэхыгъ.
Мыдэ шъукъакly сэ сишауэу сызфэллэн,
Сэ синэфхэу сипсэ къурмэн зыфэчын.

Ябэужки янэмэ Ар рэгъыгъэ,
Ащ ишырмэ зарищэки рэгъыгъэ.

Зыгу мыжьюу щымытэр мышыгъэгъын
ылогоагъ Ащ сипсэзанэх тэу шъухъун.

Сэ сиплальэ къынэсыгъи сежъэжыгъ,
Шъяятэплашъэ къысэгъягъи сежъэжыгъ.

Сэ посэхэхэр къысчылагъ уа хъасрэта,
Зэпэчыжъэу тэ тыхъун уа фирмъета.

Шъуишхъэхэр хигь ыфычэнэу хэт рэхъун,
Шъуицгъынхэр ыгычынэу хэт рэхъун.

лаахь етымэу шъукъэнагъ гущеуэй,
Сипсэ тэклум шъупызыгъ гущеуэй.

Си Тхъа лъаплэ шъуирэманэт сицырых,
Хигь Гэлиим шъуирэманэт синэфых.

Мышыдыхэтэу ихъэжыгъ Хазърэт Гэлий,
Зэпэгъыжхэу ахэхъэжыгъ а уэлий.

Шыыды чагъо кыпшышыгъ Yэ я Хъэлал,
Зыбгъэежъэу къехъугъэр шыыд я Хъэлал.

Сиэджэлэр кынэсыгъ хигъ я Гэлий,
Сежъэжъыгъ сэ Iахъиретым я уэлий.

Тхъам зепшэу ушыреgeл yé уэ бэрэ
Ушыéным сыйчэльэлгъ сэ бэрэ.

Си Хъасанрэ Хъусеинрэ дахэ яly,
Сыуэльэу енчъэ цыкlyumэ дахэ яly.
Үигучэгъугъе я Iилахий сипсэ хэх,
Iашэххэу хигъ кысфэшыгъ сэ сипсэххэ.

Ащ дыхэтэу Аллахъ Аллахъ ылоjкыгъ,
Иpsэ чласэ и Тхъа лъаплэ ритыжкыгъ.

Джацырэ ахъщамрэ агум щыллагъ,
Ащ ихъадэ миски дахэ таkутагъ.

Ащ ычыыу тэкъутахъыгъ жъуагъохэр,
Ащ ычыыу тэхъуехъыгъ уашъохэр.

Кыышынэфыгъунэ клоцым зы нэфын,
Кыышытэгъигъунэ клоцым бо къин.
Iэнбиямэ япсэхэр ащ къэклогъагъ,
Джэннэтымгье бо мэлалик къэсигъагъ.

Янэ гуашэ ipсэ дахэ кынэсыгъ,
Хъурихэр Ащ зэригъусэу кынэсыгъ.

Ащ ынапэ тыгъэ фэдэу къэлыдыгъ,
Ащ ынапэ мазэ фэдэу къэнэфыгъ.

Ылуpэхэр рэгушшоу Ар щылтыгъагъ,
Хъуримэ Ащ кеусэрыпсэр таkутагъ.

Ащ ыдэжкы Хъазърэт Гэлиер учъужкыгъ,
Ынэмэ нэпс къачлеклеу Ащ ылоjкыгъ.

А сищырых зэжъугъэльэгъужь шъуянэрикъ,
Дунэежкым тэклижкыгъ Фатымэрикъ хигъ шъуянэрикъ.

Мы дунаем къытэхъагъэу зикл хъунэп,
Къытэхъагъэу рэмылэнэу зикл щылэп.

Тятэ пашъэу Iадэмэр хигъ тэ къэнагъ,
Тянэ Хъэуум шыыд ыгъашы тэ рэклиагъ.

Ильэсэу шыибгъу зыгъэшлагъэу Ѣысырикъ,
Хъушшо ыши ихъэжкыгъэу Нухъэрикъ,
Мушрикифоу Гладрикъ шэддадрикъ,
Тэ къэнагъ Хъаманрикъ Джалутрикъ.

Дунэефор зылэ ильэу рэхъугъэ,
А Сулеуманэу пэембэр тэу хъугъэ.

Къафы къушхъэм идзэрикъ къозышыгъэ
Падищахъэу Аскендэр тэу хъугъэ.

Рэлэгагъэу Фиргэунэр тэ къэнагъ,
Зэрильэкley Тхъам едауэу Ѣытыгъагъ.

Тэдэ къуагъэ Iibrэхимо съахъиб уэфа,
Тэ къэнагъ Хъазърэти Мухъэммэд Мусытлэфа.

Бэу зыльэkley Ѣылэгъагъэр рэлэжкыгъ,
Чыгу шуцлэм иныбэжкы ихъэжкыгъ.

Бо гъэенэу бо Ioфыхо тапэ иль,
Махъшэрэр Ѣынэгъоfo тапэ иль.

Псэ хэхыгъом шыыды джагъоу тыучлэн,
Хъэ мэзахъэм ищынагъо тыучлэн.

Үллэжкынэу шыыд бгъэхъамикъ пчэ илэп,
Шугъэ псапэм инэмычым пчэ илэп.
Тызылэжкыгъе тяти тяни хэхъэжкын,
Быны чалэу тиэхэрикъ хэхъэжкын.

Тэ хъэрамэу къэдгъэхъагъэм зикл ишшуагъ,
Тэклижкынэп Iахъиретгъе зикл ишшуагъ.

Тэ хъалэлэу къэдгъэхъар гыикъ хысаб,
Тэ хъэрамэу къэдгъэхъар гыикъ гэзаб.

Ти Тхъа фэшыгъе зы дэрам тэ тышшурэп,
Зы дэрамым Ар нахьышу тлъэгъурэп.

Тэу хъумэ Ащ игучэгъор къытлчлэн,
Тымышахъэу лэнэгъэм тэ тыучлэн.

Къытэллырэр тичэнэгъумэ ахъыжкын,
Тыгу егъоу къэдгъэхъагъэр rashъужкын.

Тэ тиньбжээр дгъэклюдигъ гущ euэуэй,
Гучэефо тыучлагъ гущ euэуэй.

Үэ къеуущи гъогу тэрэзым зэ екүжь,
Тхам игъогоу шэригтэйм зэ екүжь.

Үипсэктодмэ тэубэ ачыши уэллэжыф,
Үибылымгье бо хъэир шы бо уэкъыф.
Нэчн нэмазэу чиэунагъэр гъэцчэжь,
Үгу фэкъабзэу уи Тхъа лъаптэ зэ екүжь.

Емызэштэу мы китапым едэүн,
Іахырэтим уи Тхъа разэу къыфэхъун.

Ят шъэлатэр Іэнбиямэ мурсэлийн,
Рахъмэтуллахи гъэлейхим Іэджмэгъийн.

ТЭММЭТ – ҮХЫГЬЭ

М М М

НЭСЭБУХУШ-ШЭРИЙФУ СЪЭЛЛАЛЛАХУ ГАЛЕЙХИ УЭ СЭЛЛЭМ ИЛІЭКЬО ЧЪЫГ ЛЪАПІЭР – ТХЪЭР СЫФЭУПСЭНЫМ

Мухъэммэдыр ыкъу Глабдулахъ, ар ыкъу Глабдулмуттілэлиб, ар ыкъу Хъашим, ар ыкъу Глабдимэнэф, ар ыкъу Къусай, ар ыкъу Килаб, ар ыкъу Муррэ-Кяглб, ар ыкъу Лыу, ар ыкъу Гъалиб, ар ыкъу Фэхр, ар ыкъу Малик, ар ыкъу Надър, ар ыкъу Кенглан, ар ыкъу Хъузэймэ, ар ыкъу Мудрэке, ар ыкъу Иляс, ар ыкъу Мудъар, ар ыкъу Нэзарин-Мэглад, ар ыкъу Гладнан. Шыпкъэдээутадэжы ышын ишэфагтэтыр Тхъа лъаптээм. Іамиин (- А ти Тхъа лъаптэ тууэльэу, къытфэбдэнкэ Уэ тильэу).

Бисмилляхир-рэхъманир-рэхъыйм
Іэллахуммэ-джглэлна я мэулана лиаллаикэ зъакирийн. Уэ линэгтмаликэ шакирийн. Уэ гала къэдъяникэ уэ бэлаликэ уэ къэдрикэ минэсъ-съабирийн. Минэл хъэлали мэрзуукъийн. Уэ гэннил-хъэрэми магсъуумийн. Уэ фил-джинани мунэгтгээмиин. Уэ гэннин-нийрани мубэгтгэдийн. Уэ Ыила уэджхикэ уэ уэджхи нэбийикэ сэйидина уэ мэулана Мухъэммэдин съэллаллаху глалихи уэсэллэм. Я рэбби назърийнэ мутэмэттигынэ Йиджгэли-ллахуммэ я мэулана съэубабэ ма къэрэлнаху уэ кэббэрнаху уэ хеллэннаху зиядэтэн фи шэрэфин-нэбийил-Іэкрэми съэллаллаху глалихи уэсэллэм. Съуммэ Ыила рухын Iabalихи уэ Йихъуанихи минэл-Іэнбияи уэл-мурсэлийн, съэлэуатуллахи уэ сэламуху глалихи уэ глалихим Іэджмэгъийн. Уэ глаэла Ыали куллин уэсъ-съэхъабети уэл-къарабети уэ-ттабигтыйнэ уэ табигит-табигтыйнэ уэ табигийхим быихъсанин Ыила еумид-дийн. Съуммэ Ыила Йераахьи-л-Іэрбэгтэтил-Іэхиммэтил-муджтэхидийнэ уэ мукъэллидийхим фид-дийн. Уэл-гүлэмали-гъамилийнэ уэл-фукъэхали уэл-мухъэддисьийнэ уэл-къурралы уэл-муфэссирийнэ уэс-садати съ-съууфийети-л-мухъэкъыкъийнэ уэ табигийхим биихъсанин Ыила еумид-дийн. Съуммэ Ыила рухын мэн къэрэлту хахуна бисэбэхим уэ тулиел-къурлану-л-Гээзийму мин Іэджлихим уэ джихетихим мэн Іэнтэ Іэглэму бихим уэ биесмалихим я мэулана я рабби-л-глалэмиин. Съуммэ Ыила Йераахьи Іемуатил-муслимийнэ кяафэтэн глааммэтэн мэн лэхум заиран уэ ла заиран лэхум. Іэллахуммэ-рхъэмил-джэмигтэ бирэхъметикэ уэ Йэскина уэ Йийяхум бифэсийхьи джэннэттикэ уэ мэхъэлли ридъуаникэ уэ дари кэрамэтикэ я Іэрхъэмэр-рахъимиин. Іэллахуммэджбур Йинкисарэна уэкъблэл Йигтизъярэна уэхътим бисъ-съалихъати Іэгтмалэна уэ гэлэл Йимани уэл-Іслами джэмигтэн, тэуэфхэна уэ Іэнтэ радын Гэнна, уэджглэл Iахъирэ кэламина минэддуня глиндэ Йинтихай Iаджалина

къэулэ ла Ылахэ Ыллэллаху мухэммэдун рэулуллах. Субханэ рэбикэ рэббил-глиззэти гэмма есыыфуун. Уэ сэламун гэлэл мурсэлийн. Уэлхьамду лиллахи рэббил-галэмиин.

ДУГАИИ ШЭРИЙФ

Иэлхьэмду лиллахи рэббил-галэмиин. Уэссыэлату уэссэламу гэла Ишрэфил-хэлкын сэйидина уэ шэфийгина Мухэммэдин уэ гэла Ыалихи уэ съахьихий Иэджмэгийн. Я Иэллаху уэ Иэллахь льаплэр, къурланэу тызэгъягъэм шэлэеуатэу къэтхыгъэм мэулидэу тызэдэгъэм щычлагъэу фэхъугъэр къытфэбгъэгъоу къабылэу пшынгье тууэльээу. Я Иэллаху разэу узэрэхъүщт юфхэр зылэжъэу уигучиэгъум льылэссыщт бысмэнм ащищэу тыпшынгье тууэльээу. Дунаемгье псэуэ псэпашэу Ыахыирэтымгье ишушлагъэ йучэжкын мумминм ащищэу тыпшынгье тууэльээу. Я Иэллах пэйгъэмбарым исуннэтэу шэригээт гьогу зафэм тытэмгъэкеингье тидингникл ти-дунагынкл тиахыирэтгынкл псэуэу зэпэшэу шугъэм тыфэуузэчынгье тицыхын типлашын нэфсрэ шэйтланэм хамыгъэукуогъэ цыфмэ ащищэу тыпшынгье тууэльээу. Я Иэллах мыфэдэ зэлучэшүхэр языгъэшэу нэшшо гушлоу пэйгъэмбарым ишахьхээ ихъэжкыщт йумэтмэ ащищэу тыпшынгье тууэльээу. Зигучиэгъур инэу хъугъэти Тхъа льапл гучэгты къытфэши яетрэ шэлэеуатрэ мэулидрэ тызэгъягъэм псапэу хэклигъэр дунаемгье типашэу Ыахыирэтымгье тишэфийгэу пегъэмбар псэумэ ятхъаматэу Тхъа льаплэм ичласэу хъугъэ Мухэммэд съэллаллаху галайхи уэсэллэмым ипсэ льаплэ льигъээсынгье Аш ибын-чээлэ льаплэмэ игушалэгъу чласэмэ зэрызэу алтыгъээсынгье шугъэгье аш аужы рыклигъэ цыфмэ аубгъэчлэнгье мэзхъэб Имамхэмэ Иэулиялмэ шэхьидхэмэ аубгъэчлэнгье яунаеу тята тянэмэ тиунэкъошмэ алтыгъээсынгье тууэльээу. Мэулидым егъягъэмикл езгъэгъягъэмикл зыфегъягъэхэмикл хэзыхыгъэмикл едэлгъэхэмикл зырызэу аубгъэчлэнгье псэумикл тууэльээу.

Иэллахуммэ рэббэна Ыатина фид-дуня хъэсэнэтэн уэ фил-Ыахыирэти хъэсэнэтэн уэкъина гъэзьабэн-нар. Бирэхъметике я Иэрхъэмэр-рахьимийн. Рэбби-джгэлний мукъыймэс-съэлати уэ мин зъуррийетий, рэббэна уэ тэкъэббл дуглal. Рэббэнэгъфир лий уэ лиуалидэйе уэ лимумыннийнэ еумэ екъуумул-хыисаб. Джэзаллаху гэнх Мухэммэдэн съэллаллаху галайхи уэсэллэм бима хууэ Иэхлих. Субханэ рэбике рэббил глиззэти гэмма есыыфуун. Уэ сэламун гэлэл мурсэлийн. Уэлхьэмду лилляхи рэббил галэмиин.

Лилляхил фатихъэ!

RUMCA

Vesileti'n-Necât'ın Rumca Tercümesi

(Haz. Dr. Ahmet Molla Memet)

Osmalı topraklarında farklı etnik kökene sahip ve muhtelif dilleri konuşan Müslüman milletler bulunmasına rağmen Vesileti'n-Necât'ın ilk tercümesi Rumca'ya yapılmıştır. Geneli Hristiyan olan bir milletin diline çevrilmesi hayatı mucip bir hâdice gibi görünmesine karşın, Rumların yaşadığı coğrafya üzerinde kurulmuş ve yükselen devletin kültürlerinden birini ilk olarak bu milletin diline çevirmesi âlicenaplaktır. Ayrıca her ne kadar çoğunluğu Hristiyan olsa da ihtiada eden pek çok Rum mevcuttur. İç Anadolu'da Yunan alfabetesini kullanarak Türkçe yazan Karamanlı Rumlar, Karadeniz'de Pontus Rumları, Ege adalarında ve özellikle Girit adasındaki Müslüman Rumlar bunlardan bazılardır. Bu çeviri sayesinde Müslüman Rumların Vesileti'n-Necât gibi Peygamber sevgisini sade ve samimi şekilde terennüm eden bir metni kendi dillerinde okumaları ve bu metnin inşa ettiği kültüre dâhil olmaları sağlanmıştır. Nitekim Rumcaya edilen Vesileti'n-Necât, Karadeniz ve İç Anadolu'daki Müslüman Rumlar tarafından kendi aralarında düzenledikleri mevlid cemiyetlerinde bilinen makamlarıyla değil fakat yoresel ve türkü tadında ezgilerle naâgmeli şekilde okunmuştur.¹

Vesileti'n-Necât'ın Rumca tercümesi Hristiyan Rum reaya Hz. Peygamberi, onun nübüvvetini ve mucizatını anlatıp, İslam'ın son din ve Hz. Peygamberin son resul olduğunu edebiyat vasıtıyla ilan etmek, bu vesileyle kalplerini İslam'a ısrâd etmek için de kullanılmıştır. Nitekim Hristiyan Rumlar Mevlid'in sahip olduğu içe-

¹ Rumca mevlid okunduğuuna dair bilgi merhum Prof. Dr. Bekir Topaloğlu ve Ömer Tuğrul İnançer beylerden alınmıştır.

riğe kendi edebiyatlarındaki Hz. İsa'nın doğum hadisesini anlatan, onu metheden ve adına "Kontakio" denilen tür dolayısıyla aşınadır.

Hristiyan Rum edebiyatında ilk kontakio Romanos Melodos (ö. 556) tarafından yazılmıştır. Eserinin adı "*Η Παρθένος Σήμερον*" (İ Parthenos Simeron) "Bakire Meryem Bugün"dür. Bu metin VI.-VII. yüzyılda Hristiyanların mabedi olan kiliseye girmiş, Hz. İsa'nın doğum tarihi kabul edilen 25 Aralık ve 6 Ocak tarihlerinde ayinlerin vazgeçilmez bir bestesi olmuştur.²

Kontakiolar; bentler halinde, hece vezniyle ve kafiye gözetilmeksızın yazılır. Bentler, "Efimnio" denilen bir vasita misra ile birbirine bağlanır ve manzume boyunca değişmez. Genellikle dua yahut tanrıyo öven bir cümledir. Ayrıca kontakiolarda isim veya hikmetli bir cümle tercih edilerek akrostiş sanatının uygulanması âdet hâline gelmiştir. Muhteva olarak doğum olayı temeli oluşturur, insancıl bakış açları ön plandadır, dogmatik ve teolojik unsurlar ikinci planda bulunur. Bu meyanda oluşturulan hikâyelerle süslenen eserler; Hz. Meryem'in doğum esnasında yaşıdıkları ve kâhinlerle konuşmalarını, Hz. İsa'nın mucizelerini anlatıp tanrıya övgülerle devam eder.³ Mevlid ile konu itibariyle benzerlik arzeden bu tür, büyük bir farkı da barındırmaktadır. Bu fark, İslam itikadında peygamber olarak görülen Hz. İsa'nın kontakiolarda tanrı olarak işlenmesidir.

Rumca mevlid metninin değerlendirmesi

Rumca tercümenin yazım tarihi ve yeri, müstensih ve mütercim kaydı bulunmamaktadır. Buna rağmen kullanılan Rumcanın özelliklerinden hareketle bir tarih aralığı verilebilir. Tercüme dahi olsa Rumca üzerinde yoğun bir Türkçe etkisi vardır ayrıca Venedik İtalyancasına ait kelimeler de Rumca kısmında kullanılmıştır. Farklı dillerin Rumca içerisinde bulunması bize bu tercümenin "Katharevusa" haretinden önce yapıldığını gösterir. "Katharevusa" Yunan aydınlar tarafından dilden yabancı kelimelerin atılması için başlatılan bir harekettir. XVIII. yüzyılda etkisini göstermiş ve Yunanistan Devletinin kurulmasıyla resmi lehçe olmuştur. Bu dil özelliklerinden hareketle çevirinin XVI ile XVIII. yüzyıllar arasında yapıldığı söylenebilir.

Rumca kısmında "Peygamber, ümmet, melâike, Bismillah, zikrullah, Celil, merhamet, rahmet, şefkat, mu'cize, mağrib, maşrik, alem, haber, gün kim" gibi Arapça, Farsça ve Türkçe birçok kelime olduğu gibi kullanılmıştır. Ayrıca pek çok Türkçe kelime Rumca gibi uydurma şekilde söylenenmiştir.

Tercüme Arabî harfler kullanılarak düzgün, okunaklı bir şekilde ve ara ara bozulan

² Harry George Liddel, Robert Scott, Liddell & Scott "Μέγα Λεξικόν της Ελληνικής Γλώσσης" (Lidel & Skot "Mega Leksikon tis Ellinikis Glossis"), haz. Ανέστη Κωνσταντίνου (Anesti Konstantinou), C. II, Atina: Γεωργάκα (G. Georgaka) Yayınları, 2007, s. 928.

³ Geniş bilgi için bakınız: Μητσάκης Καρολος (Mitsakis Karolos), *Bυζαντινή Υμνογραφία «Από την Εποχή της Καινής Διαθήκης έως την Εικονομαχία»* (Vizandini İmnografıa "Apo tin Epohi tis Kenis Diathikis eos tin İkonomahia), Atina: Γρηγόρη (Grigori) Yayınları, 2010.

15'li hece ölçülarıyla kaleme alınmıştır. Türkçe kısmı kırmızı, Rumca kısmı ise siyah mürekkeple ve nesih hatla yazılmış ayrıca yanlış okumayı önlemek için hareke kullanılmıştır. Tercüme ile beraber Türkçe beyitlerin bulunması, hangilerinin çevirişi yapıldığının görülmesi bakımından kolaylık sağlamaktadır.

Mütercim, Süleyman Çelebi Mevlidi'nin tamamını tercüme etmemiş âdetâ seçme beyitlerin çevirisini yapmıştır. Dört defa tekrar eden "Ger dilersiz bulasız oddan necât / Aşk ile derd ile idün es-salât" beytiyle beraber toplam 97 beyitten oluşmaktadır. "Nice puthâne nice deyr u sanem / Yıkılub küfr ehlîne irdi elem" metnin son beyti olup bahir tamamlanmamıştır.

Mütercimin bazı beyitlerini tercüme ettiği bahirler şunlardır: Tevhid, Musannife dua, Âlemlerin yaratılması, Hz. Peygamber'in nûrunun yaratılması ve intikali, Velâdet ve Merhaba bahri.⁴

Hâzâ Mevlidü'n-Nebî Aleyhisselâm

*Sallû alâ tabîb-i kulûbinâ Muhammed
Sallû alâ şefî'i zünûbinâ Muhammed*

Bismillahirrahmânirrahîm

Tevhid Bahri

*Allah adın zikr idelim evvela
Vâcib oldur cümle işde her kula*

*Tó'pe ἡντινα τό όνομα είναι πρέπουσ' μάζα
Ο πάσας κλαυθμούς νά τό πιστίσεις ές ταύτην πουρνάζα*

*To'pe idina to ônoma ine prêpus' mâza
O pásas klapthmûs na to pistisis es taftin purnâza*

*Allah adın her kim ol evvel ana
Her işi âsân ide Allah ana*

*Tή πίστει μᾶς τό όνομα ἀπ'τοῦ προτοῦ νά βάνει
Τήν πάσας γιά τό αὐτουνού ὄσους κολαΐ τήν κάνει*

*Ti pisti mas to ônoma ap'tu protu na vâni
Tin pásas gia to aftunû ôsus kolay tin kâni*

*Allah adın olsa her işin öni
Hergiz ebter olmaya anın sonı*

*Μπισμιλλάχ νά'ναι βάλλεσθε τίς δουλειές μᾶς τήν προτάζα
Αν σωστή ζῆς γίγνεται τίς δουλειές έξεστι νάζα*

*Bismillah nâ'ne vâlleste tis dulies mas tin protâza
An sostî zîs gignete tis dulies eksesti nâza*

*Her nefesde Allah adın di müdâm
Allah adıyla olur her iş temâm*

*Στήν πάσ'ανάσα τό όνομα θεοῦ πές τά ντερφίγια
Μέ ζικρουλλάχ γίγνεται δουλειά σωστή καί βέβαια*

*Stin pâsanâsa to ônoma theû pes ta derfigia
Me zikrullah gignete dulia sostî ke vêvea*

⁴ Bkz. M. Tayyip Okic, "Çeşitli Dillerde Mevlidlere ve Süleyman Çelebi Mevlidinin Tercümeleri", Erzurum, Atatürk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi, S. 1, (1976), ss. 17-78.

**Aşk ile gel imdi Allah eydelim
Derd ile gözyaşıyle âh idelim**

Ἐλα νά μολούμαι μέ καρδή γιά Αλλάχ Αλλάχ νά λέμε
Μέ ντέρτη νόμαστε νά ζούμε μέ δάκρυ γιά νά κλαίμε

Ela va molûme me kardî gia Allah Allah na lême
Me dert nâmaste na zûme me dâkri gia na klême

Ola kim rahmet kila ol pâdişâh
Ol Kerîm ü ol Rahîm ü ol ilâh

Μήνα όρίσει ὁ θεός καί κάμει μερχαμέτι
Πού είναι τζομέρτης βασιλιάς καί μπούμε μές'το τζεννέτι

Mîna orîsi o theôs ke kâmi merhameti
Pu ine comertis vasilias ke bûme mes'to cenneti

Ol durur hem Pâdişâh-ı bî-zevâl
Bî-şebîhî bî-nazîrî bî-misâl

Αύτος είναι ενας βασιλιάς που κρεμιστεί δέν χάνει
Συντροφούν ομού σύν ὁ θεός βέβαια ὅπου δέν χάνει

Aftos ine enas vasilias pu kremistî den hâni
Sindrofûn omû sin o theôs vêvea ôpu den hâni

Birdür ol birligine şek yokdurur
Gerçi yanlış söyleyenler çokdurur

Στή νῦν ἔστιν τοῦ θεοῦ ἄσλα σουπχές δέν είναι
Εκεῖνοι πού γιά φεύτηκαν πολλοί βρίσκονται καί είναι

Sti nin estin tu theû asla suphes den ine
Ekîni pu gia pseftikan pollî vrîskonde ke ine

Bâri ne hâcet kılavuz sözi çok
Birdir ol kim andan artık tanrı yok

Tí χροιά νά κάνει ἀδερφέ ἡ κουβέντα ἡ περισσά
Οὐχ τά αύτόν ἄλλους δέν είναι ξέρε βέβαια καί γερά είσα

Ti hriâ na kâni aderfe i kuvênda i perissâ
Uh ta afton âllus den ine ksêre vêvea ke gerâ isa

Ger dilersiz bulasız oddan necât
Aşk ile derd ile idün es-Salât

Ἄν θέλετε ούχ τή φωτιά να βρείτε γλίτωση μάρα
Τό σαλαβάτι βρεθούμε μέ ἄσκι μέ τρομάρα

An thelete uh ti fotia na vrite glitosi mâra
To salavati vrethume me ask ime tromâra

**Ey azizler işte başlarız söze
Bir vasiyyet kılارuz illâ size**

Ἄδέρφια μοῦ ἀρχίνουσα νά κάμω ἐνα σοχμπέτι
Ἀκορμαστήτε νά σάς πώ ὄρμισαι βασιγιέτι

Aderfia mu arhinusa na kâmo ena sohbeti
Akormastîte na sas po ormise vasiyeti

Ol vasiyet kim direm her kim tutâ
Misk gibi kokusu canlarda tüte

Καί τή νουρμίνα πού νά πιώ ὅποιος νά τήν κλωσήσει
Σάν μούσκο ψυχοῦ γί'αύτοῦ νά τό μουσκομυρίσει

Ke ti nurmîna pu na pio opios na tin klosisi
San mûsko psihi gi'afstu na to muskomirîsi

Hak teâlâ rahmet eyleye ana
Kim beni ol bir duâ ile ana

Στά κρίματα τοῦ ὁ θεός ραχμέτι νά τοῦ κάμει
Εκεῖνου πού νά μέ θυμηθεί ενα ντουά νά μέ κάνει

Sta krîmata tu o theôs rahmeti na tu kâmi
Ekinu pu na me thimithî ena dua na me kâni

Her ki diler bu duâda buluna
Fâtiha ihsân ide ben kuluna

Καί ὅποιος θέλει ὁ ντουάς πού πιάνει νά τόν κουβαλήσει
Γιά τήν ψυχή μοῦ Φάτιχα νά μᾶς καί νά μέ χαρίσει

Ke opios theli o duas pu piâni na ton kuvalisi
Gia tin psihi mu Fâtiha na mas ke na me harîsi

Fasl-ı Nûr-ı Nebî

Evvel andık anı kim evveldir ol
Evveline bulmadı hiç akl yol

Πρώτα ἀν ἔβαλε αὐτόν πού δέ χάνει προτάζα
Στήν γίνει σύν τή γνώση μᾶς δέ βρέ χίτς προτάζα

Prota an evale afton pu de hâni protâza
Stin gîni sin ti gnosi mas de vrê hiç protâza

Evvelin ol evvelidir bî-gümân
Âhirin hem âhiridir câvidân

Αύτός προτάζα δέν χάνει μόνήταν ὄντως καί είναι
καί ἔξεστι νάζα δέν χάνει ἐδώ σουπχές δέν είναι

Aftos protâza den hâni môn'itan ôndos ke ine
Ke êksesti nâza den hâni edo suphes den ine

**Her tasavvurdan münezzeḥ Hak'dır ol
Âlem üzre Hâkim-i mutlakdır ol**

Όπως τόν λέει ἡ γνώση μᾶς αύτός ἔτσι δέν εἶναι
Σ' ὅλον τόν κόσμο ὄριστής τοῦ γιά θέλημα τοῦ εἶναι

Opos ton lei i gnōsi mas aftos etsi den ine
Sôlon ton kosmo oristis tu gia thêlima tu ine

**Gerçi yokdan bunları var eyledi
Kudretin bunlarda izhâr eyledi**

Ο κόσμος ὅλους δέν ἦταν αὐτούς τσακάμε καὶ εἶναι
Στή μᾶς γιγάδω μάζα τῷ φανερωμένῃ εἶναι

O kosmos olus den itan aftus tsakâme ke ine
Sti mas gigâksa mâza to fanaromêni ine

**Bu cihân olmasa hiç noksanı yok
Olsa dahî nesne artmaz az u çok**

Ο κόσμος ὅλους νά'λειπαν αύτός ζαράρ δέν χάνει
Καὶ πάλι ὅλους νά εἶναι τούς διαφόρους χίτς δέν χάνει

O kosmos olus na'lipan aftos zarar den hâni
Ke pâli olus na ine tus diafôrus hiç den hâni

**Bir kez ol dimek ile oldu cihân
Olma dirse giru yok olur hemân**

Μήν ἀφορά τόπε ὁ θεός τό κόσμος μοῦ τήν γίνει
Χαλάει ὅν τά ἔνα τό πεί αὐτός τίνας μ' ἐνα τό μείνει

Min aforâ tōpe o theōs to kosmos mu tin gîni
Halâi an ta ena to pi aftos tinas m'êna to mîni

**Ger dilersiz bulasız oddan necât
Aşk ile derd ile idün es-Salât**

Ἄν θέλετε ούχ τή φωτιά νά βρείτε γλίτωση μάρα
Τό σαλαβάτι βρεθούμε μέ ῥσκι μέ τρομάρα

An thelete uh ti fotia na vrîte glîtosi mâra
To salavatî vrethûme me aski me tromâra

**Çünkü Hak evveliğin bildin ayân
Dinle imdi kılayı sun'ın beyân**

Τήν γνωσύνη τοῦ θεοῦ ξύσει χωρίς προτάζα
Καὶ ρίμα σοῦ τώρα μιλῶ γιά ἀλαμέτι ναράζα

Tin gnosini tu theû ksisi horis protâza
Ke rîma su tôra milô gia alameti narâza

**Hak teâlâ ne yaratdı evvelâ
Cümle mahlukdan kim ol evvel ola**

Ο προηγητής πρώτα καὶ ἀρχή ἔχει γιαρατίσει
Από τόν κόσμο μπορίτερα ἔνα ἔχει προβοδίσει

O proigitis prôta ke arhî ehi yaratisi
Apo ton kosmo boritera ena ehi provodisi

**Hem sebeb olmuş ola bu varlığı
Aşk ile dinle beni Hak yarılığa**

Στό βρύση μοῦ, μᾶς ὁ θεός σεμπέπι πού τό ἔχει κάνει
Μέ ῥσκι ποιός καμμένεται ραχμέτι νά τόν κάνει

Sto vrîsi mu mas theōs sebepi pu to ehi kâni
Me aski pios kammênete rahmeti na ton kâni

**Mustafa rûhunu evvel kıldı var
Sevdi anı ol Kerîm ü Kird-gâr**

Τόν Μουχαμμέτη τήν ψυχή πρώτα ἔχει γιαρατίσει
Αύτήν ὁ κύριος ὁ θεός τήν ἔχει ἀγαπήσει

Ton Muhammeti tin psihî prôta ehi yaratisi
Aftin o kîrios o theōs tin ehi agapisi

**Her ne dürlü kim saâdet vardurur
Yahşı hûy u görklü âdet vardurur**

Οσες γνώμες πού βρίσκονται καὶ καλοσύνες εἶναι
Χούγια καλά, δουλείές καλές καλά αντέτια πού εἶναι

Osese gnômes pu vrîskonde ke kalosînes ine
Huyia kalâ duliêş kalêş kalâ adetia pu ine

**Hak ana virdi mükemmel eyledi
Yaratılmışdan mufaddal eyledi**

Οσους αιτήνοῦ τοῦ τά ζούνε μ' αύτά τοῦ νά στολίσει
Καλύτερον ἀπ' ἄλλουνούς τόν ἔχει γιαρατίσει

Osus aftinu tu ta zûne m'afta tu na stolisi
Kalîteron ap'allunûs ton ehi yaratisi

**Nuh anıncun buldu garkdan necât
Dahî doğmadan göründü mu'cizât**

Ο Νούχης γιά τό αύτό γλίτρωσε ούχ τοῦ κακοῦ τουφάνι
Ο Μουσταφάς προῦμ γουνηθεί ὁ μουτζιζές τό φάνει

O Nuhis gia to afto glitrose uh tu kakû tufani
O Mustafas prum gunnithi o mucizes to fâni

**Ölemeyüb İsa göge bulduğu yol
Ümmetinden olmak için idi ol**

Kαί ναί πέθανε Ἰσάς στὸν οὐρανοῦ ποὺ πάει
Εἶναι γιά τό σεμπέπι τοῦ γιά νά τοῦ νάγαπάει

**Ke ne pêthane İsas ston uranu pu pâi
İnegia to sebepi tu gia na tu n'agapâi**

**Hem Musa'nın eline olan asâ
Oldı anun izzetine ejdehâ**

Tό δόρυ κάνει καί τό Μουσά ποὺ έζντερχάς έγίνει
Γιά τό χατίρι αύτουνοῦ τήν τημή τέγίνει

**To dôri kâni ke to Musa pu ezderhas egîni
Gia to hafîri aftunû tin timî t'egîni**

**Ceddi olduğiyün anun hem Halîl
Nâri cennet kıldı ana ol Celîl**

Ο παππούς τοῦ γιατί ἔλαχε ὁ Ἰμπραχήμ Χαλίλης
Αύτηνοῦ μπαχτάσι τήν ἔκαμε τή φλόγα ὁ Τζελίλης

**O pappus tu giati elahe o İbrahim Halîlis
Aftinû bahçe tin ekame ti flôga o Celîlis**

**Hem vesile olduğuçün ol Resûl
Âdem'in Hak tevbesin kıldı kabûl**

Στήν πλάση τοῦ προφήτη μᾶς Ἀδέμης σεμπέπ έγίνει
Γιά τ' αύτοῦ ὁ τεβμπές αύτουνοῦ στὸν θεοῦ καμπούλ έγίνει

**Stin plâsi tu profili mas Âdemis sebep egîni
Gia t'affu o tevbes aftunû ston theû kabul egîni**

**Cümle anun dostluğına adına
Bunca devlet oldı ol ecđâdına**

Οἱ προφητάδες κοῖταξε γιά νά τὸν μαρτύρωσαν
Σάν δεί ντεβλέτια πούχτισαν γιά νά τό νάγαπούσαν

**İ profitâdes kitakse gia na ton martîrosan
San di devletia pu'htisan gia na to n'agapûsan**

**Çok temennâ kıldilar Hak'dan bunlar
Kim Muhammed ümmetinden olalar**

Τόν Κύριο παρακάλεσαν νά κάμει μερχαμέτι
Καί νά τούς κάμει ὅλους τούς τὸν Μουχαμμέτ ούμμέτι

**Ton Kîrio parakâlesan na kâmi merhameti
Ke na tus kâmi olus tus ton Muhammet ummeti**

**Ger dilersiz bulasız oddan necât
Aşk ile derd ile idün es-salât**

Ἄν θέλετε ούχ τῇ φωτιά νά βρείτε γλίτωση μάρα
Τό σαλαβάτι βρεθούμε μέ ἄσκι μέ τρομάρα

**An thelete uh ti fotia na vrîte glîtosi mâra
To salavati vrethûme me aski me tromâra**

**Hak teâlâ çün yaratdı Âdem'i
Kıldı Âdem'le müzeyyen âlemi**

Καί τόν Αδέμη ὁ θεός τόν ἔχει γιαρατίσει
Μέ τόν Αδέμη τό ντουνιά αύτόν τόν ἔχει στολίσει

**Ke ton Âdemi o theôs ton ehi yaratisi
Me ton Âdemi to dunia afton ton ehi stolisi**

**Âdem'e kıldı ferîstehler sücûd
Hem ana çok kıldı lutf issi cûd**

Καί τά μελέκια τό'καμαν σετζντέ καί τόν τίμωσαν
Όσους κερέμι τό'καμε καί αύτοί τόν έκαλούσωσαν

**Ke ta melekia to'kaman secde ke ton tîmosan
Osus keremi to'kame ke afti ton ekâlusosan**

**Mustafa nûrunı alnında kodı
Bil Habîb'im nûrudır bu nûr didi**

Στά δέμη τοῦ μετώπου βάλε τόν Μουσταφά τό νούρι
Ξέρε τό ὄγαπημένο μοῦ τό'πε εἶναι τό νούρι

**Sta dêmi tu metôpu vâle ton Mustafa to nûri
Ksere to agapimêno mu to'pe ine to nûri**

**Kıldı ol nûr anun alnında karar
Kaldi anun ile nice rûzigâr**

Καί αύτό τό νούρ ποὺ ἔμεινε στημένο ποὺ τά δένει
Καί ποὺ ἔμεινε τόσον καιρό στημένο ποὺ τά δένει

**Ke afto to nûr pu êmine stîmêno pu ta dêni
Ke pu êmine tôson kerô stîmêno pu ta dêni**

**Sonra Havvâ alnına nakl itdi bil
Durdi anda dahi nice ay vü yil**

Καί στή Χαββάς τό ποὺ πάει τό νούρ καί σταθεῖ
Καί ἔκατσε τόσον καιρό στά αύτή δέν ἔχάθει

**Ke sti Havvas to pu pâi to nûr ke stathî
Ke ekatse tôson kerô sta afti den ehâthi**

*İş bu resm ile müselsel muttasıl
Tâ olunca Mustafa'ya muntakil*

Στούς προφητάδες πήγαινε τό νοῦρ μέ ναράζα
Όσο πού πάει στόν Μουσταφά ἀν τά ἥρθε ἡ γιαράζα

*Stus profitâdes pîgene to nûr me narâza
Ôso pu pâi ston Mustafa an ta irthe i yiârâza*

*Şöyle vardi irdi ol nûr aslina
İrişince ol Muhammed alnına*

Τό νοῦρι ἔτσι πήγαινε ώς τό ἥρθε στόν καιρό τοῦ
Καί ὁ Μουχαμέτης γεννήθηκε καί πάει στό μέτωπο τοῦ

*To nûri etsi pîgene os to irthe ston kerô tu
Ke o Muhammetis gennithike ke pâi sto mêtôpo tu*

*Geldi ol çün Rahmete'n-li'l-âlemîn
Vardı anda karar itdi hemîn*

Καί ὅντως ἐγεννήθηκε τῷ κόσμῳ ὅλον ἡ χάρη
Πήγε τό νοῦρι κέκαστος κέκαμε φιέρα

*Ke ôndos egenîthike to kosmo ôlon i hâri
Pîge to nûri kékatse kékame fiêra*

*Ger dilersiz bulasız oddan necât
Aşk ile derd ile idin es-salât*

Ἄν θέλετε ούχ τή φωτιά νά βρείτε γλίτωση μάρα
Τό σαλαβάτι βρεθούμε μέ ἄσκι μέ τρομάρα

*An thelete uh ti folia na vrîte glîtosi mâra
To salavati vrethûme me aski me tromâra*

Fasl-ı Velâdet

*Âmine Hâtun Muhammed ânesi
Ol sadefden doğdu ol dür dânesi*

Ἡ Ἀμινέ εἶναι μάνα τοῦ ὅπου τόν ἔτσι γεννήσει
Τόν τιμῆ καί τόν προφήτη μᾶς ὅπου τόν ἔτσι γεννήσει

*i Âmine ine mâna tu ôpu ton etsi gennîsi
Ton timî ke ton profîti mas ôpu ton etsi gennîsi*

*Çünkü Abdullah'dan oldu hâmile
Vaktirişti hafta vü eyyâm ile*

Τσούνκιμ ἀπ'τόν Ἀμπτουλλάχ ἔγινσεν κάστρομένη
Καί ἥρθε καί τό βάκτι τῆς εφέντης μᾶς γίνει

*Çunkim ap'ton Abdullah eginsen k'astromêni
Ke irthe ke to vakti tis efendis mas gîni*

*Hem Muhammed gelmesi oldu yakın
Çok alâmetler belürdü gelmedi*

Ἄν τά πήγα καί ζυγούσε τό καλό κόπιασμα τοῦ
Νισάνα πολλά εἴδε πρωτύτερα ἀπό τή γέννηση τοῦ

*An ta pîga ke zigûse to kalô kôpiasma tu
Nisâna pollâ ide profîtera apo ti gênnisi tu*

*Ol Rebi'ul-evvel ayın nîcesi
On ikinci gice isneyn gicesi*

Ἀπό τό Ρεμπίουλ-Ἐβρέλ τίς μέρες ἐν μήνα μέρα
Δωδεκάτη ἦταν αύτή ξημερώνοντας Δευτέρα

*Apo to Rebiul-Evvel tis mères en mîna méra
Dodekâti itan affi ksimerônondas Deftêra*

*Didi gördüm ol Habib'in ânesi
Bir aceb nûr kim güneş pervânesi*

Ἡ μάνα τοῦ προφήτη μᾶς εἴπε τό τότες: Ἀγάπημα
Ω σάν τόν ἥλιο νοῦρ εϊδα θέαμα σάν τά τόν εϊδα

*i mâna tu profîti mas ipe to tôtës: Agâpima
O san ton ilio nûs ida thêama san ta ton ida*

*Berk urub çıktı evinden nâgehân
Göklere dek nûr ile doldı cihân*

Τό νοῦρ ἔχτιζες βάροεσε καί πού τό σπίτι εβηκε
Ως τά ούρανά ὡ ντουνιάς μέσα τό νοῦρ πνίγηκε

*To nûr ehtizes vârese ke pu to spîti evike
Os ta uranâ o dunyas mësa to nûr pnigike*

*Hem hevâ üzre döşendi bir döşek
Adı Sündüs döşeyen anı melek*

Καί στό χαβά ἀπό τό θεό στερώθηκε ἔνα στρῶμα
Μελαϊκές ἦταν πού στούρωσε Σουντούς τοῦ ὅλο στρῶμα

*Ke sto hava apo to theô sterôthike ena strôma
Melaikes itan pu stûrose Sundus tu ôlo strôma*

**Üç alem dahi dikildi üç yere
Her birisin ideyim beyân size**

Σέ τρεῖς μέρους ἀνοίχτηκαν καὶ ὅσα τρία μπαΐράκια
Από καὶ πού καὶ ὅσα νά σάς πώ βάλε νά ζῆσεις αὐτανά

*Se tris mērus anıhtikan ke ôsa tria bayrakia
Apo ke pu ke ôsa na sas po vâle na zîsis aftanâ*

**Mağrib ü Maşrik'de ikisi anın
Biri damında dikildi Kâbe'nin**

Μαγκρίμπι ἔμεινε Μεσρίκ ἡ βάλε καὶ ὅσα καὶ ἄλλοῦ ποιά εἶναι
Λυγίζου ὁ Κάμπες εἶναι καὶ ὅλα βέβαια εἶναι

*Magrîbi êmine Mesrîk i vâle ke ôsa ke âllu riâ ine
Ligîzu o Kâbes ine ke ôla vêvea ine*

**Bildin anlardan kim ol halkın yeği
Kim yakın oldu cihâna gelmeği**

Τό νά τά εἴδα πύκασσα ὁ καλός σέ ὅλο τήν πλάση
Εζησε ποὺ στό ντουνιά αὐτός γιά νά κοπιάσει

*To na ta ida pîkasa o kalôs se ôlo tin plâsi
Êzise pu sto dunya aftos gia na kopiâsi*

**Yarılıub divâr çıktı nâgehân
Üç bile hûri bana oldu ayân**

Μοῦ φάνηκε ὁ νύχος ἀνοιξε ἀξαφνα μοῦ ἥρθε γιά μένα
Χουρίδες τρεῖς μέ ζύγωσαν καὶ κοτζαμάν ἐμένα

*Mu fânike o nîhos anikse âksafna mu irthe gia mîna
Hurîdes tris me zîgosan ke kocaman emêna*

**Çevre yanına gelüb oturdılar
Birbirine Mustafa'yı müştular**

Ἡρθαν τώρα ιερί μοῦ καὶ ἔκατσαν καὶ ἔδιναν χαμπέρι
Μοῦ θά πούν τί γιά ἄλλοι χαροῦνταν τόν τιμόθεο Πεϊγκαμπέρη

*Irthan tôra ierî mu ke ekatsan ke êdinan haberî
Mu tha pun ti gia âlli harûndan ton timôtheo Peygamberi*

**Didiler oğlun gibi hiçbir oğul
Yaradılılı cihân gelmiş degil**

Καὶ οἱ χουρίδες μοῦ ἔλεγαν: Ὁ σάν τη δικῆς εἶναι
Γιαρατισμένος στό ντουνιά δέν εἶναι ἄλλη γενά

*Ke i hurîdes mu elegan: O san ti dikîs ine
Yaratismenos sto dunya den ine alli genâ*

**Bu senin oğlun gibi kadr-i cemîl
Bir anaya virmemişdir ol Celîl**

Σάν τό παιδί ὅπου ἔκαμες τόν παρά τιμημένο
Ο Κύριος χίτις μανάς ἀλληνῆς βέβαια δέν τό ἔχει δεμένο

*San to pedî ôpu ekames ton parâ timimêno
O Kîrios hiç mânas allinîs vêvea den to ehi demêno*

**Ulu devlet buldun ey dil-dâr sen
Doğiserdir senden ol hulk-i hasen**

Μέγαν ντεβλέτ σοῦ ἔδωσες ὅσους καλό τήν ἔχεις
Θέλα γεννηθῆτι τήν ὅπου ζεῖ ούχ τήν κήλα τή δική σοῦ

*Mêga devlet su êdose osus kalô tin ehis
Thêla gennithî tin opu zî uh tin kila ti dikî su*

**Bu gice bir gicedir kim ol Şerîf
Nûru ile âlemi eyler latîf**

Τό τί εἶναι μοῦ θά χρήζει βραδιά ὁ Κύριος θέλα πέμψει
Μεγάλο νούρι στό ντουνιά καὶ ὁ κόσμος θέλα φίξει

*To ti ine mu tha hrîzi vradia o Kîrios thela pempsi
Megâlo nûri sto dunya ke o kosmos thela fiksi*

**Âmine ey dir çü vakt oldi temâm
Kim vucûda gele ol hayru'l enâm**

Ἡρθε καὶ εἶπε : Ἔε! Ἀμινέ ἀν τά ἥρθε τό βάκτι
Νά γεννηθεῖ Ἐφέντης μᾶς τῷ κόσμῳ ὅλο τό νέτζτι

*Irthe ke ipe: Ey Âmine an ta irthe to vakti
Na gennithî Efendis mas to kosmo olo to necdi*

**Susadım gâyet hararetden katı
Sundilar bir câm dolusu şerbeti**

Ἐδίψασα πάρα πολύ ὀπό τό χαραρέτι
Μοῦ ἔδωκαν ἔνα μαστιράπα ποὺ μά τόν μέ σερμπέτι

*Edipsa pâra polî apo to harareti
Mu edokan ena mastirapa pu ma ton me serbeti*

**İçdim anı oldı vucûdum nûra gark
İdemezdîm kendümi nûrdan fark**

Τό ἥπια ἡ δίψα μοῦ νά διαβεί νά δροσιστεί ἡ ψυχή μοῦ
Από τό νούρι ὅπου γιά νά έγώ δέ γρύσει τό κορμί μοῦ

*To ipia i dipsa mu na diavî na drosistî i psihi mu
Apo to nûr opugia na ego de grîsi to kormî mu*

*Geldi bir ak kuş kanadıyla revân
Arkamı sığdı kuvvetle hemân*

Kαί ἤρθε ἔνα ἄσπρο πουλί καί μοῦ ἔβαλε τσαλάτες
Καί μέ ποιά καί μέ δύναμη καί ἀκούμπησα τίς πλάτες

*Ke irthe ena aspro puli ke mu êvale tsalâtes
Ke me pia ke me dinami ke akumbisa tis plâtes*

*Doğdu ol saatde ol Sultân-i dîn
Nûra gark oldi semâvât u zemîn*

Έκεīnη τήν (ω)ούρα κόπιασε αύτός ὁ τιμημένος
Καί ὡ ντουνιάς καί τούς ούρανούς μέ νοῦρα πᾶν μένους

*Ekini ti nûra kôpiase aftos o timiménos
Ke o dunyas ke tus uranús me nûra pan ménus*

*Ger dilersiz bulasız oddan necât
Aşk ile derd ile idün es-Salât*

Ἄν θέλετε ούχ τῇ φωτιά νά βρείτε γλίτωση μάρα
Τό σαλαβάτι βρεθούμε μέ ἄσκι μέ τρομάρα

*An thelete uh ti fotia na vrîte glîtosi mâra
To salavati vrethûme me aski me tromâra*

*Yaradılmış cümle oldı şâdimân
Gam gidüb âlem yeniden buldı cân*

Σάν νά γεννήσθαι καί үستερα γίνεκαν χαράς μεγάλης
Ούχ τό ντουνιά ἐσκῶθηκαν ἀλαζόνες μεγάλες

*San na gennisthe ke istera gînekan harâs megâlis
Uh to dunya eskôthikan alazânes megâles*

*Cümle zerrât-i cihân idüb sadâ
Çağrışuben didiler kim merhabâ*

Τά μαχλουκάτια τό ντουνιά ὅλα πήραν χαμπέρι
Χάλι καλώς έκόπιασες τό εἴπαν τό Πειγκαμπέρη

*Ta mahlukatia to dunya ola pîran haberi
Hâli kalos ekopiases to ipan to Peygamberi*

*Merhabâ ey âl-i sultân merhabâ
Merhabâ ey kân-i irfân merhabâ*

Χάλι καλώς έκόπιασες μέ σαλâmaς τιμημένα
Χάλι καλώς έκόπιασες Προφήτη πᾶν ἐνωμένα

*Hâli kalos ekopiases me salâmas timimêna
Hâli kalos ekopiases Profiti pan enomêna*

*Merhabâ ey sırr-i Furkân merhabâ
Merhabâ ey derde dermân merhabâ*

Χάλι καλώς έκόπιασες καί σοῦ ἤρθε τό Κουράνι
Πού ἔκόπιασες καί γίνηκες στό ντέρτι μᾶς ντερμάνι

*Hâli kalos ekopiases ke su irthe to Kurani
Pu ekopiases ke ginikes sto derti mas dermâni*

*Merhabâ ey kurratü'l-aynı Halîl
Merhabâ ey hâs-i mahbûb-i Celîl*

Χάλι καλώς έκόπιασες τό δυό μᾶς φίξει
Πού σ'άγαπάει ὁ θεός στά μᾶς πού σ'έχει πέμψει

*Hâli kalos ekopiases to dio mas fiksi
Pu s'agapâi o theós sta mas pu s'ehi pempsi*

*Merhabâ ey cümlenin maksûdu sen
Merhabâ ey Hâlik'in mahbûbu sen*

Χάλι καλώς έκόπιασες ὀλονών μᾶς θελημένα
Χάλι καλώς έκόπιασες τόσο ἀγαπημένα

*Hâli kalos ekopiases ôlonon mas thelimêna
Hâli kalos ekopiases tôso agapimêna*

*Merhabâ ey Rahmeten li'l-âlemîn
Merhabâ sensin sefiu'l-müznibîn*

Χάλι καλώς έκόπιασες τό κόσμο ὅλον ραχμέτι
Χάλι καλώς έκόπιασες ριτζατζῆς γιά τό ούμμέτι

*Hâli kalos ekopiases to kosmo ôlon rahmeti
Hâli kalos ekopiases ricacis gia to ummeti*

*Ey cemâl-i gün yüzi bedr-i münîr
Ey kamu düsmüslere sen dest-gîr*

Στούς ξεπεσμένους γίνεσαι βοηθός τούς κάνεις χάρη
Σάν ἥλιος τό τζεμάλι σοῦ τό μούτρο σάν φεγγάρι

*Stus ksepesménus gînese voithôs tus kânis hâri
San ilios to cemâli su to mutro san feggâri*

*Ey gönüller derdinin dermâni sen
Ey yaradılmışların sultâni sen*

Πού είσαι ντερμάνι στίς καρδιές πού ἔχουν πάθια καί ντέρτια
Τῶν γιαφατισμένων Βασιλιάς μέ τά καλά σοῦ ἀντέτια

*Pu ise dermâni stis kardies pu ehun pâthia ke dertia
Ton yaratismênon Vasilias me ta kala su âdetia*

**Çünkü ol mahbûb-i Rahmân u Rahîm
Kıldı dünyayı cemâlinden na'im**

Τσούνκι γιαράτισε ὁ θεός αὐτόν τὸν Τιμημένον
Οὐχ τό τζεμάλ τοῦ τό ντουνιά τὸν ἔκαμε στολισμένον

Çünkü yaratise o theôs afton ton Timimênon
Uh to cemâl tu to dunya ton ekame stolismênon

**Sensin ol sultân-i cümle enbiyâ
Nûr-i çeşm-i evliyâ vü esfiyâ**

Ο Ἐφέντης μᾶς εἶσαι Βασιλιάς ὀλονῶν τῶν προφητάδων
Καί εἶσαι φάος τῶν ματιῶν ὀλονῶν τῶν εβλιγιάδων

O Efendis mas ise Vasilias olonôn ton profitâdon
Ke ise fâos ton mation olonôn ton evliyâdon

**Birbirine müştulayı her melek
Raksa girdi şevk u şâdından telek**

Καί τά μελέκια χαροῦνταν ἀπό τή γέννησα τοῦ
Ταράχτηκαν οἱ ούρανοι ἀπ'τή μεγάλη χαρά

Ke ta melecia harundan apo ti gennisa tu
Tarâhtikan i uranî ap'ti megâli harâ

**İşbu heybetden Âmine hûb-rû
Bir zemân aklı gidüp geldi giru**

Γλέποντας τοῦ τά ἡ Ἀμινέ σᾶς μέθ'ζησθαι
Από τό νοῦ τῆς χάθηκε ὕστερα στό λόγω τῆς ἥρθε

Glêpondas tu ta i Âmine sas meth'zisthe
Apo to nu tis hâthike istera sto lôgo tis irthe

**Gördi gitmiş hûriler hiç kimse yok
Görmedi oğlun tazarrû kıldı çok**

Καί οἱ χουρίδες πάει σάν εἶδε τίνας δέν εἶναι
Δέν εἶναι τό παιδί καί τῆς ἔκλαψε πού δέν εἶναι

Ke i hurides pâi san ide tînas den ine
Den ine to pedî ke tis eklapse pu den ine

**Hûriler aldı tasavvur kıldı ol
Hayret içre çok tefekkür kıldı ol**

Καί οἱ χουρίδες πανδεχές πού πήραν τό παιδί τῆς
Χαϊγρέτισσε ἀπόμεινε οὐχ τή διαλογιστή τῆς

Ke i hurides pandehes pu piran to pedî tis
Hayretisse apômine uh ti dialogisti tis

**Çevre yanun isteyü kıldı nazar
Gördi kim bir kösedé Hayru'l-beşer**

Ἐγύρισε καὶ στό πλευρό ἄν τά καλῷ τῇ ράλλῃ
Τό νεῖναι τόν Ἐφέντη μᾶς σεμνά κοσέ ἀπ'άλλῃ

Egîrise ke sto plevrô an ta kalo ti râlli
To n'ine ton Efendi mas semnâ kosê apâlli

**Şöyle Beytullah'a karşı ol Resûl
Yüz yire urmuş ve kılmış secde ol**

Ἐγνάντια μές τό Μπεϊτουλλάχ τόν εἶδε πού εἶχε πάει
Τό μούτρο εἶχε μεστητός αὐτός σετζντέ κάνει

Egnândia mes'to Beytullah ton ide pu ihe pâi
To mutro ihe mestitôs aftos secde kâni

**Secdede başı olub tâhmîd ider
Hem getürmiş parmağın tevhîd ider**

Κεφάλι τοῦ εἶναι στό σετζντέ τόν Κύριο θά χαριστάει
Καί τό δάχτυλο τοῦ σήκωνε καί ἐναν τόν μαρτυράει

Kefâli tu ine sto secde ton Kîrio tha haristâi
Ke to dahtilo tu sikone ke enan ton martirâi

**Dir ki ey Mevlâm yüzüm tutdum sana
Yâ İlâhî ümmetim vir-gil bana**

Καί ἔλεγε : γιά Ραμπήργω σετζντέ σοῦ κάνω
Νά μοῦ δοκείς τό ούμμετι μοῦ παρακάλια σοῦ κάνω

Ke elege: già Rabbi ego secde su kâno
Na mu dokis to ummeti mu parakalia su kâno

**Deprenür dudakları söyle kelâm
Anlayamadım ne dirdi ol hümâm**

Τά χείλα τοῦ ταράζονται καί ἔλεγαν χαμπέρι
Καί δέν τό ἔχεις κάνει λέγε, τό στόμα τοῦ Πεϊγκαμπέρη

Ta hila tu tarâzonde ke elegan haberî
Ke den to ehis kâni lege to stôma tu Peygamberi

**Kulağım ağızına urдум dinledim
Söylediği sözi ol dem anladım**

Τά αύτιά μοῦ μές τό στόμα τοῦ ἔβαλα καί πάνυ νοῦρα
Καί πύκασσα ὅτι ἔλεγε ἄγω ἐκεῖνη τήν νοῦρα

Ta aftia mu mes'to stôma tu evala ke pâni nûra
Ke pîkasa oti elege âgo ekini tin nûra

*Hakk'a bağlayub gönülden himmeti
Dir idi kim ümmetî vü ümmetî*

Στόν Κύριο μᾶς ἀπό καρδιά ἔδεσε τό χιμμέτι
Παρακαλεῖ καὶ ἔλεγε οὐμμέτ πάλι οὐμμέτι

*Ston Kîrio mas apo kardia êdese to himmeti
Parakalî ke élege ummet pâli ummeti*

*Tıfl iken ol diler idi ümmeti
Sen kocadın terk idersin sünneti*

Από μικρό θά γνάζονταν αύτός γιά τό ούμμέτι
Καί έσυ πού γέρασες ἀφήνεις τό σουννέτι

*Apo mikro tha gnâzondan aftos gia to ummeti
Ke esi pu gêrases afînis to sunneti*

Fasl-ı Mu'cizât

*Mekke kavmi uluları bî-hilâf
Kâbe'yi ol gice kılurken tavâf*

Οι Μεκκελίδες τόν Κάαμπε ξέρε δίχως χιλάφι
Εκείνη τήν βραδιά τόν ἔκαναν ταβάφι

*i Mekkelides ton Kâbe ksere dîhos hilâfi
Ekîni tin vradia ton ekanan tavâfi*

*Secde kıldı Kâbe görǖdi hâss ü âmm
Düşmedi bir taşı hoş kıldı kiyâm*

Σετζντέ ἔκαμε ὁ Κάαμπε τόν εἰδαν μικροί μεγάλοι
Καὶ γιά ἔνα ἄλσος δέν ἔπεσε καὶ δσα νοῦ τοῦ τό χάλι

*Secde ekame o Kâbes ton idan mikrî megâli
Ke gia ena âlsos den epese ke ôsa nu tu to hâli*

*Rükne-i rükne Kâbe'nin virdi selâm
Didiler kim doğdu ol hayru'l-enâm*

Σελάμ ἔδινε τό Κάαμπε κομμάτι στό κομμάτι
Ηλεγαν εί γεννήθηκε τῷ κόσμῳ τό χαίγράτι

*Selâm êdine to Kâbe kommâti sto kommâti
İlegan i gennîthike to kosmo to hayrâti*

*Kâbe bir savt itdi ol dem nâgehân
Didi doğdu bu gice şems-i cihân*

Ἐκείνη τήν ὥρα ὁ Κάαμπες ἐφώναξε καὶ εἴπε
Ἄποψε νά γεννήθηκε τῷ κόσμῳ Ἐφέντης εἴπε

*Ekini tin ora o Kâbes efônakse ke ipe
Arôpse na gennîthike to kosmo Efendis ipe*

*Pâk idüp küfr ile putlardan Resûl
Kurtariser beni müşriklerden ol*

Ἀπό ὅλα τά κουνίσματα θά μέ ἀποστρέψεις ἐμένα
Καὶ ἀπό ὅλους τούς μουσρίκιδες θέλα μέ'κλείς ἐμένα

*Apo ola ta kunîsmata tha me apostrepis emêna
Ke apo olus tus musrikides thela me'klîs emêna*

*Yalın ayak baş açuben sâf sâf
Eyleyiser ümmeti beni tavâf*

Καὶ τό ούμμέτι αύτουνοῦ ὅλοι θέλα μέ ξέρουν
Ξυπόλυτοι καὶ ξεσκούφοτοι γύρες θέλα μέ φέρουν

*Ke to ummeti aftunû öli thela me ksêrun
Ksipôliti ke kseskûfotî gîres thela me fêrun*

*Ol gice tabl-ı nübûvvet urdilar
Ol gice Şeytân'ı gökten sürdiler*

Ἐκείνη τήν ὥρα γίνηκε τῆς προφητείας τό δέ βάνει
Ούχ τά ὥρα θά κοπανά ἔδιωξαν τό σεϊτάνι

*Ekini tin ora gînike tis profitas to de vâni
Uh ta ora tha kopanâ êdioksan to seytâni*

*Nice puthâne nice deyr ü sanem
Yikilub küfr ehline irdi elem*

Καὶ ἔκλεισες γκρεμίστηκαν κουνίσματα μεγάλα
Καὶ στούς καφίρηδες ἔπεσε ἀλλάζουνα κέντρα ἄλλα

*Ke êklises grêmistikan kunîsmata megâla
Ke stus kafirides epese allazuna kendra alla*

İNGİLİZCE

Vesileti'n-Necât'ın İngilizce Tercümesi THE MEVLIDI SHERIF

Lyman MacCallum

(Haz. Hümeyra Mermer Turner)

Mevlid-i Şerif hiç şüphesiz hem edebî hem de sosyolojik açıdan önemli bir eserdir. Mevlid-i Şerif'e halkın yoğunraigbet göstermesi ve mevlid törenlerinin yapılması, gayr-i müslim şahısların da hayli dikkatini çekmiştir. Bundan dolayı eser İngilizceye iki kez tercüme edilmiştir. Eserin ilk tercümesi Elias John Wilkinson Gibb'in *A History of Ottoman Poetry* isimli eserinin 1. cildinde görülmektedir.¹ Mevlid-i Şerif'in İngilizceye ikinci tercümesi ise, Lyman MacCallum tarafından yapılmıştır. Gibb'in yapmış olduğu tercüme kısmi olduğundan burada sadece atıfta bulunulacaktır. Bu çalışmada öncelikle MacCallum'un hayatı, sonra da *The Mevlidi Sherif* başlığı ile tercüme ettiği mevlid hakkında bilgi verilecektir.

Lyman MacCallum Kimdir?

Frank Lyman MacCallum, Mima ve Frederick MacCallum² çiftinin ikinci çocuğu olarak Erzurum'da 18 Haziran 1893'te doğmuştur. Lyman henüz doğmadan Ontario'dan Erzurum'a American Board tarafından misyonerlik faaliyetleri için gö-

¹ Yazarın Mevlid hakkındaki görüşleri ve tercümesi için bkz : E. J. W. Gibb, *A History of Ottoman Poetry*, Volume 1, Luzac and Co., London 1900, s. 232-248.

Ayrıca Gibb'in hayatı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: Christopher Ferrard, "GIBB, Elias John Wilkinson", D.I.A., C.14, İstanbul 1996, s. 64-66 ; E.G.B., "GIBB, Elias John Wilkinson", *Dictionary of National Biography*, Editör: Sir Sidney Lee, Second Supplement Volume II, Smith Elder and co, London 1912 s.100-101.

² Babası Frederic Mac Callum'un American Board Örgütü başkanına yazdığı bir mektup hakkında bkz: Mustafa Çabuk, *1875- 1925 Yılları Arasında Adana, Antalya, Antep, Maraş ve Mersin Bölgelerinde Misyonerlik Faaliyetleri ve Ermeni Olayları*, Doktora Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi S.B.E., Kahramanmaraş 2013, s.59. Ayrıca Mac Callum ailesi, Ermeni Propagandacısı Lord Bryce ile de irtibat halinde olup ona zorunlu iskan sırasında belgeler göndermişlerdir. Bkz: a.g.t., s. 52.

derilen aile, Lyman henüz çocukken Maraş'a nakledilmiştir.³ Bu yüzden MacCallum'un Erzurum'a dair anısı yoktur. Ancak Maraş'ta uzun bir süre ailesiyle birlikte yaşadıktan sonra büyükanne ve büyükbabası ile yaşamak üzere kız kardeşiyle birlikte 1907'de Kanada'ya gitmiş ve liseye burada kaydolmuştur.⁴

1912'de Queen's Üniversitesi Mühendislik bölümünde girmiş, savaşın başlaması üzerine 30 Ağustos 1914'te Kanada ordusunda hizmete katılmıştır.⁵ Savaş ortamındaki kötü yaşam koşullarından dolayı hayat mücadele veren MacCallum'un Kanada Ordusu'ndaki görevine 14 Ağustos 1918'de son verilmiştir. Savaş sırasında MacCallum ailesi öncelikle Türkiye'den ayrılmak zorunda kalmış, sonrasında babası Frederick MacCallum American Board İstanbul Yayın İşleri Bölümü için yönetici olarak görevlendirilmesi ile İstanbul'a taşınmıştır.⁶

1924'te *Daily British Whig* isimli gazetede muhabir olarak görevde başlayan MacCallum⁷, 1925 İstanbul'a gelerek ailesinin yanına dönmüştür⁸. Daha sonra Amerikan-İncil Topluluğu (Levent)'nda görev almış⁹, İncil'in dağıtım ve gazete reklamlarında da yer almaları için çaba sarf etmiştir. Özellikle de İncil'in "dinî özgürlük" ilkesince kitapçı raflarında yer alması yönünde girişimlerde bulunmuştur.¹⁰

1925'ten sonrası MacCallum için sadece İncilin dağıtılması ya da satılması işini öğrendiği yıllar değildir. O, aynı zamanda Türk milletinin hayatını ve Türkçeyi öğrenmek için yoğun çaba sarf etmiştir.¹¹

Yaklaşık 1850'li yıllarda beri İstanbul'da birbirleriyle paralel bir şekilde faaliyet gösteren İngiliz ve Yabancı İncil Toplulukları 1937'de "Bible Lands Agency, North" ismi altında birleşirler. Lyman MacCallum, 1937'de bu yeni kuruluşun Türkiye'deki yönetiminden sorumlu kişi olarak çalışmaya başlar.¹²

1939'da "Türkçe İncil İnceleme Kurulu" görevini tamamlar. Türkçe İncil basıma hazırlır. MacCallum 1941'de Türkçe İncilin basımını tamamlar.¹³ Türkçe İncilin daha çok kişiye ulaşması için çaba sarf eder. Hatta Ankara'da bir İncil satış ofisi açmayı da istemektedir. Bunun için gerekli girişimlerde bulunur ancak Amerikan İncil Topluluğunun kendisini Beyrut İncil Topluluğu Aktif Temsilcilik Sekreterliği'ne görevlendirmesi üzerine 1943'te Beyrut'a gelir.

Makalemizi ilgilendiren kısmı aslında MacCallum'un Beyrut hayatıdır. Nitekim

³ Constance E. Padwick, *Call to Istanbul*, Longmans, Green & Co.,London, 1958, s. 1.

⁴ Padwick, s. 11.

⁵ A.g.e, s. 21.

⁶ A.g.e, s. 21-30.

⁷ A.g.e, s. 33.

⁸ A.g.e, s. 49.

⁹ A.g.e, s. 51.

¹⁰ A.g.e, s. 57-65.

¹¹ Padwick, s. 68-75.

¹² A.g.e, s. 108-109.

¹³ A.g.e, s. 147.

MacCallum, Mevlid'i *The Mevlidi Sherif* ismiyle Beirut'ta tercüme etmiştir. Bu çeviri önce Mayıs 1942'de Fransız *Réalité* dergisinde dikkat çekmeyecek bir tarzda yayınlanır. Ancak British Council, uluslararası dostluk açısından bu çevirinin ne kadar değerli olduğunu fark edince Londra'da yayımlanması için girişimlerde bulunur. Eser John Murray tarafından "Doğunun İrfanı" serisine ilave bir eser olarak tanıtılar ve yayınlanır.

MacCallum'ın Türk Edebiyatı'na dair başka çalışmaları da mevcuttur. Örneğin Yunus Emre MacCallum'un ilgi duyduğu bir sufi-şâirdir. MacCallum Beirut'ta, arkadaşı Burhan Toprak tarafından kaleme alınan bir dizi makaleyi de İngilizcaye çevirmiştir. Bu makalelerden birisi de Yunus Emre ve Divanı hakkında yazılmıştır ki MacCallum tarafından İngilizcaye Tercüme edilmiş ve *The Muslim World*'de Nisan 1946'da yayınlanmıştır.¹⁴ Makalede Yunus Emre'den bazı şiirlerin de İngilizcaye titizlikle çevrildiği görülmektedir.

Aktif Temsilcilik Sekreterliği görevi vesilesi ile Bulgaristan, Yunanistan, Ermenistan, Lübnan, Suriye ve Irak'a giden MacCallum, İstanbul'un Fethinin 500. Yıldönümü 1953'te fetih kutlamalarına katkı olarak bir makale çevirmiştir.¹⁵ Ekrem Hakkı Ayverdi tarafından kaleme alınmış İstanbul ve Fatih Sultan Mehmet konulu bu makale *The Muslim World* Dergisi 43. Cilt 3. Sayıda "Constantinople and Its Conqueror: 1453 A Quinque-Centennial Turkish Study" başlığı ile yayınlanmıştır.

Lyman MacCallum "My end is my beginning" (Sonum başlangıcımdır) diyerek 1955'te beyin kanaması sebebiyle vefat etmiştir.¹⁶

Akademik makalelerde, mevlid vb. türler hakkında yapılan çalışmalarla Lyman MacCallum ve Eseri *The Mevlidi Sherif* hakkında ayrıntılı bilgi verilemeden sadece atıf ve alıntı yapılmıştır.¹⁷ Yukarıda MacCallum hakkında yazılmış biyografik bir eser olan *Call to Istanbul* isimli kitabı kaynak alınarak, hayatı kısaca anlatılmıştır. Bu bilgilere ilave olarak U.S Center for World Mission'un dergisinin sitesi olan Global Prayer Digest'te de bazı malumata ulaşılabilir. Her ne kadar bazı bilgiler mevzubahis kitaptan farklılık arz etse de sitedeki "Bir Misyoner Biyografisi: Lyman MacCallum" başlıklı yazında şu bilgiler yer almaktadır:

"Misyonerlik çalışmaları Lyman MacCallum için alışılmış bir durumdu. Misyoner bir çiftin çocuğu olarak 18 Haziran 1893'te belki de dünyanın en eski şehirlerinden ve Lyman'in en çok sevdiği yerlerden biri olan Maraş'ta doğdu. Babası oradaki İlahiyat Okulunda eğitimci idi. Lyman ve diğer misyoner çocukları bu okulda eğitim alırlardı. 17 yaşına geldiğinde Lyman eğitimini tamamladı ve Kanada'ya taşındı.

¹⁴ Padwick, s. 161-163.

¹⁵ A.g.e, s. 202.

¹⁶ A.g.e, s. 27-209.

¹⁷ Rieks Smeets, "A Circassian Mevlid", *Studies in Slavic and General Linguistic*, Vol. 1, 1980, s. 323-335; Howard A Reed, "Perspectives on the Evolution of Turkish Studies In North America Since 1946", *Middle East Journal*, Vol. 51, No. 1 (Winter, 1997), s.15-31 v.d.

29 yaşında iken Türkiye'ye çocukluk anılarının olduğu topraklara zaman zaman anılarını yayınladığı bir Kanada gazetesi için görevli bir gazeteci olarak çalışmak amacıyla geri döndü. Hayatının geri kalanını Türkiye'de geçirecekti. Üç yıl sonra 1925'te American Bible Society (Amerika İncil Topluluğu) tarafından Türkiye temsilcisi olarak görevlendirilmiştir."

Global Prayer Digest'ten alınmış olduğumuz bu yazida MacCallum'un harf inkılabı ile İncilin ve Eski Ahit'in yeni harflerle yayımlanması ve kitapçılardaki yeri alması için göstermiş olduğu çaba anlatılmaktadır. Sayfada, vefatına dair şüpheler verilir:

"Lyman MacCallum beyin kanaması yüzünden 1955'te vefat ettiğinde bu incil Kuzey Kafkasya bölgesinde kullanılmakta olan elli dile çevrilmişti ve Türkiyeden bölgeye dağıtıımı yapılmıştı. O sadece 62 yaşındaydı."¹⁸

The Mevlidi Sherif Hakkında

İlk yayımlanması 1943, ikincisi ise 1957'de olan bu eser, iki temel kısımdan oluşmaktadır: "Introduction" ve "The Mevlidi Sherif". Yazar "Introduction" kısmında önce Süleyman Çelebi, sonrasında Vesiletü'n Necat, mevlid törenleri ve Mevlid'in Türkler için önemi hakkında kısaca bilgi vermiştir. MacCallum tercüme yaparken Ahmet Halit Kitaphanesi Yaynevi tarafından 1931'de İstanbul'da tab olunan nüshayı kullandığını ifade eder.¹⁹ Bu nüshada MacCallum'un ifadesiyle 263 beyit vardır.²⁰ Yazar çeviriyi yaparken amacının asla eski bir klasiği ciddi bir şekilde çalışmamadığını, tam tersine dilin öndeği bariyerlerin kırılması ve böylece batılı okuyucuların, Mevlid'i dinleyen Türklerin duygusal deneyimlerine biraz da olsa giriş yapabilmelerini sağlamak olduğunu ifade eder.²¹

The Mevlidi Sherif bölümü ise, Süleyman Çelebi'ye ait ait Vesiletü'n – Necat'ın tercümelerini içerir. Bunlardan "Introduction" kısmı Süleyman Çelebi'nin kendisine dua edilmesi yani Fatiha okunmasını istediği kısımdır. "The Fatiha" da Fatiha suresinin anlamı verilmiştir. "The Prophetic Succession" isimli bölümde Muhammedî Nûr'un intikali anlatılır. Yani insanoğlu eşref-i mahlûkat olarak yaratılmış, melekler Allah'ın emri ile Âdem (asm)'a itaat etmişler ve nur Hz. Âdem'in alnında belirmiştir. Allah "bu nur benim sevgilime aittir" demiştir. O nur, zamanla Hz. İbrahim ve

¹⁸ Global Prayer Digest, <http://www.globalprayerdigest.org/index.php/issue/day/missionary-biography-lyman-maccallum>, 28/07/2014.

Ayrıca Lyman Mac Callum hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: Joseph L. Grubill, *Protestant Diplomacy and the Near East Missionary Influence on American Policy 1810- 1927*, University of Minnesota Press, Minneapolis 1971, s. 296-297.

¹⁹ Mevzu bahis eserde hangi yazma veya matbu nüshanın esas alındığını yahut kim tarafından eserin Türkçe harflere çevrilidine dair bilgi bulunmamaktır.

²⁰ Süleyman Çelebi, *The Mevlidi Sherif*, çev: Lyman MacCallum, John Murray, London 1957, s. 7.

Yazar 263 beyit derken kanaatimize eserde zaman zaman tekrarlanan "Eğer Cehennem ateşinden kurtulmak isterseniz, aşk ve derd ile salat edin" ve bunun karşılığı olarak söylenen "Salat u selam sanadır ey Allah'ın habibi ve elçisi" manalarındaki beyitleri sayıya dahil etmemiştir. Nitekim tercümede toplam 281 beyit vardır. Bunlardan 18'i mevzu bahis iki beytin teklarından oluşturmaktadır.

²¹ MacCallum, 1957, s.7.

Hz. İsmail'e ve en son Hz. Muhammed'e geçmiştir. "The Birth Of Muhammed" isimli kısmında ise, Hz. Amine'nin yaşadığı olaylar ve en son Efendimizin "ümmeti ümmeti" diye konuşması hadisesi anlatılır. "The Miracles Of Allah's Apostle" da Efendimizin yaşamış olduğu bulutların sürekli üzerinde olup ona gölge yapmaları, gölgесinin olmaması vb. harikulade bazı olaylar; "The Heavenly Journey of Allah's Apostle" isimli bölümde Miraç hadisesi anlatılmıştır. "The Petition" kısmı ise Mevlid'deki "Tazarru' ve Münacat"; "The Refuge In Allah" ise "Duâ ve İltica"nın tercümesi mahiyetindedir. Eser "The Prayer" ve "Fatiha" yani Dua-i Mevlidi'nin Nebî ve Fatiha Sure-i Şerifesinin tercümeleri ile hitam bulmuştur. Ayrıca Mevlid'in notaları da eserin sonunda yer almaktadır.

The Mevlidi Sherifi üslup açısından ele alacak olursak, MacCallum'un eski İngilizce ve hâl-i hazırda kullanmakta olduğumuz İngilizce kelimeleri birlikte kullandığını görüyoruz. Örneğin "thee" eski İngilizcede "sana, seni, sen" manasındadır ki bu kelimeler günümüz İngilizcesinde "to you" ve "you" ile ifade edilir. Yazar zikrettiğimiz örnekteki gibi pek çok eş anlamlı kelimeyi eserinde kanaatimizeş şirlerdeki kafiyeleri daha kolay oluşturabilmek için kullanmıştır. Tercüme eser olmasına rağmen üslup ve kelimelerin seçimindeki uyuma azami derecede dikkat edilmesi dikkat çekmektedir. Ayrıca MacCallum zaman zaman kullandığı kelime yahut kavramlarını açıklamalarını dipnotlar ile açıklamıştır.

Gibb tarafından yapılmış olan tercüme hakkında da kısa bir malumat vermeyi uygun görüyoruz. Gibb'in yapmış olduğu tercüme, sadece Tevhid ve Hz. Muhammed'in Doğumu bölümlerinin çevirisi mahiyetindedir. Gibb, Mevlid'in hepsini tercüme etmemiştir. Bu konuda Gibb'in amacının tüm eseri tercüme etmek olmadığı, eserinin özelliği gereği sadece dönemin şairi olan Süleyman Çelebi'nin şiirlerine örnek vermek olduğu kanaatindeyiz. Nitekim Gibb de mevlid törenlerinde en çok okunan kısımları (opening canto and Light of Muhammed) tercüme ettiğini ifade etmekte, fakat eserin orjinalinde Efendimizin mucizelerinin, vefatının anlatıldığı kısımlar olduğunu da kısaca anlatmaktadır.²²

Gibb, Mevlid'in hangi nüshasını tercüme ettiğine dair doğrudan bilgi vermemektedir. Ancak Mevlid-i Şerif'in bir kısmının Ziya Paşa'nın Harabat isimli eserinin 3. Cildinde kısmen tab edildiğini söyler. Yine British Museum'daki tam olmayan bir nüshadan ve kendi koleksiyonunda birisinin tam olduğunu düşündüğü iki nüshadan bahseder.²³ Kanaatimizeş yazar, bu nüshaları esas alarak tercüme yapmıştır.

Gibb'in tercumesini okurken ifadelerin ağırlıklı olarak Eski İngilizceden seçildiğini görüyoruz. Ayrıca yazar bazı Türkçe ve Arapça kavramları tercüme etmemiştir, doğrudan İngilizce transkripsiyon ile yazmıştır. "Sherbet, bulbul, e-lestü" vb. kelimeler bu duruma örnektir. Dipnotlarda yer yer İslamiyete ait terimler veya Türkçe ve Arapçadan gelen kelimelerin manalarına dair açıklamalar da mevcuttur.

²² Gibb, Volume 1, 1900, s. 240-241.

²³ Gibb, Volume 1, 1900, s. 235.

The Mevlidi Sherif

In the of God, the Merciful, the Compassionate
Allah! This name invoke we in beginning
For this is ever due from us, his servants

Allah! The name which brings to all who call it,
God's present aid, the weight of labour lightning

Did Allah's name begin each fresh endeavour,
The end would ne'er fall short of full attainment.

With every breath repeat that name, unceasing;
In Allah's name see every task complated.

Who says: Allah! in language truly loving
Shall see his sins, like autumn leaves, removing.

That man is pure who on the pure name calleth;
Who cries: Allah! attains his every purpose.

Come then in love that holy name repeating;
Your woeful tears and heartfelt fears commingle.

He may Accord us mercy, that great Sov'reign
The Generous, the Merciful, the Holy.

He's One! Doubt not his Unity eternal,
Though multitudes profess their creeds of error.

While yet the words were not, Allah had being,
Mighty was he, richer than all creation.

He was while yet was found nor man nor angel,
No earth, moon, sun, nine spheres nor highest heaven.

His was the art by which these all were founded,
Him they confess, his Unity they witness.

Omnipotence in these revealed his power
While giving proofs that testified his Oneness.

"Be!" said he, and the World stood forth in splendour;
Were he to say: "Be not!" so would it vanish.

Why, therefore, need we still prolong discussion?
Allah is One; beyond him is none other.

The proofs might be till Judgement Dat extended-
Yea, more such Days might fall ere they were ended.

Since Muhammed cause of this existence,
With simple hearts petition his assistance.

If from Hell's flame you hope to find salvation
With grief and love repeat the Salutation.

Response

Blessing and greeting upon thee, O Apostle of Allah!
Blessing and greeting upon thee, O beloved of Allah!

Introduction

O worty friends, ere we begin our story,
We charge you with a legacy most solemn;

A charge which he who holds in due observance,
Musk- sweet shall be his soul among its fellows.

May God Most High remember with his mercy
Each one of you who me²⁴ in prayer remembers.

For me, your slave, make earnest supplication;
A Fatiha I beg, your rich donation.

The Fatiha

Praise be unto Allah, the Lord of all creatures, the Most Merciful,
the King of the Day of Judgement. Thee do we worship and of
Thee do we beg assistance. Direct us the right way, the way of
those to whom Thou hast been gracious; not of those against
whom. Thou are incensed, nor of those who go astray. Amin.

The Prophetic Succession

When man was first by Allah's pow'r created,
The ornament was he of all things living.

To Adam came all angels in submission,
A gesture oft, at God's command, repeated.

On his brow first God set the Light of Prophets.
Saying: This Light belongs to my Beloved.

Long years that Light shone there, nor ever wavered,
Until the prophet's earthly life was ended.

Know that to Eve's brow next the Light migrated,
Remaining there through many months and seasons.

Then Seth received this sigil of Mustafa²⁵
Which glowed more bright as year to year was added.

Thus Abraham and Ishmael received it-
My time would fail should all the line be counted.

From brow to brow, it linked chain unbroken,
The light at last attained its goal, Muhammed.

The Mercy of the Worlds appeared, and straightway
To him the Light took wing, its journey ended.

Give ear, than, to his merits, O ye pious,
And know who is the one will justify us.

If from Hell's flame you hope to find salvation,
With love and zeal repeat the Salutation.

Response

Blessing and greeting upon thee, O Apostle of Allah!
Blessing and greeting upon thee, O beloved of Allah!

The Birth Of Muhammed (on whom be peace!)

Now Amine, Muhammed's tender mother
(Mother- of- pearl, her one pearl like none other),

Had been with child by Abdullah, the faithful,
And time had sped, her hour was fast approaching.

But in that night when he to earth descended,
A host of herald signs bespoke his coming.

It was the happy month, Rebi-ul-evel,
And of this month the twelfth, Isneyn, the Blessed,

On which was born the Welfare of the Peoples,
'Mid marvels by his wond'ring mother witnessed.

"I saw," said she, "a wondrous light up- springing,
And streaming from my house, with blaze increasing.

Round it the sun revolved, moth- like and dazzled,
While earth and sky gave back this matchless splendour.

Heaven's radiant doors stood wide, and Dark was vanquished.
There came three angels bearing shining banners;

24 I.e. the soul of the author, Süleyman.

25 Throughout this poem the names Ahmed, Muhammed and Mustafa are used for the Prophet.

*They raised one at the world's east brink, another
At farthest west, the third atop the Kaaba.*

*Than rank on rank the heavenly host descended,
And round my dwelling marched, as 'twere God's mansion.*

*This multitude made clear to me that straightway
Their lord to earthwould come, to bless his people.*

*In air I saw a silken mattres wafted,
By angel band adoringly attended.*

*So clear before my eyes appeared these visions,
That all my hearth o'erflowed with glowing wonder.*

*But now the wall at hand was sharply riven;
In stepped three shining houris²⁶ fresh from Heaven.*

*Some say that one was Asiye, fair consort
Of Egypt's King, who noble Moses nurtured.*

*One was, without a doubt, the Lady Mary;
The third, a graceful houri, their attendant.*

*Most graciously the moon- browed three approached me,
And, bowing low, said kindly: 'Peace be on thee!'*

*Then close at hand they sat in friendly circle
While each announced glad tidings of Mustafa.*

*To me they said: "Not since the world's creation
Hath mother had such cause for exultation.*

*No son like thine, such strength and grace possessing,
Hath God to earth sent down, for its redressing.*

*Great favour hast thou found, thou lovely mother,
To bear a son surpassing every other.*

*Sultan is he, all hidden truth possessing,
Full knowledge of the Unity professing.*

*For love of him, thy son, the skies are turning;
Mankind and angels for his face are yearning.*

*This is the night foretold in song and story,
In which the worlds rejoice to see his glory.*

*This night the world a paradise he maketh,
This night God's mercy on mankind awaketh.*

*Men of goodwill this night are all elated,
All upright men this night have long awaited.*

*The Mercy of both Worlds is he, Mustafa,
The Refuge of the sinner is Mustafa!*

*With gracious words his nature thus they pictured,
And for that blessed Radiance set me yearning."*

*Here Amine made ending, for the hour
In which should come that best of men had sounded.*

*"I thirst," she cried, "I thirst, I burn with fever!"
A brimming glass to her at once was proffered.*

*White was that glass, than snow more white, and colder;
No sweetmeat ever made held half such sweetness.*

*"I drank it, and my being filled with glory,
Nor could I longer self from light distinguish.*

*On pinions bright a bird of white came floating,²⁷
And stroked my back, so strongly yet how kindly;*

*The Sultan of the Faith that hour was given
And drowned in glory lay both earth and heaven."*

*Now pray to him, make peace and full submission,
That Paradise be yours for your contrition.*

*If from Hell's flame you hope to find salvation,
With love and zeal repeat the Salutation.*

Response

*Blessing and greeting upon thee, O Apostle of Allah!
Blessing and greeting upon thee, O Beloved of Allah!*

*All things created joyfully acclaimed him,
Sorrow was done, new life the world was flooding.*

*The very atoms joined in mighty chorus,
Crying with sweetest voices: Welcome Welcome!*

*Welcome, O matchless Sultan, thou art welcome,
Welcome, O Source of Knowledge, thou art welcome.*

*Welcome, thou Secret of Koran, welcome,
Welcome, Affliction's Cure, thou art most welcome.*

*Welcome, thou Nightingale of Beauty's garden
Welcome, to him who knows the Lord of Pardon.*

²⁶ Angelic, heavenly beings..

²⁷ At this point in the recital the congregation stands to welcome the arrival of the Prophet.

Welcome, thou Moon and Sun of God's salvation,
Welcome, who knowst from Truth no deviation.

Welcome, the rebel's only place of hiding,
Welcome, the poor man's only sure confiding.

Welcome, Abiding Spirit, thou art welcome,
Welcome, the Lovers' Cup-bearer, O welcome.

Welcome, thou Eyesight of thy true adorer,
Welcome, thou Prince, loved by the World's Restorer.

Welcome, the humble soul's Illuminator,
Welcome, thou cherished Friend of the Creator.

Welcome, thou Soul Beloved, thou art welcome,
Welcome, Affliction's Cure, thou art most welcome.

Welcome, since thou of both world's art the Blessing
Welcome to thee, the sinner's Intercessor.

Welcome, thou Monarch by two worlds awaited
For whom both earth and heaven were created.

O thou, whose face with noonday splendour gloweth,
Whose hand is quick to raise up all the fallen,

Thou art the stay and comfort of all lovers,
The only refuge both of slave and freeman;

O balm of broken hearts, joy of the contrite,
O Sultan of the world and all its creatures,

King art thou to the noble race of Prophets,
Light-of-the-eye to men, both saint and simple;

O, last to mount the throne of the Apostles,
O thou, the seal and warrant of the Prophets,

Whose light did maket he whole World shine in brilliance,
Whose rose-like beauty filled the World with roses,

O'ercame the night of ignorance and error,
And brought Attainment's Vineyard to perfection,

O thou, Belov'dof God, grant thy assistance
Smile on us in that hour when ends existence.

If from Hell's flame you hope to find salvation,
With love and zeal repeat the Salutation.

Response

Blessing and greeting upon thee, O apostle of Allah!
Blessing and greeting upon thee, O beloved of Allah!

When he, the Friend of God Ruthful and clement,
Brought to the world the beauty of his presence,

Each angel to his fellow bore glad tidings,
While earth itself in exultation trembled.²⁸

Affrighted by these portents, sweet Amine
'Twixt swoon and waking saw a wondrous vision-

She found herself alone, the hours vanished,
Likewise her son. Believing that they had him,

In tremulous dismay her loss she pondered,
Imploring God the while to send him to her.

Her anxious eye sought every nook and corner,
Till suddenly she spied him, deep in worship;

The Welfare of Mankind, facing the Kaaba,
Had fallen prone, in holy adoration.

There he with head and tongue was praising Allah
Whose Unity his outstretched finger witnessed.

He cried: "Oh God, I look to thee, beseeching,
Grant me my people, let them all be near me!

Amine said: "So clear I saw this vision,
That I to earth was drawn by my impatience.

So my mind cleared, these shadows all departed,
And lo, my son, light of my eyes, Mustafa!

But here to marvel- cord already severed,
Eyes painted, and his circumcision perfect!

His face was lighted with a smile like daybreak,
A sight which set my heart with joy a-tremble.

My heart glowed hot with fires of tender passion,
I snatched him up, and pressed him to my bosom.

Trembled his lips, I saw that words were forming.
What could my Bird of Paradise be saying?

²⁸ A reference to the earthquake believed to have taken place at the time of the Prophet's birth. In this earthquake the famous vaulted hall at the Ctesiphon is supposed to have been ruined.

I bent my ear towards his mouth and listened
With wonder, for his speech was plain to fallow.

Freely submitting all his will to Allah
He murmured low: 'My people, oh, my people! "

For you he prayed, though he was but an infant,
Yet you, full-grown, forsake his path of virtue.

'My people!' thus he yearningly addressed you;
Salute him then, for love will heal and rest you.

If from Hell's flame you hope to find salvation,
With love and zeal repeat the Salutation.

Response

Blessing and greeting upon thee, O Apostle of Allah!
Blessing and greeting upon thee, O Beloved of Allah!

The Miracles of Allah's Apostle

That night, the Meccan chiefs, men pure and guileless,
While circling round the Kaaba, deep in worship,

Beheld the shrine in homage bow its summit,
And right itself again, not one stone missing.

At this each noble chief his neighbour greeted,
Crying: "The Welfare of Mankind is with us!"

And how the Kaaba spoke with voice of triumph;
"Tonight is born the Sun, who all men lighteth.

From idols and all blasphemy he'll cleanse me,
And save from those who hold that God hath partners.

Henceforth his people, pure of heart and lowly,
Round me will march barefoot, with heads uncovered!"

That night the Prophet's thund'rous drums resounded,
Satan that night from heaven was ejected;

In shrine and temple dashed were god and painting,
While 'neath God's scourge the sons of wrath were fainting.

If from Hell's flame you hope to find salvation,
With love and zeal repeat the Salutation.

Response

Blessing and greeting upon thee, O Apostle of Allah!
Blessing and greeting upon thee, O Beloved of Allah!

The glory of the World, when he was forty,
Assumed the crown of prophecy, mysterious.

Oft heard he then a great voice cry: "O Fatihful,
Thee have I made to be the world's sure Mercy!"

By verse and verse came down the sacred Koran,
While miracles most passing strange were witnessed.

Know first that never did that sacred body
Cast shadow on the earth, not e'en at noonday;

From head to foot his frame was light in essence,
And sure it is that light has not a shadow.

Above that noble head there hung unfailing,
A cloudy fragment sent from heav'n to shield him;

Its shadow cooled the burning heats of summer,
And where he moved, the cloud to him was faithful.

The miracles his eyes displayed are many;
Attend, while I recount these blessed marvels.

Whate'er those eyes might see before them lying,
Could they behold as clear when left behind him.

When Gabriel brought down a revelation,
The very instant when from heav'n he parted,

On earth his scent would fill the Prophet's nostrils,
Who waited then with joy the coming message.

Those glarious lips had but to quiver faintly,
And lo, the sun with all his train would tremble.

When winds of dawn about his head played lightly,
The scent of musk and amber filled their eddies.

By night his pearly teeth so brightly glittered,
Lost needles by that light might be recovered.

His breast poured forth a light by which his comrades
Through darkest night could walk the path of safety.

The Friend of God in twain the moon divided,
Through he but gestured towards it with his finger.

*The Ruler of the World would oft plant palm-trees,
And pluck the honeyed fruit within the hour.*

*This tale might be till Judgement Day extended-
Yea, more such Days might fall ere it were ended.*

*If from Hell's flame you hope to find salvation,
With love and zeal repeat the Salutation.*

Response

*Blessing and greeting upon thee, O Apostle of Allah!
Blessing and greeting upon thee, O Beloved of Allah!*

The Heavenly Journey of Allah's Apostle

*Come hither, ye who long to feel love's fires
Who count yourselves true lovers of the Loved One.*

*Come, hear how he one night to heav'n ascended;
And burn with love the while, if ye be lovers.*

*Upon a Thursday night, and this is certain,
For this became th' illustrious Night of Power²⁹,*

*Our Lord, the Royal child of noble fortune,
At home was resting in the cool of evening.*

*While thus in high-souled ease he was there seated,
To Paradise³⁰ God sent his angel saying:*

*"Take thence a belt of rank, a crown well-jewelled,
A trusty chestnut steed of noble breeding,*

*Lead him to my Beloved for his service,
To visit highest heaven and behold me."*

*So Gabriel to Paradise descended,
And saw that countless horses there were grazing.*

*But in their midst stood one with eyes right tearful,
Who would nor eat nor drink, so mournful was he.*

*His sorrowing eyes streamed like the flooded Jeyhan
Pining and grief his woeful heart had melted.*

*Said Gabriel: "Why weep you so, what ails you
What wounds are these your soul and body carry?*

*Your comrades all do graze and drink or wander,
While you stand moaning; say, what do you long for?"*

*He answered: "Forty thousand years, O Master,
Not food or drink, but love my frame has nourished.*

*For, once, my ear was drawn by sudden music,
Voices divinely sweet, low, but heart-piercing,*

*Which sang in lovely unison: 'Muhammed'
Since then I know not what strange mood is on me,*

*My left from right can I not now distinguish;
The Master of that name I love for ever.*

*Whithin my breast my heart is lean with longing;
Not sight but only sound has made me love him.*

*This yearning makes of Paradise a prison,
By night and day these groans and sighs I utter.*

*Though to the eye I seem to stand in heaven
The pangs of absence are my endless torment.*

*Him must I find, whose glorious name I cherish,
Or else this frame incontinent must perish!"*

*Cried Gabriel: "O matchless steed celestial,
Languish no more, for God your prayer has answered.*

*Whoever bears love's emblems in his body
Shall know, some day, the joy of lovers' meeting.*

*Come now to meet your loved one as appointed,
With healing balm your heart shall be anointed."*

*The steed and Gabriel set forth together,
And soon appeared before the body Prophet.*

*"Hail Mustafa! We bring salaams from Allah,
Who sends you earnest wishes for your welfare.*

*He bids you come and be his quest in heaven,
To gaze upon its wonders and behold him.*

*Unsealed tonight is God's long-hidden secret;
Revealed tonight, to you alone, his visage.*

*Filled are both worlds tonight with flooding Zemzem³¹
And angels fly with tidings of your coming;*

29 The 27th night in the month of Ramazan.

30 Lowest of the heavenly spheres.

31 Water of Zemzem well in the sacred enclosure at Mecca.

The eight firm Gates of heav'n they now have opened,
And scatter, free, rich blessings o'er creation.

The abodes of bliss and spirits blest await you;
Come then with us, Mustafa, to the Eternal.

Behold, this steed from Paradise I brought you,
To prove it was our Lord himself besought you."

At once Mustafa rose to do his bidding,
And donned with joy the crown which they provided

The angel held the steed while while Ahmed mounted,
And settled firm astride the beast celestial.

Before him went their guide, the way to open;
The chestnut spread his wings and soared towards heaven.

In that same breath, the Sultan of the Nations
Dismounted in Jerusselam the Sacred.

There, souls of prophets came straightway to greet him,
Each seeking means to de him signal honour.

At this a cry from Allah reached the spirits,
Bidding them follow Mustafa in worship.

The Welfare of Mankind then sought the prayer-niche,
While souls in rows behind joined in the Namaz³²,

Two rek'ats³³ they performed, there on the Aksa³⁴,
The order of the Will Supreme obeying.

A ladder now appeared, of light constructed;
And by its rungs their journey they continued.

Till wond'ringly he stood at last in heaven;
The Bird of Paradise its wide gate entered.

He saw the heavenly citizens at worship,
Engaged each one in reverent devotions.

Some sang the names of God, some spoke his glory;
Here beads were told, there holy praises shouted;

Some prostrate lay in humble adoration.
Some stood erect, some bowed to earth their faces,

Some by the love of God were so enraptured,
That lost they were in dream, or trance ecstatic.

32 The act of worship prescribed five times Daily for Muslims.

33 One of the cycles of prayer and genuflexion which are repeated in the namaz.

34 The enclosure surrounding the mosque of Omar on the site of Solomon's temple at Jerusalem.

These citizens all hurried towards Mustafa,
Intent to Show respect and pay him homage.

Congratulating him upon his journey,
They said: " Thou art most welcome, O Muhammed,

Our Intercessor in the Day of Judgement!
The crown of bliss tonight thy brow encircles;

Wander at will throughout the storeyed heavens,
And share tonight our Sultan's conversation,

An honour ne'er before to men accorded,
For none was worthy thus to be exalted."

That night the Prophet roamed, led on by passion,
To view the spheres with comprehending glances.

From each he garnered store of hidden wisdom,
Until his steps approached the bourn of Sidre³⁵,

Beyond which point had Gabriel not ventured
Since first the spheres to order were subjected.

When Gabriel made sign he could no further,
The Mercy of the Words declared in sadness:

"These paths I know not, all is blank before me;
A stranger I, how shall I go without thee? "

At this the angel cried: "Prophet beloved,
Think not thyself to be e'en here a stranger!

For thee alone these spheres have been created,
With men and jinns, the houris and bright angels.

But here my range doth end, here is my border,
Nor know I what beyond this frontier lieth.

It is commanded by our glorious Master,
That I nor wing nor heart beyond this venture.

Should I transgress, swift as the lightning flashes
The fire of God would smite my bones to ashes."

The Glory of the World to this made answer:
"Stay thou within the pale, as is commanded.

But I, whose steps hath Love to this point guided,
I must go on although at once I perish.

35 A tree in the seventh heaven. Also the mansion of the Angel Gabriel.

Who press on, it death's despite, unshrinking,
Shall see his love, and stand, those features drinking.

Count not the way of love adverse or winding;
To yield the head may prove the surest finding."

If from Hell's flame you hope to find salvation,
With love and zeal repeat the Salutation.

Response

Blessing and greeting upon thee, O Apostle of Allah!
Blessing and greeting upon thee, O Beloved of Allah!

While thus he was with Gabriel conversing,
Refref³⁶ appeared and, bowing, bade him follow.

The Sultan of the World and he together
Set forth from Sidre for their destination.

Soon came a chasm, abysmal and upreaching,
Where's neither sky, nor earth, nor habitation;

This boundless space is neither full nor empty,
Its qualities escape man's comprehension.

Before they found the seat of the Eternal.
Full seven times ten thousand veils were lifted.

When each was raised, solemn voice commanded;
"Approach, my friend; delay not to come hither!"

He saw and crossed those empyrean spaces,
And stood at last before the Lord Almighty

There Majesty revealed to the Beloved,
In fullest light, six aspects of his Beauty.

He saw the Lord of Glory full and clearly,
As will his followers in the World Hereafter.

The King communed with Mustafa, 'tis certain,
Though neither Word, nor voice, nor sign were needed.

"I am your heart's desire," he said "your solace,
Your only love, the only God you worship.

For me by night and day you sigh, unceasing,
And say: 'Why may I not behold his beauty?'

Come Friend, the love I fell for you is boundless,
To you I give all people for your bondsmen.

Whatever you desire shall now be granted;
For every ill a thousand cures stand ready."

Then answered Mustafa: "O God of Mercy,
Veiler of Faults, most graciously forgiving,

What shall become of these thy halting people,
How shall they find their way into thy presence?

By day and night their deeds compass rebellion;
I fear lest the Abyss should be their portion.

O Majesty, this is my sole petition -
My people, may they be by thee accepted."

From Truth Supreme a loving cry resounded:
"I grant them all you, my friend, Muhammed!"

Your people now to you have I accorded;
My Paradise I promise for their portion.

O friend, was such a trifle worth the asking?
Since you now have my love, my gentle Lover,

Would you make suit for this rebellious handful?
You might have asked both worlds for your possessing.

You are the glass which mirrors my reflection;
Your name have I inscribed with mine together."

God said moreover: "Well I know, my Prophet,
That gazing thus your soul will ne'er feel surfeit;

But go, and give my slaves my invitation
To come and gaze at will upon my features.

You come to heav'n and for them interceded;
Your people shall approach me in the Namaz.

Whenever one performs the Namaz duly,
It wins him merit like to those in heaven.

All forms of worship are in it included;
It is both way to God and sure arrival.

Those faithful souls who pay it five times Daily
Shall God reward as though they had done fifty."

This conversation lasted but an instant,
Though ninety thousand words were in it spoken.

³⁶ There is uncertainty among the commentators as to what Refref represents. Some suppose it to be a heavenly beast not unlike the *Burak* which had carried the Prophet during the first stage of his heavenly journey.

*In that same breath, the world's great Prince and Sultan
Was back once more, under the roof familiar.*

*O his revered companions he narrated,
From first to last, the story of his journey.*

*They said: "Oh thou to whom we turn our faces,
Blessed be thine exalted, heavenly journey!"*

*We all are slaves, thou art our glorious ruler
In all our hearts thou art the full-moon shining.*

*Enough for us the call to be thy nation;
Enough if we may win thine approbation."*

The Petition

*So come, let us confess our sad rebellions;
With secret moan and bitter groan repenting.*

*Though life should last however many seasons,
Death shall one day become our sole employment.*

*Sol let us now defeat death's pangs and sadness,
By evermore entreating: God forgive us!*

*Our deeds have ever been of God unworthy;
We know not what may be our last condition.*

*Our worthless course have we not left nor altered
No preparations made for life eternal.*

*Our names we make to shine before the people,
But secretly our hearts we all have tarnished.*

*Each breath sees us commit sins by the thousand,
Yet not once in your life repent we one sin³⁷.*

*Yielding to self we sin and know no limit -
What shall we do, O God, how make repentance?*

*No one of us but knows his heart's sedition,
Yet we have come, thy mercy to petition.*

*We hope for grace to make a good profession,
For Mercy's touch, and Ahmed's intercession.*

The Refuge in Allah

*O God, for sake of him, thy friend, Muhammed,
For sake of Ahmed, rich in intercession,*

*For sake of Sidre and of highest heaven,
For sake of paths he trod on that high journey,*

*For sake of noble words on that night spoken,
For eyes which gazed that night upon their Maker,*

*For sake of light divine and of the Koran,
For Zion's sake, for Kaaba, Merve³⁸, Zemzem,*

*For sake of tears thy lovers shed, unceasing,
For heads and hearts of all thy faithful people,*

*For hearts aflame with Love's consuming passion,
For mourners weeping blood, so sharp their sorrow,*

*For slaves who walk thy Way in firm devotion,
For this sure Way, straight to thy presence leading;*

*What time the span of life on earth is meted,
What time the shades of death must be entreated,*

*O Holy One, when our last breath doth falter,
Confirm our faith, that it nor change nor alter.*

*Absolve us, sinful, guilty, rebel creatures,
Free from us sin, that we behold thy features.*

*Our tombs with Faith's pure light do thou make splendid,
Our way by cheerful seraph bands attended.*

*When souls are weighted, our hope in thee we centre;
Guide by thy grace, till Paradise we enter;*

*Set us near Mustafa, O thou Benignant,
In gardens where there blows no wind malignant;*

*Then graciously thy face to us revealing,
Content our every wish beyond appealing.*

*Forgive our rebel deeds, thy mercy hasten,
For Ahmed's sake, our sins but lightly chasten.*

*Join us to those with whom thou art contented,
Nor gather us among the souls tormented.*

³⁷ An attempt to reproduce the Word-play of the original, "Bir günaha etmedik hiçbir gün ah."

³⁸ A hill near Mecca, visited during the annual pilgrimage.

*May Süleyman, the lowly, find salvation,
Make faith his guide and Paradise his station.*

*Almighty God, from evil now deliver!
Amen, say all who hope in God the Giver.*

*A hundred thousand blessings, morn and even,
To Mustafa's pure soul by God be given*

*May all his clan, companions and his nation,
His friends and comrades share this acceptance.*

*May he, our Advocate, reject us never!
May God be gracious to you all for ever!*

*If from Hell's flame you hope to find salvation
With grief and love repeat the Salutation.*

Response

*Blessing and greeting upon thee, O Apostle of Allah!
Blessing and greeting upon thee, O beloved of Allah!*

The Prayer

Praise and thanks be unto thee, O Lord God.

Accept in thy courts of glory this recitation of the Mevlidi Sherif and of the glorious Koran, given in honor of thy noble Friend (prayers and peace be upon him), O Lord God.

We make a gift of the merit and reward of this recitation to the honoured soul of our Master and Prophet; accept it, we pray thee, O Lord God. We make a gift of it to the souls of all the apostles, to their companions and descendants, to the souls of the saints and of all true Believers; accept it on their behalf, O Lord God.

Let thy mercy rejoice all the spirits of such as are departed from among the friends who have been responsible for this recitation of the Mevlidi Sherif, O Lord God. Especially the souls of (Here the leader reads the names of those for the repose of whose souls the recitation has been made, if this has been a service of that nature.) Grant long life to those who remain, O Lord God.

Make the government of our Republic victorious over all its enemies by land, sea and air, O Lord God.

When life comes to an end, may the peace of the Faith be ours, and grant us forgiveness and remission of our sins, O Lord God.

Praise be unto God, the Lord of Glory and of the Abstinent, and peace be upon the Apostles, and thanks be unto God, the Lord of the Here and the Hereafter. Amen.

The Fatiha

Praise be unto Allah, the Lord of all creatures, the Most Merciful, the King of the Day of Judgement. Thee do we worship and of Thee do we beg assistance. Direct us in the right way, the way of those to whom Thou hast been gracious; not of those against whom Thou are incensed nor of those who go astray. Amin.³⁹

³⁹ MacCallum, 1957, s. 16-42.

ALMANCA

Vesîletü'n-Necât'ın Almanca Tercümesi

DAS MAWLÎD-GEDICHT DES SÜLEYMAN ÇELEBİ

Prof. Dr. Annemarie Schimmel

(Haz. Dr. İsmail H. Yavuzcan)

Almanca'da Mevlid

Mevlid her ne kadar İslam coğrafyasında gelenek olarak yaygın olmuşsa da, batılı şarkıyatçıların da ilgisini çekmiş ve üzerinde çalışılmıştır. Meşhur Osmanlı tarihçisi Joseph Freiherr von Hammer-Purgstall (1774-1856) kendisini İslam geleneğini Almanca konuşulan coğrafyada tanıtmak için adamış ve bu nedenle hâlâ kaynak ve müracaat eseri olan eserler bırakmıştır. Bu eserler arasında on ciltlik Osmanlı tarihini anlattığı eserini anmak gerekmektedir (*Geschichte des osmanischen Reiches*, Pest 1827-33). Bununla birlikte Hammer yalnızca tarihte ilgilenmemiştir; aynı zamanda edebi eserleri Almanca'ya kazandırmak için de gayret sarf etmiştir. Bu çerçevede İranlı şair Hafız'ın Divanı'na ilişkin iki ciltlik eserini anmak gerekmektedir (*Diwan des Hafis aus dem Persischen*, Stuttgart und Tübingen, 1812-13). Bununla birlikte Osmanlı edebi şahsiyetleri ve eserlerini tanıtmak için de bir eser hazırlamıştır. Birinci ciltte uzun bir giriş yazısı yazdıktan sonra Sultan Osman döneminden başlayarak kronolojik bir şekilde şairleri kısa bir tarihçe-i hayatlarıyla birlikte, eserlerinden örnekler takdim ederek sunmuştur. Bu eserinde Yıldırım Beyazıt döneminden bahsederken Süleyman Çelebi'ye degenmiş ve bazı bahirlerini Almanca'ya çevirmiştir (bkz: *Geschichte der Osmanischen Dichtkunst*, Pest 1836, ss. 67-70).

Bu eseri meşhur Alman şairi Johann Wolfgang von Goethe için de ilhan kaynağı olmuştur. Goethe 23 yaşında bir trajedi yazmayı planlamaktadır. Konusu ise Peygamber Efendimizin hayatıdır. Goethe uzmanı Katharina Momson tamamlanmış esere ilişkin fragmanlarının bile şu ana kadar bir Alman şairin Peygamberimiz

hakkında yazdığı en önemli medhiye olduğunu söyler (Goethe und der Islam, S. 48). Ancak bundan geriye kalan 'Mahomets Gesang' isimli şiirdir ve ne derecede Peygamber Efendimiz ile ilgili olduğunu tartışılmaktadır.

Irmgard Engelke, Süleyman Çelebi'nin Mevlidi'ni etrafıca tetkik etmiş ve bazı beyitlerini Almanca'ya tercüme etmiştir. "Sulaymân Tschelebi's Lobgedichte auf die Geburt des Propheten-Mevlid-i Şerif" adını taşıyan bu doktora tezi, Halle'de 1926 yılında basılmıştır.

Ancak en yeni ve orijinal çalışma dünyaca ünlü Annemarie Schimmel tarafından yapılmıştır. Schimmel, Peygamber Efendimizin hayatını incelediği 'Und Muhammad ist Sein Prophet. Die Verehrung des Propheten in der islamischen Frömmigkeit' (Ve Muhammed onun Peygamberidir. İslam dindarlığında peygambere olan hürmet) başlıklı bir eser yazmıştır. Özellikle Hz. Muhammed'in doğum günü kutlaması adlı bölümde ayrıntılı bir şekilde mevlid geleneğinin tarihsel olarak nasıl oluştuğunu açıklamaktadır. Başka bir eserinde Berlin'de şarkiyat okurken ilk kez Mevlid ile karşılaşlığını ve zaman zaman mevlidlere bilfiil katıldığını belirten Schimmel, Mevlid'in mistik ve edebi özellikleri olduğunu ve farklı farklı vesilerle okunduğunu ifade eder. Süleyman Çelebi'nin taklidinin yapılmaya çalışıldığı; ancak hiç birinin onun kadar meşhur olmadığını belirterek, özellikle Velâdet faslinin Mevlid'in merkezini oluşturduğunu belirtir ve Mevlid'in kısmi tercumesini aktarır.

Annemarie Schimmel'in hayatı

Annemarie Schimmel 1922 yılında Doğu Almanya'nın Erfurt şehrinde doğdu, 2003 yılında bu dünyadan去了. Daha on beş yaşında lisede öğrenciyken Arapça öğrenmeye başladı. On altı yaşında liseyi bitirip, 1939 yılında Berlin Friedrich-Wilhelms-Universitesi'nde kimya, fizik, Arap Dili ve Edebiyatı ve İslami Sanat Tarihi okumaya başladı ve 1941 yılında pekiyi dereceyle doktora unvanını kazandı. Savaş sonuna kadar Dışişleri Bakanlığı bünyesinde mütercim olarak çalıştı. Tasavvuf konulu bir tezle 1951 yılında Marburg üniversitesinde ikinci kez doktora yaptı. 1952 yılında ilk kez Türkiye'ye gelen Schimmel, yeni kurulan Ankara İlahiyat Fakültesinde hocalık da yaptı. ABD, İngiltere ve Pakistan'da hocalık yapan Schimmel, hayatı boyunca Batıda İslam'ın anlaşılması için çaba gösterdi. Özellikle tasavvufa ilgilenen Schimmel, Mevlana, Hallac, İkbal, İslam edebiyatı ve İslam'ın mistik yorumu üzerine yaklaşık 100 eser yazdı. Bonn'da Hristiyan gelenekleri çerçevesinde defnedilen Schimmel, mezar taşına 'İnsanlar uykudadır, ölünce uyarırlar' Hadis-i Şerifini yazdırmıştır.

Mawlid¹

Amina Khatun, Muhammads Mutter rein -

Diese Muschel, sie gebar die Perle fein!

Als von Abdallah sie ein Kind empfing,

Kam die Zeit herbei, und Tag und Stunde ging.

Als das Kommen Muhammads nun nahe war,

Zeigten sich zuvor gar viele Zeichen klar.

Jene Nacht des Monats Rabi ul-evvel,

Jene zwölfe Nacht, die zwölfe Nacht so hell -

Da der Menschen Bester ward geborn allhie:

Was sah seine Mutter alles! Was sah sie!

Sagte sie: „Ich sah (so sprach die Mutter rein)

Solch ein Licht - die Sonn vor ihm ein Mücklein klein!

Plötzlich leuchtend es aus meinem Hause quoll;

Bis zum Himmel war die Welt von Licht ganz voll.

Auf tat sich der Himmel, Finsternis verschwand,

Sah drei Engel ich, drei Banner in der Hand.

Der im Osten, der im Westen stand der Welt,

Einer hat sich auf der Kaaba Dach gestellt.

Stiegen denn vom Himmel Engel, Reih' um Reih',

Kreisten um mein Haus, als ob's die Kaaba sei.

Legten sie dann in die Luft ein Lager fein

Aus Brokat - es breitete ein Engel rein.

Als ich all die Dinge deutlich vor mir sah,

Ganz voll Staunen und in Verwirrung blieb ich da.

Plötzlich spaltete die Wand sich, und sofort wurden sichtbar auch drei Huris mir alldort.

Mancher sagt, dass einer dieser holden Drei Asiye, ganz wunderschön, gewesen sei.

Eine war Maria, das war deutlich klar,
Und die dritte eine zarte Huri war.

Kamen die drei Mondgesicht'gen liebreich an,
Boten ohne Zögern mir den Gruß sodann,

Kamen her und setzten sich im Kreis um mich,
Fröhlich um Muhammads Geburt verkündend sich."

Sagten sie: „Ein Sohn wie deiner, solcher Art
Kam zur Welt nicht, seit die Welt erschaffen ward!

Einen Sohn wie deinen, herrlich - so wie ihn
Hat der Mächtige keiner Mutter noch verliehn.

Höchstes Glück war dir, o Liebliche erkoren,
Dass von dir der Schöngeschaff'ne wird geboren!

Der da kommt, wird Fürst des Gotteswissens sein;
Der da kommt, wird Einheits-, Kenntnisquelle sein.

Seinetwillen drehte sich der Sphären Kreis,
Sein Gesicht ersehnen Mensch und Engel heiß!

Heute ist's, da dieser Edle in der Nacht
Alle Welt mit hellem Lichte lieblich macht.

Diese Nacht macht er zum Paradies die Welt,
Diese Nacht erbarmt der Herr sich seiner Welt!

Ist Erbarmen für die Welten Mustafa,
Ist der Fürsprech für die Sünder Mustafa!"

So beschrieben sie sein holdes Wesen ganz,
So erweckten Sehnsucht sie nach jenem Glanz.

¹ Annemarie Schimmel: Und Muhammad ist Sein Prophet. Die Verehrung des Propheten in der islamischen Frömmigkeit. Düsseldorf, Köln: Diederichs Verlag 1981

Amina sprach: „Als die Zeit vollendet ward,
 Dass zur Welt kam aller Menschen Bester zart,
 Dürstete von starker Hitze ich so sehr -
 Reichten sie ein Glas gefüllt mit Scherbet her.
 Da ich trank, verging mein Körper ganz in Licht,
 Konnt mich selbst vom Lichte unterscheiden nicht.
 Kam ein weißer Schwan geflogen schwingenweich,
 Meinen Rücken streichelt' er ganz stark sogleich.“

(Anm.: Wenn dieser Vers gesungen wird, berührt jeder Zuhörer sanft den Rücken seines Nachbarn.)

Ward der Glaubensfürst gebor'n zu jener Stund -
 Ganz in Licht versanken Erd' und Himmelsrund.
 Was geschaffen, wurde alles freudenreich,
 Gram verging, die Welt fand neues Leben gleich.
 Alle Stäubchen in der Welt - mit Freudenschrei
 Riefen sie zusammen all: Willkommen sei!
 Sei willkommen, hoher Fürst, sei uns gegrüßt!
 Sei willkommen, Weisheitsbergschacht, sei gegrüßt!
 Sei willkommen, Buchs Geheimnis, sei gegrüßt!
 Sei willkommen, Schmerzensheilung, sei gegrüßt!
 Sei willkommen, Gottes Mond- und Sonnenlicht!
 Sei willkommen, der von Gott getrennt du nicht!
 Sei willkommen, Schönheitsgartens Nachtigall,
 Sei willkommen, Freund des Herrn der Mächte all!
 Sei willkommen, Zufluchtsort des Volkes dein!
 Sei willkommen, der du heilst der Armen Pein!

Sei willkommen, ew'ge Seele, sei gegrüßt!
 Sei willkommen, Schenk der Liebenden, gegrüßt!
 Sei willkommen, du des Freundes Augenstern!
 Sei willkommen, sehr Geliebter du des Herrn!
 Sei willkommen, du Erbarmung für die Welt!
 Sei willkommen, du der Sünder Fürsprachheld!
 Sei willkommen, Fürst der Welten hier und dort -
 Nur um dich ward ja geschaffen Zeit und Ort!
 Sonnenschöner, leuchtend helles Mond-Gesicht!
 Wieviel Tiefgestürzten bist du Stütze nicht!
 Bist die Stütze ach wie vielen, die da fallen,
 Zufluchtsort von Sklaven und von Freien allen!
 O du Heilung für der Herzen bittren Schmerz,
 O du König des Geschaffn' allerwärts!
 Du bist jener Fürst der sämtlichen Propheten,
 Augenlicht der Heil'gen, aller die da beten -
 O du Siegel auf der Gottessendung Thron!
 O du Siegel vom Prophetenpetschaft schon!
 Denn dein Licht macht diese Welt zum hellen Tag,
 Deine Schönheit macht die Welt zum Rosenhag.
 O Freund Gottes, lass uns Hilfe angedeih'n!
 Deine Huld erquick' mein letztes Stündlein!

KÜRTÇE

Vesîletü'n-Necât'ın Kürtçe Naziresi MEWLUDA NEBÎ

Molla Hüseyin Bâtevî

(Haz. Doç. Dr. İbrahim Baz)

Molla Hüseyin Bâtevî ve İlk Kürtçe Mevlid

Müslüman zihniini inşa eden ve farklı mezhep ve yorumları aşarak ümmet olma bilincini pratik boyutta ve ortak paydada birleştiren hususların başında Peygamber sevgisi ve bu sevgiyi dile getiren eserler gelmektedir. Bu eserlerin içerisinde kuşkusuz mesnevî tarzında kaleme alınan mevlid-i şeriflerin özel bir yeri bulunmaktadır. Mevlid-i şerifler, genel anlamda dilinin sade oluşu ve Hz. Peygamberin hayatına dair velâdet, risâlet, hicret, mirâc ve rihlet gibi ana hatlarıyla herkes tarafından bilinen konuları duygulara hitap eden manzum bir şekilde ele alması nedeniyle toplumun her katmanı tarafından beğenilmiş ve dini bir tören yapılacağından mevlid okunmuştur. Ancak bütün bunların ötesinde mevlide duyulan ilginin nedeni, âlem-lere rahmet olarak gönderilen Peygambere duyulan sevgidir. Bu sevgi ve ilginin hem nedeni hem de sonucu sayılabilen mevlid-i şerifler, birçok dilde kaleme alınarak ümmetin ortak duyguda buluşmasına imkân sağlamıştır. Bu mevlid-i şeriflerden biri de bilindiği kadaryla ilk Kürtçe mevlid¹ olan Molla Hüseyin Bâtevî (ö. 1750)'nin Mevlid-i Nebî isimli eseridir.

Molla Hüseyin Bâtevî

Molla Hüseyin Bâtevî'nin hayatı hakkında detaylı bilgi bulunmamaktadır. Eski kaynaklarda 1417-1495 yılları arasında yaşadığı ifade edilirken, son dönem çâ-

¹ Tespit edilmiş Kürtçe mevlid sayısı 60 civarındadır. Bunların 34'ü Kurmancı, 18'i Sorani/Hevrani ve 8'i de Zazaca lehçesi ile kaleme alınmıştır. Bkz. Ertekin, M. Zahir ve Ertekin, Nurettin (2017), "Kurtefiroka Mevlûdnameyén Kurdi", Şarkiyat Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi Genişletilmiş Özetler Kitabı, Diyarbakır: Şarkiyat Bilim ve Hikmet Vakfı Yayınları, s. 149-155.

ışmalarında bu tarihin yanlış olduğu ve 17. yüzyılın sonlarında doğduğu ve 18. yüzyılın ortalarında vefat ettiği ve takriben 1670-1750 yılları arasında yaşadığı kabul edilmektedir. İsmının Ahmet veya Hasan olduğu rivayetlerine rağmen asıl adı Hüseyin'dir ve yaşadığı köye nispetle Bâtevî,² aşiretinne nispetle de Ertûş³ olarak anılmıştır. İsminin başında geçen Molla unvanı onun bir müderris⁴ olması nedeniyedir.⁵

Mevlid-i Nebî

Süleyman Çelebi'nin kaleme aldığı Vesîletü'n-Necât'ın toplumda büyük bir kabul görmesi ve kendisinden sonra yazılan mevlid-i şeriflere öncülük ve örneklik teşkil etmesi gibi, bilinen ilk Kürtçe mevlid olan Molla Hüseyin Bâtevî'nin kaleme aldığı Mevlid-i Nebî de Kürtçe kaleme alınan mevlidlere öncülük etmiştir.⁶ Ancak ifade etmek gereklidir ki Molla Hüseyin Bâtevî'nin mevlid-i şerifi incelendiğinde, yazarın Vesîletü'n-Necât'ı okuduğu ve ondan etkilendiği görülmektedir. Hatta ona nazire olarak yazıldığını düşündürecek beyitler de bulunmaktadır.⁷ Bununla birlikte Süleyman Çelebi'nin eserinde yer vermediği konulara da değinerek yeni bir açılım yapmıştır. Eserin en önemli yanı Süleyman Çelebi'nin eserindeki gibi yalnız bir dil kullanılmış olması, Kürtçe yazılan ilk mevlid olması ve kendisinden sonra bu dilde yazılan mevlidlere hizbirinin onun derinliğini yakalayamamasıdır.

Bâtevî de Süleyman Çelebi gibi 'fâlitâtün fâlitâtün failün' veznini kullanmıştır. Arapça ve Farsça kökenli kelimelere oldukça fazla yer vermiş, az sayıda Türkçe kelime de kullanmıştır. Bâtevî eseri kaleme alırken, mensubu olduğu Ertûş' aşiretinin yaşamış olduğu Hakkâri ağını⁸ kullanmıştır. Bölüm başlıklarını Farsça olarak yazmış, uygun gördüğü yerlerde bütünüyle Arapça misra kullanmayı da tercih etmiştir.

*Sallî ya Rebbî 'ela Xetmî'r-Rusûl
Ma yemûcu'l-âşıqûne fîs-subûl*

² Bate, Şırnak iline bağlı Beytüşşebab ilçesinin bir köyündür. Molla Hüseyin, Kürtçe Bâteyî şeklinde mahlas kullanmıştır.
³ Beytüşşebab merkezi büyük bir aşirettir.

⁴ Hakkâri'de müderrislik yapmıştır.
⁵ Sadîni, M. Xalid, *Molla Hüseyin-i Bateyi, Mevlid-i Şerif/Mewlûda Nebî*, Ankara 2015, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, s. 7-10. Daha Geniş bilgi için bzk. İlhan, Ziver, *Mewlûda Melayê Bateyi*, Mardin Artuklu Üniversitesi Türkiye'de Yaşayan Diller Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Mardin 2013.

⁶ Mustafa Öztürk, Süleyman Çelebi ve Mela Huseyné Bateyi'nin Mevlidlilerine Karşılaştırmalı Bir Bakış, *Turkish Studies*, Volume 13/5, Winter 2018, p. 389-418, s. 396.

⁷ Süleyman Çelebi'nin ifade ettiği, salavatın insanı ateşten koruduğu ve kurtardığına dair meşhur beytin bir benzeri Molla Hüseyin Bâteyî tarafından kaleme alınmıştır.

*Ger dîlersiz bulasız oddan necât
'Işk ile derd ile eydün es-salât*

*Ger divân hûn ji naré bit necât
Bi 'esq û şewqek hûn bibéjin es-salât*

⁸ Bate Köyü ve bağlı olduğu Beytüşşebab ilçesi daha önce Hakkâriye bağlı iken günümüzde Şırnak iline bağlıdır.

Molla Hüseyin Bâtevî, Kürtçe mevlid yazana kadar Kürtler arasında İbn Hacer-i Heytemî'nin Arapça mevlidinin okunduğu kabul edilmektedir.⁹ Kendisinden sonra da ilginç bir şekilde 1960'lı yıllara kadar Kürtçe mevlid neredeyse yazılmamıştır.¹⁰ Bugün elimizde bulunan mevlidlerin neredeyse tamamı son 60 yıla aittir. Burada dikkat çeken husus, bunların hiçbirinin Bâtevî'nin anlamdaki derinliğine ve dildeki zenginliğine ulaşamamış olmasıdır.

Bâtevî'nin mevlidi Hz. Peygamberin hayatını anlatma bakımından eksiktir. Eserde, Hz. Peygamber'in nurunun yaratılmasından başlayarak süt annesi Halime'nin onu Mekke'ye geri getirmesine kadar geçen olaylara deñinilmiştir. Dolayısıyla mirac ve hicret gibi konulara mevlidle yer verilmemiştir. Bunun nedeni hakkında elimizde bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak eserin mevlid olması itibarıyle konuya bağlı kalmak ve onu bir siyere dönüştürmek istememiş olabilir. Belki de bu nedenle ilk doğum sayılabilcek yaratılışa dair nûr-i Muhammedi konusu ile biyolojik doğumu ve süt annesi olan Hz. Halime ile olan hayatına deñinilerek eser sonlandırılmıştır.

Bâtevî mevlidi-i şerife besmele ve hamdeyleye başlamıştır. Bu başlangıç kendisinden sonraki Kürtçe mevlidler tarafından da takip edilmiştir. Bâtevî'nin sonraki mevlidlere bilinen etkilerinden biri de eserin sonunda yer alan manzum duadır.

Bâtevî'nin Mevlid-i Nebî eserinin bölümleri, beyit sayıları ve kısaca içeriği şu şe-kildedir.

1. Bölüm (1-11)

Eserin başında Fatîha suresinde olduğu gibi hamd konusu işlenmiştir. Bu bölüm 1-11 beyitleri arasında yer almaktadır ve şu şekilde başlamaktadır:

*Hemdê bêhed bo Xudayê 'alemin
Ew Xudayê daye me dinê mubîn¹¹*

2. Bölüm (12-24)

Der Na't-ı Muhammed Sallalahu Aleyhi ve sellem başlığı altında Hz. Peygamber'in övgüsünün yapıldığı 13 beyitlik bir na'attır.

3. Bölüm (25-45)

Der Fezâ'il-i Mevlûdu'n-Nebî Sallalahu Aleyhi ve sellem başlığı altında mevlidi-i şerif okumanın ve onunla meşgul olmanın erdemleri anlatılmaktadır. 21 beyitten oluşan bu bölümde mevlidin ciddiye alınması konusunda uyarıda bulunulmuştur.

*Qedrê mewlûdê nizanim bêjim ez
Lêk hişyar bin da nebîte cergebez¹²*

9 Doski, Tehsin İbrahim, "Jéderen Mewlüda Melayê Bateyi", Beytüşşebap ve Molla Hüseyin Batevi Sempozyum Bildirileri, İstanbul 2015, Şırnak Üniversitesi Yayınları, s. 140.

10 Mela Muhammed Siraceddin Kurê Ebdilhekîmê Xelîli; Kitâba Durra Birinci Mewlüda Kurmancı Mevlid-i Şerif, Esra Kitap. Nusaybin/ Mardin, 1960.

11 Sonsuz hand, âlemlerin Rabbine olsun / Din-i mübini bize veren o Hudâ'ya.

12 Mevlid'in kadrını söylemeye muktedir değilim ben, Yine de âgâh olun ki mevlid cünbüše dönmesin.

4. Bölüm (46-78)

33 beyitten oluşan bölüm İbtidayi Nûr-i Muhammed Sallalahu Aleyhi ve sellem başlığı altında Nûr-i Muhammediyye ve bu nurdan varlıkların yaratılışını ele almaktadır.

*Girtî yek qebze ji nûra xwe Xuda
Gote wê: "Kûnî Hebîbî Ehmeda"¹³*

5. Bölüm (79-116)

Mevlidin bu bölümü, 39 beyitten oluşmaktadır ve Der Halkiyât-ı Âdem Peygamber Aleyhi's-selam başlığı altında Hz. Adem'in topraktan yaratılışını ve hayatını ele almaktadır.

*Pif kirê rûhê xwe û bû nazenîn
Lew melek hatîn ji bo wî sacidîn¹⁴*

6. Bölüm (117-127)

İntikal-i Nûr-i Muhammed Sallalahu 'Aleyhi ve Sellem başlığı altında, Nûr-i Muhammedi'nin Hz. Ademle irtibati ve bu nurun Peygamber'in doğumuna kadar ataları vasıtasyyla intikal ettirilmesi ele alınmaktadır. Hz. Muhammed'in 21 ceddinin ismi verilmiştir. Bölüm 11 beyitten oluşmaktadır.

*Jê rê 'Edhan ta ji 'Ebdullah guhist
Bîst û yek bab in hemî rast û durist¹⁵*

7. Bölüm (128-162)

Der İntikal-i Nûr-i Muhammed Sallalahu Te'ala Aleyhi ve Sellem başlığı altında 35 beyitten bölümde, Hz. Peygamberin babası Abdullâh'ın doğumunu ve Hz. Muhammed'in ana rahmine düştüğü sıradan mucizevi olaylar anlatılmaktadır.

8. Bölüm (163-182)

Der Dil Üftaden ki Âmine be Abdullâh Bedehed başlığı altında, Yahudilerin Hz. Peygamber'in babası Abdullâh'ı öldürmeye teşebbüsleri anlatılmaktadır. Bölüm 20 beyitten oluşmaktadır.

9. Bölüm (183-232)

50 beyitten oluşan bölümün başlığı Âmeden-i der An Vakt-i İntikal-i Nur Ba Âmine şeklindedir. Hz. Peygamber'in ebeveyni Abdullâh ile Âmine'nin evlenme süreçleri ele alınmaktadır.

10. Bölüm (233-257)

25 beyitte oluşan bölümde Der Müddet-i Vaki'atı Hamli Âmine başlığı altında Hz. Âmine'nin hamilelik süreci anlatılmaktadır.

13 Kendi nurundan bir tutam tutup Hüda "Habibim Ahmed ol!" dedi ona.

14 Allah kendî ruhundan ona üfleyince nazenin oldu. Böylece melekler gelip ona sâcidin oldu.

15 Adnan'dan ta Abdullâh'a erişene kadar, yirmi bir babadır, hepsi de doğru dûrust.

11. Bölüm (258-282)

25 beyitten oluşan bölümde Ameden-i Vakt-i Vilâdet-i Seyyidina Muhammed Sal-lalahu 'Aleyhi ve Sellem başlığı altında Hz. Peygamber'in doğumu anlatılmaktadır.

12. Bölüm

Der İkram-i Kiyam li Vilâdet-i Hayri'l-Enam 'Aleyhi Efdalü's-Salavatı ve's-selam başlığı taşıyan bu bölüm, 13. bölümde yer alan Merhaba bahsine geçiş sağlayan *Esselatu aleyk esselamu aleyk ...* şeklindeki müstakil bir salât ve selâm bölümündür.

13. Beyit (283-315)

Der Medh-i Habib-i İlahi Seyyidina Muhammed ki Sahib-i 'Izz ü Câh başlığını taşıyan bölüm 33 beyitten oluşmaktadır. Süleyman Çelebi'nin Mevlidi'nde yer alan Merhaba bahsine bir nazire kısmı yanında, velâdet sonrası meydana gelen olaylar anlatılmaktadır. Süleyman Çelebi'nin Cümle zerrâtı cihân idüb nidâ / Çağrışuben didiler kim merhabâ beytine nazire olarak Cümle zerratê cihan da ev nida / Kirne gazi pêkve gotin merheba beyti yazılmıştır.

14. Bölüm (316-336)

21 beyitten oluşan ve Ameden Der An Vakt-i 'Abdulmuttalib Ez Ka'be başlığı taşıyan bölümde, Hz. Peygamber'in doğduğu gece gerçekleşen olaylar anlatılmaktadır.

15. Bölüm (337-420)

Ameden-i Halime ve Bürden-i Muhammed Sallallahu Aleyhi ve Sellem başlığı altında 84 beyitten oluşan bölümde, Halime'nin Hz. Muhammed'e süt annesi olmasını ele almaktadır.

16. Bölüm (421-489)

Vaki'at ki Der Miyan-ı Kabile-yi Beni Sa'diyan Buden başlığı altında Hz. Peygamber'in çocukluk döneminde meydana gelen mucizeler anlatılmaktadır. 69 beyitten oluşmaktadır.

17. Bölüm (490-538)

Baz Averden-i Halime Muhammed Sallallahu 'Aleyhi ve Sellem Be Mekke-yi Şerife başlığı taşıyan bölüm, 49 beyitten oluşmaktadır. Hz. Peygamber'in, süt annesi Halime tarafından Mekke'ye geri getirilmesini konu edinmektedir. Mevlid içerisinde yer Hz. Peygamberin hayatına dair bölüm burada sona ermektedir.

18. Bölüm (539-563)

Eserin hatimesi denilebilecek münacaat şeklindeki bu bölüm, 25 beyitten oluşmaktadır. Haza Münacat-i Mevlâna Muhammed Batê Rahimallahu Te'ala ve Hem Hatm-i Kitab-i Mevlûd başlığını taşımaktadır.

Molla Hüseyin Bâtevi'nin *Mevlid-i Nebî* isimli eseri bilinen ilk Kürtçe Mevliddir. Eserin yazarı Süleyman Çelebi'nin Mevlidi'ni okumuş, belli ölçüde ondan etkilenmiş; ancak yeni bir dilde yeni bölümler ekleyerek özgün, Kürtçe için öncü bir eser kaleme almıştır. Bu mevlidle yer alan yedinci, sekizinci, dokuzuncu ve on birinci bölümlerin konuları *Vesiletü'n-Necât*'ta yer almamaktadır. Molla Hüseyin Bâtevi'nin mevlidi doğu medrese geleneğinde Kur'an okumayı öğrenen talebelein ikinci dersidir. Bu nedenle Kürtçenin öğrenilmesine de katkı sağlamıştır. Sade dili ve çok okunması nedeniyle Kürtçe konuşulan Türkiye, İran, Irak ve Suriye'de kadın erkek birçok kimse tarafından ezberlenmiştir.

Haza Kitabu Mewlîd-i Nebî

Bîsmîllâhîrrehmanîrrehîm

Tahmid¹⁶

1. Hemdê bêhed bo Xwedayê 'alemin
Ew Xwedayê daye me dînê mubîn
2. Em kirîne ummeta xeyrul-beşer
Tabî'ê wî muqtedayê namiwer
3. Ew Xwedayê maliku'l-mulkê 'ezîm
Daye me mîrasa Qur'âna Kerîm
4. Dînê me kir kamil û ni'met temam
Ye'nî da me Ehmed û daru's-selam
5. Ew Xwedayê bênezîr û zulcelal
Bêmîsal û bêheval û bêzewal
6. Raziqê bêdest û pa û mar û mûr
'Alîmê sirra negotî der sudur
7. Karisazê bende û sultânê can
Rahîm û Rehman Letîf û Mêhrîban
8. Asîmanê bêstûn, wî kir bedîd
Suretê ba xal û xet, wî aferîd
9. Hêvidarîn em, ji te şahê Kerîm!
Îhdîna ya Reb sîrate'l-musteqîm
10. Nê ji me sûc û xeta têñ û sitem
Lê ji te îhsan û xufran û kerem
11. Ya Reb îmanê dixwazîn em, mudam
Jêrê alaya Muhemmed wesselam
Ger divêtin hûn ji narî bin necat
Bi eşq û şewqek hûn bibêjin es-selat

Der Ne't-in-Nebî (sav)

12. Ber tu bada her zeman û an û hîn
Ey Muhammed sed hezaran aferin
13. Ey şefî' û daruwê her 'illetê
Dîde û bînahîya vê ummetê
14. Destegîr û mustexasê herdu kewn
Bo gunehkaran penah û pişt û 'ewn
15. Sellî ya Rebbî 'ela Xeyri'l-beşer
Ta hebin teyr û bixûnîn ber şecer
16. Ew Hebîbê rohnîya heft asîman
Herdu 'alem qalîb, ew rûh û rewan
17. Xakîpayê Ehmed ew Beytu'l-heram
Lew şerîf in, Zemzem û Rukn û Meqam
18. "Sellî ya Rabbi 'ala hayru'l-vera
Ma tesîru-şems ü fi-sebi'l-'ula"
19. Fexrê İbrahim û İsmâîl û Nûh
Mustafâyê ba wefa yê ba futûh
20. Ma remeyte iz remeyte, gûşidar!
Destê wî destê Xweda der kar û bar
21. Sellî ya Rabî 'ela xetmî'r-rusûl
Ma yemûcul-âşiqûne fîs-subûl
22. Ew kelîmê xwoşnewayê çerxê Tûr
Daxîdar im bo wî sîmayê bi nûr
23. Ew şefî' û sahibê alayê hemd
Min hene bê hed guneh nîşyan û 'emd
24. Lê me hêvî wasîq e dê ez feqîr
Jêrê alaya te bim roja 'esîr
Ger divêtin hûn ji narî bin necat
Bi eşq û şewqek hûn bibêjin es-selat

¹⁶ Birçok eserde olduğu gibi Bâtevi'nin mevlidiinde de metinler ve metin arası başlıklarda farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin Halid Sadîni tarafından hazırlanan metin toplamda 557 beyitten oluşurken, Ziver İlhan tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinde 563 yer almaktadır. Burada, iki nüsha arasında karşılaştırmalarla Kültür Bakanlığı tarafından yayımlanan M. Xalid Sadîni nüshası esas alınmıştır.

Der Fezaili Mewlidu'n-Nebî (sav)

25. Her kesê guhdarê mewlûda Nebî
Dergehê mizgînîyan dê lê vebi
26. Goti wî Peyxamberê 'alî-sîfet:
"Mewlûda min her kesê mazin biket
27. Ez şefî'ê wî me roja meşerê
Dê vexwût ew tazeava Kewserê
28. Serfê mewlûda me yek dirhem fere
Hemberê yek kohê zérê ehmer e
29. Fîsebilîlleh bi bexşîn ber feqîr
Qedrê mewlûdê bizan hûn kebir"
30. Hem ji Bûbekr û 'Umer hat ev xeber
Hem ji 'Usman û 'Eli çêbû eser:
31. "Dirhemek bit serfê mewlûda Nebî
Xeyrekî mazin ji bo hasil dibi"
32. Hem ji şeyxan bû rîwayet ev xeber
Şeyxê Kerxî, Fexrê Razi ba diger:
33. Her kesê hazir biket ew yek te'am
Ba buxûr û şerbet û qedrê temam
34. Gazi ket îxwan û hillîtin çira
Bête xwendin mewlûda xeyrul-wera
35. Bête heşrê ew digel xelqê berî
Ye'nî ba peyxamberanê enwerî
36. Herçî binît hindî tiştê xwarinê
Dê mubarek bit li ber wê xwandinê
37. Bête xwendin ger li avê ê vexût
Rehmê nazil cumleyê 'illet dibit
38. Bête xwendin ger li yek sikkadirav
Dê mubarek bin derahîm bibne zav
39. Her cihê lê bête xwendin rehme lê
Dê melek bêñ û tjî wê menzelê
40. Xanîyê lê bête xwendin ev sela
Dê bibîte ba'isê def'a bela
41. Bo xwedanê zadî û bo hemnişîn
Her selatan dê biden kerrûbiyîn

42. Daftî cumle hesûdê çavxerab
Der mezârî sehl e lê redda cewab
43. Pirr kesan dîtin keramat û eser
J' xwendina mewlûda Sultanê beşer
44. Her wekî hatine gotin bêhîsab
Lê neşêm bêjîm ji tetwîla kitab
45. Qedrê mewlûdê nizanim bêjîm ez
Lêk hisyar bin da nebîte cergebez
Ger divêtin hûn ji narî bin necat
Bi eşq û şewqek hûn bibêjin es-selat

Iptidaya Nura Muhammed (sav)

46. Girti yek qebze ji nûra xwe Xweda
Gote wê: "Kûnî hebîbî Ehmeda"
47. Hêj ne 'Erş û Ferş û Kursî û Qelem
Hêj ne Lewh û enbîyayê muhteşem
48. Saleha tesbihî kir nûra şigerf
Şeş mî'et elf û çîhar û bîst û elf
49. Paşê bo wê çêkirin diwanzde hîcab
Her yekê xweşti'r ji ya dî der hîcab
50. Qudret û te'zîm û minnet, merhemet
Hem se'adet hem keramet, menzilet
51. Hem hîdayet hem nubuwet rif'et e
Ta'at e yazde, şefa'et temmet e
52. Her yekê westabû tê da çendi sal
Lê 'eded me spare 'ilmê Layezal
53. Her yekê tesbihîkî xas û cûda
Daîma tesbihî xwendin bo Xweda
54. Paşê avête çîhar behrê mezin
Wî Xwedayê layezal ê îns û cin
55. Behrê nezer sanî behrê merheme
Behrê quđret, behrê 'îrfan ïn heme
56. Çûn ji behra me'rifet ew hate der
Qet're jê weryan bi ilham ev qedet:
57. Sed hezar û hem çîhar û bîst û elf
Her yekê bû yek nebîyê dil şigerf

58. Paşê wî çêkir ji nûra namiwer
Cewherek lê kir nezer ew bû dûker
59. Nisfê ewwel dayê çavê heybetê
Nisfê sanî dayê çavê şefqetê
60. Nisfê ewwel bûye behr û her livî
Nê jê tirs û heybetê qet nanîvî
61. Hem kelî ew behr û kef da û duxan
Kef bû erd û hem duxan bû asîman
62. Nîveka dî çêkirin jê çari çiz:
'Erş û kursî û qelem lewhê temîz"
63. Hate emrê padışahê layezel
Malikul-mulkê Celîlê zulcelal:
64. "Ya Qelem binvîse emrê padışah"
Ez çi binvîsim bi ferman ya îlah?
65. Qale: "Uktub la îlah illa ene
Hem Muhammed qasidê emrê min e"
66. Sacîd û bêhiş girî sed salê dî
Ser hilîna got: "îlahî seyyîdi!"
67. Ez dizanim la îlah illa tû yî
Ew Muhammed hemberê ismêt bû yî
68. Kîjk e? Ya sultanê ba cûd û kerem!"
Padışahê sermedî got ya Qelem:
69. "Ger nebûya ew Muhammed, lewh û erş
Min netînane wucûdê ta bi ferş
70. Nê tu û nê cennet û narê mezin
Cumle eşya min ji bo wî çêkirin"
71. Muhbetê hingaft û hem şeq bû Qelem
Ma li ser lewhê eyîsi dem bi dem
72. Serxweş û sekranê wî navê şîrîn
Paşê ba îlhama Rebbil-'alemîn
73. Goti ewwel: "Ya Muhammed es-selam"
Hem "eleyke" goti Rebbê layenam
74. Da cewaben 'en hebîbi'l-izzetî:
"We eleyke es-selam û rehmetî"
75. Bûye sunnet lew selam û reddê ferz
Cumleyê ehwalê paşî kirne 'erz

76. Wî nivîsî pêkve ummet: qencikar
Cennetî û asîyan dê biçne nar
77. Ummeta Ehmed nivîsî ehlê nûr
Ummetun muznîbetun, Rebbun xefûr
78. Cumleê ehwalê alem bîş û kem
Wî nivîsî bûrî û hişk bû qelem
Ger divêtin hûn ji narî bin necat
Bi eşq û şewqek hûn bibêjin es-selat
- Ameden-i der An Veqt-i Hulq-i Seyyidina Adem**
79. Çûn iradet hati Sultanê refîr
Çêketin Adem bi vî şeklê bedîr
80. Emrî hate goşê Cibrîlê emîn:
Qebzeê bîne ji beydaê zemîn
81. Ew dilê erdê û hem husn û beha
Zîneta meknûn û durra bê beha
82. Hatî Cebralîl û ba emrê Letîf
Çengekê axê ji wê qebra şerîf
83. Girt û ba tasnimê safi kir hevîr
Têkveda hetta ku ew qenc bû xemîr
84. Bû wekî durra spî wê sa'etê
Xewte da der cûyibarê cennetê
85. Emrê Cebralîl kir paşê çûnan
Wî bigêre der zemîn û asîman
86. Berr û behr û şerq û xerbê aleme
Hate gêran hêj ne behsa Ademê
87. Nê hezaran salî çûne axerî
Ew Nebî bû Adem hêj av û herî
88. Paşê hingî Xaliqê her sûretê
Çêkirî Adem bi destê qûdretê
89. Pif kirê ruha xwe ew bû nazenîn
Lew melek hatîn ji bo wî sacidîn
90. Bû xezîne ew ji bo durra yetîm
Daniye pişa wî ew nûra 'ezîm
91. Paşê bir avête baxê cennetê
Xeyrî darê jê bixwe her nîmetê

92. Sef bi sef westane pişta wî gelek
Nazirê nûra Muhemed ew melek
93. Goti Adem: "Ew melaik bo çi her
Wê li pişta min dikin daîm nezer"
94. Rebbê 'alem gotî Adem ey müllî:
"Tû ji bo nûra Muhemed hamil ì"
95. Ew hebîbê min di pişta te zuhûr
Lew melek têne temaşayê ji dûr"
96. Goti Adem: "Ey Xwedawendê felek
Min divêtin bêne pêş min ew melek"
97. Hem bi fermana Xwedê wê sa'etê
Nûr ji piştê hate nêva cebhetê
98. Hin dibêjîn: "Hate tîlya şahide
Lê heqîqet her dizanîtin Xweadê"
99. Mîslê rojê hatîye ew ca felek
Hem teheyyur Adem û hindî melek
100. Goti Adem: " Ya reb ew nûra qebûl
Maye tiştek?" Gotê: "Eshabê Resûl"
101. Goti Adem: "Ya Îlahî qenc e bêt
Bête tîlyan her çi mayî min divêt"
102. Nûra Bûbekrî di wusta û 'Umer
Binsir û 'Usman di xinser musteqer
103. Hate îbhamê dibên nûra 'Elî
Şu'le da tîlyan û cennet muncelî
104. Hati Hewwa û nezer da nûrê saf
Gotî ya Adem: "Çi nûr e ho şefaf "
105. Gotê: "Nûra yek nebîyyê mazin e
Seyyid û hem mazinê nesla min e"
106. Çûn kî bêemri ji Adem bû zihar
Nûr ji enyê hate piştê bû sitar
107. Nê ji darê xwarin herdukan şîrîn
Hulleyê cennet ji bejnê da firrîn
108. "Îhbîtû mînha cemî'en" hatî emr
Adema dê bêteve lêkin bi sebr
109. Der Serendibê bi erdê ket girî
Çendî sêsed sal, û rohnik bûn herrî

110. Rohnîkê wî şîn kirin dar û nebat
Çûn di erdê da du pa û mayî mat
 111. Pir girî û xweş girî bê hed gelek
Newheê "înna zelemlna" çû felek
 112. Rojekê ew der sucudê bê mefer
Pirr girî û hem li 'erşî kir nezer
 113. Dît nivîsî: "La îlahe îlallah"
Ba Muhemed ba resûlullahê şah
 114. Go: "Bi heqqê an Muhemed key te neqş
Wî kirî ba ismê xwe ber saqê 'erş
 115. Tû bi xufranî min ê bêçare ah!"
Hatê Cebrâili ba emrê Îlah:
 116. "Ser hilîne Ademal!" 'Efwa Celîl
Bo te hat û rabe ey zîba, cemîl
 117. Hurmeta navê Muhemed an resul
Tewbeya te bû qebûl û her qebûl
Ger divêtin hûn ji narî bin necat
Bi eşq û şewqek hûn bibêjin es-selat
- Ameden-i der İntikal-i Nur-i Muhammed (sav)**
118. Çûn ji Adem nûra Ehmed bû cüda
Hate pişta Şîsê burhanul-huda
 119. Hate eslab û butûnên tahire
Qet nebû yek jê xerab û facire
 120. Fewqê 'Ednan ta ji Adem ixtîlaf
Tê heye, lew bê tîfaq e ew mesaf
 121. Jîrê 'Ednan ta bi 'Ebdullah guhist
Bîst û yek bab in, hemî rast û durist
 122. Hin belî: 'Ednan û Me'd û hem Nizar
Mudr û Ilyas in bizan, ey goşidar
 123. Mudrike paşê Xuzeyme taze'eyş
Hem Kenan e, paşê Nedrê bû qureyş
 124. Malik û hem Fehr û Xalib hem Lu'ey
Ke'b û Murre hem Kîlab û hem Qusey
 125. Hem ji pişta wî Quseyyê pak û saf
Ew emanet hate nik 'Ebdulmenaf

126. Hem ji nik 'Ebdulmenaf ew muxtefi
Hate pişta Haşim ew nûra sefi
127. Hem ji Haşim bû emanet munqelib
Hat û bû mîhvanê 'Ebdulmuttalib
128. Silsila wî ta bi Adem da û bab
Pêkve dê biçne beheştê bê hisab
129. Hem ji 'Ebdulmuttelib bû hamile
Fatîme hem muddeteş bû kamile
130. Jê bû 'Ebdullah bi hukmê sabiqe
Nûrê Ehmed der cebîneş barîqe
131. Muzhirê nûra Muhammed hate ew
Pak û nûranî mu'eyyed hate ew
132. Cubbeyê Yehya di Şamê da numûn
Sûfeke spî bû hemî têkdabû xûn
133. Girti xûnê cûbbeyê Yehya çû nar
Wê dema bûye şehîdê pêşîwar
134. Hişki bû ew xûn, û borîn rûzigar
Ta wucûdê 'Ebdullahê namidar
135. Taze bû ew xûn û mercan bûne rêz
Rahiban go: "Ay û way exbari nêz
136. Wext e rabit Ehmedê 'alî-'elem
Nasixê Tewrat û Încil û senem
137. Hat xudanê seyf û Qur'ana mubîn
Xûnê Yehya bû nişana wî yeqîn"
138. Lîk vegêran hem sual û hem cewab
Way û weyala kefte nav ehlî kîtab
139. Wan yeqîn kir 'Ebdullah hate wucûd
Ba 'edawet qesd kîrin qetla wî zûd
140. Ehlî kîzb û ehlî zûr û iffîra
Çendi car ew hatîne Ummul-qura
141. 'Ebdullah der hifzê sultanê Wedûd
Nûra Ehmed daftîê şerrê Yehûd
142. 'Ebdullah mazin bû, ba naz û delal
Canê 'Ebdulmuttelib ew mah û sal
143. Xweşdivê babê, 'ezizê maderê
Rohnîya malê û zîba esmerek

144. Şîkl û sîma mîslê bedra asiman
Nazik û re'na û nûra xanedor
145. Dilber û mehbûb û şérîn wek şeker
Herkesê ew dît û dil lê bû duker
146. Dohtê çakanê Qureyşî û 'Ereb
Muntezir bûn pêkve bo wî roz û şeb
147. Her yekê hêvî dikir ew bit qebûl
Ba yekê wî qet neda meyla wusûl
148. Bû di azad ew ji fikra ìn û an
Yumnê nûra Ehmedi bû pasipan
149. Rojekê wî gote babê: "Ey emîr
Sa'eta ez biçme Bethaya Beşîr
150. Min ji pişte tête der nûrek mezin
Radibîte ser serê min ew ji min
151. Ez dibînim munqesim bûye duker
Yek di şerqê yek di xerbê çûye der
152. Têteve çespan û çapîk bê dereng
Tête ser yek mîslê ewrê tazereng
153. Ez dibînim asîmanî bûye şeq
Radibit ew nûre ta heftem tebeq
154. Têteve filhal der an 'alîmeqam
Ez dibînim tête pişta min temam
155. Sa'ela rûnim li ser mehadî zemîn
Min acayib têne piş û aferin
156. Hem ji erdê tête sem'im ev kelam:
"Wê digel te nûra Ehmed es-selam"
157. Herçî dara hişk e, ez biçme binî
Bû hişin û kat e, ez pelgan xenî
158. Bû sih û seywan li ser min nagehan
Ez ku çûm bû hişk û bê pelg û xusan
159. Ev ci remz û hal e? Babo bêje min!
Gotê babê: "Rohnîya çavê di min"
160. Şa be, mîzgînim li te ey nazenîn
Dê ji te zahir bitin şahî Emîn
161. Hêvîya min wasiq e, dê rabitin
Ekremê 'alem ji te peyda bitin

162. Eşrefê mexlûq û sultanê cîhan
Dê ji te peyda bitin, bêsek bizan!

163. Min diye der xwab û mayim muntezer
Ehmed ez pişta te ye, canê peder!"
Ger divêtin hûn ji narî bin necat
Bi eşq û şewqek hûn bibêjin es-selat

Tabet Mesden-i der Dili Veheb ba Abdullah

164. Çûn kî Ebdullahi rabû pakizat
Xweş li qetla wî cuhûdan kir xebat

165. Rahib û ehbar û hem ehlê kîtab
J' agirê kerbê hemî bûne kebab

166. Hayi dan heftê cihûd ez milkê Şam
Taze bey'et best û 'ehda natemam

167. Cengî û merdê dilawer şîregîr
Pêkve xwarin sond û bestin tîr û şîr

168. Ta neête kuştin ew zîbaxeram
Yek ji me naête ax û mulkê Şam

169. Rahê sehra girt û çûn ew kînedoz
Mîslê kundê her bi şeb çû, nê bi roz

170. Zû gehîştin çûne dora Mekkehê
Ketne bûsan mîslê ava bin kehê

171. Dabîni kengî dibînin derfetê
Nobedar ketne kenarê hêşetê

172. Rojekê wan dî bi çolê da meşî
Talîbê nêçîr hem ahû xweşî

173. Wan ku dî raborî 'Ebdullah çûnan
Ba tenê tenha bi çolê da rewan

174. Firseta xwe dîn û rabûn şîr hesûn
Çûn di pey da mîslê gurgê devbixûn

175. Hem di wê rojê li seydê bû Weheb
Ye'nî babê Amîne 'alîneseb

176. Çûn seda hat û Weheb lê kir nezer
Hate 'Ebdullahî qewmê xûnceger

177. Revdegûrgek hate berxê nûciwan
Lê belê hişyar e, lê zîbaşivan

178. Nagehan fekrî Weheb dî j' asîman
Hate xwarê leşkerê rûhaniyan

179. Xeybiyanê keskepûş ê gul'îzar
Hatînê jêkra kirin ew tar û mar

180. Turfetul-'eynî cuhûd ber ba kirin
Wan j' eqâlimê cîhan wenda kirin

181. Sa'eta sirra ji xeybê dî Weheb
Mayî heyran û vemayî der 'eceb

182. Çûn ji 'Ebdullahi dît ev sirr û hal
Xweş li lewhê dil nivîsî ev xeyal:

183. "Ger qebûl ket daye wî min Amîne
Pak û me'sûm e, hebîb e, mûqîn e"
Ger divêtin hûn ji narî bin necat
Bi eşq û şewqek hûn bibêjin es-selat

Ameden-i der An Vakt-i İntikal-i Nur ba Âmine

184. Paşî wê sirra ezîm û nûritab
Nazîlê qelbê Weheb bû ıztirab

185. Çapîk û çespan vegerya hate mal
Wî hîkayet kir ji bo mala xwe hal

186. Hin hîkayet kir ji bo zewcê, Weheb
Hem keramet hem ji cenga bîleceb

187. Gote zewcê: "Qenc e qasît bî ji min
Rabî biçye xanedana dilmezin"

188. Bêje 'Ebdulmuttelib: "Min Amîne
Wê li nik zîba 'ef if e, mûqîn e"

189. Ger ji 'Ebdullah bibîtin ew qebûl
Temşîyet dê bît û çêbît ew wusûl

190. Nazik û sîmaxweş û dilber ew e
Layîqa wî babetâ wî her ew e

191. Hat û 'Ebdulmuttelib kir ba xeber
Hem di 'Ebdullahî hubbê kir eser

192. Gote dayê: "Rabe ey zîbaxîsal
Zewcîyê bo min bixwaze bes delal

193. Ba cemal û ba kemal û ba edeb
Xweşeda, şérînlîqa, 'alîneseb"

194. Zû dirabû Fatîme dilşadiman
Nazirê ber sûretê gulçehrekan
195. Pirrşepal û gulruxan û taze'eyş
Sakinanê perdeyê alê Qûreyş
196. Dilnewa û pêkve naz û qendileb
Kes nedî şêrintir ez binta Weheb
197. Amîne gul bû di gulzarê cemal
Husnê bêhed qed û qamet i'tidal
198. Dê çi bêjim ez cemal û me'rifet
Walîda Ehmed bes e her ew sifet
199. Fatîme dît û vegerya damîne
Gote 'Ebdullahî behsa Amîne
200. Mîslê wê nabin şepal û nazenîn
Nê di dunyê né di firdewsa berîn
201. Cardi dî çû dît û ew naziknîhal
Lê vexore babet in herdû heval
202. Hate Ebdulmuttelib rakir ji mal
Çûn ji babê xwestin ew re'na şepal
203. Weqyeke zîv û weqîyyek hem zeheb
Sed şutur sed pez ewî dane Weheb
204. Sed beqer cumle ciwan û samîn e
Bo hinarin pêkve nextê Amîne
205. Hati 'Ebdulmuttelib wê sa'elê
Kir tedarek kar û barê dawetê
206. Çêkirin zad û te'amê bil'-eceb
Hem Qureyşî xwendin û hindî 'Ereb
207. Amîne xemlî ji rengê gulşenê
Zend û baz in, riştine j' rengê xenê
208. Xweşnewa û xweşeda hatin 'Ereb
Cum'e bû ew şev nehê maha Receb
209. Wê şevê anîn nîkah û 'eqdi best
Bûk û zava man û şerbet dane dest
210. Der Meke meşhûri bû ev gotine
"Ebdullah zava ye, bûk e Amîne"
211. Hesret û kerbê hemî ber ba kirin
Wê şevê wan go dused jin jê mirin

212. Bûk û zava herdû çûne xelwetê
Şahiyane kefte baxê cennete
213. Zû di Ridwanî vekir babê cînan
Daketiñ dergahê nîran nagehan
214. Hor û xîlman û çem û teyr û nebat
Hatîne hemd û senayê xweşluxat
215. Ez demê can bexşî, Cibrîlê emîn
Mujde da ehlê semawat û zemîn
216. Cebrâila! Hati dewra Ehmedî
Hati şahê mîslê wî çavan nedî
217. Rabe mîzgînê bibe j' mexlûqi ra
J' asîman û erd û ta tehtes-sera
218. Xulxule peyda bû der heft asîman
Sewtê tesbiha melek çû Lamekan
219. Hate xwarê Cebrâil û mujde da
Keskialayek li banê Ke'be da
220. Mujde da mexlûqehayê behr û berr
Cumle heywanati zanî ew xeber
221. Xweşnîda hat ez yesar û meymene
Nûrê Ehmed hat û çû nik Amîne
222. Hati nuranî şefî'ul-muznibîn
Hati xeyrun-nasi, xetmul-murselin
223. Wê şevê hindî senem bûn sernigûn
Textê Îblîsê le'in bû wajigûn
224. Lew li ser sûret revî teşbihê mar
Hate kohê Bûqûbeys û kir hewar
225. Zuryeta wî Cumle hatin bênewa:
"Ew çi hale bêje me?" Wî gote wa:
226. "Lew li min çêbûye tirs û zelzele"
Ba Muhammed Amîne bû hamile
227. Hati dewra Ehmedî, dewra me çû
Lat û 'Uzza dê biket bê avirû
228. Yek ji me îdî neşîtin bit 'eyan
Wî li me rê girt ji çûna asîman
229. Hati xûnrêzê cîhangîrê sefak
Em ji destê wî hemî dê bin helak

230. Rohnîya herdû cihan û milletan
Ummeta wî çêtirînê ummetan

231. Dê çi bit halê me û tedbîr û ray?
Ay û way û ay û way û ay û way!"

232. Hem di subha wê şeva dewletfuzûn
Textê şahanê cihan bû sernigûn

233. Bê tekellum ma, devê hindî mulûk
Şah eger hakim eger mîr û mulûk
Ger divêtin hûn ji narî bin necat
Bi eşq û şewqek hûn bibêjin es-selat

Ameden-i der Müddet-i Vakiat-i ber Ser-i Haml-i Âmine

234. Amînê go ta kî şes meh çûne ser
Min ji hemlê xwe nedî qet yek eser

235. Paşî şes meh gote min awazê xeyb:
"Min li te mizgîn e, ey pakizeceyb!"

236. Wê digel te xatemê peyxemberan
Nasîxê herfa kîtab û defteran"

237. Lê di xewnê da me dîtin bê 'eded
Enbiya û remz û nîşan û sened

238. Ewwela min dî ji min nûrek diçî
Qesrê Busra min ji 'eksa wê didî

239. Mahê ewwel hati Adem teyyîba
Kir selam û gote hemlê: "Merheba!"

240. Mahê sanî hati Şîs ez meymene
Gote min mizgîn li te ey Amîne

241. Mahê salis hati İdrîsê nebî
Kir selam û mujde ber hemlê te bî

242. Mahê rabi' Nûh û xamîs Hûd û hem
Hatin û mizgînî da min ez kerem

243. Mahê sadis hati İbrahim Xelîl
Da me mizgînî ji wî hemlê celîl

244. Mahê sabî' hati İsmâ'il, zebîh
Mujde bexşî min, ji wî hemlê melîh

245. Mahê samîn hati Mûsa ba wefa
Îbşîrî ya Amîne bil-Mustefa

246. Mahê tasî' hati İsa j' asîman
Mujde da min: Hati sultanê cihan

247. Ew ku çû şes meh ji hemlê mûnqelib
Gote 'Ebdullahî, 'Ebdulmuttelib:

248. "Ba ticaret dê biçî ta semtê Şam
(Ez) Medîne bar bikî temr û te'am

249. Wê demê dê Amîne kodek bibî
Yek ziyafer lazîm e dawet bibî"

250. 'Ebdullah an mahirûyê gûlîzar
Der Medîne şerbeta mergê vexwar

251. 'Umîre 'Ebdullahî bîst û pêncî sal
Borî, û kir wî ji dunya îrtîhal

252. Zanî 'Ebdulmuttelib ew waqî'e
Herdû çavê Amîne bûn damî'e:

253. "Esmerê min ma û xelqê kariwan
Hatin û peyda ne ew rûh û rewan

254. Kan habîbê min! Dilê min bû du nîm
Ah û hesret kodekê min ma yetîm"

255. Dar û ber bo wê girîn wê sa'etê
Av û rohnik nadenê qet muhletê

256. Hem melek rabûn û gotin: "Ya Kerîm!
Nê hebîbê te Muhammed ma yetîm"

257. Ma'lîkül-mulkê mezin da ev cewab:
"Çêtir im bo wî ji xêra da û bab"

258. Ey xudawendanê eqlê musteqîm
Kes nîzanit qîymeta durra yetîm
Ger divêtin hûn ji narî bin necat
Bi eşq û şewqek hûn bibêjin es-selat

Ameden-i Vakt-i Viladet-i Seyyidina Muhammed (sav)

259. Ez rebîul-ewwel a şev rewşen e
Heşti şev borîn li hemlê Amîne

260. Ya nehê za'il bû jê tirs û 'îna
Ya dehê bû mujde, der Xîf û Mîna

261. Yanzdehem bû xûlxûl û awazi hem
Zemzem û tesbîhi der hindî Herem

262. Diwazdehem helbû şemala dewletê
Amîne mabû tenê der xelwetê

263. Wê şevê der Ke'be 'Ebdulmuttelib
Mabû, bo te'mîrê erdê munqelib

264. Amînê go: "Mam tenê bê mîr û jin
Ez demek tırsam û lerzî hate min

265. Min dî xanî rohnî bê xayet belê
Çari jin hatin ji ruknê menzelê

266. Ba cemal û husn û nûranî, qemer
Hulleyê istebreq û sundus di ber

267. Zulfeha, sed te'ne dane 'enberê
Le'lêha, têrav û ava kewserê

268. Bejn û bala serw û sîmayê şefaf
Min şibandîn tuxmîê 'Ebdulmenaf

269. Yek li destê rastê hat û yek li çep
Yek li piştê, yek li pêşim ba edeb

270. Ew kî bûn?: Hewwa û Sare, Asîye
Ya li pêşim Meryema ëmrânî ye

271. Meryemê husn û melahet zêde bû
Pal vedayî wê, ji bo min tekye bû

272. Nagehan bû zemzem û tesbih û deng
Ba luxethayê muxalif rengereng

273. Rast û çep min dî kewakip têk firrîn
Qafi ta qafi cîhan bû enwerîn

274. Pêkve dunya min dî bû yek qursê nûr
Meşriq û mexrîb diditîn min ji dûr

275. Keskiyalayek di mexrib da me dî
Yek li şerqê yek li banê Ke'be dî

276. Emrê Cebrail kirî Mîrê mezîn
Mujde da ehlê semawatan ji bin

277. Daketin dergahê nîran nagehan
Şahîyane hor û Ridwanê cînan

278. Xulxulîn hûrî di qesrê cennetê
Kî dizanît kar û barê quđretê

279. Hati Cibrîl û melaik fewc û fewc
Çar kenarê Mekkehê bûn mewc û mewc

280. Nagehan ez têhnî bûm wê sa'etê
Min dî da destê me tasek şerbetê

281. Sippî wek şîrî, û şêrîn wek 'esel
Nê ji wî şîr û 'esel bûne mesel

282. Min vexwar û têhnî çû halî ji min
Teyrekî spî hat û perr malî di min
Ger divêtîn hûn ji narî bin necat
Bi eşq û şewqek hûn bibêjin es-selat

Haza'l Kiyam li-Kudumi Muhammed (sav)

283. Wêdemê min bû Muhammed Mustefa
Nurê can û me'dena sidq û sefa

284. Cumle zerratê cîhan da ev seda
Kirne gazî pêkve gotin merheba

285. Merheba ey iffîxarê enbiya
Merheba ey şem'ê cem'ê ewliya

286. Merheba ey menbe'ê 'izz û wefa
Merheba ey kanê ihsan û 'eta

287. Merheba ey rehmeten lîl'-alemîn
Merheba hatî şeffî'ul-muznîbîn

288. Merheba ey qurretul-'eyni'l-Xelîl
Merheba ey xasimehbûbê Celîl14

289. Merheba ey canê baqî merheba
Merheba 'uşşaqa saqî merheba

290. Merheba sultan-i 'alî merheba
Merheba 'îrfan-i xâli merheba

291. Merheba hatî şeffî'ê îns û can
Merheba hatî letîfî îns û can

292. Seçde bir her wê demî an nûrê can
Dest hilînandî bi sûyê asîman

293. Pareyek ewrê spî ez asîman
Hat û hilgirt û ji min xayib bû an

294. Hateve medhûn û pêçayî, kehîl
Pare-ewrek dî gehîstê ew cemîl

295. Girt û bir, lê hate guh min ev xeber:
"Girti wî dunya seraser behr û berr"

296. Hatêve spî pare-ermişek digel
Wê mijî ba le'lê wek şehd û 'esel
297. Lê belê xweş hate guh min ev nîda:
"Pêkve zanî xelqehayê enbîya"
298. Min dî xanî bû ji teyran rengereŋ
Dum ji zumrutan û hem yaqût e çeng
299. Paşê hatin sê nefer lê her yeke
Husnê sûret mîslê qursa rojekê
300. Wan yekî der dest misîn û yêkî teşt
Yêkî anî cameê spî ez beheşt
301. Hefti caran şuşt û pêçan pirr xeber
Gotinê, û her sê rabûn çûne der
302. Naête hedd û hîsabê mu'cizat
Muxteser min gotine ne't û sifat
303. Dê çi bêjîm ne'tê zatê enwerî
Ê ku 'alem cumle bo wî çêkirî
304. Mun'ekis bûn wê şevê hindî sanem
Agirê Faris vemirya çû 'edem
305. Taze-eywan xaneê Nûşîrewan
Rast û çep hejya û lerzî nagehan
306. Şeq bû kungir çaride rê jê çûne xwar
Xewf û tirsek hate Kisra bê qerar
307. Wadiya nav lê Semawe bû rewan
Behrê Sawe çik bû û hişk û nihan
308. (Ez) serê hindî mulûkan tacî ket
Zêde bû lê tirs û xof û zelzelet
309. Der duşenbe diwazdeyê ewwel rebî'
Salê filê hati ew hemlê bedî'
Ger divêtin hûn ji narî bin necat
Bi eşq û şewqek hûn bibêjin es-selat

Ameden-i der an Vakt-i Abdulmuttelib ez Ka'be

310. Rabû 'Ebdulmuttelib têkil seher
Go: "Me dî zemzem kete ruknê Hecer"
311. Ke'be çû secde mubarek bû meqam
Rukn û ban û beytê lêkdu kir selam

312. Rukneha, Allahû ekber jê dihat
Hati mîzgîna Muhemed es-selat
313. Paki bûm ez Lat û 'Uzza û senem
Hat Ebûlqasim şehê 'alî'-elem
314. Rast û çep xweş hate zîbi erxenûn
Nê Muhemed hat û put bûn sernuxûn
315. Hatin îbrîq û legen misk û gulav
Ke'be şûştin mame heyran ez tevav
316. Ez biderkeftim ji Babê Şeybe zûd
Min Sefa û Merwe dîtin der sucûd
317. Pelg û dar û ber ji feyzâ Layemot:
"Ca'ena Ehmed Resûllullah" digot
318. Hati awazek: "Eya meznê Qureyş!
Ev çi tirs û lerzî ye? Ey tîbi-'eyş!"
319. Zû di 'Ebdulmuttelip xweş hate mal
Teyrekî mazin li banî çeng û bal
320. Amînê hat û ewî jê kir sewal:
"Kanî ew nûra digel te ey şepal?"
321. Bêhna Fîrdewsê ji hucre Amîne
Hati û der hingaff û go: "Ya sakîne!"
322. Amînê bo gotê mewlûda mezin
Hatiñ navê Muhemed gote min
323. Wê dî xewnê da tena nûra mûbîn
Ger divêtin tu bibînî, dê bibîn
324. Refti Ebdulmuttelip bo dîtinê
Şîr di destê nagehan yek rehzenê
325. Ne'rei zed hate Ebdulmuttelib
Heybetê girt û dilê wî murte'ib
326. Nabitin dîtin heta sê roj temam
Da melek bêne tewafê xas û 'am
327. Hati Ebdulmuttelib bê xoşiten
Bê tekellum maye ezman û dehen
328. Paşê çendî dîti ew nûrînsebi:
"Rohnîya çavê di bapîrê xwe bî"
329. Amînê şîr da dehanê şekkerîn
Ta gehîşti weqtê teslima deyîn

330. Amînê got: "Min di xewnê da diye
Murdî'e, dê bit Helîma Se'dîye
Ger divêtin hûn ji narî bin necat
Bi eşq û şewqek hûn bibêjin es-selat

Ameden-i Halime ve Burden-i Muhammed (sav)

331. Mekkiyan kodek didane şîridar
Da di germê da nebin kodek nezar

332. Hem qebîla Se'dîyan dîger bulûk
Her dihatin ta Mekke telbê buçuk

333. Wê qebîla Se'dîye lê bû xela
Mêr û jin pêkve ji birsan mubtela

334. Got Helîmê: "Rojekê em çend heval
Bo gîyayê çûne nava yek newal

335. Hem giya jî tê hebû hem avê sar
Min giya xwar û ji avê hem vexwar

336. Hem hevalan ji giya û avê xwar
Hati awazek Xwedanî nadîyar:

337. "Ha nuha biçne Mekke ey cumle jin
Da mubarek bin ji mewlûda mez

338. Xurrem ew zîba deyîn wê bo xwe bit
Êxweş! Ew pustanê ku şîr jê bixwit"

339. Tarsi Xalib bû li me hatine mal
Gote min Haris: "Çi hale ey heval?"

340. Min ji bo wî got, ewî got: "Ey hebîb
Belîkî ew mewlûd ji bo me bit nesîb"

341. Min weled bû Zumrete barê şikem
Qet ji birsan min nezanî dê çi kem

342. Nagehan min dî di xewnê da yekî
Ez birim avêtime rûbareki

343. Sippî wek şîr û şêrîn û şehdiwar
Jê vexwe! Wî gote min sê çari car

344. Ez ji xew rabûmeve têr û tijî
Her du pustanê di min şîr jê rijî

345. Sahiban ez dîtim û pirsîn dirêj
Lêki tenbî bû li min bo kes mebêj

346. Yek xerê laxer hebû lê pirkesad
Haris anî taze kurtan lê nehad

347. Kariwan rabû bi qesta Mekkete
Bûm suwar û hem li ber min Zumrete

348. Dûre dûrê kariwanî leng û lûk
Ker ji çûnê bû, û Haris ma xudûk

349. Gote min: "Da bçîneve bê zehmetê"
Min gotê: "Nê hati nûra dewletê

350. Da biçîne pêşî úcaxa Qureyş
Belku halê me bibîtin taze'eyş"

351. Min dî yek merdê tewîlê enwerî
Ba serê rim wî işaret da kerî:

352. "Ya Helîme îsrîî mizgîn li te
Tu deyîn i bo Muhemed xwez bi te"

353. Tizi çûbû xweşkerê laxermeyan
Wî berahî bir ji hindî kariwan

354. Ewwela min kir li Bethayê nezer
Çar teref pêkve giya û laleterr

355. Karezan danî l' çiyayê tîbi-'eyş
Jin hemî geryan li eşrafê Qureyş

356. Gote Ebdulmuttelib: "Xweş Amînê
Nê divêtin bo Muhemed dayînê"

357. "Qale: Hazel-emrû minhû qel beda"
Hate goşê min ji hatif ev nîda:

358. S'efwetur-Rehman û xeyrul-murselîn"
Nîne ez xeyrî Helîme wî deyîn"

359. Hatine nik Amîne jin ba surûr
Herçî zanî ew yetîm e çûye dûr

360. Êxweş! Ew zîba yetîmê şîrixwer
Her du 'alem jîriferman ser bi ser

361. Êxweş! Ew re'na yetîmê şîricû
Nûrê her du 'alem ez ruxsarê û

362. Ey Helîme hilgire an pakizat
Dewleta baqî û daîm bo te hat

363. Hen Helîme gote Ebdulmuttelib
Halê sal û halê qehta muzterib:

364. "Hatime bo yek piser ez bim deyîn
Ger li nik te dê hebî nî'mel-emîn"
365. Gotê Ebdulmuttelib: "Namet çi ye?"
Gotê: "Navê min Helîma Se'dî ye"
366. Gotê Ebdulmuttelib: "Xweş mehd i, tû
Hem bi husn û hem bi hilm û Se'd i, tû
367. Wê li nik min nûrê çesm û qûtê can
Mîslê wî ney bûne, nabin der zeman
368. Lê yetîm e, durr e, bêmîsl e, meh ey
Ez li cê babê me ger dê tu bibey"
369. Gote Ebdulmuttelib: "Da ez biçem
Bêjîme zewcê xwe pîrsê jê bikem"
370. Hati gote Haris, ew zîbaxîtab
"Ya Helîme weyhekê!" Wî da cewab:
371. "Dê çi key tu ba yetîmê bê peder"
Ma Helîme damena sebrê duker
372. Hate çûnê kariwanî kir cihêz
Dîti Haris rohnikê wê bûne rêz
373. Gotê Haris: "Ez dibînim tu xudûk"
Gotê: "Heqq e! Dê biçim ez bê buçûk"
374. Gotê: "Her bîne ewî tiflê yetîm"
"Qet tewekkelna 'elellahîl-kerîm"
375. Xweş vegerya pêsi Ebdulmuttelib:
"Hatime durrdaneyê te ey muhib!"
376. Da biçîne pêsi danayê Emîn
Min ku dî ew husn û dîndara şîrin
377. Yek regem xalî nema ez muhbîtê
Bûme yexsîra wî ez wê sa'etê
378. Xweş me hilgirt û kenî ew nê gelek
Nûrê xendê, lahiqê çerxa felek
379. Bûse da min çav, û pustanê yemîn
Xweş mîjî ba her du lêvê şekkerîn
380. Rast vexwar û dev neda sedya çepê
Hişte bo Zumre bi İlhamâ Xwedê
381. Weqtê çûnê hati Ebdulmuttelib
Da me zad û tişt û min go: " Ya muhib!"

382. Min bes e ew kodekê nûrîncemal
Dewlemend im dê çi kem ba tişt û mal"
383. Xwesti xatir min, ji cedd û Amîne
Amînê hilgirt û ew naziktene
384. Dabû ber bêhna xwe rohnik bûne çem:
"Ey Muhemed! Dê biçî ez dê çi kem"
385. Dûrîya te sohti qelbê Amine:
"Lê çi kem ev şole ne b' destê min e"
386. Ey hebîbê min Muhemed bes delal!
Bêje da rohnik nebarin bo te al
387. Tu bike ferwari da sebr û sükûn
Bo me bêtin wer ne, can û dil me çûn
388. Tu emanetê Xudê bî ey ciger!
Ey Helîme fî emanîllah biber"
389. Wê Helîmê bo xwe bir durra yetîm
Êxweş! Ew dayîneê se'd û helîm
390. Subhê rabû kariwanê Se'dîyan
Ew kerê laxer ji bo wan hersêyan
391. Haris anî û Helîme bû suwar
Paxila rastê Muhammet tê veşar
392. Ya çepê danîbû tê da Zumrete
Ker sîvik çû çapik û bê zehmete
393. Ewwela çû Ke'be sê car secde ber
Sanîya ew hate çûnê pirr huner
394. Dê kusan ew ker nebî çûn û çelek
Wê li pişta wî suwarê neh felek
395. Ew kerê laxer di pêsi kariwan
Wek siha teyrî li deştê bû rewan
396. Se'dîyan gote Helîme: "Ey heval!
Ew kerê laxer me go naşîte mal"
397. Vê demê sê lê suwar in, mîslê teyr
Wê diciñtin nagîhê wî kes bi seyr
398. Ker bi ezman hat û gote Se'dîyan:
"Qet 'ecayib nîne çûna min 'eyan"
399. Wê li pişta min resûlê Rebbê 'erş
Jêridestê wî ji 'erşî ta bi ferş

400. Seyyidê mexlûqê Rebbil-'alemin
Çêtirinê ewwilîn û axirîn"
401. Qewm ê Se'dî pêkve gotin ew meqal
Nîn e ew qewl û seda illa xeyal
402. Mîslê bayê kefte rê û her bi xar
Dane ser yek koh û deşt û kohîsar
403. Goti ezmanê Helîme ev beyan:
"Em bi dûr keftin ji xelqê kariwan
404. Min dî sakîn erbe'ûnê rahîban
Tabî'e usqûfekî eswed-qeban"
405. Wî digote rahîban wesfa hebîb:
"Weqt e rabîtin Muhammed 'en qerîb
406. Kasirê esnam û qettale cuhûd
Bê 'eded nişanê wî hatne wucûd
407. Ez ji wan borîm û çendî, nê gelek
Şu'leyê nûra Muhammed çû felek"
408. Weh heware!, "Goti isqûfê kebîr"
"Hey ev e, wernê ji yek rakin bi şîr"
409. Desti da şîran û hatin şubhê san
Xweş li pey me mulhidanê bê eman
410. Dê çi kem ya Reb meded mîrê mezîn
Wa Muhammed rohniya çavê di min
411. Hali nêzîkî me koma rahîban
Min Muhammed dî nezer da asîman
412. Hate xwarê agirê mîslê şîhab
Tê werat û sotin ew ehlî 'ezab
413. Hatîfi gota ji yûmna şehsuwar:
"Uhlikel-kuffaru mîn narił-Cebar"
414. Kariwan hat û hemî em çûne mal
Pêkve pé xweş bú nîsa û hem rîcal
415. Dewleta baqî geha nav Se'dîyan
Rizq û nîmet hat, û nabin tehlîyan
416. Dexl û dan û ga û pez lê zêde bûn
Hem cefa û mihnet û alami çûn
417. Pêkve hatin dest û pê lê bûse dan
Muhibeta wî kefte qelbê cumlekan

418. Hem Helîme xerqê ìn'am û kerem
Wê Ebûlqasim li malê, bo çî xem!
419. Goti: "Wellahîl 'ezîm ev nazîdar
Hat û min came ne şuştîn qet çu car
420. Tahir û pakîz û paqîj her me dî
Bewl û xait mîslê 'ewret min nedî
421. Bû du salî û xiraman sû bi sû
Têkîlî le'ba biçûkan qet nebû
422. Rojeka wî, heftîya yek kodekî
Haftîya wî mah, û mah ba salekî
423. Ewwelê lefza wî maye min li bîr
Goti wî: 'Allâhû ekber min kebîr'
424. Salê sê, naziknihâlê rûhê can
Arezû kir wî şivanî nagehan
425. Hin bi hukmê karê ummet perwerî
Bû şivanê laiqê peyemberî
426. Rojekê wî goti: "Ey mader! Bira
Kanî?" Min gotê: "Pez birye çera"
427. Goti: "Qet însaf e dayê! Ez li mal
Ew li germê, ez vexûm ava zelal"
428. Gote min wî: "Ez ditîrsim hasîdî
Bêt û te çavîn biket ya rasîdî"
429. Gote min: "Dayê! Me bispêre Xwedê"
Min tewakkul daye wî, tu min bide
430. Subhê min dayê 'esa û zadi hem
Bû şivan û her du çûne ber xenem
431. Ey şivanê berreê birca bere
Jêrigopalê te 'alem yekserê
432. Ba terehhum pez çerînî, can û dil
Rehmê tû ber cumle 'alem müştemil
433. Ey şivanê kodekê zîba, diler
Xwozê wî berxî, ji dîndara te têr
434. Weqtê êvarê şivan dê bête mal
Ez diçûme pêşî zibayê, delal
435. Goti dayê hatim go ma îleyk
Ey Muhammed sellemellâhû 'eleyk

436. Zumre hat û gote min ev xwêş cewab:
"Min ji wî dîne ecaîb bê hîsab"

437. Pa nehed ber xişk û keski bûn temam
Herçî ew dî, dar û ber lêkir selam

438. Bêjîte pez: "Dê here!", ew dê biçî
Wer: Neçe, naçît û sakin multecî

439. Rojekê pez bû belavî wadiyê
Min vegêrave ji tîrsa 'adîyê

440. Gote min: "Bo ci tu nahêli dilêr!
Pez biçî?" Min go: "Cihê qeyxane şêr"

441. "La texefû" gote min, pez çû cere
Nagehanî hate me ew qeswere

442. Wî Muhemed dît û dûvê xwe hejand
'Aşıqane hate pêş û ser nehad

443. Girti goş û gotinê yek-du mesel
Min ne fehmî wî ci gotê, ger digel

444. Şêri rabû çû û idî kes nedî
Pez çerî xwêş rahet û kefte qedî

445. An yekê pez min şikêna destihêj
Hate pêş û wê yedê xwe kir dirêj

446. Destê an pez girt û malî ba delal
Wê demê rabû bezî mîslê xezal

447. Weqîte zuhrê rojekê bê kar û bar
Zumre çapîk hat û gazî kir: "Hewar!"

448. Cohte merdim bo Muhemed hat û bir
Ez nizanim ba birayê min ci kir

449. "Wa Muhammed" got û rabun mîr û jin
Goti Haris: "Wa Helîme way li min"

450. Hate kuştin der xerîbê bergê 'eyş
Dê ci bêjîm, pêşî salarê Qureyş

451. Pêkve rabûn xas û 'amê Se'dîyan
Lê Helîme zû gehîstê an zeman

452. Gote: "Min dî der tebessim le'lê şûr"
Jê diçû çerxa felek ustûnê nûr

453. Bûse da min, her du çavên surmeyî
Ew ci bû hate hebîbê min tu yi"

454. Gote min: "Hatin du merdê ba cemal
Şeklê nûranî, ji nûra Layezal"

455. Destê min girt û revam anîme hêr
Daniyame erdê û der dest e, kêr

456. Sineyê min wî duker kir ta bi nav
Jê derîna qelb û ehşayém tevav

457. Wî bi destê xwe dilêm teqlîbi kir
Nuqteyê eswed derîna jê vekir"

458. Gote min: "Ev behreyê dêwê le'in
Min ji te avêti, ey şahê Emîn!"

459. Ê dî, anî yet mesîn û yet legen
Şuşt û pak û nerm û nazik bê mîhen

460. Wê demê danîne cih qelb û ceger
Mohreke mazin ji nûrê hate der

461. Mohri kir hem qelb û cayê bûye şeq
Hate ser yet ew, bi emrê mîrê Heq

462. Rakirim danîme cih bê zehmetê
Go: "Bikêşe ba dehan ez ummetê"

463. Ba dehan kêşan û ez bûme giran
Go: "Bikêşe ba hezaran her wesan"

464. Hate kêşan, û me rakir ew hizar
Goti wî nûrincebahê gul'izar:

465. "Ger bikêşî ba cemîê ummetê
Dê girantir bîte nûra rehmetê"

466. Herdukan ez dame ber bêhna xwe saf
Her du çesman û serê min kir tewaf

467. Mîslê berqa xatife, rabûn û çûn
Min diditîn ta di çerxê berze bûn

468. Got Helîmê, ev beyan û ev meqal
Min ji wî hilgirt, û em hatîne mal

469. Qewmê Se'dî gote min: "Ci sakin î?
Rabe hilgir wî bibe nik kahînî

470. Min bire nik kahînî ew qisse got
Kahînî hilgirt û da ber sîne got:

471. "Uqtulû hazel-xulame, min digel
Wer ne, dê batil biket dînê Hubel"

472. Nagehan min dî yekî merdê mezin
Rim li kahin da, libasê wî kefin

473. Qewmê kahin bû helak ew jî herê
Min Muhemed anî û hatim li rê

474. Min dî yek jin ba girîn û şîn û ah
Ber kenarê bîrê, bir ser xakê rah:

475. "Wê li min bû yek piser bû canipak
Çû di bîran da û axir bû helak"

476. Min Muhemed anî û min gotê: "Wer
Mu'cize ger te hene, dê bîne der!"

477. Wî işaret kir bi tilya nûri, bav
Av bi serkeft û piser berrûyê av

478. Ew ji avê hate der rabû qiyam
Goti an dem: " Ya Muhemed es-selam"

479. Hati awazek: "Te'eccub nîne ger
Ew ji bîran kodekan bînîte der

480. Ew te'eccub bû, ku çawa şehsuwar
Dê xelas ket van gunehkaran ji nar"

481. Paşî ez çûme serî û her du çav
Lê reşandin 'enber û misk û gulav

482. Hati dengê hatifi: "Ya Mekkete
Ê ji te hatî belê wê hate te"

483. Ketme karê,wê demê ez dem
bi dem Amîne pirr jê xerîb e da bibem
Ger divêtin hûn ji narî bin necat
Bi eşq û şewqek hûn bibejin es-selat

Ameden-i Vakt-i Halime Burden-i Muhammed (sav)

484. An xer anî û Helîme bû suwar
Hem li ber sîne hebîbê namidar

485. Rû bi Ke'be hat û ew bê tirs û bîm
Ew kerê xweşçûn dîbêñ hate Hetîm

486. Hate goşê an Helîme ev newa
Xwoşnewayê canfedayê ez hewa:

487. "Ey Hetîm û ey Herem pak û temiz
Hati Bo te bejn û balayê 'ezîz

488. Hati sultanê felek jêri-ne'al
Hati cananê du 'alem 'eksê xal

489. Hati mehbûbê dused yusif xulam
Hati muxtarâ ku 'erş û ferşî ram

490. Hati bo te ey Mekke weqte surûr
Sed hezaran nûrê sîmayê binûr

491. Nê tu bûyî menzila rûhaniyan
Ta qiyamet rukbedarê hacîyan

492. Rast û çep fekrî Helîme kes nedî
Wê di gerdaba teheyyur da xwe dî

493. Her peya pey hati awazê şîrîn
Mustefa wê daniyande ser zemîn

494. Da biçitîn telbe ket kanî kî ye?
Xweş dîbêjî vî newayê 'aliye

495. Kes nedît û hateve ew haderî
Mustefa lê berze bû, ber da girî

496. Deng helîna wê li ban û koh, çîhan
Ah û wah! "Durrdaneyê min kê revan?"

497. Mekkîyan gotin: "Me hay jê nîne qet"
Wê verêtîn av û rohnik bûne şet

498. Piremerek hate pêş û ba 'esa
Ey Helîme! Ev çi hal e bo Xweda!

499. Min ji bo wî goti halê renc û ah
Gote min: "Wer da biçîne pêsi şah"

500. Ez birim ta pêsi 'Uzzayê senem
Gote min: Ev xeybezan e, pirkerem

501. Nê hezaran berze wî peyda kirin
Mîslê te bêçare wî pirr şâ kirin

502. Secde bir pîrî û goti: "Ey senem
Ev Helîme hatîye pêsi te hem

503. Kodekê wê der Mekke wunda bû lê
Îsmê an kodek Muhemed bû belê"

504. Wî, Muhemed gote " 'Uzzayê sanem"
Ser nişivî hate secdê gote hem:

505. Tu here ey pîro! Ew çi gotin e
Ew Muhemed hat, û nê 'ezla min e

506. Sernixûn û şermisar ìn, em ji wî
Hem kesad û bê'eyar ìn, em ji wî

507. Ew zeman çûyi, hewe em xweşdiv ìn
Baregaha wî gehîşt û em revîn"

508. Rabe ey pîrê hewayî hatî roj
Bes bi navê wî dilê min tu bisoj

509. Nê ji navê wî dilerzin asîman
Hem ji hubba wî kelîne behr û ka

510. Heybetê xweş girte pîrê rihsî
Wî 'esa avêt û lerzî mîslê bî

511. Lê Hêlîme gote pîrê hêşetê
Ger ci ez keftime behra hêretê

512. Yek demê ba wî li min we'zê diket
Yek demê seknî bi min rehmê diket

513. Kodekê min wê revayî xeybîyan
Xeybiyanê keskepoş ê asîman

514. Ez ji kê nalem ji kê gazinde kem
Herçî ew bêjîte min, ez dê we kem

515. Gohtina xeybê ıcazet min nebû
Lew di bêjîm: Ehmedê min berze bû

516. Ger bibêjîm hal û esrarê derûn
Dê bibêjin dîn e, sewda ye, cunûn

517. Goli pîrî: "Ey Hêlîme vê bike
Hemdê Rebbanî û hem şukrê bike

518. Haşelîllah ew Muhemmed berze bî
Belku 'alem dê di wî da berze bî

519. Bo Muhammed her zeman û her mekan
Sed hezaran nobedar û pasipan"

520. Zanî Ebdulmuttelib ew waqî'e
Av û rohnik çûn ji cavan damî'e

521. Hate ber dergahê Ke'be ew bi soz
Ey 'Elîmê sirr û ey danayê doz

522. Min di sîmayê xweş ê durra yetîm
Dîtine asar û ihsan ey Kerîm!

523. Naşîbîte me eger çî ku j' me ye
Kîmiyâye fedl û ihsana te ye

524. Tu bi heqqê fedl û ihsana 'ezîm
Bêje me ehwalê wî tiflê yetîm

525. Nagehanî hati awazê letîf
Ha nuha biçne Tuhameê şerîf

526. Wê li bin dara yemameê xemam
Bûye siwan û di keffa wî mudam

527. Ber diken tesbih û der kef munqelib
Rabû zû çû telbe Ebdulmuttelib

528. Çû ku rûniştî li bin dara Yemam
Qale: Men ente eya şérînxulam?

529. Gotê: Ey namêm ji min pîrsî bi lez
Ez Muhammed ibnî 'Ebdullah im, ez

530. Gotê: "Ez ceddê te me ey rûhê can
Ey hebîbê min 'ezizê xanedan"

531. Dabû ber sîne, suwar kir hate mal
Hate malê tazenûra Layezal

532. Aminê çav bûne rewşen wesselam
Hem ji mewlûda Nebî temmel-kelam
Ger divêtin hûn ji narî bin necat
Bi eşq û şewqek hûn bibêjin es-selat

Ameden-i der Munacat ve Hatmü'l-Kitab

533. Ehmedal Çavê te ma zaxel-beser
Yek işarata te inşeqquel-qemer

534. Hukmê tû carî ji 'erşî ta bi ferş
Ey ji nûra te munewwer ta bi 'erş

535. Ateşê Mûsa ci bû? Ruxsarê tû
Weddûha nûra dilê hişyar ê tû

536. Durdê nûra te, zîyayê mêhr û mah
Lê me'ellahîl-cevil î barigah

537. Nê ji ne'leyna te ey durra yetîm
Fexr û teşrif e ji bo 'erşê 'ezîm

538. Her du 'alem ci? Siha iqbalê tû
Sondê welleyîl bi zulf û xalê tû

539. Hem tu rûh û hem rewanê can û dil
Pêşi bejna te siha te bû xecil

540. Canfidayê bejn û balayê te bim
Mest û sergerdanê sîmayê te bim

541. Şehriyarê çetvê ewra rayê tû
Xettê şeq bû ber felek, tuxrayê tû

542. Şehsuwarê duldulê kewn û mekan
Wasilê wehdetserayê Lamekan

543. Min hebin sêsed hezar ezman û dev
Yek demê xafil nemînim roj û şev

544. Wesfê husna te bêjin subh û şam
Sed qiyamet di biçin hêj na temam

Haza'l-Mevazi'u Mevzu'i'd-Du'a

545. Ya Resûlellah! Resûlê ins û cin
Ya şeffîê sedrê dîwana mezin

546. Tu şefa'et ke ji bo me 'asîyan
Wer ne, nefsa şûme naket qencîyan

547. Ya Kerîm û ya Îlahel-'âlemîn
Yar Rehîm û ya 'Ezîm û ya Metîn

548. Hêvîdarê rehm û ihsana te yîn
Talibê îkram û xufrana te yîn

549. Hazir û guhdarê mewlûda Resûl
Hêvîya me tu bikey ya Reb qebûl

550. Nê tu xeffar î û settarê 'uyûb
Mabi bexşî û bixufranî zunûb

551. Hem li da û babê hindî mu'mînîn
Hem li hindî mu'mînatân ecme'in

552. Tabî'ê an şehsuwarê ummetê
Pêkve rabîn dê biçîne cennete

553. Ewwela bo rewzya nûrînnîqab
Sanîya bo al û ezwac û sehab

554. Salîsa bo enbîya û murselîn
Rabî'a bo ewliya û mu'mînîn

555. Hem ji bo huccac û xuzzatân temam
Hem ji bo vê meclisa sahibte'am

556. Hem ji bo her çar îmamê caddeê
Hem ji bo wî katibê vê nusxeê

557. Bo cemî'ê mu'mînînê salîhe
Bo feqîrê Bateyi el-fatihe!

Temmet bi 'avnillahi ve
hüsni tevfikihi fi
'asrel isneyn fi seneti
(1240) 'erba'in ve
mieteyn
ve elf

TATARCA

Vesîletü'n-Necât'ın Tatarca Tercümesi

KAZAN TATARLARININ MEVLİDİ

(Haz. İlias Miftakhov*)

İslam dünyasının bir parçası olan Kazan Tatarları arasında Mevlid-i Şerif okumaları yaygın olarak Rebiülevvel ayında, Tatarların deyişiyle "Mevlid ayı" içerisinde yapılmaktadır. Bu mevlid okuma geleneği genelde Rebiülevvel ayının ilk gününden sonuna kadar devam etmektedir. Kazan Tatarlarında Rebiülevvel ayı dışında Mevlid-i Şerif okunmamaktadır. Bölgede yapılan Üçü, Yedisi, Kırkı, Elli Biri, Yılı, Nikah ve Düğün gibi dini ve milli geleneklerde esas olarak Kur'an-ı Kerim ayetleri okunmaktadır.

Kazan Tatarlarında matbu mevlid kitaplarına gelince, ilk mevlid kitapları muhtemelen XX. yüzyıl başında basılmıştır. Bizim ulaşabildiğimiz ilk matbu mevlid kitapları da bu döneme, yani 1917 yılında gerçekleşen Bolşevik İnkılabi'na kadarki dönemde denk gelmektedir. Fakat Alimcan Barudi'nin¹ belirttiğine göre bölgede mevlid geleneği eski dönemlerden beri devam etmiştir². Yayımlanmış mevlid kitaplarının bazıları Tatarca olduğu gibi, Arapça olanları da mevcuttur³.

Bölgede mevlid okuma geleneğine kadınlar tarafından daha çok önem verilmektedir. Önceden tayin edilen tarihte bir evde toplanan misafirler önce Kur'an-ı Kerim, sonra Salavatı Makbule sonra da Tatarca Mevlid okurlar. Mevlid okunduktan

¹ Alimcan (Tatarca Galimcan) Barudi (1857-1921) ünlü Tatar alimi, ceditçi ve Rusya Müslümanlarının halk tarafından seçilen ilk müftüsü

² Alimcan Barudi, "Kissa-i Mevlid Kayu Telde Bulırğa Kirek", Ed-Din ve el-Edeb, 1906, No.2, s.14-15

³ Seyid Cafer Berzenci, Mevlid-i Nebi, Matbaa-i Kerimiye, Kazan, 1912

* Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İslam Tarihi Doktora Öğrencisi

sonra dua edilir, duadan sonra ev sahibi ve akrabaları tarafından misafirlere küçük hediyeler verilir ve en sonunda yemek ikram edilir. Bölgede mevlid kasidesi nasıl okunması gerektiği konusu 1914 yılında basılmış "Tatarca Mevlid" adlı kitapta Abdullatif bin mulla İsmail Akyigitov tarafından izah edilmiştir. O bunu şu şekilde anlatmaktadır: İlk önce Eüzü Besmele ile Fatiha suresi, sonra Ahzab suresinden (40-48) "Ma Kâne Muhammedün" ayeti, ondan sonra Salavatı Makbule okunur. Salavattan sonra ise Hz. Peygamberin nazımlı tarihi okunur⁴.

1916 yılında Orenburg şehrinde basılmış olan "Balalar Özen Mevlid Hetireleri" (Çocuklar İçin Mevlid Hatıraları) adlı kitap çocuklara bu tarihin önemini anlatarak, gelecek kuşaklarda Hz. Peygamber'e sevgi duygusunu geliştirmek, çocukların O'nu doğru olarak tanımlarını amaçlamaktadır. Bu küçük risalede Hz. Muhammed'in doğum günü ile ilgili Tatar şairleri tarafından kaleme alınmış şiirlere de yer verilmiştir. Şairler arasında T. Çenekey, V. Celey, Ziya Yermeki, Giffet Tutaş ve başka XX. yüzyıl başı önemli Tatar şairlerinin Mevlid Bayramı konulu parçaları yer almıştır⁵.

Burada verilen Mevlid-i Şerif Kazan'da 2016 yılında Tatarca olarak basılmış mevlid kitabından alınmıştır. Bu mevlid kitabı XX. yüzyıl başında Arap alfabesi ile eski Tatarca yazılmış eserin Kiril alfabesine çevrilmiş ve kısaltılmış olan varyantıdır. Eser XX. yüzyıl başında ünlü hattat, Kuran hafız ve muallim Kivam Karı Zülfikari'nın kalemine aittir⁶. Kitap daha önce, 2011 yılında Rusça ve orijinalinin tipki basımı ile beraber neşredilmiştir⁷. Burada verilen Mevlid-i Şerif parçalarında Hz. Muhammed'in hayatı, doğumu, nesibi, onun üstünlükleri nazım şeklinde, güzel bir üslup ile anlatılmıştır.

Adı geçen mevlid kitaplarının içeriğine bakıldığından hemen hemen hepsi aynı içeriye sahiptir. Hepsinde esas olarak Salavatı Makbule okunması gerektiği belirtilmiştir. Yani bu eserler bölgede Hz. Peygamber'in dünyaya geldiği Rebiülevvel ayında yapılan mevlid geleneğinin nasıl gerçekleştiğini ortaya koymaktadır.

Mevlid geleneği sadece Kazan bölgesinde değil, Bolşevik İhtilali sonucunda göç etmeye mecbur kalan Tatarlar tarafından da devam ettirilmiştir. Örneğin 1930-1950'li yıllarda Çin, Japonya, Kore gibi Uzak Doğu ülkelerinde muhacerette yaşayan Tatarlar arasında Mevlid Bayramı önemli tarihlerden birisi olmuştur. Bu aya mahsus geceler tertip edilmiş, mevlid kasideleri okunmuş, hatta Tatarlar tarafından açılan milli-dini okullarda Hz. Muhammed'in doğum günü resmi tatil takviminde de yer almıştır⁸. Çin'de yaşayan Tatar muhacirleri tarafından çıkarı-

⁴ Muallim Abdullatif bin Mulla İsmail Akyigitov, Tatarca Mevlid, Maarif Matbaası, Kazan, 1914, s.5

⁵ Haz.Şakircan Saidi, Balalar Özen Mevlid Hetirelere, Orenburg, M. Hüseyinov Matbaası

⁶ Kivam Karı Zülfikari (1870-1921) - meşhur Tatar hattatı, Kuran Hafız, Kasımiye medresesinde muallim.

⁷ Kivam-karı Zülfikari, Tyurkskaya Kasıda "Mevlid an-Nabi", Kazan, İzdälet'svo Yenikeevoy, 2011

⁸ Yırak Şarık İdil-Ural Türk-Tatar İbtidai Dini-Milli Mekteplerenin Berleşken Programma Layihası, Mukden, 1935, s.69

lan "Milli Bayrak" gazetesinde 12 Rebiülevvel "Mevlid Bayramı", yani bir bayram olarak kutlanmıştır, bayramın önemi ile ilgili yazılar geniș yer verilmiştir⁹. Ancak Sovyetler Birliği'nde yaşayan Tatarlar ateizm ideolojisi neticesinde 1930-1990'lı yıllar arasında mevlid ve başka dini, milli geleneklerini açıktan yapamayarak, gizli olarak devam ettirmeye çalışmışlardır. SSCB dağıldıktan sonra bu konularda özgürlüklerine kavuşmuşlardır.

Günümüzde de Kazan Tatarlarında mevlid geleneklerinin yukarıda anılan kitaplarda gösterildiği gibi devam ettiğini söylemek mümkündür. Tabii ki bazı bölgelerde küçük değişiklikler de söz konusu olabilir, fakat esas olarak aynı düzene uygun olarak yapılmaktadır. Böylece Kazan Tatarlarının kadim dönemlerden gelen mevlid kültürünü yaşatmaya önem verdiklerini söylemek mümkündür.

Расүл Экрамның нәсел-нәсәбе шәрифе

Бисмилләһир Рахмәнир Рахим!

Дүртесенең исмене белмәк важип, (тиешле)
Әһле инсан (кешеләр) санадылар ап-ачык.
Габдулла иде Мөхәммәд атасы,
Габделмоталлиб иде һәм бабасы.
Һашим иде ул баба өченчесе,
Габдеманаф булды тәмам дүртесе.
Сабыр итегез, хәзер әйтәм калганын,
Бишенчесе Кусай иде, бабаның.
Алтынчысының иде исме Киляп,
Мурратдыр жиденчесе, бинкыйлап (үзгәрешсез).
Сигезенчесе Кәгъб иде бабаларның,
Һәм Лұғайдер тұгызынчысы аның.
Исме Гаалибдыр унынчысы бабаның,
Унберенчесе Фиһрдер, бел, аның.
Уникенчесе Мәликтер, исме шәп,
Унөченчесе Надрдер, кылма шәк (шикләнмә).
Ундүртенчесенең исме Кинанә,
Һәмдә унбишенчесенең Хузәймә.
Һәм дә Мұдрикәдер уналтынчысы, бәс,
Һәм дә унжиденчесенең исме Ильяс.
Мудар, унсигезенчеседер бабаның,
Низар унтугызынчысыдыр, бел, аның.
Мәгадь исемле егерменче бабадан,
Егерме беренчесе тәмам булды, Гаднән.

⁹ "Ukuçalaribzni Mevlid-i Nebi Beyreme Belen Tebriklibez", Milli Bayrak, Mukden, 1937, No.26, s.2; "Yirak Şarkta Mevlid-i Nebi", Milli Bayrak, Mukden, 1937, No.28, s.3

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Әувәлән бер хикәять әйтәем,
Әһле әхбәрдән риваять итәем
(борынгылар сөйләгәнне китерәм).

Бар иде Багдадта бер салихә,
(изге хатын)

Габидә хатын иде һәм насихә
(гыйбадәтле, нәсихәт қылучы).

Беркән ул дәнъядан әйләде сәфәр,
Дәнъяга килгән кеше, шикsez, китәр.
Анасыннан бераз акча мирасы бар,
Жәннәт аңа ни өчен булмасын карар?!

Бар иде бер изге угълы – яшь еget,
Итәгатьле йөрөр иде һәрвакыт.

Шул акчасы калды мирас угълына,
Ул дияр: «Ни алыйм соң мин моңа?»

Уйлый-уйлый йөргәндә бу еget,
Күп кешегә очрады шул вакыт.

Мәүлид укыйлар жыелышып бер өйдә,
Бу еget тыңлады һәм ихлас илә.
Ишетүгә гашыйкъ булды ул еget,
Күзләреннән яшь акты чишмә кебек.

Ул еget күрde төшөндә шул төнне,
Гүя житкән икән Кыямәтнең көне.

Чакыралар фәрештәләр шул заман.

«Кил! Кайда син? Жәннәткә кер, әй фәлән!
Мәүлидкә хәстәрләнгәннәр дә дахи, (тагын)

Жәннәткә керсен алар да һәммәси!»
Күрde шунда бу еget бер зур сарай,

«Кертсәгезче мине монда!» – дип сорай.
Диделәр: «Монда керә шундый кеше –
Хәрмәт итсә нәбинең туган көнен,
Синең хәрмәт иткөнен юк ул көнне!» –

Дип читкә этәрделәр ул мескенне.
Йокысыннан уянып күп елады,
Күңелен һәм ихлас уты чолгады.

Иртәгесен ул акчага жыйды аш,
Мәүлид укытты түгепләр канлы яшь.
Ул еget Мәүлид укытты ел саен,
Шатланып көтәр иде Мәүлид аен.

Көлә-көлә ахыйрәткә күчте ул,
Чөнки әжәлнең мәңгелек сүйн эchte ул.
«Үлмәгәндер!» – диделәр кауме анын,
«Чөнки Газраил жынел алды жаңын!»

Бер табип китерделәр тизлек белән,
«Жаңы чыкмыш – диде ул – рәхмәт белән!»

Кауме диде: «Үлмәгәндер, үлмәгән!»

Чөнки җан чыкканын һич кем белмәгән.
Баксалар ул егетне, ифрат матур,
Нуры балкый, гүя жәннәт эчендә хур.
Диде: «Белегез, үлемендә шәбә юк,
Аллаh, Хак бакъмыш аңа, раҳмәтә чук!»

(киң рәхмәтле)

Шул минутта күзен ачты ул үзе,
Диде: «Каумем тыңлагызыбы сузне!
Хак минә бер нурны ачык күрсәтте,
Жаңыны рәхәттә tot һәрчак диде.

Жәннәт эчендә урынымны әзер күрдем,
Мостафа белән шунда бергә идем.

Чөнки кылдым Мәүлиденең хәрмәтен,
Хак Тәгалә кылды шуңа раҳмәтен.

Көлгәнем будыр минем, белегез, – диде –
Хәрмәт итегез туган көнен!» – диде.

Шулай диде, күзләрен йомды янә,
Кауме калды шатланып – көлгәненә.

Ул Хәбибен хәрмәтә өчен, ий гани,
Шәфәгатен насыйп кыл син, ий вәли!

Ий Мөхәммәд Мостафа син, ий Расул,
Кыл шәфәгать безләргә яумүн нүзүл.

Гәр теләр булсагыз сез уттан нәҗат,
Гыйшкъ илә, дәрт илә әйтегез салават.

(уттана котылырга)

Саллуу галәйхи вә сәллиму тәслимә
Хәтта тәналу жәннәтән вә нәгыймә.
Аллаһуммә салли вә сәллим вә бәрик галәйх

Истанбуллы Кятип мәкаменә

Ий Ходайдан лотфы ихсан теләгән, кил Мәүлидкә,
Жәннәт әчендә хур-гыйлманнар теләгән, кил Мәүлидкә.
Ул Расүлнең туган көне нәкъ кадер киче иде,
Һәм шулай ук тулган айдай, нурланып балкыр иде.
Жан-қүңелдән, чын йөрәктән тыңларга Мәүлидкә кил,
Дөньяда, исән чагында тыңларга Мәүлидкә кил.
Заты-пакь, сыйфаты-нур, Хактыр ул зати хәсән,
Мәжлестәш, дуслар кирәксә, тыңларга Мәүлидкә кил.
Уқылырса Мәүлидтә маҳсус касыйдә һәрзаман,
Бел шуны, Расүлнең рухы шатланып торып һаман.
Әгәр шул мәжлескә чакырсалар дәгъват белән,
Бер минут торма, тиз йөгер, калма ялкаулык белән!
Күпме шөгылән булса да ташла, кил син мәжлескә,
Катнаш шунда, сора шәфәгать, өметенә иреш бу кичә.
Жәннәт әгъләне теләсән, Мәүлид мәжлесенә кил,
Кәүсәр чишмәсеннән әчәргә теләсән, Мәүлидкә кил!
Сыйрат күперен тиз кичәргә теләсән, Мәүлидкә кил.
Йи Кәрим, Син насыйп ит жәннәтне һәммәбезгә,
Дидар йөзенде насыйп ит күрергә һәммәбезгә.

Төрки «Мәүлид ән-Нәби касыйдәсе»

Бисмилләхир Рахмәнир Рахим

Әүвәл Аллаһ исмен зикер итәем,
Соңра башлап, һәр эшкә керешәем!
Эш башында кем аны зикер итәр,
Ул эшен Аллаһ аңа ансат итәр.
Аллаһ исмен зикер итеп эш башламак,
Һәркемгә важип, тиештер аңламак.
Булса Аллаһ исме берлә һәр эшен,
Бушка китмәс әшләгән һәрбер эшен!
Шаукъ илә «Аллаһ» дисә кемнән төле,

Барлык генаһы түгелер яфрак кебек!
Пакь булыр Аллаһ исмен зикер иткән,
Ирешер максатына «Аллаһ» дигән!
Килегез, чын қүңелдән «Аллаһ!» дики,
Құзләрдән яшьләр түгел без аһ итик.
Шулай итсәк, буш куймас Аллаһ безне,
Рахмәте кин, ярлыкар һәммәбезне.
Бердер Аллаһ, берлегенә шәбһә юк,
Сейләгәннәр ялгышып – дөнья тулук.
Барча галәм юк икән, Ул бар иде,
Һәм әзәлдән бай иде, Жәббар иде.
Жен-фәрештә һәм адәм – берсе дә юк,
Һәм янә тугыз фәләк – һичберсе юк!
Гарше-көрси, ай-кояш һәм юк иде,
Барча жаңнан әүвәл ук Ул бар иде.
Кодрәт белән боларны бар әйләде,
Берлегене барча икърар әйләде.
Бу хосуста күп сүзгә хажәт тә юк,
Аллаһ бардыр, бердер Ул, башкасы юк!
Әгәр шәфәгать кирәк исә әзләгез,
Ул Расүлнең сөннәтеннән бизмәгез.
Ий Мөхәммәд Мостафа син, ий Расул,
Кыл шәфәгать безләргә яумун-нүэзү.
Әй газизләр, инде килде сүз башы,
Тыңлагызы сез ағызыплар күз яше.
Бер васыять сейләмәкче буламын,
Ул васыять ошбудыр, тот колагың.
Һәркем аны тыңласа, тотар исә,
Ул кешедән һәрзаман хушбүй исә.
Кылар Аллаһ шул кешегә рахмәтен,
Мәүлид ән-Нәбинең қылса хәрмәтен.
Тыңлаганнар һәм табар фазыләтен,
Уқыса шамаилен, нәсабәтен!
Рухыны шат итәек саләт илә,
Әһле бәйте, барча әсхабләренә.
Ул туган көннәрене хәрмәт иткән,

Тыңлар шул кыйссасыны ихлас белән.
Ий Мөхәммәд Мостафа син, ий Расүл,
Кыл шәфәгать безләргә яумұн-нұзұл.
Гәр теләр булсагыз сез уттан нәҗат,
(уттан котылырга)
Гыйшкъ илә, дәрт илә әйтегез салават.

Аллаһұммә салли вә сәллим вә бәрик галәйһ
Хак Тәгалә чөн яратты Адәмне,
Һәм Адәм белән зиннәтләде Ул галәмне.
Сәждә кылды күп фәрештә Адәмгә,
Әмма Иблис кылмады аңа сәждә.
Диде Аллаһ: «Ни өчен бу инқярың?
Юкса бармы монда бер-бер әфқярың?»
Диде: «Балчыктан аны яраттың Син,
Ни өчөн аңа сәждә кылыйм соң мин?»
«Мине уттан яраттың бит Син!» – диде,
«Утмы өстен яки балчыкмы?» – диде.
Күйдә Адәм алдына Ул бер нурны,
«Бел, Хәбібем нұрыдыр бу нур!» – диде.
Диде Ул нурға: «Аның алдында тор!»
Калды шунда ничә еллар ошбу нур.
Соңра һәва анабызга күчте, бел,
Торды анда ничә айлар, ничә ел.
Шис тугач та күchte аңа ошбу нур,
Аның алдында тәжәлли кылды зур.
Соңынтың Ибраһимга, Исмәгайлгә һәм
Озын сұзнер қыскасы, шулдыр кәлем.
Шул рәвешчә күчә-күчә килде ул,
Фәхре галәм Мостафага төште ул.
Галәмнәргә раҳмәт дип килде бу нур.
Килде, торды ул нәбидә ошбу нур.
Әгәр шәфәгать кирәк исә әзләгез,
Ул Расүлнен сөннәтеннән бизмәгез.
Ий Мөхәммәд Мостафа син, ий Расүл,
Кыл шәфәгать безләргә яумұн-нұзұл.

Гәр теләр булсагыз сез уттан нәҗат,
(уттан котылырга)
Гыйшкъ илә, дәрт илә әйтегез салават.

Аллаһұммә салли вә сәллим вә бәрик галәйһ
Әминә хатын – Мөхәммәд анысы,
Ул сәдәфтән туды энжә данәсе.
Ул – Мөхәммәд, дөньяга хәрмәт итәр,
Вакыт житте кильмәккә хәйрел-бәшәр
(кешелекнен иң хәерлесе).
Инде аның килүе булды анық,
Күп галәмәт пәйда булды алдан ук.
Ул рабигыль-әувәл аенда иде,
Уникенче киче, дүшәмбे иде.
«Күрдем» – диде, ул Мөхәммәд анысы,
«Бер гажәп нур, нәкъ кояшның яктысы!
Ялт итеп чыкты өемнән шул заман,
Күкләргә тик нур белән тулды жиһан.
Һәмдә һавада түшәлде бер түшәк,
Аты сөндүс, түшәгән аны мәләк.
Өч әләм тагын күйдилар өч жиргә,
Аралары бик ерак бер-беренә.
Бере мәшрикъ, бере мәгърибтә аның,
Бересе нәкъ уртасында Кәгъбәнен.
Белдем аннан ул мәбәрәкнен нұрын,
Зәһир булды кильмәсеннән әүвәлен.
Иңде күктән күп фәрештә сафи саф,
Кәгъбә кебек кылдылар өем тәваф.
Кинәттән өч хур қызы пәйдә булды,
Кайдан кергәннәрен аңлап булмады.
Өчесе дә яныма утырдылар,
«Мостафа килә!» – диәп гәп кордылар.
Диделәр: «Углың кебек хәрмәтлене
Ул Ходай һичбер анага бирмәде!
Бик олугъ дәүләт иясе буласың,
Холкы күркәм бер угыл тудырасың!

Бу угыл гыйлме ләдүн солтаныдыр,
(Аллаһыдан бирелгән гыйлем иясе)

Бу угыл тәүхиде гыйрфан кянидер!»

Сыйфатын шул рәвешчә аңлаттылар,

Ул мәбәрәк нур белән шатландырдылар!

Диде Әминә: «Вакыт житте тәмам,

Килә инде дөньяга хәйрел-әнәм

(кешеләрнең иң хәерлесе).

Эсселектән сусадым гаять катый,

Шул вакыт эчерделәр бер ширбәти.

Ап-ак иде, кардан да салкын иде,

Бу кеби тәм дөньяда һич юк иде.

Эчтем аны, барча эгъзам булды нур,

Эчемә һәм тышыма да тулды нур.

Килде бер аккош канат илә очып,

Аркамнан ул сыйпады, яныма тәшеп.

Тугъды шул сәгатьтә ул солтани дин,

Нурга тулды барлық сәмәвәт-зәмин

(кукләр-җир).

Әгәр шәфәгать кирәк исә әзләгез,

Ул Расүлнәң сөннәтеннән бизмәгез.

Ий Мөхәммәд Мостафа син, ий Расүл,

Кыл шәфәгать безләргә яумун-нүзүл.

Гәр теләр булсагыз сез уттан нәжат,

(уттан котылырга)

Гыйшкъ илә, дәрт илә өйтегез салават.

Әссаләтү вәссәламу галәйкә йә Расүллән. Әссаләтү вәссәламу галәйкә йә Хәбібәллән. Әссаләтү вәссәламу галәйкә йә Сәйидәл-әүвәлинә вәл ахирин.

Мәхәле қыям (аягүрә басып)

Расулләни (с.г.в) хәзрәтләренен туузы зикер ителгән вакытта аягүрә торып, салават шәриф уку галимнәр күзлегеннән бик күркәм эш итеп кабул ителгәнгә күрә, гарәп голәмәләре, бигрәк тә Хәрамәйни-шәрифәйни (Мәккә һәм Мәдинә шәһәрләрендәге Хәрам мәчетләре) голәмәләре бу урында аягүрә басып, салават шәрифне укырлар. Түбәндәгә бәетләрне аягүрә торып басып уку тиешле була. Чөнки

бәек галимнәрнең сүзләре буенча, Расүллән (с.г.в.) әфәндебезнең туу вакыты иске алышып сөйләнелсә, шул зикер ителгән мәжлескә аның мәбәрәк рух шәрифләре пәйда була диелә!

Яратылмыш барча мәхлүк булды шат,

Кайгылар киттө галәмнән, калды саф.

Бар тереклек галәмнәргө кылып сәда, (аваз салып)

Барсы берләшеп диделәр: «Мәрхабә!»

Мәрхабә, ий гали солтан, мәрхабә! (бәек солтан)

Мәрхабә, ий кяни солтан, мәрхабә!

(инанганнарның солтаны)

Мәрхабә, ий күррәтөл-гәйнел-хәлил!

(куз шатлыгы булган дус)

Мәрхабә, ий хасси мәхбүби Жәлил!

(Аллаһының сөеклесе)

Мәрхабә, ий җәмләнең матлубы син!

(барчасының теләге)

Мәрхабә, ий Халикъның мәхбүбе син!

(Аллаһының сөеклесе)

Мәрхабә, ий җан-җанани, мәрхабә!

Мәрхабә, ий дәрткә дәрман, мәрхабә! (хастага шифа)

Мәрхабә, ий гасыр өммәт мәлжай!

(гәнаһлыларны сыендыручы)

Мәрхабә, ий чарасызлар әшфагый!

(чарасызларның яклаучысы)

Мәрхабә, ий раҳматүл лил галәмин!

(галәмнәрнең рәхмәтө)

Мәрхабә син, ий шәфиғуль музнибин!

(гәнаһлыларның шәфәгатьчесе)

Ий жәмали көн, йөзө бәдре мәнир!

(тулган ай йөзле, көн кебек матур булган)

Ий каму төшкөннәргө син дәстәгир!

(авырлыкка төшкөн һәммәсенә ярдәмче)

Ий күңелләр дәртенен дәрманы син!

(күңел хасталарының дәвасы)

Ий яратылмышларның солтаны син!

(дөнья мәхлүкләренен солтаны)

Ий Мөхәммәд Мостафа син, ий Расүл,
Кыл шәфәгать безләргә яумүн-нүзүл.

Гәр теләр булсагыз сез уттан нәҗат,
(уттан котылырга)

Гыйшкъ илә, дәрт илә әйтегез салават.

*Аллаһұммә салли галә сәйидинә Мұхәммәдинин-нәбий-
йль-уммийи вә галә әлини вә саһиби вә сәллим.*

Бу газәмәттән Әминә хубыры,
Ақлын жыеп аңына килде кире.
Күрде, китмеш һәммә хурлар, кемдә юк,
Уғылы да юк, күрмәде, эзләде күп.
«Алдылар әллә микән хур қыздар?»
Үйлай-үйлай, эченнән қылды зари.
Як ягына борылып карар иде –
Күрде бер почмакта хәйрел-бәшәри.
Шулай Кәгъбәтуллага карши Расүл,
Сәждә қылган хәлдә күрде аны ул.
Сәждәдә башы-теле тәхмид әйтер.
Һәм күтәрмеш бармагын тәүхид итәр.
Тибрәнер авызлары сәйләр кәлям,
Аңламадым, ни дияр хәйрүл-әнам.
Авызына күйдым колагым, тыңладым,
Сәйләгән сүзләрене һәм аңладым.
Дияр ки: «Ий Мәүләм, йөзәм тәттүм сиңа,
Йә Иляни, өммәтем биргел минә?!»
Хакка баглап күңеленнән һиммәтен,
(тырышлық-омтылышын)

Дияр иде: «Өммәтем, вә өммәтем!»
Бала чактан ук теләде ул өммәтен,
Картлығыңда син ониттың сөннәтен.
«Өммәтем!» – диде сиңа ул Мостафа,
Әйт салават, син дә аңа бул сафа (чиста).
Ий Мөхәммәд Мостафа син, ий Расүл,
Кыл шәфәгать безләргә яумүн-нүзүл.

Гәр теләр булсагыз сез уттан нәҗат,
(уттан котылырга)

Гыйшкъ илә, дәрт илә әйтегез салават.

*Аллаһұммә салли галә сәйидинә Мұхәммәдинин-нәбий-
йль-уммийи вә галә әлини вә саһиби вә сәллим.*

Мәккә халкының олугълары рәвах,
Кылдылар Кәгъбәне бер кич тәваф.
Күрделәр Кәгъбәне, сәждә қылды ул,
Тәшмәде бер ташы, кире торды шул.
Кәгъбәнең почмаклары бирде сәлам,
Диделәр: «Кем, тугъды ул хәйрел-әнам!»
Кәгъбәтулладан ишетелде сәда, (аваз)
Диде: «Тугъды бу кичә нур әл нуда!»
(нидаять нуры)

Яланаяк, башы ачык, сафи саф,
Итәчәк өммәтләре мине тәваф.
Чистартып поттан, кәфердән ул Расүл,
Коткарачак мине мәшрикләрдән ул!»
Фәхре галәм житте қырық яшенә,
Пәйгамбәрлек тажын киде башына.
Инде Коръән Аллаһтан аять-аять,
Пәйда булды ничә төрле могъжизәт.
Әүвәле ул кем, мәбәрәк тәненен,
Күләгәсе тәшмәде жиргә аның.
Чөнки аның нур иде бар гәүдәсе,
Нурның булмас һичкайчан күләгәсе.
Аның мәбәрәк баш өстенән һәрзаман,
Күләгәләп бер болыт йәрде һаман.
Мәхәммәд туган көненен кичәси,
Тулды нур белән бөтөн дәнья дәхи (тагын).
Шәүләсө итте аның Шамда зуһур, (Шамда күренде)
Әһле Мәккә күрделәр, кем, юк кусур (юк кимчелек).
Сүнде фарси магъбүденен утлары,
Чыкты ташып Бохәйраның сулары.
Күп гажәеп могъжизалар күрделәр,
Тугъдығы көн икәнлеген белделәр.

Фәхре галәм тууынча барча жан,
«Бик зур шатлык безгә, – диделәр – һаман!»
Ий Мөхәммәд Мостафа син, ий Расүл,
Кыл шәфәгать безләргә яумүн-нүзүл!
Гәр теләр булсагыз сез уттан нәжат,
(уттан котылырга)
Гыйшкъ илә, дәрт илә әйтегез салават.
*Аллаһұммә салли ғалә сәйидинә Мұхәммәдинин-нәбий-
йль-уммийи вә ғалә әлиһи вә саһиби вә сәллим.*

Vesîletü'n-Necât'ın Tatarca Tercümesi LİTVANYA TATARLARININ MEVLİDİ

(Haz. Doç. Dr. Galina Mişkiniene)

Litvanya Tatarları

Tarihsel olarak Litvanya topraklarında yaklaşık 620 yıldır Kıpçak Türkleri yaşamaktadır. XIV. yüzyılda Litvanya Büyük Düklığı topraklarına gelen Tatarlar, sonraki iki asır boyunca yerel halkla karışmış, onlarla birlikte tarihî değişiklikleri yaşamış, onların kültürüyle bütünleşmiştir. Bununla birlikte buradaki Tatarlar, kısmen de olsa kendi özgünlüklerini ve en önemlisi de kendi dinlerini korumayı başarmışlardır. İslamiyet, Litvanya Tatarlarından farklı bir etno-dinsel grup olarak bahsetmemize imkân vermektedir. Litvanya Tatarları, Kur'an'a ve Ebu Hanife mezhebine uyan Sünni Müslümanlardır. İslam'ın beş esas prensibini (namaz, zekât, oruç, hac, kelime-i şahadet) yerine getiren Litvanya Tatarları, "doğum", "evlenme" ve "ölüm" gibi önemli olaylarda dinin gereklerine uygun olan törenleri gerçekleştirmektedirler. Litvanya Tatarlarının kutladıkları temel dinî günler; Ramazan Bayramı, Kurban Bayramı, Aşure Günü ve Mevlid Kandili'dir.

Litvanya Tatarlarının etnik kökenleri aynı değildir. XIV. yüzyılda Altınordu'dan gelen mülteci ve esirlerin çoğu Kıpçak kökenlidir. Ortak edebî dil olmadığı için Kıpçak lehçeleriyle konuşulur (Mesela Kırım Tatar lehçesi XV. yüzyılda oluşturulur). İkinci göç döneminde (XVI. ve XVII. yy.) Tatarların çoğu Türk-Osmanlı dilinin etkisinde kalırlar. İlmi eserlerde Litvanya Büyük Dükliği Müslümanlarının el yazmalarında dört edebî dilden bahsedilmektedir. Bunlar Harezm, Çağatay, Osmanlı ve Kırım Tatar edebî dilleridir¹.

¹ Mihas Tarelka – İrina Sinkova, *Adkul Payşlı İdali. Pomnik Religiyna-Palemičnay Litaraturu z Rukapisnay Spadçını Tatarau Vyialikaga Knyastva Litouskaga*, Minsk 2009, s. 15.

Litvanya Büyük Dükâlığı'na yerleşen Tatarların konuştuğu Türk lehçeleri, neredeyse hemen unutulmaya başlanmıştır. XVI. yüzyıla ait diğer tarihî kaynaklar da Litvanya Tatarlarının ana dilleri olan Türkçeden hemen vazgeçiklerine işaret etmektedir. Örneğin, Ivan Lutskevich el yazmasında² Belarus dilinde yazılmış şöyle bir ifade yer almaktadır: "Tatarca bilmiyorsan Belarus dilini konuş." Anlaşıldığı kadariyla bu ifade Tatarlar arasında dilsel asimilasyon sürecinin daha tamamlanmadığı, ancak ana dilini bilmeyen ve Belarusça konuşan şahısların olduğu bir döneme aitt³.

Litvanya Tatarlarının kendi dillerini hızlı unutmalarının sebepleri, birçok araştırmacının eserlerinde sıralanmaktadır. Müslümanların Hristiyanlarla evlenmeleri, Litvanya Tatarlarının sosyal açıdan bir bütün oluşturmamaları ve sayıca az olmaları, buradaki Tatarların ana vatandan uzak olmaları ve dinî törenler için halk dilinin olmaması bu sebeplerin başlıcalarıdır. İslamiyet, Tatarların anlamadığı Arapçaya dayandığından, ana dilinin korunmasını sağlayamamıştır. Bundan dolayı ki asırlar boyunca Belarus, Leh ve Litvanlarla yaşayan etnik ve kültür açısından baştan beri çok değişik bir yapıya sahip halk, etnik ve dil alanlarındaki bağımsızlığını koruyamamıştır.

Litvanya Tatarları Tatar Türkçesini kaybedince İslam hakkında Arapça ya da Türkçe yazılan metinleri, bildikleri Slav dillerine, önce XVI. yüzyılda Eski Belarusçaya, sonra XVII–XX. yüzyıllar arasında Lehçeye tercüme etmişlerdir. Bu nedenle Arap harfleriyle, fakat Belarus dilinde Kur'an tefsirleri, dua çevirileri ve ilmihaller yazmışlardır. Ulu kişilerin hayatlarını, kendi efsanelerini, hikâyelerini yine bu yolla kaleme almışlar. Bunlar, kendilerine has bir lehçe yaratmalarına vesile olmuştur.

Tatarların el yazmalarının türleri değişiktir. Edebiyat ve dil bakımından Belarusçaya ve sonra Lehçeye çevrilen çok değerli Kitab, Hamayıl, Tefsir ve Tecvid gibi kitap türleri bulunmaktadır. Kitablar, Litvanya Tatarlarına ait el yazmalarının bir türrüdür ki, bu hacimli derleme eserlerde farklı içerikte birçok metin bulunur: İslam inancının temelleri, Hz. Muhammed'in hayatı ve faaliyetleri hakkındaki hikâyeler, tören ve ayınlerin tasvirleri ve aynı zamanda Müslümanların aile hayatı ve sosyal hayatı yükümlülükleri gibi. İncil'den hikâyeler, ahlaki hikâyeler bazen de macevralı şark hikâyelerine de bu kitaplarda sıkça rastlanır. Hamayiller ise, Arap ve Türk dillerinde dualar derlemesidir ki, aynı zamanda İslami kronolojiye ait materyalleri, dualar yardımıyla hastalıkların tedavisi hakkındaki tavsiyeleri ve rüya tabirlerini de ihtiva eder. Törenler hakkında kitab ve hamayillerde verilen bilgi, sunulan materyalın bütünlüğü bakımından birbirinden ayrırlar: Kitablarda çoğunlukla herhangi bir törene adanmış metinler, nasihat ve tavsiyeler topluluğu olarak bulunurken,

² El yazması, bu yazmayı bulanın adıyla adlandırılmıştır. İvan Lutskevich bu el yazmasını 1915'te Vilnius şehrindeki Kirk Tatar köyünde bulmuştur.

³ Galina Mişkiniene, Kitab İvana Lutskeviča – Pamyatnik Narodnoy Kulturi Litovskih Tatar, İzdaniye İstitutu Litovskogo Yazika, Vilnius 2009, s. 396–397.

kısmen de törenlerdeki düzeni ve icra sürecini ifade ederler. Kitablardan farklı olarak hamayillerde, bizzat törenin kendisine, herhangi bir hareketin gerçekleştiği mesesindeki zorunluluğa, bu ibadet esnasında okunması adet olan dualara önem verilmiştir. Bu durumlarda, Arapça veya Eski Osmanlıca duaları, satır altı çeviriler halinde Belarus veya Leh dillerindeki karşılıkları takip eder.

Kur'an tefsirleri pek az sayıdadır. Bugüne kadar her Tatar ailesinde en çok bulunan eser Kur'an-ı Kerim'dir.

Mevlid Metni

Litvanya Tatarlarına ait el yazmaları içinde mevlid metni de yer almaktadır. Bu metin Kitab türündeki el yazmalarının içinde bulunmaktadır. Kitaplarda bölümler doğrudan, o bölgede kullanılan Arap harfleriyle Belarus ve Leh dillerinde yazılmıştır. Bazen ise Arap harfleriyle Belarus ve Leh dillerinde yazılmış olan kitapların içinde yer alan sure ve hadisler Arap diliyle, bazı dua ve niyetler ise Türk diliyle satır altı tercümeli olarak yazılmışlardır. Satır altı tercümeli metinlerde hem metin kaynağını hem tercümenin kalitesini tespit etmek daha kolaydır.

Litvanya Tatarlarına ait el yazmalarında bugüne kadar tespit edilen mevlid metni, Varşova, Vilnius ve Belarus'ta yayımlanan kataloglara göre Kitab türündeki dört adet el yazmasında bulunmaktadır⁴. İncelediğimiz mevlid metni sadece İslav diliyle yazılan bölümlerden birisidir. Bu dört Kitab'ın yazılma (kopya edilme) tarihleri 1814, 1820, 1837 ve 1847 yıldır. Bu nedenle yayın için ilk defa 1814 yılına ait Kitab'da yer alan Mevlid metnini seçtik. Bu R-13032 nolu Kitab, günümüzde Litvanya Uluslararası Müzesinde Seraya Şapsal koleksiyonunda bulunmaktadır. Savaşlar arası dönemde ise bu Kitab, Müftülük binasında kurulmuş kütüphanedeki koleksiyonda yer almaktaydı.

Bu Kitabın Ayşe Smolskaya tarafından Mış şehrinde (Belarus) yazdığını (kopyalandığını) el yazmasının 600. sayfasındaki kolofondan öğreniyoruz: 'Tarihinde iki yüz otuz yelinde mübarek şeban ayında tamam oldu mış şehrinde katib aya binte muherem iz murzičov yakubove smolska'. Bu kolofon Arap harfleriyle tamamen Türkçe yazılmıştır.

592+XIV yapraktan oluşan Ayşe Smolskaya Kitabı'nın⁵ sayfa boyutu 21,5x16,8 cm'dir. El yazmasının ortasındaki numaralandırmada bir yanlışlık vardır. Yaprak ve sayfaların numaralandırılmasından sonra 329. sayfadan sonra 330. sayfa değil, 340. sayfa gelmiştir. Metin, siyah ve kırmızı mürekkeple filigranlı kâğıda yazılmıştır. Metin her yeni bölümü, 'Kitapta böyle yazıyor', 'bab' gibi cümle ve kelimelerle başlayıp, 'âmin' ve 'son' kelimeleriyle bitmektedir.

⁴ Galina Mişkiniene, Sigita Namavičiute, Ekaterina Pokrovskaya. Katalog arabskoalfavitnih rukopisej litovskih tatar. Vilnius: VUL 2005, s. 48, 56; *Tafsiri*, kitabı i hamaili z privatnih knigazborau Belarusi. Skladalnik M. Tarelka. Minsk: Belaruskaya navuka 2020, s. 141.

⁵ Kataloğu (2005) bu el yazması böyle adlandırılmıştır.

El yazmasının cildi, iki tarafı da deriyle kaplanmış kartondur. Metin, 1. sayfadan 56. sayfaya kadar açık yeşil, kalan diğer sayfalar cilali gri iki farklı kalitedeki kâğıda yazılmıştır.

Kitabın grafem ve imla özelliklerinden söz etmek gerektiğinde, XVIII–XIX. yüzyılara ait el yazmalarında görülen özelliklerle karşılaşlığımız söyleyebiliriz. Ayrıca Arapça ve Türkçe yazılmış metin ve terimler haresiz değil bazen de Belarusça ve Lehçe kelimeler haresizdir. Türkçe yazılan kolofondan ve haresiz yazısından yola çıkarak el yazmasını kopyalayan Ayşe Smolskaya'nın Arapça ve Türkçe bildiğini tahmin edebiliriz.

İncelediğimiz mevlid, Ayşe Smolskaya Kitabı'nın 193–209. sayfaları arasında bulunmaktadır. Türk dünyasında bildiğimiz mevlid ve mi'râc-nâme metinleri genellikle mesnevî veya kaside nazım şekilleriyle yazılmışlardır. Fakat Litvanya Tatarları bu tür eserleri nesir şeklinde tercüme etmişlerdir. Litvanya Tatarlarına ait el yazmalarında bulunan ve Türkçe metni de kapsayan bilinen en iyi örnek, mi'râc-nâme tercümesidir⁶.

Baştan sona Peygamber'in hayatının anlatıldığı bir eser olan Süleyman Çelebi'ye ait Mevlid, 9 bölümden oluşur⁷:

1. Tevhid-münacat ve kitabın yazılış sebebi
2. Âlemin yaratılmasının sebebi
3. Muhammed nurunun yaratılması ve Âdem'den başlayarak Peygamber'in alnında karar kılması
4. Veladet
5. Peygamberin mucizeleri,
6. Miraç
7. Peygamber'in vasıfları ve Peygamber'in tebliğ vazifesini yerine getirmesi
8. Peygamber'in vefatı
9. Kitabın sonu

Bu bölümlere Ayşe Smolskaya Kitabı'nda da rastlamaktayız.

İncelediğimiz mevlidle transliterasyon yaparken metnin kendine has ses ve şekil özelliklerini korumak amacıyla onu olduğu gibi aktarmaya çalıştık.

⁶ Galina Mişkinine. Litvanya Tatarlarına Ait El Yazmalarında Bulunan Mi'râc-nâme, in Türkiye Araştırmaları. Sayı 14, Bahar 2011. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basimevi, s. 225–241.

⁷ Vesileti'n Necat (Mevlid) - Süleyman Çelebi, in <https://www.turkedebyati.org/vesileti-necat-mevlid-suleyman-celebi/> 08. 11. 2021, 20:58

Mevlid

193

5. *bab kítab mevlíd budur napród üspomnica*
6. *što bilo izpočatku žadnej veri rozumnoj ne bilo peršíj ostatní*
7. *pan boh i na veči vekom ne perestane boh od ušelákix parsún čistij*
8. *on sudja spravedlivij jest ponevaš ne bilo nikoho on pan boh*
9. *biv stvoriv mocjú svojeju i objaviv a to ne dla spomoženja*
10. *koho svajeho jemu pan boh namnej to nečoha ne pribúže šoj svet*
11. *xoc bi ne biv panu bohu škodi bi ne bilo bi tež nečoha dla jeho boha*
12. *ne pribúže ožin raz slova moveči stvoril svet raz*
13. *uzmovic tedi zaraz ne buže ponevaš uves svet stvorenja*
14. *u jeho moci i vše narodi stvorenja u jeho jako bi u venženjū*
15. *na žemli i na nebe što jest stvorenja tedi iz voli i moci pana boha*

194

1. *žive stali što jest javnoho i tajemnoho na nebe i na žemli 'erš*
2. *Kûrs ferejove i dûši ponevaš to tak všelakoje stvorenja*
3. *odnim slovam stalo pretož ponevaš ničoho ne bilo pan boh movi*
4. *bo i snovu ničoho ne bûže preto ne vislav ní ani*
5. *üpisaní moci peLEN slûxej sercem verce bi znav skoro pan boh*
6. *pražral i vmišlil slûxej preto opišem štokolvek voli i moci*
7. *pana boha što stvoriv napród ušelákix stvorenjav pan boh stvoriv*
8. *mustefinu dušu iz jasności muxemmeda stvariv i vlûbiv jej pan boh*
9. *nad uše stvorenja za kílka ȝesat tiseč let jeje sobe naprod*
10. *koxav rozumej preto is tim slovam ū tim mustefu sobe prijaclem*
11. *učiniv pan boh v kežníx spravax spožit'elem jemū bûže štokolvek*
12. *dobrej laski fortuni bilo dobríx zvíčajov rozumu na'uki ne bilo*
13. *pan boh jemū dav vmejen'ním i rostropním učiniv nad ūsim stvorenjem*
14. *uveličiv i podvišiv potim že nebo i žemlu raj i peklo štokolvek*
15. *u 'eršu ū kursu levx kelem tajnoho i javnoho stvoriv kolib*

195

1. *muxemmed prorok ne roživše javne ne bilo bi žemli i neba ješlibi muxemmed prorok*
2. *ne roživše ne bilo bi sonca i mešeca noči i dnja gdibi muxemmed prorok*

3. ne prišov na šoj švet keroni ušcivošci ne činono bi švet dla takix
4. pričin prijsca taho poslanca božeho adamskoje pokejenja
5. pan boh prinav dla jeho nūx prorok potopu xibiv i mnoho
6. cūdov pred roženjem stalo dla jeho ṫsa prorok na nebo pošov
7. iž jeho ummešta menivše bic mūša prorok dla jeho posax mev
8. od pana boha prorokom zostav ušcivošci došov
9. ibrahim proroku 'am pan boh ohon rajem učiniv i vše proroki i svetije
10. dla jeho laski božej i povahi došli i mnoho prožb od pana boha
11. proseli iž jeho ummetami menilise preto īm rozširenja ušcivošci
12. do povah i bliskimi zostavali do pana boha bez poxibi on car
13. jest miži ušimi dušami jeho duša lepšeja pravživaja iž on miži ušimi
14. prorokami jest umejetnežij i rostropnejšij abo vam taho
15. preložensta jeho tak ne znali inšije use ščešlivije jest

196

1. dla jeho prošašcie pan boh jeho na švet puščiv iž bř ūšic vernix
2. jeho laske boža dla jeho na'uki pana boha poznali dla jeho na svece
3. pravda stala dla jeho pan boh švet osveciv dla jeho u raje panni rajskeje
4. stvariv dla jeho žebra'il prišov od pana boha dla jeho kur'an velikij
5. zišov dla jeho poznali pravživuju veru tak proroki jako i rozumnije
6. lūži nixto bez jeho pravživej veri ne znali a xto jeho ūznav pravži
7. vim prorokam zostav tedi pana boha obličnošć ohladac mece
8. dla taho poslav dvux švetov caram muxemmed proroke starajse
9. uženčnošći pana boha na'uki jeho slǔxaj būžeš jeho ummetam a jeho
10. ummetam būžeš li būžeš lasku božuju meci kežnī xto jeho ummetam
11. pravživim ne būže bez poxibi taķij laski božej meci ne būže on prorok
12. štokolvek učinic tedi toje dobre būže jeho na'uke dušam jest
13. radošć pan boh jeho skoro stvoriv carstva dvux švetov
14. jemū obecav čistaja švetlošć božega muxemmed prorok 'am
15. pan boh jeho miži lūd svoj mil poslav gdi prišov osobajū

197

1. na švet muxemmed prorok prez jeho švetu stala roskoš poznali
2. rozumnije lūži muxemmeda što jest i poķi ne roživše što biv u pana boha
3. ačkolvek po všix prorokax roživše tilko duša jeho pred
4. ušimi stvorenjam bila dla tix tak mnohix pričin pan boh jeho
5. na švet poslav abi vernim jeho laska božja bila preto znaj

6. svetlaje duša jeho na švet prišla iž osobajū proro
7. ckaju što bila abo što spravovala z laski božej jakim
8. požitkem peršim prorokam lužem būla būžeš znaci a što
9. kolvek človekem stvoren dla jeho dla jakix kū pričin pan boh
10. jeho dav što on prorok 'am z moci i laski božej darom la
11. skavim požitečnim bo vernim on jest vedaj preto naroženja jeho
12. abo pred naroženjam jašnošći duši jeho prorockoj što činili
13. vislūxej preto rostropnejšix slov būžeš znac što biv
14. abo jest muxemmed prorok pan boh gdi stvoriv adama prroke
15. xočeci švet īm priozdobic i z roskazanja božeho adamovi

198

1. anhelii učinili poklon šežde' i na všom jeho ušanovali proroke muxemmeda
2. duši jeho jašnošć dotknula adama i rekl pan boh znaj prijacela
3. moho jašnošć i stavše adem prorok živim prez tuju jašnošć
4. človekem stav takže i xeva prez tuju jašnošć živojū
5. stala i bremenojū stala i šit perši sin adama gdi roživše
6. prez tujuž jašnošć pan boh učiniv živim i takže īen prorok prorokem
7. ne biv gdi koho taja jašnošć ne dotknula i tak ušim sinom
8. adamskim taho proroke jašnošć od adnaho do druhoa
9. bila a potim do nūx proroke prišla na katorōm jon i sinax jeho
10. potopa stala a po potope do ibrahīma i sina jeho isma'ila taja
11. jašnošć pristupila od potomkov da potomkav ponevaš
12. do prijsca ibrahīma taja jašnošć tak prebivala a takže u zacníx
13. potomkax jeho kežnij majučij rozum uvažic i znaci meš
14. ponevaš tak milaja i považnaja jašnošć bila ū potomkax
15. isma'ila proroke prebivala až do roženja javne muxemmed proroke

199

1. ponevaš on jest laskaju božuju na švet zaslanij preto uso ž
2. dotknjenja jeho ponevaš oproč jeho a žaden života švetlošć
3. ne davav ponevaš posle jeho žaden prorok bic ne može amine
4. matke proroke muxemmeda bila barzdo krasnaja i pabožnaho života
5. būdući jašnošć taja dotknula ū tom stala od 'ebdūlla'
6. müža ū cenži mešecov i časov našila jako nevesta gdi čas
7. nadxoživ blisko kū roženjū jeho mnoho poznak bilo pred
8. roženjam jeho ū tom kítabe pisaniye slova na toj čas javno
9. stalo i vedali lūži tohdi būdučje i vše tohdi očima bačili
10. i nam u kítabe opisali jako nevedomim što amine nevesta būdući

11. tak velikuju lasku božuju toji noči očima svojimi vižela
12. pravživej veri mušulmanskoj ospadara opisaneja dušam vernim
13. radošć jest xto slūxaje tije slova lubeći od proroke 'am
14. būze meci povahu mevlüd to jest naroženja xto ūscivošć
15. činic bez poxibī božaja laska jemu būzec pričina jemū od proroke 'am

200

1. būzec gdi rabbi' al-āwwal meseca naroženja prišlo dvanaccatej noči
2. tojo naroženja jeho značno i slavno bilo ūsim lūžem tak
3. u mek'jeju jako i ve vsoj 'erabiji iz domu jeho višla odna jašnošć
4. na mesto až uves ſvet osvecila iž neba na povetu stala od
5. na poscel imo joj sündüs bilo anhel prines potom tri korohvi
6. iz raju na trox mejscax stali od usxodu do zaxodu
7. slonca odna od ke'beja s poludna stala poznali prez to
8. iž ten lūžej vernix car dvux ſvetov dixlo na ſvet roži
9. vše i skoro tije poznaki stali javno amine ū domu sama
10. u svojom ſežela potom odtvorivši žveri iz domu višla
11. až tri pannī rajske ūkezalise tije pannī okolo jeje stali
12. zaraz prorokom muxemmedem jeje ſemenčovali movili tvoj sin
13. takij jest i būzec žadnij takij na ſvece ne biv i ne būzec slugej
14. preto što bilo moci božej toj noči anhelij raj nebo žemla
15. pekla pokezali iš bi sūd rizvan jako spravca rajskej

201

1. abi nahotovali jemū i vernim jeho raj iž nam ſeje noči božij
2. milošnik prije' na lūd jeho vernij laske božaja spada od pana boha
3. žebra'ilu roskazanja abi i pekelnije varota pokezali moc
4. ū tom pic prahnula amine jašnošć iz ſebe dala kubok
5. povnij nejakoj siti at ſnehu belejša ad vodi źimnejša ad modu
6. salodša potom gdi čas nastupiv rožici tedi jašnošć jeje
7. taja oharnula prišedši odna ptaxa belaja krilami jeje barzo
8. mocno za ſerežinu užela razivše u tuju hažinu toj ospodar
9. i stals ſvet radosnim iž ona ne vižela boli i ne bilo žadnej krivi
10. i nejakoj trudnošći ne bilo stali na povetu ptaxi ferejove
11. dreva kamenja iž to naroživše muxemmed to jest ospodar na ſvet
12. pravživej veri na žen po pac raz pan boh poslūhu to jest nemaž

13. od pana boha poslanij navčicelam kerona ūscivošć dla
14. jeho navuke lūžem to jest prorokem ūsim od pana boha moc
15. prosili uše proročki abi jeho ummetami bili štokolvek na ſevece

202

1. ſirotuju ſakže gdi straž cala božaja nad nim jeho proroke
2. lūbjaciče būduc na ſudnij žen do pana boha milimi bliškim skora
3. ten poslanec božij na ſvet postupiv na ſom ſvece ſčeslivim
4. radosnim stav mek'ke mesto ſvetloſću zacmelo i vſix
5. lūžej tohdi ſvetloſć oharnula amine matke skoro to
6. vižela tak až ſe ūzaxnula i zadumalaše skoro do ſebe
7. prišla amine vedala iž pannī rajskej od jeje odešli i ne vižela
8. pri ſobe žica svojo mustefū barzdo ſe rozželila i v ſercu
9. tak rozumela iž bi tije pannī rajskej pospolu uzavši ſ ſoboju
10. tojo žica ponesli a potim hlanula na podvorje amine až toje
11. žica muxemmed kū domu božemu kū ke'beju tvarem do žemli uklanivše ſežde'
12. učiniv palec padnavši i jedinovstva pana boha viznavav i tam že
13. od anhelov biv ūražen i ſvetloſću od pana boha napovnen
14. potim belaja ptaxe prišedši napovnila laski božej xocele
15. matke amine žica u ruči užaci i vižela tak dar velikij laske božea

203

1. jemū iznova ažin holas prišov ſcerežiše taho žicaci od
2. holasū na vveš ſvet strogošć to jest uves ſvet
3. taja strogošć oharnula ſ roskazanja pana boha dano
4. jemū ušix prorokov rozum i vmejentnošć i čutno bilo
5. abi toje žica ſcerehli abi tri dnī žadnej trudnošći ne bilo
6. potom anhelej kupa prišedši žica toje užavši i znowo rixlo
7. prinesli žebi žaden ne vižev što taho za pričina ale mi majem rozumec
8. i veric iž to učiniv dla povahi tak zacnomu žicatku pan boh
9. jesli xočebe bic volni od pekelnoho ohna ſčirim sercem
10. pejce nemaž i vzdixajce ſkoro roživše ku nebū hlanuv ho
11. las prišov i ruči podnavši i svojix ummetav u pana boha prošiv
12. od boha milošcivoho laski prošiv ſmejanja jeho tojo bilo
13. pričina radujučiše iž boh miloserdnjum ummeti jeho jemū darovav
14. odtvorivši nutr žebra'il čist učiniv naúki rossudku
15. rozumu napovniv naroženja noči ſoj ſvet uveš osveciv

204

1. po kílka húz anhelov bilo potom holas prišov milij moj po
2. slanče cebe učinilam laskúju svojejú tvoriv toj posla
3. nec mnoha prožb u pana boha otrimav vernim jeho pevnim lekerstvem
4. zbavenja privovši do laskí božej ten mustefa na ten čas a što
5. kolvek u arabiji kafire i nedaverki bili u bolvani verečje tedi skoro
6. toj prorak jeho milošć naroživše na mnohix mejscax bolvaní
7. ūpadali začavši od roženja smútak kefiram do sudnaha dna a na
8. onij svet muke nastupila ketorje rozum majuči jeho lubeči
9. da veri mušulmanskoj priožili dla laskí božej pan boh takovemu
10. hrexí odpusčic pred roženjam jeho umarl ocec ū šesc
11. po oujcu umarla matke dla taho pan boh
12. jeho učiniv ſirotoju iž velikij i milij u pana boha ſirota bo plačuči
13. matke movila iž ja taho ne dočekala iž bi u leta dalšije uvajšov
14. muxemmed 'am nexaj bi ja obradovala se prorokom vižeči i miži ušimi
15. inšimi milim vedala bim ja i žičila bim sobe cude jeho vižec ale gdiž

205

1. mne pan boh tak ne dav što maju činic žadnaja matke takoho sina
2. ne rožila ocec ne vižev tak miloho sina i znalem iž maju umerci
3. ten prorok jest laskí božej darem lúžem vernim abo vam
4. jako ne maje žal bīc tak miloho sina rostavši žalošne
5. iž tak milij u lasci božej uraživše nexajbim ja obačila
6. po nom takije znači abo vam žalošne žalošć takomu kež
7. nomu gdi po kom žetki zostavajuc ſirotami ja tedi što
8. maju činic tilko panu bohu vše homohuščomu polecaju o bože
9. hospadu ščodri žalošlivij nečije žetki ſirotami ne zostav
10. laj dva roki biv hrudju kermenij a potim znovo rok
11. hodovanij xlöpcam bivši tak molodim prorok ne bilo
12. ū rozume i mūdrošči jemu rovni pan boh strožem jeho ve všom
13. bo spočatku i do ostatku jeho lubic řem krot neba anhelej
14. uše priožili jeho milošći prorok navežali na žemli i na nebe
15. anhela taho ne bilo ktori bi ne mev vižec muxemmed proroke 'am osobi

206

1. ošmi rajov što jest panen rajsčix vižec proroke jeho milošci
2. uše priožili kežnaja panna majuči u rukex svajix svetlijie misi kato
3. rije pan boh z moci svojej stvariv u misax tix povno jaxontü
4. jašnošć tež dla povahi proroke 'am paxi sipavši jemū navežali
5. jeho timže pospol z anhelami odxožili miži stvorenjam komū
6. pan boh sūživ kežn vižev taho milosnika božeho tedi bohu vernije
7. ūše jeho navežali pravživim poslancam božim nazivali vislūxaj
8. preto o cudax stalix pred roženjam u ten čas iž svetlošć
9. naūku jemū doskonaluju pan boh dav proroku i sxoživ do jaho
10. kur'an ajet'ami označujuči javno stali roznje cūda poslū
11. xej preto o zacníx cūdax jeho prorockix radošć
12. i pocexe dūšam mušulmanskim ponevaš on jest predvečneja
13. jašnošć božaja tedi kežnij ſlunek zusobno cūda pokezoval
14. bo pan boh lepšeho proroke žadnoho za jeho ne stvariv nixto
15. žaden lepši za jeho na svet ne roživše bo všo zacnojo celo jeho

207

1. roznje iz sebe davalо poznači žavše ſveciloše kerona na hrū
2. žax u jeho jašnošć od holovi až do noh to pevne na ten čas
3. vše lúži viželi proroke tedi kežnij jeho reč vižev a do toho
4. nad holovoju jeho ustavične odna xmara bivala z voli božej
5. jemū slūžila hžekolvek jeho milošć prorok obernuvše tedi
6. taja xmara nad nim stajala jemū na poslihu pan boh stvoriv
7. proroke 'am jako pan boh lubiv poslūxej preto zacnije oči
8. jeho što za dar meli laski božej u sebe jako xto vižic
9. pred soboju tak jeho milošć za soboju čujce o zacnom
10. nose jeho što mijel za cudav sobe skoro žebra'il od
11. pana boha ū neba z vedomošcu jačim iže to po paxu znav
12. zdaleko tak dobre čuv jako bi xto zbliske xto bi ne spačij
13. čuv to prorok jeho milošć tak spačij čuv z rota jeho jašnošć
14. vioxžila tedi až u nebosa ūpirala iz zúbov jeho zacníx jako bi
15. žemčuh jasnř vioxživ ſmešlivim ukezoval hžekolvek do keho

208

1. prišov keždij jeho prorokom nazivav nutr jeho milošć prorok
2. tak ſvecivše že u daroze jeduči viželi molodije i starije
3. do teho herb albo pečac prorocke xtobikolvek dotikavše
4. jeje laskí božej jest hožen xtokolvek hodnij jeho zacno
5. ho cela dotknuvše jak fižmov abo inber paxi roznje iz jeho

6. vixozili i do neba až tije paxi nebo prebivali i do pana boha doxožili
7. bez poxibi mešec on ozdroviv že keždi na ten čas buduči
8. očima vižev iz čarami potravi od kafir hotovanije jemū ho
9. vorili ne jež mne miloščivij proroče abo vedaj čari uložili
10. nedoverki iz božej moci potravī do proroke 'am premovili prišov
11. kemen do proroke moviv miloščivij proroče vižiš nedover
12. kov život tvardi obač nebačníx i nezbožníx nedoverkov
13. iž īx nutr tvardi kemen moc šejtanskuju maje ponevaš
14. tak zacnij velikij prorak ten jest vernim velikim lekerstvem
15. laski božej pjacsot i pecžešat sexabejov odnoju misoju

209

1. pohodovav ceper oplošlivuju majuči stravu jije sam ne hležeči
2. abo ho čūc bi podobne mev ješ dom povnij zlota mev bís
3. rozumec ješće malo rozumnij čelovek tak ma bic za najmnejšju
4. reč panu bohu xvalū davaj na nebo xoživ do pana boha u pecžešat
5. ū trox ljat ščo prošiv pana boha to otrimav konec mvlüd

BULGARCA

Vesîletü'n-Necât'ın Bulgar Alfabesine Transliterasyonu

(Haz. Beyhan Mehmed)

İlerleyen sayfalarda okuyacağınız Vesiletü'n-Necat'ın kırılıze edilmiş halini, halihazırda Bulgaristan Başmüftülüğü Başmüftü Yardımcılığı görevini yürüten Beyhan Mehmed hazırlamıştır. 1981 yılında Bulgaristan'ın Omurtag şehrinde doğan Mehmed; 2004 yılında Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun olmuştur. 2004 yılında Bulgaristan Başmüftülüğü'nün çeşitli birimlerinde görev almaya başlamış, 2006-2010 yılları arasında Şumen Bölge Müftülüğü Vaizi, Nüvvab okulu belletmeni, Tombul Camii İmami hizmetleriyle birlikte Nüvvab okulunda bir dönem "İslam Tarihi ve Tefsir" derslerini okutmuştur. Beyhan Mehmed; 2010 yılında Şumen Üniversitesi Pedagoji Fakültesinde "Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık" bölümünde yüksek lisans eğitimini "Medresetü'n-Nüvvab, Dünü, Bugünü ve Yarını" bitirme teziyle tamamlamıştır. 2010-2021 yılları arasında Kırcaali Bölge Müftüsü olarak görev yürütmüştür. 2021 yılı Mart ayından itibaren Başmüftü Yardımcılığı görevini yürütmektedir. Beyhan Mehmed'in Müslümanlar Dergisi'nde yayımlanmış makaleleri vardır. Yazdığı "Rahmet Esintileri" eserinin yanı sıra, üç dilde ilahiler kitabı derlemesi ve Bulgaristan'da kaleme alınmış ve halen okunan 4 çeşit mevlid latinize ve kırılıze çalışması vardır.

Bulgaristan'da Mevlid Geleneği

Bulgaristan'da mevlidin apayrı, özel bir yeri vardır. Mübarek gün ve gecelerde okunduğu gibi, hayatın her katmanında, huzur ve üzüm anlarında da okunmaktadır. Yeni alınan evin saadet ve selameti için, evlenen gençlerin ülfet ve muhabbet ile geçinmelerini temenni etmek için, dua bekleyenlere (merhumlara) rahmet niyazında bulunmak ve birçok sebeplerle ve dahi ikramda bulunmak ve halkla buluşmak için mevlidler yüzyıllardır Bulgaristan'da okunmaktadır. Mevlidlerin baş tacı olarak, Süleyman Çelebi'nin müstesna eseri, Vesiletü'n-Necat (Kurtuluş Vesilesi) kabul edilmektedir. Bu eser Bulgaristan'ın her yerinde büyük bir vecd ve ta'zim ile okunmaktadır. Komünizmin en ağır uygulandığı yerlerden biri olan Bulgaristan'da Müslümanlar milli ve manevi değerlerini mevlid ve gelenekler sayesinde muhafaza edebilmişlerdir.

Süleyman Çelebi'nin Mevlidi ile birlikte Bulgaristan'da muhtelif bölgelerde okunan mevlidler vardır. Kırcaali'nin Kızılağış ve Koşukavak ilçelerinde Ebu'l Hayır Mustafa Efendi'nin Mevlidi de okunmaktadır. Osmanpazarı'nın birçok köyünde, İsmail Niyazi Efendi'nin Mevlidi de ilgi görmektedir. Dördüncü Mevlid Madan vaizi Raif Vehbi Efendi tarafından yazılmış olup, Bulgaristan Müslüman Türk toplumu-na kültürel bir zenginlik olarak katkı sağlamaktadır.

Мевлид-и Шериф

Мефхари мевджудат Хазрети Мухаммед Мустафа Расалеват

Аллах адън зикределим єввела
Ваджип олду джюмле иште хер кула

Аллах адън хер ким ол єввел ан â
Хер иши асан идер Аллах Она

Аллах адъ олса хер ишин йоню
Херкиз ебтер олмая аньн сону

Хер нефесте Аллах адън де мюдам
Аллах адъйла олур хер иш тамам

Бир кез Аллах дисе шевк иле лисан
Дйокюлюр джюмле гюнах мислю хазан

Исми пакин пак олур зикрейлеян
Хер мурада еришир Аллах дейен

Ашк иле гел имди Аллах дийелим
Дердиле гъоз яшиле ах иделим

Ола ким рахмет къла ол падишах
Ол керимю ол рахимю ол Илях

Бирдир ол бирлине шек йок дуур
Герчи янльш сойлейенлер чок дуур

Джумле алем йок икен ол вар иди
Яратълмъш тан гани джеббар иди

Вар икен ол йок иди инсю мелек
Аршу фершю аю гюн хем нюх фелек

Сун иле бунларь ол вар ейледи
Бирлине джюмле икрап ейледи

Барине хаджет кълавуз съозю чок
Бирдир ол ким ондан артык илах йок

Гелдилер сиз буласъз оддан неджат
Ашк иле дерд иле един ессалят

Ей азизлер ище башларъз съзое
Бир васийет кълавуз илла сизе

Ол васийет ким дирем хер ким тута
Мис гиби кокусу джанларда тюте

Хак Теала рахмет ейлейе она
Ким бени ол бир дуа иле анâ

Хер ки дилер бу дуада булуна
Фатиха ихсан идер Сюлейман кулуна

Лилляхи Фатиха Меассалеват

Хак Теала чон яратть Адеми
Кълдъ Адемле мюзейен алеми

Адеме кълдъ фериштехлер сюджюд
Хем она чок кълдъ ол лютфи сюджюд

Мустафа нуруну алнънда коду
Бил хабибим нурудур бу нур деди

Кълдъ ол нур онун алнъндан карап
Калдъ анън иле нидже рюзигяр

Сонра хавва алнънда наклетти бил
Дурду анда дахи нидже ай ве йъл

Шит доуду она наклетти нур
Онун алнънда теджелли кълдъ нур

Ерди ибрахимю Исмаиле хем
Съоз узанър гел каланън дер исем

Иш бу ресмиле мюселсел мюттесил
Тâ олунджа Мустафа-я мюнтекъйл

Гелди чон ол рахметен лил алемин
Вардъ нур анда карап етти хемин

Гелдилер сиз буласъз оддан неджат
Ашк иле дерд иле един ессалят

Âмине хатун Мухаммед анеси
Ол садефтен доуду ол дюрданеси

Чонки Абдуллах'тан олду хамиле
Вакит еришди хефтаю ейямиле

Хем Мухаммед гелмеси олду якън
Чок аламетлер белирди гелмедин

Ол рабиул еввел айын ниджеси
Он икинджи гидже иснейн гиджеси

Деди гъордюм ол хабибин анеси
Бир аджеb нур ким гюнеш перванеси

Берк уруп чъктъ евимден нагехан
Гъоклере дек нур иле долду джихан

Хем Хава юзре дъошенди бир дъошек
Адъ сюндюс дюшайен мелек

Юч алем дахи дикилди юч йере
Хер бирисин идеим нерден нере

Магрибу машрикта икиси анън
Бирι тамънда дикилди кабенин

Билдим анлардан ки ол халкън бейи
Ким якън олду джихана гелмейи

Индилер гщктен мелкелер сафу саф
Кабе гиби кълдълар евим таваф

Ярилюп дивардан чъктъ нагихан
Гелди юч хури бана олду аян

Чевре янъма гелюп отурдулар
Мустафа-я бирбирине муштулар

Бу сенин оглун гиби кадри джемил
Бир аная вермемиштир ол джелил

Улу девлет булдун ей дилдара сен
Доисердир сенден ол хулки хасен

Бу гелен илми ледюн султанъдър
Бу гелен тевхиди ирфан кяньдър

Васфънъ бу ресме тертип еттилер
Ол мюбарек нуру тергигб еттилер

Âмине идер чон вакит олду тамам
Ким вюджюде геле ол хайрул енам

Сусадъм гайет харапеттен кат'и
Сундулар бир джам долусу шербети

Кардан ак иди вехем соук иди
Леззети дахи шекерде йок иди

Ичтим ань олду вюджюдюм нура гарк
Идемедим кенди нурдан фарк

Гелди бир ак куш канадиле реван
Аркамъ съгади кувватле хеман

Доуду ол саатте ол султанъ дин
Нура гарк олду семавату земин

Саллю алейхи ве селлиму теслимâ
Хатта теналю дженнетен ве наима

Гелдилер сиз буласъз оддан неджат
Ашк иле дерд иле един ессалят

Ярадълмъш джюмле олду шâдуман
Гам гидип âлем йениден булду джан

Джюмле зеррâтъ джихан идюп саде
Чагришубен дедилер ким мерхаба

Мерхаба ей âли султан мерхаба
Мерхаба ей кâни ирфан мерхаба

Мерхаба ей курретул айни халил
Мерхаба ей хасъ махбуби джелил

Мерхаба ей джюмленин матлуби сен
Мерхаба ей хâликън махбуби сен

Мерхаба ей джани джанан мерхаба
Мерхаба ей дерде дерман мерхаба

Мерхаба ей аси уммет мелдже-и
Мерхаба ей чаресизлер ешфеи

Мерхаба ей раҳметен лил алемин
Мерхаба сенсин шефиул музнибин

Ей джемали гюн юзю бедри мюнир
Ей каму дюшмюшлере сен дестегир

Дест гирисин каму уфтаденин
Хем penaхи бенде-и азаденин

Ей гюнюллэр дердинин дерманъ сен
Ей ярадълмъшларън султанъ сен

Чюнкю ол маҳбубу раҳманир-раҳим
Кълдъ дюняйъ джемалинден наим

Бирбирине мюжделею хер мелек
Ракса гирди шевку шадъндан фелек

Ишбу хейбеттен Âmine хубру
Бир заман акъл гидюп гелди гиру

Гъордю гитмиш хурилер хич кимсе йок
Гъормеди оглун тадарру кълдъ чок

Хурилер алдъ тасаввур кълдъ ол
Хайрет ичре чок тефеккюр кълдъ ол

Чевре янън истею кълдъ назар
Гъордю ким бир къошеде хайрул бешер

Шъойле бейтуллаха каршъ ол расюл
Юз иере урмуш ве кълмъш сежде ол

Сеждеде башъ дили тахмид едер
Хем гъотюрмюш пармагън тевхид едер

Депренур дудакларь съойлер келям
Анляямаздъм не дерди ол хюмам

Кулаъм âзъма вурдум динледим
Съойледии съозю ол дем анладъм

Дер ки ей мевлâ юзюм туттум сана
Я илихи умметим вергил бана

Хакка баглаюп гъонюлден химмети
Дер иди вâ уммети вâ уммети

Тъфъл икен ол дилерди уммети
Сен коджалдън терк идерсин сюннетин

Умметим деди сана чюн Мустафа
Вер салават сенде Она бул сафа

Гелдилер сиз буласъз оддан неджат
Ашк иле дерд иле един ессалят

Мекке кавми улуларъ бихилаф
Ол геце кабейи къларкен таваф

Сежде кълдъ кабе гъордю хасум
Дюшмеди бир ташъ хош кълдъ къям

Рукни рукне кабенин верди селам
Дедилер ким догду ол хайрул енам

Кâбе бир савт еtti ол дем нâкехан
Деди догду бу геце шемси джихан

Яльн аяк баш ачубен сафу саф
Ейлейисер уммети бени таваф

Пâk идюп puttan кюфорден ол расул
Куртariser бени мюшриклерден ол

Фахри âлем ерди кърк яшъна
Конду пес тâджъ нюбуввет башъна

Инди Кур'ан айет айет бейинат
Захир олду нидже тюрлю муджизат

Еввела ол ким мубарек джисминин
Гъолгеси дюшмезди йере ресминин

Нур иди баштан аяга гъовдеси
Нур аяндър нурун олмаз гъолгеси

Ол мубарек башъ юзре хер заман
Бир бъюлюк булуут олурду сайебан

Хер нере варса биле варърдъ ол
Башъ юзере хер заман дурурду ол

Депредиджек дудагън ол махи веш
Депренюрдо гъокте хем айу гюнеш

Инджи дишлери шуандан гедже
Игне дюшсе булуурду ей ходжа

Докунаджак сачъна бади сабах
Миску анберле долар иди хева

Дерлесех гюллер олурду дерлери
Хош дерерлерди деринден гюллери

Садръ нурундан каранлык геджелер
Йолда юрюрдо йигитлер коджалар

Дикти хурмай хем ол шахъ джихан
Диктиги saat юемиш верди хеман

Гелдилер сиз буласъз оддан неджат
Ашк иле дерд иле един ессалят

Гелберу ей ашк о дине янъджъ
Кендуийи машука ашък санъджъ

Динле гел мираджън ол шахин аян
Âшък исен ашк о дине дурмаян

Бир дюшен бих гецеси тахкик хабер
Лейле-и кадир иди ол геце мегер

Ол хюмаюн бахти ол кадри юдже
Уммухани евине вардъ гедже

Анда икен накехан ол юзи ак
Дженнете вар деди джебраиле хак

Бир мурасса тач бир хулле кемер
Хем дахи ал бир бураки мутебер

Ол хабибиме илет бинсон ани
Аршъмъ сейр ейлесон гъорсон бени

Джебраил чюн дженнете вардъ реван
Гюрдю ким кърк бин бурак отлар хеман

Ичлеринден бир бурак аглар кати
Йемез ичmez калмамъш хич такати

Гъозлеринден чшъ джейхун ейлемиш
Джигерини дердиле хун ейлемиш

Деди Джебраил недир агладъгън
Хюзниле джану джигер дагладъгън

Баки йолдашън йейуп ичюп гезер
Сен иниллэрсин ди цанън не сезер

Деди кърк бин йъл дурур ким я емин
Ашк дурур бана юемек ичмек хемин

Накехан бир юн ишитти кулагъм
Ол замандан билмезем сагъ солум

Я Мухаммед дейубен чаърдълар
Бир сада бирле юреклер делдилер

Ол замандан билмезем ким нолмушам
Ол адън иссине ашък олмушам

Юрегим ичинде ериди ягъм
Ашък олду гъормеден бу кулагъм

Дженнети башъма ашкъ дар идер
Ишими лейлю нахар юш зар идер

Герчи захир дженнет ичре дурурам
Маниде нарън азабън гъорюрем

Гер иремезсем висалине анън
Урисерем теркини джаню тенин

Джебраил идер бурака ей бурак
Верди хак максудуну кълма фирак

Кимде ким ашкън нишанъ вар дуур
Акъбет машука анъ ир гъорюр

Гелберу машукуна ир гъорейим
Юрегин захмине мерхем урайым

Алдъ Джебраил буракъ ол заман
Та дженабъ Ахмеде гелди хеман

Хак селâm етти сана я Мустафа
Ким мюбарек хатърън булсун сафâ

Деди ким гелсон конукларъм анъ
Аршъмъ сейр ейлесон гъорсюн бени

Бу гедже зâхир олур есрарь хак
Гъостерисер дир сана дидарь хак

Земземиле долду кевн иле мекân
Арша варър дедилер фахри джихân

Хем секиз дженнет капъсън ачълар
Алемин юстюне рахмет сачълар

Гел гиделим хазрете я Мустафа
Мунтазърдър анда âсхаба сафâ

Сана дженнеттен гетирдим бир бурак
Давети рахман дуур ей нури хак

Дурду йеринден хеменден Мустафа
Коду тâджъ башънда ол пюр сафâ

Чекди ол демде буракъ Джебраил
Юнюне дюшдю она олду делил

Тарфетюл айнъ ичре ол шâхъ харем
Гелди кудсе ирди ве бастъ кадем

Енбия ервахъ каршъ гелдилер
Мустафая иззет икрам кълдълар

Пес гечюп михраба ол хайрул енâм
Енбия ервахъна олду имам

Ики рекат кълдъ аксада намаз
Юйле емретмиш иди ол би нияз

Ол гедже дурмадъ джевлян ейледи
Шъойле ким ефлакъ сейран ейледи

Хер биринден тюрлю хикмет гъордю ол
Тâки вардъ сидрейе ерищи ол

Джебраилин дурагъдър ол мâкам
Нух фелек тâ ким тутальндан низâm

Калдъ Джебраил макамънда хемин
Диди ана рахметелил алемин

Билмезем бу йолларъ бенnidейим
Ким гарибем бунда канде гидейим

Джебраил деди расуле ей хабиб
Санмагъл бу йерде сен сени гарип

Сенин ичюн яратълдъ нух фелек
Инсю джинню хуру дженнет хем мелек

Бунда хатим олду беним сейран кехим
Мâверасънда дâхи йок âкехим

Бана бойле емредюптур зюл джелâл
Ачмаям бен бундан юте перрю бал

Гер гечем бир зерре денлю илерю
Янарам бащан аяга ей улу

Деди Джебраile ол шахи джихан
Пес макамънда дур имди сен хеман

Рахи ашкта ким сакънур джанънъ
Ол качан гъорсе герек джананънъ

Чюн езелден бана ашък олду делил
Янар исем янайъм бен ей халил

Рахи ашкъ санма гафил серсери
Белки кемтер неснедир вермек сери

Гелдилер сиз буласъз oddan nedjat
Ашк иле дерд иле един ессалят

Съйлешюркен Джебраил иле келам
Гелди реф реф йонюне верди селâm

Алдъ ол шахи джиханъ ол зааман
Сидрейе гитти ве гътюрдю хеман

Гърдю гъок ехли ибадетте каму
Хер бири бир тюрлю таатте каму

Кими техлилу кими темджид окур
Кими тесбиху кими тахмид окур

Кими къямда кими кълмъш руку
Кими хакка сежде кълмъш ба хушу

Кимисини ашкъ хак алмъш дуруп
Валеху хайрану mest калмъш дуруп

Хеп гъок ехли джюмле каршу гелдилер
Мустафая иззет икрам кълдълар

Мерхабен бик я Мухаммед дедилер
Ей шефаат кânъ Ахмед дедилер

Хер бири кутлудадъ мираджънъ
Дедилер гейдин саадет таджънъ

Юрю ким мейдан сенинтир бу гедже
Сохбети сулан сенинтир бу гедже

Ирмеди еввел гелен бу девлете
Кимсе лайък олмадъ бу риф ате

Чюнки камусун гърюп гечти юте
Вардъ ерищи ол улу хазрете

Би хуруфу лафъзъ савт ол падишах
Мустафая сюйледи би иштибах

Деди ким махбубу матлубун бенем
Севдигин джан иле мабудум бенем

Гедже гюндюз дурмайуп истедигин
Нола ким гъорсем джемалин дедигин

Гел хабибим сана âшък олмушам
Джюмле халкъ сана бенде кълмъшам

Не мурадын вар исе кълам рева
Ейлейем бир дерде бин тюрлю дева

Мустафа деди ея Рабберрахъйм
Ей хатабу шу атасъ чок Керим

Ол зайдъф умметлерин хали нола
Хазретине ниdge анлар йол була

Гедже гюндюз ишлери ъсян каму
Коркаръм ки йерлери ола таму

Я илахи хазретинден хаджетим
Бу дуруп ким ола макбул умметтим

Хак Теаладан еришди бир нида
Я Мухаммед бен сана кълдъм ата

Умметтини сана вердим ей хабиб
Дженнетими онлара кълдъм насиپ

Ей хабибим недир ол ким диледин
Бир авуч топрага миннет ейледин

Бен сана âшък олуджак ей латиф
Сенин олмаз мъ дуалем ей шериф

Затьма мирант единдим затънъ
Биле яздъм адъм иле адънъ

Хем деди ким я Мухаммед бен сени
Билюрем гъормеге доймазсън бени

Лик варуп давет ет кулларъмъ
Та гелюбен гъорелер дидаръмъ

Хаккън емри иле ол шахъ джихан
Уммухани евине гелди хеман

Хер не ваки олду исе сер тесер
Джюмлесин асхабъна верди хабер

Дедилер ей къблейи исламъ дин
Кутлу олсун сана мираджъ гюзин

Биз камумуз кулларъз сен шахсън
Гъонлюмюз ичинде рушен махсън

Умметтин олдугумуз девлет йетер
Хизметин кълдъгъмъз иззет йетер

Я илахи ол Мухаммед хаккъ ичюн
Ол шефаат канъ Ахмед хаккъ ичюн

Гъозю яшъ хаккъ ичюн ашъкларън
Багри башъ хаккъ ичюн садыкларън

Биз гюнахкар âси мюджрим кулларъ
Ярлыгагъл ким гюнахлардан бери

Сана лайък кулларъйле хемдем ет
Ехли дердин сохбетине маҳрам ет

Аффедиуп исянъмъз къл раҳмети
Ол хабибин юзю сую хурмети

Я илахи кълма бизи даллин
Бу дуая джюлемиз дийелим Амин

Умметтinden разъ олсун ол мутьин
Рахметуллахи алэхим еджмайин

Гелдилер сиз буласъз оддан неджат
Ашк иле дерд иле един ессалят

Гел беру ей ашкъ ихванъ вефа
Гел беру ербабъ ирфанъ сафа

Ишбу фирмкатъ съозю гюш идеилим
Дердиле ах ейлеиуп джюш идеилим

Акъталъм гъозюмюзден яшларъ
Тазеленсин багръмъзън башларъ

Аглаюп анън ичин гъормез олан
Ярън олдур хак джемалини гъорен

Пес бу наклиле ривайеттир хабер
Чюн бу фани мюлкте ол хайрул бешер

Вакит еришти дюнядан къла сефер
Ол гюнеш юзлю ол алън камер

Хер ким ол султан ичюн яш индире
Яшъ анън таму одун сюндюре

Алтмъш юч яшъна гирди ол хабиб
Ол шериfu ол латифу ол табиб

Гелди Джебраил хактан емриле
Съойледи анда расюле лютфиле

Деди сана зюл джелâл етти селâм
Шъойле билсин деди ол хайрул енам

Бен она кей кати мюштак олмушам
Джюмле халкъ она бенде кълмьшам

Бу съозю чюн ким ишитти ол мутьин
Калби маҳзун олду ол шахин хемин

Ол мубарек гъозлериндэн дъоќду яш
Джюш идюбен агладъ хем даг иле таш

Хюзниле гирди ичера евине
Фатъма андайдъ гелди янъма

Деди ей джанъм баба халин недир
Хаста мъ олду вюджюдюн ниждедир

Деди ким я Фатъма янар теним
Доста улашмак дилер джанъм беним

Хюджею асхап идерлерди таваф
Аглашурлардъ дурубен саф саф

Адеп олмушту Билале хер сехер
Ессалâ дерди ея хайрул бешер

Бир сехер дахи гиру гелди Билал
Деди буюр ей хабиби зюл джелâл

Мустафа деди Билале ей латиф
Бил вюджюдюмдор бугюн гайет зайъф

Вар Ебу Бекир имам олсун деди
Таби олсун она асхабъм деди

Чюн Билал ишитти ачът башънъ
Гъозлериндэн дъоќту канль яшнъ

Аглаю аглаю ол детли Билал
Вардъ асхап ичине салдъ мелал

Чюн Ебу Бекир дуруп ел багладъ
Дурамаюп ел ачулен агладъ

Вардъ михраба йерини йерини
Хали гъордю ол расулин йерини

Дердиле ах ейлеюбен ол заман
Долду месджидин ичи зару фиган

Мустафа деди ки тутун дурайъм
Ол яранлар катына бен варайъм

Ким ьолюм айърърса сизден бени
Аллаха ъсмарладым камунузу

Халикъ зикретти еввел ол шефи
Деди одур падишах олун муты

Хем билинiz ки сива фани дурур
Дайм Аллахдър ким ол баки дурур

Анда асхаба насхат ейледи
Лютфиле онлара джюмле тойладъ

Гелдилер сиз буласъз оддан неджат
Ашк иле дерд иле един ессалят

Бу кемалатийле ол паки зе зат
Булмадъ алемде ьолюмден неджат

Олдугунджа ьомрюнюн хем мюддети
Дер иди ким уммети ва уммети

Ей Хюда ахир демимде хаджетим
Бу дурур ким ола макбул умметим

Ишбу халини джиханън билинiz
Гер сизин вар исе ирфанънъз

Бир ярамаз фиили тагиir етмедин
Ахирет бабында тадбир етмедин

Билириз чон ким ьолюрюз акъбет
Чюрюп топрак олуруз акъбет

Хакка лайък кълмадък еамалимиз
Билмейиз ким нолур ахвалимиз

Имди гел ъсянъмъз терк еделим
Хакка ексиклигимизи арз еделим

Нефсе уюп ишледик бунджа гюнах
Билмейиз ким не къларъз я илах

Сана лайък бир амел хич бизде юк
Илла ъсян иле ноксан бизде чок

Рахметинден гер бизе ихсан ола
Падишахълъгъна не ноксан ола

Ишит имди нидже вирди ол джелил
Мустафая хулки евсафъ джемил

Хем дахи куранда ьовдю ол керим
Деди ким сенсин ала хуукин азим

Хълату хактан онун левлак иди
Гълли гъштан калби гайет пак иди

Гъонлю алчак иди ве кадръ джелил
Съозлери ширин джемали кей джемил

Хулки алемден олуркен мючтеба
Мескенеттен ол дийер иди аба

Хем тевазу хем канатти иши
Арпадандъ екмейи ве хем ашъ

Танрънън адънъ закирди мюдам
Хер не Хактан гелсе шакирди мюдам

Хак деди дагларь алтуn ейлейем
Тюрлю ниметлерле сени тойляям

Ол хабиуллах деди я зенниам
Умметим ичин бен бу хале разъям

Катланъръм онлар ичин захмете
Умметими лайък ейле Рахмете

Хем дилериз сенден ей хаюю кадир
Бизе уммет дийе ол бедри мюнир

Мустафая хем дживар ет я керим
Дженнетю фирмевс ичинде я раким

Лютфиле гюстер бизе дидарънъ
Ниметинле тойлагъл кулларънъ

Нури Ахмед хюрметине ей Хюда
Ейлеме бизи Мухаммедтен джюда

Гелдилер сиз буласъз оддан неджат
Ашк иле дерд иле един ессалят

Фахри алем гюч ейледи дюнядан
Умметлерим сизи олсун елведа

Бизе гел олду юдже мевладан
Асхапларъм сизе олсун елведа

Буңу деди яшлар долду гъозюне
Бир фиган дюшдю халкън ьозюне

Хасан иле Хюсейни алмъш дизине
Кузуларъм сизе олсун елведа

Чагърън Билали гелсин янъма
Юкюмю юклеттим биндим атъма

Хелалим Аише къзъм Фатъма
Ехли бейтим сизе олсун елведа

Чагърън Билали хем сала версин
Али юсун фазль суюму косун

Ебу Бекир дурсун намазъм кълсън
Асхапларъм сизе олсун елведа

Теразинин саг янъна отурур
Зебанилер тутар тартар гъотюрюр

Уммет оланларън ишин битирир
Умметлерим сизе олсун елведа

Ебу Бекире идер ей пири фани
Верен алър имиш бу татль джанъ

Фирдевси еалада булун сиз бени
Асхапларъм сизе олсун елведа

Гелдилер сиз буласъз оддан неджат
Ашк иле дерд иле един ессалят

Гелди гирди еве ол шахи джихан
Долмушту евин ичи дъшъ фиган

Фатъма ах едюп анда агладъ
Бабасынън бойнуна ел бағладъ

Аглаюбен деди ей джанъм баба
Гъонлюмюн агленджеси джанъм баба

Юлме сен сенин ичюн бен юлеим
Сен са ол бен сана курбан олайъм

Мустафа деди я фатъма джанъм беним
Сил яшънъ аглама джанъм беним

Бюйле деюп яш иле долду гъозю
Деди кани ол ики къорпе кузу

Янъма гелсин Хасан иле Хюсейн
Ким бу гъонлюм гамъм анлар кесен

Ол ики маҳъ варъп гетирдилер
Мустафанън янъна ятърдълар

Дедилер ким ей деде нолдун бугюн
Юрегимизе бизим урдун дюгюм

Ей нолайдъ бъойле гъореджек сизи
Анамъз догурмамъш олса бизи

Ерди бу хал юзре икен Джебраил
Деди ким сана селам етти Джелил

Сорду халини дахи деди джелеп
Гюр хабибим не кълар бенден талеп

Умметими дилерим Хактан деди
Диледигим будуур чоктан бери

Гиру Хакка вардъ гелди Джебраил
Деди ким сана селам етти Джелил

Хак Теала сана чок Лютуф ишледи
Ол языкли умметини бағышладъ

Хем къяметте джемии енбия
Чагърьшубен нефси нефси съойлейе

Илла юз тутуп Мухаммед хазрети
Иде ким ва уммети ва уммети

Уммет исен хизмети ейле тамам
Ашкъйле де ессалатю весселам

Гелдилер сиз буласъз оддан неджат
Ашк иле дерд иле един ессалят

Джебраил гелдикте хактан емриле
Гелмиш иди анда Азраил биле

Ташрадан ичеруя кълдъ нида
Деди ким я ехли бейти Мустафа

Изниниз вар мъ ичеру гирмейе
Ол мщневвер хуб джемали гюрмейе

Фатъма идер ея мискин гарип
Кати хастадър расул чекер таап

Вар ишине ей каръндашъм арап
Бунда биз аглашъръз хер рузи шеб

Бир дахи чагърдъ дер ким гитмезем
Мустафайъ гьормеден терк итмезем

Фатъма деди она кимсин аджең
Деди бир eaрабийем ким хош едең

Маслахат вар ичери гирсем герек
Ашъкъ машука ер гьорсем герек

Ей беним девлетлю бабам ким дурум ол
Ичери гирмеклик истер я расул

Мустафа деди ея джаню чигер
Ол гелен eaрабидир сандым меер

Ол гелендир идер оуллар йетим
Джанларь альп тенлери кълан ремим

Олдур ол ким мамуру виран иден
Олдур ол ким гъоз яшън умман иден

Джами мевти сунан олдур Адеме
Наръ фирмкат салан олдур Адеме

Адъ Азраил дурур гелсин бери
Ким не джин куртулур ондан не пери

Фатъма она капъ ачът реван
Гирди Азраил ичери ол заман

Ол вакит деди Расули мючтеба
Ей емин хош гелдин мерхаба

Сорду кабз ичин ми гелдин я мелек
Я зияретме дурур анджак дилек

Деди гелмишем зичрет етмеге
Изин олурса кабзедобен гитмеге

Хак буюрду бен сана олайъм муты
Хер не дерсен ону тутайъм я шефи

Деди Азраиле ол дем ол хюмам
Дилерим сенден ила йевмил къям

Бен чекейим умметим ичин захмети
Къл тераххум онларъ тутма кати

Бана къянлара къйма я мелек
Еввел ахир бу дуур сенден дилек

Хак Теаладан нида гелди хемин
Я Мухаммед деди Раббул Алемин

Гам йеме ким я хабиб олма мелюл
Хер не ким сен диледин олду кабул

Деди асхаба ол хайрул енам
Умметиме къльн бенден селам

Ей бени джан иле севен умметим
Хем севе джанъ гиби сюннетим

Хер иши бунлара талим ейледи
Дахи джанън хакка теслим ейледи

Гелдилер сиз буласъз oddan nedjkat
Ашк иле дерд иле един ессалят

Чюн сефер кълдъ джихандан мустафа
Дюнядан хич кимсе уммасън вефа

Хер не денлю чок яшарса бир киши
Акъбет юлмек дуур ону иши

Ол Мухаммед хурмети ичин ей Хюда
Ейлеме бизи Мухаммедден джюода

Бизе онун иззетиле иззет ет
Фазънла джюмлемизе рахмет ет

Хем Сюлейманъ факире рахмет ет
Йолдашън имам дурагън дженнет ет

Танръдан юз бин техъяту селам
Ол расулюн рухуна хер субхи шам

Олсун алине дахи асхабъна
Табиин енсаръ хем ахбабъна

Умметинден разъ олсун ол мъйин
Рахметуллахи алэхим еджмаин

Гелдилер сиз буласъз oddan nedjkat
Ашк иле дерд иле един ессалят

Мевлид Дуасъ

Елхамду лилляхи раббил алемин. Вел акъбету лил муттекъйн.
Бессаляту весселяму ала расулине Мухаммедин ве ала алихи
ве сахбихи еджмайын. Аллахумме Раббена я Раббена текаббел
минна иннеке ентессемиул алийм. Ве туб алейна я мевляна
иннеке ентеттеввабуррахъим. Ве хдина ве веффикна илел
хакки ве ила съратъым мустекъым. Би-берекетил Куранил
азъым. Вефу анна я керим. Вефу анна я рахъым. Вегфирлена
зюнюбена бифадлике ве керамике я екрамел екрамийн. Вея
ерхамеррахимиин.

Аллахумме инни еселюке илмен нафия, ве ризкан васия, ве
беденен алел бела-и сабира, евладен салиха, умрен тавила,
Аллахумме инни еселюкел Хюда, Веттеква, вел афефе ве
хюснюл хулук.

Я мухаввилел ехвал, хаввил халена ила ахсенил хал. Я
мукаллибел кулюб, себбит калби ала диник.

Слава на Аллах господаря на Световете. Салату селам, мир и
багослов на Пратеника ни Мухаммед, на неговото семейство и
сахабите.

О Аллах, Ти си които ни сътвори в най- прекрасен облик, които
ни дари с блага които неможем да изброим, ти си притежателя
на най- прекрасните имена (Есма-и Хусна). Ти ни дари със
сладостта на имана,

Само на тебе се молим и теб за помощ те зовем я рабби.

О Аллах Чухме твоите знамения и се подчинихме. Опрости ни!
Към Теб е завръщането."

Я Рабби, не ни наказвай, ако сме забравили или съгрешили!
не ни натоварвай с бреме, каквото стовари върху онези преди
нас! не ни натоварвай с това, за което сме немощни! И се смили
над нас, и ни прости, и ни помилвай! Ти си нашият Закрилник.
Подкрепи ни Ти срещу невярващите хора!

Я Рабби повярвахме в онова, което Ти низпосла, и последвахме
пратеника. Впиши ни редом със свидетелите!

О Аллах молим се като, бащата на човечеството и първия
Пейгамбер "Я Рабби, угнетихме на себе си и ако Ти не ни
опростиш, и не ни помилваш, ще сме от губещите."

Като Юнус (а.с) "Няма друг бог освен Теб! Всечист си Ти!
Наистина бях несправедлив."

Като Закария (а.с) "Я Рабби, не ме оставяй сам! Ти си Най-добрая

наследник.

Айюб, който те призова "Засегна ме беда, а Ти си Най-
милосърдният от милосърдните."

Сюлейман (а.с.) "О Аллах, отреди ми да бъда признателен
за дара, който Ти дари на мен и на родителите ми, и да върша
праведни дела, които Ти одобряваш, и ме въведи с Твоята
милост сред праведните Си раби!"

Като Пратеникът ни Мухамед изпратен като милост за
световете те зовем о Аллах Владетелю на владението, Ти
даряваш властта на когото пожелаеш и отнемаш властта от
когото пожелаеш, и въздигаш когото пожелаеш, и унизиш
когото пожелаеш. Доброто е в Твоята Ръка. Ти за всяко нещо
имаш сила.

О Аллах, пази ме от подстрекателствата на сатаните, да не ме
спохождат

"Я Рабби, опрости и помилвай! Ти си Най-милосърдния."

[Муса]: "Я Рабби, разтвори гръдта ми! И улесни делото ми! И
развържи възела на езика ми, за да разбираят словото ми!

Нух : Господи, моля Те, опази ме да не Те питам за нещо, за
което нямам знание! И ако не ме опростиш, и не ме помилваш,
ще съм от губещите." Господи мой, опрости на мен и на
родителите ми, и на всеки вярващ, който влезе в моя дом,
и на вярващите мъже, и на вярващите жени, и надбавяй на
угнетителите само гибел!"

Ибрахим, Господи, дари ми мъдрост и ме приобщи към
праведните! Господи мой, стори мен и потомството ми да
отслужваме молитвата! Господи наш! И приеми зова ми!

Господи наш, опрости мен и родителите ми, и вярващите в Деня,
когато ще настане равносметката!"

"Я Рабби, опрости греховете ни и нашата невъздържаност
в делата, и укрепи нашите стъпки, и ни помогни срещу
невярващите хора!"

"Я Рабби, не отклонявай нашите сърца, след като си ни напътил!
И дари ни с милост от Теб! Ти си Вседаряващия.

"Аллахъм, въведи ме с достойнство и ме изведи с достойнство!
И дай ми за подкрепа власт от Теб!"

О Аллах Приеми Знаменията, Салатите, текбирите и мевлида
които прочетохме заради твоето задоволство. Ти си този които
оформяш съдбата, отреди ни съдба от която ще бъдеш

доволен. Даи ни силен иман (Вяра), искрена молитва която ще приемеш и отреди да бъдем от праведните.

Опрости греховете и на мюсюлманите които смиreno казаха амин по време на общата дуа. Дай рахмет и оправдание на братята и сестрите ни починали преди нас.

Ти си който чува и приме молитвите ни Я рабби.

Амин Амин бихурмети Таха ве Ясин. Велхамду лиллахи Раббил Алемийн. Елфатихах

SONUÇ

Türk edebiyatının şaheserlerinden birisi, Süleyman Çelebi'nin *Vesileti'n-Necât*'dır. Hz. Peygambere duyulan derin sevgi ve bağlılığın şiir diliyle vücut bulduğu bir eser olan *Vesileti'n-Necât*, yazılışından itibaren mevlid ihtifallerinde belirli bir form dâhilinde okunmuş; böylece geniş halk kitlelerini etkileyen bir eser olmuştur. Öyle ki, halk bu eserin adını *Mevlûd* ve *Mevlûd-i Şerîf* gibi isimlendirmiştir; ayrıca bununla da kalmayarak şairini de *Mevlûd-i Suleyman Dede* şeklinde anmıştır. Günümüzde *Mevlid* ve *Mevlîd-i Şerîf* şeklinde anılan eser, asırlardır kültür coğrafyamızı besleyen bir kaynak olma hüviyetini korumuştur.

Başa Mevlid Kandili sebebiyle düzenlenen ihtifaller olmak üzere, kandil gecelesi, matem, anma ve velime günlerinde bestelenerek okunan *Mevlid*, mahalli kültür içerisinde zaman zaman ilaveler yapılarak veya kısaltılarak okunmuş; milletin sevincinde ve hüzünde ona âbî hayat sunan bir menba olmuştur. Bu menba, yazıldığı dönemden itibaren, farklı okunuş biçim ve usulleriyle okunmanın yanında, farklı dillere tercüme edilerek kültür coğrafyamızın alanını genişletmiştir. *Mevlid'in*, ilk tercümelerinden birisi Rumca'ya olmuştur. Ortadoks cemaatin Hz. İsa'nın doğumunu sadeinde okuduğu neşideleri telmih eden bu tercüme, belli ki Osmanlı'nın Ortadoks vatandaşlarına komşularının Hz. Peygamber'e duydukları sevgiyi göstermenin yanında, Rum asıllı mühtedi Müslümanlar için de vazgeçilmez bir kaynak olmuştur.

Mevlid'in Boşnakça ve Arnavutça tercümelerinde, tıpkı Türk edebiyatında olduğu gibi, *Vesileti'n-Necât*'nın dinî-edebî hayat açısından bir kurucu metin işlevi göründü.

güne tanık oluyoruz. Bilindiği gibi *Vesileti'n-Necât*, edebiyatımız için kurucu metindir; sadece istinsah edilerek, güzel hatlarla ve tezhiplerle çoğaltılarak ve bestelenerek okunan bir metin olmamış, farklı şairler tarafından da nazireleri yazılarak mevlid türünün oluşmasına imkân vermiştir. Bu durumun Boşnak ve Arnavut İslam edebiyatı için de geçerli olduğuna tanık oluyoruz; bu dillerde tercümelerinin yanında nazirelerle Boşnakça ve Arnavutça başka mevlidler de yazılmıştır. Aynı durum Kürt edebiyatı için de geçerlidir. Ancak öyle sanıldığı gibi, doğrudan doğruya *Vesileti'n-Necât*'ın Kürtçe tercümesi yapılmamış; benzeri yazılmıştır. Böylece *Vesileti'n-Necât*, Osmanlı vilayetlerinde dil ve edebiyatı etkileyen bir metin olarak haklı bir şöhrete kavuşmuştur.

Mevlid'in Osmanlı döneminde Agide diline de tercüme yayımılandıına tanık oluyoruz. Ancak bu tercümenin başta Agide edebiyatı olmak üzere, diğer Kafkas dil ve lehçelerinde ne denli tesir oluşturduğu konusu vuzuha kavuşmuş değildir. Kırım ve Kazan bölgesinde, o bölgelerin ağız özelliklerini taşıyan Türkçe'yle *Vesileti'n-Necât*'ın hâlâ okunduğu bilgimiz dâhilindedir. Gürcü diline ise, daha yeni tercüme edilmiştir. Bu konuda daha evvel yaptığımız çalışmalarda, yakın zamanlara deðin, Batum ve Azerbaycan bölgelerinde yaşayan Müslüman Gürcülerin típkî Kırım-Kazan havzasında olduğu gibi Türkçe Mevlid okudukları bilinmektedir. Son dönemde yapılan Gürcüce tercüme, bu dilde dinî edebî faaliyetlere katkı sunacaktır. Keza Makedonya, Bulgaristan, Yunanistan ve Romanya gibi, geçen asırın başında siyasi coğrafyamızdan ayrılan ülkelerde Müslüman Türk, Pomak, Boşnak ve Arnavut gurupları da Türkçe Mevlid okuduðunu kaydetmek gereklidir. Özellikle Makedonya, Bulgaristan ve Yunanistan'da, halkın *Vesileti'n-Necât* metni içine dâhil ettiği *Hikâye-i Deve*, *Hikâye-i Güvercin*, *Hikâye-i Kesikbaş* gibi Mevlid kissalları da ilave edilerek daha uzun okunmaktadır. Agide tercümesi ve bazı Boşnakça mevlidlerde de bu kissallardan bazlarına yer verilmiştir.

Vesileti'n-Necât'ın Arapçaya tercümesi de çok eski değildir. Gerçi geçen asırın başına deðin, Mısır ve Şam gibi eski vilayetlerde özellikle Mevlevî, Bektâşı ve Gülsenî dergâhlarının bulunduğu bölgelerde ihtifallerde Türkçe *Mevlid*'in okunduğu bilinmektedir. Bu sebeple *Vesileti'n-Necât*'ın bu coğrafyada bilinmeyen olmasına rağmen, özellikle Arapça mevlid ve kasidelerin çokça yazılp okunması hasebiyle, Arapçaya tercümesi gecikmemiştir. Eserin İngilizceye ve Almancaya birkaç defa tercüme edildiğini ve yine bu dillerde bazı akademik çalışmalara konu edildiğine tanık oluyoruz. Bu kitaba aldığımız İngilizce tercüme bir misyoner olan MacCallum tarafından yapılmıştır. Bu durum misyonerlerin dinî edebî hayatı tanıma gayretine işaret olarak değerlendirilebilir. Almanca tercümelerden, özellikle Türk tasavvuf edebiyatını ve tasavvuf düşüncesine vakıf bir ilim insanı olan Annemarie Schimmel'in yaptığı kısmî tercümeyi bu çalışma içerisinde değerlendirdik.

Vesileti'n-Necât'ın İtalyanca tercumesini tespit edemedik; muhemelen böyle bir tercüme yapılmamıştır. Ancak Rumca tercumesinde Venedik İtalyancasına ait ke-

limelerin bulunması, Dante Alighieri (1265-1321)'nin *Divina Commedia*'sına aña olan İtalyan şairlerinin *Mevlid*'i bildikleri ihtimalini akla getirmektedir. Dante'nin *Fütuhatu'l-Mekkiye*'den esinlendiği, modern eleştirmenler tarafından ileri sürülmektedir. Keza Emir Sultan'ın irfanî muhitî içinde bulunan Süleyman Çelebi'nin de, bu mecliste okunan *Fütuhatu'l-Mekkiye*'ye vâkif olduğu aşikârdır.

Bu bakımdan Türk edebiyatının kurucu metinlerinden olan *Mevlid*, yazıldığı günden itibaren yüzyıllardır bu topraklarda okunmuş, edebî ve dini hayatı beslediği gibi, Türk irfanını da beslemiştir; Türkçe din dilinin inşasına imkân vermiştir. Böylece iktisab ettiði şöhreti başka dillere de taşıyarak tesir halkasını genişletmiştir.

KAYNAKÇA

1. Abdulkadir Karahan, "560 ncı yılında Mevlid", *İslam Medeniyeti* (İstanbul 26 Nisan 1969, Yıl 2, Sayı 19, s.12-14).
2. Ahmed Ateş, Süleyman Çelebi, *Vesileti-Necat-Mevlid*, Ankara 1954.
3. Ahmed Aymutlu, Süleyman Çelebi ve Mevlid-i Şerif, İstanbul 1958.
4. Ahmet Özal, "Mevlid", *DİA*, XIX, İstanbul, 2004, 475-479.
5. Ali İhsan Karataş, "Osmanlı Toplumunda Mevlid Vakıfları-Bursa Örneği", *Süleyman Çelebi ve Mevlid Yazılışı-Yayılışı ve Etkileri*, (Ed. M. Kara-B. Kemikli), Bursa, 2007, 34-42.
6. Ali Rıza Sağman, *Mevlid Nasıl Okunur ve Mevlidhanalar*, İstanbul 1951.
7. Alimcan Barudi, "Kıssa-i Mevlid Kayu Telde Bulriga Kirek", *Ed-Din ve'l-Edeb*, 1906, No.2, 14-15.
8. Amina Şilyak Jesenoviç, "Bosna'da Dini Kimlik Problemleri Mevlid", *Bir Kutlu Doğum Şaheseri Mevlid ve Süleyman Çelebi*, (Ed. B. Kemikli-O. Çetin), Ankara, 2010, 458-476.
9. Annemarie Schimmel, *Und Muhammad ist Sein Prophet. Die Verehrung des Propheten in der islamischen Frömmigkeit*, Düsseldorf, Köln: Diederichs Verlag 1981.
10. Annemarie Schimmel, *Mystical Dimensions of Islam*, North Carolina, 1975.
11. Bilal Kemikli, "Ulucâmi'de Doğan Şaheser Mevlid ve Süleyman Çelebi", *Bursa Ulucami*, (Ed. B. Kemikli), Bursa, 2012, 177-179.
12. Bilal Kemikli, "Ulucami'nin Bilge İmamı Süleyman Çelebi", *Bursa'nın Kalbi Ulucami*, (Ed.M. Kara-B. Kemikli), İstanbul, 2009, 105-109.
13. Bilal Kemikli, *Ulucamî'nin Bilge İmamı Süleyman Çelebi ve Mevlid*, Ankara, 2015.
14. Bilal Kemikli, *Sufi Aşk ve Ölüm*, İstanbul, 2017.
15. Bilal Kemikli, *Süleyman Çelebi ve Mevlid*, İstanbul, 2018.
16. *Bir Kutlu Doğum Şaheseri Mevlid ve Süleyman Çelebi*, (Ed. B. Kemikli-O. Çetin), Ankara, 2010.
17. Bursali Mehmet Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, III, İstanbul, 1333.
18. Bursali Süleyman Çelebi, *Mevlid*, Sarajevo 1973.
19. Cabbarzâde Mehmed Ârif Bey, *Mevlid Şerhi: İzâhu'l-Merâm Alâ-Vilâdeti Seyyidi'l-Enâm*, (Haz. O. Yılmaz), İstanbul, 2011.
20. Charles Pellât, *Langue et Littérature Arabes*, Paris 1952.
21. Corci Zeydân, *Târihu Âdâbi'l-Luğati'l-Arabiyye, et-tab'atû's-sâlise*, I, el-Kâhire 1936.
22. Diyanet Mevlid Külliyesi, I, (Ed. B. Kemikli), Ankara, 2016.
23. Faruk Kadri Timurtaş, *Süleyman Çelebi Mevlid*, İstanbul, 2005.
24. Fehim Nametak, "Bosna Hersek'te Mevlid Geleneği", *Süleyman Çelebi ve Mevlid Yazılışı-Yayılışı ve Etkileri*, (Ed. M. Kara-B. Kemikli), Bursa, 2007, 381-387.
25. Gelibolulu Mustafa Âli, *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kismi*, (Haz. M. İsen), Ankara, 1994.
26. H. Fuchs-Necla Pekolcay, "Mevlid", *İA*, VIII, İstanbul, 1971, 171-176.
27. Hanry George Liddel, Robert Scott, "Μέγα Αεξικόν Τῆς Ελληνικής Γλώσσης" (*Mega Leksikon Tis Ellinikis Glossis*), Hzl.Kuwntovntvñðou, Anestòt (Konstantinu, Anest), c.II, Atina, 2007.
28. Hasan Aksoy, "Mevlid: Türk Edebiyatı", *DİA*, XIX, Ankara, 2004, 482-484.
29. Hasibe Mazioğlu, "Türk Edebiyatında Mevlid Yazan Şairler", *Türkoloji Dergisi*, Ankara 1974, 31-62.
30. Hasibe Mazioğlu, "Türk Edebiyatında Mevlid Yazan Şairler", *Türkoloji Dergisi*, Ankara 1974, c.VI, Sa.I, s.31-62.
31. Hâşim Veli, *Esrâr-ı Mevlidü'n-Nebi*, İstanbul, 1326.
32. Hazim Şabanoviç, *Knjizevnost Muslimana B. i H. na Orijentalnim Jezicima (Bibliografija)*, Sarajevo, 1973.
33. Howard A Reed, "Perspectives on the Evolution of Turkish Studies In North America Since 1946", *Middle East Journal*, Vol. 51, No. 1 (Winter, 1997), 15-31.
34. Hüseyin Mucib el-Misri, *eL-Mevlidü's-Şerif (Süleyman Çelebi)*, Mektebetü'l-Ancaul-Misriyye, Kâhire – 1981.
35. Hüseyin Vassaf, *Gülzâr-i Aşk*, (Haz. M.Tatçı-M.Yıldız-K.Uştuner), İstanbul, 2006.
36. Hüseyin Vassaf, *Mevlid: Süleyman Çelebi ve Vesileti'n-Necât*, (Haz. C. Kurnaz-M. Tatçı), Ankara, 1999.
37. Hüseyin Vassaf, *Sefine-i Evliyâ*, I, Haz. A.Yılmaz-M. Akkuş, İstanbul, 2006.
38. I. Ye. Petrosyan, "The Mawlid-i Nabl by Suleyman Celebi and Its 1\yo Versions", *Manuscripta Orientalia*, N/3, Helsinki 1998, 16-23.
39. İbrahim Kemura, "Hafiz Salih Gaşević u svjetlosti literarnog djela jednog Crnogorskog pisca", *Glasnik Vrhovnog Islamskog Starješinstva u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji*, Sarajevo, 1969, XXXII, 120-123.
40. Irmgard Engelke, *Sulaymân Tschelebi's Lobgedichte auf die Geburt des Propheten-Mevlid-i Şerif*, Halle, 1926.
41. İsmail Beliç, *Güldeste-i Riyâz-i İrfân*, Bursa, 1302.
42. Joseph Freiherr von Hammer-Purgstall, *Geschichte der Osmanischen Dichtkunst*, Pesth 1836.
43. Kâtib Çelebi, *Keşfî'z-Zunûn an Esâmi'l-Kütübi ve'l-Fünûn*, Neşr. Şerefeddin Yaltkaya ve'l-Muallim Rîfat Bilge el-Kîlî, İstanbul, 1362/1943.
44. Kâzım Baykal, *Süleyman Çelebi ve Mevlid*, (Haz. K. Atlansoy), Bursa, 1999.
45. Kivâr-kârî Zulfikârî, *Tyurkskaya Kasida "Mevlid an-Nabi"*, Kazan, İzdatel'stv Yenikeyevoy, Kazan, 2011.
46. Latifi Efendi, *Latifi Tezkiresi*, (Haz. M. İsen), Ankara, 1990.
47. Lyman MacCallum, *Süleyman Çelebi: The Mevlidi Sherif*, çev.; John Murray, London 1957.
48. M. Abd-El-Jalil, *Brève Histoire de la Littérature Arabe*, 3e ed., Paris 1947.
49. M. Fatih Köksal, *Mevlid-nâme*, İstanbul, 2012.
50. M. Tayyib Okıcı, "Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidinin Tercümleri", Atatürk Üniversitesi İslami İlmler Fakültesi Dergisi, Erzurum 1976, Sa.1, s. 17-78.
51. M. Zahîr Ertekin- Nurettin Ertekin, "Kurtediroka Mewlûdnameyén Kurdi", *Şarkiyat Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi Genişletilmiş Özétler Kitabı*, Diyarbakır, 2017.
52. M. Xalid Sadîni, *Molla Hüseyin-i Bateyi, Mevlid-i Şerif/Mewlûda Nebî*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2015.
53. M. Karalos, *Buçantvinî Yınoğrafía "Από την Εποχή της Καινής Διαθήκης έως την Εικονομαχία* (Vizandini İmnografía "Apo tin Epohi tis Kenis Diathikis eos tin İkonomahia"). Atina: Γρηγόρη (Grigori) Yayınları, 2010.
54. Mehmed Âkif Ersoy, *Safahat*, (Haz. E. Düzdağ), DİB Yayınları, Ankara, 2011.
55. Mehmed Hancıç, *Krijevni Rad Bosansko-Hertzegovačkih Muslimana*, Sarajevo 1923.
56. Mehmet Akkuş, "Prof. Dr. Hüseyin Mucib Misri ve Vesileti'n-Necât'ın Arapça Tercümesi", *Süleyman Çelebi ve Mevlid, Yazılışı, Yayılesi ve Etkileri*, (Ed. M. Kara-B. Kemikli), Bursa 2007, s.396-405.
57. Mehmet Şeker, "Osmanlıllarda Mevlid Törenleri", *DİA*, XIX, İstanbul, 2004, 479-480.
58. Murat Uraz, *Mevlit ve İzahi*, İstanbul, 1956.
59. Mustafa Öztürk, *Süleyman Çelebi ve Mela Huseynî Bateyi'nin Mevlidlerine Karşılaştırmalı Bir Bakış*, *Turkish Studies*, Volume 13/5, Winter 2018, 389-418.
60. Mitsakis Karolos, *Buçantvinî Yınoğrafía «Από την εποχή της Καινής Διαθήκης έως την Εικονομαχία»* (Vizantini İmnografía "Apo tin epohi tis Kenis Diathikis eos tin İkonomahia"), Atina, 2010.
61. Muallim Abdullatif bin Mulla İsmail Akyigitov, *Tatarca Mevlid*, Maarif Matbaası, Kazan, 1914.
62. Nawko Abdullah, Çerkesçe Mevlid (Adige Mevlid), Birleşik Kafkasya Derneği Yayınları, Ankara 2000
63. Necla Pekolcay, "Mevlid", *DİA*, XIX, İstanbul, 2004, 485-486.
64. Necla Pekolcay, "Süleyman Çelebi Mevlidi Metni ve Menşei'sesi", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, İstanbul, 1954, V, 64.
65. Nesime Beyza Kemikli, "Vesileti'n-Necât'ta Sîretü'n-Nebî'nin Tesirine Dair Bazi Mülâhazalar", *III. Ulusal Genç Akademisyenler Sempozyumu Mevlidü'n-Nebî*, Kahramanmaraş, 2021.
66. Nuri Özcan, "Mevlid: Mûsîki", *DİA*, XIX, Ankara, 2004, 484-485.
67. Osman-zâde Hüseyin Vassâf, *Vesileti'n-Necât*, Necmî İstikbâl Matbaası, Dersâdet-1329.
68. Rieks Smets, "A Circassian Mevlid", *Studies in Slavic and General Linguistic*, Vol. 1, 1980, s. 323-335.
69. Rîzâ Efendi, *Musâhhâ Mevlid-i Şerif*, Mahmutbey Matbaası, İstanbul, 1324.
70. Safvet Beğ Başağac, Boşnayıci Hercegovci u Islamskoi Knjizevnosti, Sarajevo, 1912.
71. Saidi Şakircan (ed.), *Balalar Özçen Mevlid Hetirelere*, Orenburg, M. Hüseyinov Matbaası
72. Seyid Cafer Berzencî, *Mevlid-i Nebî*, Matbaâ-i Kerimiye, Kazan, 1912.
73. Seyyid Hanefî Hasaneyn, *Hassân ibn Sâbit, Şâ'iru'r-Rasûl*, al-Kâhira 1963.
74. Süleyman Çelebi, *Mevlid*, (Haz. Faruk Timurtaş), İstanbul, 1970.
75. Süleyman Çelebi, *Mevlid*, (Haz. N. Pekolcay), İstanbul, 1992.
76. Süleyman Çelebi, *Mevlid-i Şerif*, (Haz. V. Mahir Kocatürk), İstanbul, 1966.

77. Süleyman Çelebi, *Mevlidü'n-Nebiyy alâ lisan-i Bosnavî*, (Ter. Lyuma kazası Kaymakamı, Nikşikli Gaşevik zade Hafız Salih), Matbaa-i Vilâyet-i Kosova, Üsküb 1311.
78. Süleyman Çelebi, *Vesileti'n-Necât (Mevlid)*, (Haz. M. Akkuş-U. Derman), Ankara, 2008.
79. Süleyman Çelebi ve Mevlid Yazılışı-Yayılışı ve Etkileri, (Ed. M. Kara-B. Kemikli), Bursa, 2007
80. Tahir Alangu, Süleyman Çelebi-Mevlüt, İstanbul, 1958.
81. Tehsin İbrahim Doski, "Jêderên Mewlüda Melayê Bateyi", Beytüssebap ve Molla Hüseyin Batevi Sempozyum Bildirileri, Şırnak Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2015.
82. Yırak Şanık İdil-Ural Türk-Tatar İbtidai Dini-Milli Mekteplerenin Berleşken Programma Layihesi, Mukden, 1935, s.69
83. Zaki Mubârak, *El-Medâihu'n-Nebeviyye bi'l-Edebi'l-Arabi*, Mısır 1354/1935.
84. Ziver İlhan, *Mewlüda Melayê Bateyi*, Mardin Artuklu Üniversitesi Türkiye'de Yaşayan Diller Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Mardin, 2013.
85. Ziya Paşa, *Harâbât*, İstanbul, 1291.